Valerio Massimo Manfredi

NUMELE MEU ESTE NIMENI

**

Întoarcerea

Strada Ficțiuni

Valerio Massimo Manfredi

Numele meu este nimeni

**

Întoarcerea

Traducere din limba italiană de
Radu Gâdei

ALLFA
2014

Strada Ficțiunii

EDITURA ALLFA

IL MIO NOME È NESSUNO. IL RITORNO
Valerio Massimo Manfredi

This edition published by arrangement with Grandi & Associati.

NUMELE MEU ESTE NIMENI. ÎNTOARCEREA
Valerio Massimo Manfredi

ISBN ePub: 978-973-724-937-1
ISBN PDF: 978-973-724-938-8
ISBN Print: 978-973-724-871-8

Redactare: Diana Geacăr
Tehnoredactare: Liviu Stoica
Corectură: Anca Tach
Design copertă: Alexandru Novac

Editura ALLFA
Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,
sector 6, cod 060512, București
Tel.: 021 402 26 00
Fax: 021 402 26 10

Distribuție:
021 402 26 30; 021 402 26 33

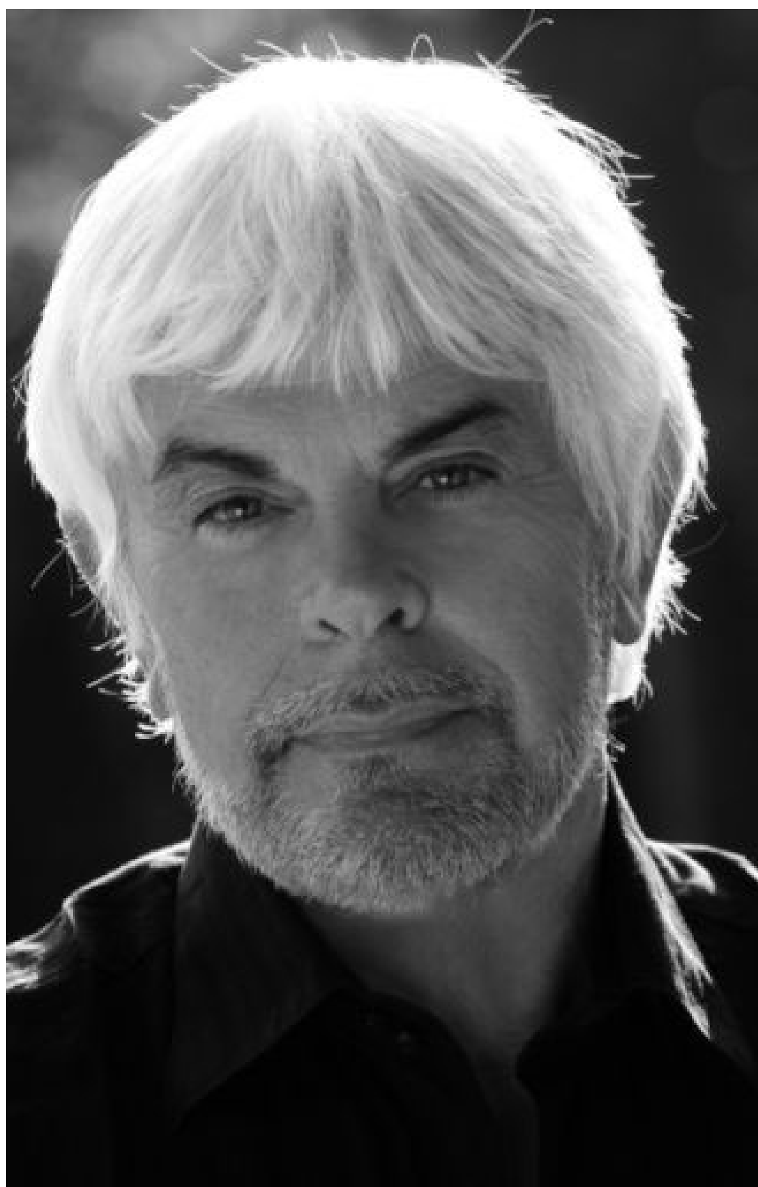
Comenzi:

comenzi@all.ro

www.all.ro

elefant
elefant

VALERIO MASSIMO MANFREDI

Născut la Modena în 1943, Valerio Massimo Manfredi este de profesie arheolog, specialist în Antichitatea greco-romană. A predat la mai multe universități de prestigiu din Italia și din străinătate și a publicat numeroase articole și studii în jurnale

academice și reviste de profil. Scrie și lucrări de ficțiune: a publicat douăzeci și două de romane, care au fost distinse cu premii literare importante și care s-au vândut în peste douăsprezece milioane de exemplare în întreaga lume. Trilogia *Alexandru cel Mare* (*Alèxandros*, 1998; Editura ALLFA, vol.I, II, 2001; vol. III, 2002) a fost tradusă în treizeci și opt de limbi și publicată în șaizeci și două de țări. Drepturile de ecranizare au fost cumpărate de Universal Pictures. Romanul *Ultima legiune* (*L'Ultima legione*, 2002; Editura ALLFA, 2003) a fost ecranizat în regia lui Doug Lefler, avându-i în distribuție pe Colin Firth și Ben Kingsley. A scris și scenarii pentru film. De asemenea, este realizator de programe culturale și documentare pentru televiziune, colaborând cu producători internaționali de renume.

Vocea autorului

„Unii filologi sunt un munte de erudiție, îți servesc noțiuni frumos ambalate și lipsite de orice căldură emoțională, dar uită să răspundă la singura întrebare care îi face pe cititori să întoarcă pagina: «Ce s-a întâmplat mai departe?»“

Pentru Christine
αμωμήτῳ αλόχῳ

Cu lestrigoni, cu ciclopi,
nici cu dușmănosul Poseidon nu te vei întâlni,
dacă nu-i porți cumva chiar în tine,
dacă sufletul tău nu ți-i scoate în cale.

Konstantinos Kavafis, *Itaca*

1

Troia încă mai ardea ca un rug imens, săgeți de foc cădeau din cer cu un zgomot asurzitor, umbre ale unor războinici căzuți își mai strigau încă suferința prin fum și flăcări – fantome neliniștite și fără pace care se îmbulzeau în pragul Hadesului. Și cetatea avea să mai ardă multe zile și nopți până să ajungă un morman de cenușă. Pâlpâirea flăcărilor îmi lumina calea.

La fiecare dintre corăbiile mele ajunseseră câte doi oameni care, luptându-se cu valurile înspumate, le ancorau cu țăruși zdraveni de stejar. Le-am spus să mă aștepte și să nu se îndepărteze pentru nimic în lume și am pornit spre oraș. *Mă întreb și acum de ce nu m-am oprit să-mi petrec noaptea alături de oamenii mei, de ce m-am întors în acele locuri ale primejdiei și ale măcelului, dar nu reușesc să găsesc un răspuns.*

Am văzut de pe o colină corăbiile lui Agamemnon și ale celorlalți regi rămași lângă el, ancorate cu pupa la țărm și cu prora îndreptată spre mare. Făceau și ei pregătiri pentru plecare. Poate că se convinseseră că nu există sacrificii sau rugi care să poată repara greșelile făcute și să răscumpere sângele vărsat de atâția nevinovați fără apărare, aducând pacea. Am pornit pe drumul către cetate, trecând printre stâlpii arși ai Porții Scheiene și am urcat spre fortăreață, tocmai la timp pentru a asista la un moment tulburător. Calul pe care-l construisem se prăbușea chiar în clipele acelea, mistuit de flăcări. Abia atunci reușiseră să ajungă la el, trăgându-l într-un loc mai izolat. Și, așa înalt cum era, dominând orașul și palatul regal, s-a năruit la pământ într-un vârtej de scântei și de fum alb. Capul a fost ultimul înghițit de flăcări.

Auzeam sau credeam că aud răsunând strigătele celor care de mult timp pieriseră în neant; între pietrele cu care era pavat

drumul se mai vedea încă sânge închegat. Mi-am continuat urcușul până am ajuns pe platoul împrejmuit de coloane pe care se înălța sanctuarul zeiței mele. Acoperișul se prăbușise, stâlpii înnegriți de fum erau ca niște santinele fără grai.

Am intrat.

Sanctuarul era gol, pe piedestalul statuii nu mai era nimic. Vălul înstelat al zeiței Pallas Atena dispăruse. Cine-l luase? Cine cutezase să facă așa ceva? Să fi fost vreunul dintre oamenii mei? Să fi fost chiar eu, iar apoi mintea mea să fi uitat totul? De aceea mă aflam între zidurile sacrului Ilion? Întrebări fără rost și fără răspuns. Umblam ca o fantomă printre ruinele pârjolite de flăcări. Picăturile de ploaie sfârâiau căzând peste limbile de foc care continuau să ardă cu o energie blestemată. În cele din urmă, sleit de puteri, am coborât spre câmpul de luptă. În aer plutea o lumină ciudată, ireală, un abur strălucitor care transforma toate formele și toate profilurile, făcând ca totul în jur să devină de nerecunoscut. M-am trezit pe neașteptate, fără să-mi dau seama, lângă smochinul sălbatic. Trunchiul îi era cenușiu, frunzele verzi, iar scoarța de mii de ori scrijelită. M-am rezemat de el și am simțit pe spate cicatricele acelui copac nemuritor, singura creatură vie care mai rămăsese pe câmpul răvășit. Am adormit apoi, fără puteri, prăbușit pe pământul gol.

Luna a fost cea care m-a trezit și mi-a luminat calea spre promontoriul Reteus, până am zărit din depărtare catargele și siluetele corăbiilor mele. În zori, un vânt neașteptat dinspre uscat a risipit norii, a dus către mare fumul, lăsând senin și limpede cerul de deasupra noastră. Am înlăturat parâmele de ancorare, am împins în mare corăbiile și am înălțat pânzele. Vântul ne-a condus spre țărmul Traciei.

Îmi erau cunoscute locurile acelea: mă dusesem acolo de mai multe ori ca să cumpăr vinul menit să înveselească ospețele regilor și ale principilor, făcându-ne să mai uităm de

suferințele îndurate. Era un vin foarte tare și dulce, pe care îl îndoiam cu apă, ca să ne ajungă mai mult timp. Nu era, bineînțeles, o misiune demnă de un rege; pentru așa ceva ar fi fost bun unul dintre negustorii care-și instalau corturile lângă tabăra noastră, dar mie îmi plăcea, mă făcea să simt că trăiesc din nou. Străbăteam câmpiile, asistam la pritocirea vinului, îl degustam, negociam prețul. Uneori mă invitau la masa de prânz și rămâneam să mănânc alături de podgoreni. Într-un fel, mi se părea că mă aflu din nou acasă.

Ne aflam în larg, în sfârșit; știam că nu ne vom mai întoarce niciodată pe acele meleaguri. Dar ce era în sufletul meu… Era gata să mă podidească plânsul. Mă uitam în urmă și-mi aminteam de camarazi, de prietenii căzuți, de toți aceia care nu aveau să se mai întoarcă. Mă uitam și înainte, număram zilele care ne despărțeau de insula noastră și nu mi se părea că poate fi adevărat. Începeam să gândesc din nou așa cum gândesc oamenii care trăiesc la casele lor, își cultivă pământul și își duc animalele la păscut. Îmi închipuiam evenimente de mare bucurie: îmi voi îmbrățișa părinții, fiul, care nu m-a văzut niciodată, și pe Penelopa, pe care am dorit-o cu atâta ardoare în lungile nopți fără somn; vom sta împreună în patul pe care-l construisem pentru ea și, după ce vom face dragoste, mă voi uita la grinzile de deasupra capului, simțind în nări mireasma trunchiului de măslin, parfumul soției mele. Ne vom povesti unul celuilalt o mulțime de lucruri înainte să ne lăsăm pradă somnului, sub păturile brodate de mâna mamei mele. Dar Argos? Oare mai trăia Argos?

Mă gândeam însă și la lucruri dureroase: urma să vizitez familiile camarazilor căzuți, să le aud bocetul deznădăjduit, să le înmânez partea din pradă care li se cuvenea în schimbul unui fiu ucis în luptă. Între timp, vestea despre isprăvile noastre se va răspândi prin viu grai, dintr-un sat în altul, de la o

insulă la asta, iar eu voi fi primit ca un învingător, un cuceritor de orașe, mintea care urzește planuri de neînchipuit. Voi atârna pe zidurile palatului trofeele dobândite în urma victoriei mele: scuturi cu lucrătură măiastră, panoplii cu arme din bronz, cingători cu zale de argint și catarame de argint și chihlimbar, care vor stârni admirația tatălui meu și a oaspeților găzduiți în palat. Dar apoi încetam să-mi mai imaginez ceea ce urma să se întâmple peste numai câteva zile. Toți anii aceia de măceluri și de jale mă învățaseră că nu poți face planuri, că viitorul nu poate fi prevăzut, că zeii sunt deseori invidioși pe fericirea noastră și se bucură să ne vadă suferind. Numai zeița mea mă iubea, eram sigur de asta, dar nici măcar ea nu putea schimba destinul.

Pe neașteptate, am început să gândesc din nou ca un războinic dornic de pradă. Era ca și cum sufeream de o boală: nu eram în stare să fac altceva în afară de ceea ce făcusem timp de zece ani. Mă gândeam că prada mea nu e atât de mare încât să se poată compara, totuși, cu gloria mea. Lumea se va aștepta la mult mai mult.

La orizont se vedea un oraș pe un deal; probabil că și locuitorii lui ne observaseră. Era apărat de o palisadă de lemn și porțile erau prinse între stâlpi de piatră.

— Hai s-o cucerim! spuneau oamenii mei.

Și ei erau ca mine. Știau că îi așteaptă pericole, dar nu le păsa. Poate că duceau dorul cruzimii, fricii și violenței nemiloase. La urma urmelor, acela era teritoriul tracilor ciconi, aliații lui Priam, așa că ne consideram îndreptățiți să-i atacăm. Le-am ordonat oamenilor mei să-și ia armele și am coborât pe țărm. Probabil că bărbații din Ismarus erau plecați departe, pe câmpuri sau pe pășuni cu vitele: n-a apărut niciun războinic la poartă. Numai după ce am doborât canaturile porții principale, folosind catargul adus de pe una dintre corăbiile noastre, ceva

mai mult de o sută de oameni au încercat să ne țină piept. I-am doborât pe puținii apărători și am năvălit înăuntru.

În scurt timp, în orașul Ismarus a început jaful, iar femeile mai frumoase au fost luate și duse pe corăbii. Am intrat într-una dintre casele cele mai arătoase și m-am trezit în fața unui bărbat înspăimântat, care a căzut în genunchi, implorându-mă să-i cruț viața. Purta însemne preoțești, așa că l-am lăsat în viață. Mi-a oferit în dar un burduf mare cu vin, cel mai bun pe care-l avea, chiar din acela pe care-l adusesem în tabără pentru ospețele regilor.

Am adus prada la corăbii și am dat imediat ordinul de a porni din nou la drum, dar mulți oameni se adunaseră pe plajă și începuseră să bea; alții omorâseră și spintecaseră câteva oi și făcuseră focul. Vinul acela tare și femeile răpite parcă îi scoseseră din minți. Nu mă ascultau, nu mai erau acei războinici care se supuneau fără să crâcnească. Mi-am dat seama de asta cu amărăciune și m-am gândit că în scurt timp sigur își vor primi pedeapsa. Am fost singurul care s-a întors pe corabie; am mâncat o cană de orz fiert pe vasul cu jar de la pupă și am băut apă. Eurylochus a venit lângă mine:

— Au suferit timp de zece ani și te-au ascultat, întotdeauna luptând cu mare curaj, și au pierdut mai mult de două sute din camarazi. Nu-i disprețui dacă vor să petreacă și ei puțin. Nu crezi că merită?

— Nimeni nu merită să se bucure de ceva ce nu-și poate permite. Se poartă ca niște proști și asta o să-i coste viața. Merită? Ia ascultă, n-auzi nimic? Și nu vezi focurile alea sus pe dealuri?

Eurylochus și-a ciulit urechile și a încercat să străpungă întunericul cu privirea – un răpăit îndepărtat de tobe și focuri pe coamele înalte. Vestea căderii orașului Ismarus se transmitea de pe un deal pe altul, de la un sat la altul; în scurt timp urma

să fim atacați, iar neasemuiții mei luptători și îndrăzneții mei marinari aveau să se transforme într-o adunătură de bețivi, incapabili să se țină pe picioare. Se lăsa ceața. Am rămas de veghe toată noaptea – singura santinelă.

Zorile reci și cenușii m-au găsit zgribulit și m-au trezit dintr-un somn agitat. Ce mi-a fost dat să văd mi-a confirmat, din păcate, temerile: mii de ciconi războinici coborau de pe dealuri și se îndreptau spre noi. Mi-am trezit oamenii cu lovituri de picior, dându-le alarma, iar ei și-au dat seama că se întâmplă ceva rău. S-au ridicat, și-au luat armele, dar n-au mai avut timp să mănânce. I-am aliniat în fața corăbiilor, așa cum făcusem de multe ori la Troia, în formație compactă. Când dușmanii au ajuns la două sute de pași, au pornit în fugă spre noi, ca valurile mării care se izbesc de stâncile țărmului. Aproape că nu mi-a venit să cred, dar oamenii mei și-au păstrat cumpătul și au rezistat, scut lângă scut, umăr lângă umăr; eu, aflat în centru, i-am condus în mai multe contraatacuri, sperând să-i sperii pe atacatori și să-i pun pe fugă, însă totul a fost în zadar. Cât timp ne-au ținut puterile, ne-am păstrat poziția, dar către amiază, fiind obosiți și flămânzi, am început să dăm înapoi. În spate aveam corăbiile și marea. Cum ne mai puteam salva?

Oamenii mei se împărțiseră deja pe echipaje și le-am ordonat să-și împingă pe rând corabia în apă și să pornească spre larg cu ajutorul vâslelor, urmând să fie apărați de toți ceilalți. Ajunse pe corăbii, echipajele urma să-și ajute camarazii rămași pe țărm trimițând o ploaie de săgeți și de sulițe care îi va ajuta să se îmbarce. Planul meu a dat roade, iar bătălia aceea dublă a continuat până când ultima corabie a ajuns în larg. Dar mai mult de patruzeci de camarazi de-ai noștri au rămas fără viață pe țărm. Soarele asfințise. Eurylochus a venit lângă mine și m-a întrebat dacă sunt de acord să ne luăm adio de la cei căzuți, pe care-i lăsam în urmă neîngropați, strigându-le

numele de zece ori. I-am răspuns:

— E prea mult, de trei ori e suficient. Mai ales că nu sunt demni de o asemenea onoare. Au murit ca niște proști.

Era modul meu de a-mi înfrâna lacrimile.

Vremea amenința să se strice. Se întuneca. Am condus corăbiile navigând aproape de țărm, ca să rămânem la adăpost de vântul dinspre miazănoapte, care bătea din ce în ce mai tare, iar când am socotit că ne-am îndepărtat suficient de mult de ținutul ciconilor, le-am dat oamenilor ordin să coboare pânzele și să acosteze cu ajutorul vâslelor, cu prora spre mare și pupa legată la țărm. Le-am dat voie să facă focuri pe plajă și să ia singura masă din ziua aceea, dar am pus de jur-împrejur santinele, hotărând și schimburile de pază. Am mâncat aproape fără să scoatem o vorbă, pentru că pierderea atâtor camarazi ne îndurera pe toți nespus. Cu toții aveam lacrimi în ochi.

La sfârșitul mesei, am ales calea pe care trebuia s-o urmăm: spre miazăzi, trecând printre Lemnos și Skyros și apoi printre Eubeea și Andros, ca să ajungem la capul Malea.

— O să călătorim și noaptea, le-am spus, nu vreau să mai avem parte de ceea ce s-a întâmplat astăzi. Fiecare cârmaci o să se asigure că vasul cu jar de la pupă este alimentat în permanență. Vreau să-mi pot număra corăbiile una câte una, la fiecare oră din noapte.

Apoi am urcat toți la bord ca să ne culcăm, lăsând pe mal doar santinelele. Ne-am odihnit în liniște. Pe la miezul nopții, vântul a început să scadă în intensitate, dar marea a rămas la fel de agitată.

Mă gândeam la tot felul de lucruri. Nu îndrăzneam să sper.

Oare zeița putea să mă mai ajute? Sau eram în mâinile lui Poseidon?

El era stăpân peste fiecare picătură de apă, peste toate creaturile, algele, golfulețele și abisurile. L-am rugat din suflet

să aibă îndurare și să ne lase să ne revedem patria și familiile după atâția ani de absență. În zori am desfăcut frânghiile care ne legau de uscat și am ridicat ancorele. Am strigat în vânt numele camarazilor căzuți, de trei ori pe al fiecăruia, iar când ultimul ecou s-a stins în depărtare nu m-am mai putut abține: în timp ce corăbiile se îndepărtau de țărm, m-am urcat pe locul cel mai înalt de la pupa și, urlând din răsputeri ca să acopăr șuieratul vântului, am scos vechiul strigăt al regilor Itacăi: „Spre Itaca, băieți! Spre casă!“

Mi-au răspuns toți, repetând strigătul și bătând cu vâslele în punte. Astfel începea cu adevărat călătoria de întoarcere. Dacă zeii și vântul aveau să ne fie prielnici, urma să acostăm în portul cel mare de acasă la al cincilea asfințit.

La revărsatul zorilor, am zărit în stânga noastră piscurile de pe insula Lemnos pe care, uneori, în zilele foarte limpezi, le puteam vedea de pe povârnișurile muntelui Ida atunci când mergeam cu pădurarii să tăiem copaci. Pe cer norii treceau repede, dar nu se adunau, iar cei mai pricepuți dintre marinarii mei spuneau că este un semn bun și că timpul o să se facă frumos.

Să navigăm pe timp de noapte în largul mării era o alegere riscantă, dar dorința de a ne întoarce cât mai grabnic era atât de puternică în sufletul nostru încât nu s-a opus nimeni. Toate cele șase corăbii ale mele mă urmau pe o linie oblică, astfel încât fiecare putea fi văzută de ceilalți în orice moment al călătoriei. Pe la jumătatea zilei următoare, ne-a apărut în față, în depărtare, insula Skyros, insula lui Pyrrhus. Am lăsat-o în urmă la dreapta noastră, n-am încercat să debarcăm: locul acela îmi amintea de lucruri triste. Mă întrebam pe unde putea fi luptătorul acela însetat de sânge, care nu-i cruța nici pe copii, nici pe bătrâni, și cum l-a primit Peleus în Ftia, țara mirmidonilor, când a ajuns acolo, însoțit de o faimă atât de

îngrozitoare. Timp îndelungat m-am întors ca să văd insula dispărând în valuri, până când marea a devenit purpurie, iar aerul, umed și rece.

În cele din urmă, luna a ieșit albă dintre nori și a lăsat pe întinderea mării o dâră lungă de argint. Îmi închipuiam ce făceau celelalte flote care plecaseră înaintea noastră. Sute de corăbii ale atridului Menelaus, ale lui Nestor, „cavalerul din Gerena“, ale lui Diomedes, seniorul din Argos. Unde se afla în momentul acela Elena? La ce se gândea? La cine se gândea?

În spatele meu, Sinon dormea în interiorul unui colac de frânghii, de parcă avea un șarpe încolăcit în jurul lui. Fără el, așa mic fiind, un mincinos abil, o victimă prefăcută, un fals dezertor, capcana noastră n-ar fi avut succes.

Am reușit să adorm abia când steaua Orion aproape atingea suprafața mării. Eurylochus m-a înlocuit la cârmă. În depărtare, spre Asia, cerul începea să se albească. Am dormit la umbra pânzei până când soarele a ajuns sus pe cer. Mă gândeam la cei căzuți și nu puteam găsi o explicație pentru faptul că ne riscaserăm viața în schimbul unei prăzi care, desigur, nu era bogată și a câtorva burdufuri cu vin. Bătălia a fost scurtă, cu o mică populație de păstori și de vânători, dar putea să ne fie fatală nouă, tuturor celor care am ținut piept, în sute de bătălii, sub armuri de bronz, celor mai puternici războinici veniți din toată Asia. Aș fi vrut să fiu mai senin și să alung din minte gândurile triste, dar nu mă lăsau amintirea camarazilor pierduți și lăsați neîngropați, vântul prea puternic pe care nu-l puteam controla sau potoli și apropierea de un anumit loc, ultimul obstacol care mai exista între mine și insula mea, soția și fiul meu și părinții mei.

La dreapta noastră se deschidea un mic golf și am hotărât să mai coborâm o dată pe țărm înainte de a trece prin strâmtoarea dintre Eubeea și insula Andros. Oamenii se luptaseră cu vântul

și cu valurile toată noaptea și toată ziua. Trebuia să le dau răgaz să se odihnească. Eu am acostat primul, apoi, în urma mea, toate celelalte corăbii, una câte una.

Ne aflam din nou pe pământul Ahaiei după zece ani.

Între timp, oamenii prinseseră pește. Au adunat lemne uscate aduse de valuri pe plajă, au aprins un foc mare și au fript peștele pe jar. Mirosul era îmbietor și m-am așezat lângă ceilalți pe nisipul uscat, luând parte la ospățul acela atât de sărăcăcios, dar binevenit. Cine a mai avut vin l-a împărțit cu toți și tuturor li s-a încălzit sufletul.

Niciodată mâncarea nu mi s-a părut atât de bună. Mă gândeam la zilele în care ne aflam sub zidurile Ilionului și ceilalți regi își băteau joc de noi, cei veniți de pe insule, poreclindu-ne „mâncători de pește“. Trecuseră puține zile de atunci, dar mi se păreau luni întregi, căci amintirea încleștării furibunde din jurul smochinului sălbatic îmi pălea în minte ca un vis urât la ivirea zorilor. În acest timp, ziua se sfârșea încetul cu încetul, dar vântul continua să sufle la fel de tare, iar pe creasta valurilor spuma era din ce în ce mai groasă.

Când foamea ne-a fost măcar în parte potolită, cineva a început să cânte. Era clipa amintirilor; imagini îndepărtate și uitate de ani întregi ne reveneau în minte, încercând să-și facă loc la fel ca valurile care se prelingeau pe nisipul plajei. În ființa mea revenea la viață un om pe care-l uitasem în atâția ani de urlete și de sânge, cu sentimentele, așteptările și speranțele lui. În același timp, știam prea bine că peregrinările noastre încă nu se încheiaseră, că drumul nostru către casă cerea multă îndrăzneală, era plin de greutăți și de pericole.

Capul Malea!

— Hai să dormim acum, am spus, mâine avem parte de o zi grea.

M-am întins la adăpostul unui bolovan, m-am acoperit cu

mantia și am încercat să mă odihnesc. Alături aveam sabia de la Ilion, care îmi amintea că trecutul nu moare niciodată și poate reveni, lovind în orice moment.

Toată noaptea, șuieratul vântului care trecea printre tufișurile de pe mal și coroanele mai înalte ale copacilor m-a ținut într-o stare de veghe întreruptă de momente rare de somn. De mai multe ori m-am răsucit de pe o parte pe alta, căutând să dorm profund măcar o oră. În cele din urmă, înainte ca zorile să lumineze pământul și marea, am avut parte de puțină odihnă, trupul înțepenit mi s-a destins și chiar am avut un vis. Se făcea că mă aflu singur pe o plajă pustie. Domnea o tăcere totală în locul acela, nu se putea auzi nici măcar vuietul valurilor sau țipetele stridente ale pescărușilor. La un moment dat, am auzit un lătrat și imediat după aceea am văzut un câine care alerga în întâmpinarea mea. A sărit pe mine scheunând bucuros, m-a întâmpinat cu o bucurie nemărginită.

— Argos, Argos, tu ești! am strigat emoționat la culme.

Și am început să-l mângâi; sufletul îmi era plin de duioșie văzând sentimentele pe care mi le arăta crdinciosul meu prieten. Apoi m-am trezit.

Oamenii găsiseră mure în tufișuri, căpșuni coapte, semințe de pin și fistic, dar, mai ales, o cantitate uriașă de bulbi enormi de asfodel, pe care îi frigeau pe jar. Am mâncat toți pentru că știam că alungă senzația de foame.

Pentru că venise momentul să ridicăm ancora, am urcat pe corăbii și ne-am îndreptat spre miazăzi. Eu am pornit primul spre largul mării. Mi-am strecurat corabia prin strâmtoarea dintre Eubeea și Andros. Iuțeala curentului și forța vântului crescuseră mult, iar în strâmtoare se simțeau și mai puternic. Le-am dat oamenilor ordin să coboare puțin pânza și să treacă la vâsle pentru a stăpâni nava. Soarele era sus pe cer când am ieșit din nou în largul mării. Mi-am numărat corăbiile pe care le

vedeam înaintând în linie oblică, așa cum își numără văcarul juncanele când le duce la grajd după o zi de pășunat. Erau toate, iar acest lucru mi-a adus alinare. Am ordonat să fie ridicată din nou pânza și am văzut că manevrele mele erau repetate aidoma de celelalte corăbii. La asfințit am văzut la dreapta Capul Sunion, dar nu ne puteam apropia de țărm ca să facem un popas din cauza stâncilor de pe plajă. Cine putea ști dacă Menesteu ajunsese la Atena, dacă se dusese cu un sacrificiu la sanctuarul lui Poseidon pentru a-i mulțumi, dacă ne observa trecând pe marea înspumată?

Ne-am continuat drumul către miazăzi în timp ce, în dreapta noastră, soarele cobora spre crestele munților și vântul devenea tot mai puternic. Eu, Eurylochus, Perimedes și cârmaciul Antiphus am sărit să facem niște manevre; căutam să ținem sub control viteza și direcția corăbiilor noastre, să calculăm cât timp mai avem până la îndrăzneața trecere prin strâmtoare. Era oare mai bine dacă încercam să acostăm înainte de lăsarea întunericului și să plecăm abia a doua zi de dimineață, sau era de preferat să ne grăbim, înaintând chiar și pe întuneric, pentru a ajunge la capul Malea și a-l ocoli, lăsând în urmă periculosul obstacol? Ultima soluție mi s-a părut cea mai bună. Urma să navigăm pe timp de noapte cu vasul cu jăratic aprins, fiind atenți la stele și la direcția vântului ca să nu ne rătăcim, ținând pânza coborâtă la jumătate. Ceilalți, aflați în spate, nu aveau de făcut decât să ne urmeze. Ne-am înțeles ca, atunci când vom vedea capul Malea, să coborâm pânza și să trecem pe lângă promontoriu cu ajutorul vâslelor, ajungând astfel în partea cealaltă. Aveam încredere în reușita acestei manevre și mi se părea că simt deja vântul scăzând în intensitate, temperatura aerului devenind ceva mai blândă, iar valurile mai calme dincolo de capul Malea. Popasul următor avea să fie la Pylos, la adăpostul golfului. Nestor ne-ar fi găzduit

cu plăcere și ar fi organizat un ospăț fastuos... Începeam să mă gândesc la Penelopa: oare îmi rămăsese credincioasă în adâncul inimii? Mă mai iubea încă? Zece ani înseamnă mult.

Dar vântul, în loc să se calmeze, începea să se întețească. Pânza corabiei mele a fost sfâșiată și am reușit cu mare greutate s-o înlocuim. În timpul nopții n-a dormit niciunul dintre noi, am rămăs toți la locurile de manevră, uitându-ne la cer și sfătuindu-ne reciproc. Apoi cerul a fost acoperit de nori înalți și subțiri, stelele nu s-au mai văzut, iar din clipa aceea am fost cu ochii ațintiți asupra uscatului, sperând să vedem vreo lumină, vreo colibă sau focul vreunui păstor care să ne asigure că țărmul nu este departe și nu ne îndepărtăm de el. Dar nu vedeam altceva decât întunericul, nu auzeam altceva decât glasul mării care nu doarme niciodată. Îmi îndreptam privirea mai ales spre răsărit, în stânga noastră, așteptând cu înfrigurare crescândă primele sclipiri ale zorilor. Singura priveliște care mă mai liniștea era cea de la miazănoapte, unde vasele cu jăratic ale corăbiilor mele lăsau pe apă, străbătând întunericul, o rază piezișă de lumină roșie.

Când cerul s-a înseninat, nu se mai vedeau nici stelele, nici luna, deasupra noastră era doar o boltă albicioasă. Vântul devenise mai rece și se întețise – ne aflam în mijlocul unei furtuni. M-a cuprins descurajarea, gândindu-mă că zeii tot încercau să mă îndepărteze de țintă. M-a făcut să tresar vocea plină de tristețe a lui Antiphus.

— *Wanax*, unde ne aflăm? m-a întrebat.

În orice direcție ne uitam, nu se vedea nimic. Stânca de la capul Malea nu se zărea nicăieri. Era invizibilă, îndepărtată, pierdută – cine știe pentru cât timp! Avusesem atâtea speranțe, visasem atât de intens la insula mea, la casă și la familie, le simțisem atât de aproape încât mi se părea că le pot atinge. Mi-a revenit în minte ziua în care tata m-a luat cu el în larg, până

acolo acolo unde toate pământurile dispăreau, marea se întindea în toate direcțiile, spre infinit, iar razele soarelui scăldau totul în jur, întruchipând fantasme de lumină care dansau pe suprafața neclintită a apei.

De jur-împrejurul nostru, marea era pustie.

2

Oare ce gândeau oamenii de pe celelalte corăbii? Că am greșit? Că regele Itacăi nu e în stare să-i ducă acasă? Inima îmi ardea în piept ca un tăciune încins. Trebuia să le vorbesc cu prima ocazie, când aveam să debarcăm undeva. Poziția soarelui mi-a spus în scurt timp că în momentul acela ne îndreptăm cu mare viteză spre miazăzi. Vântul sufla cu putere și fără încetare, umflând pânzele. Uneori le sfâșia, așa că eram nevoiți să le înlocuim. Nori negri se fugăreau pe cer și rafale dese de ploaie se abăteau asupra noastră. Era imposibil să schimbăm direcția, nici măcar dacă am fi coborât pânzele și am fi pus mâna pe vâsle. Părea că și marea aleargă nestăvilită în aceeași direcție, cu valuri înalte și vineții, clocotind înspumate.

— Pământ! a strigat Perimedes. La dreapta!

— Cythera, a spus Eurylochus, am văzut-o în multe alte călătorii. Dar vântul ne poartă prea departe.

Și, din păcate, așa s-a întâmplat. Nu exista nicio forță care să se opună vântului și valurilor. Am plutit astfel timp de nouă zile și nouă nopți prin furtună, fără să ne oprim vreodată. Camarazii mei nu puteau nici măcar să pescuiască, așa cum făceau de obicei cu alte ocazii, târând în urma corabiei năvodul sau aruncând în apă undițe cu boabe de ovăz drept momeală. Aproape că ni se terminase mâncarea. Mi se sfâșia inima de durere, de furie și de tristețe.

În a zecea zi, vântul s-a oprit aproape dintr-odată și marea a devenit liniștită. Pete de lumină alunecau în jurul navelor, care păreau niște siluete negre pe albastrul profund al mării.

Am înălțat fanionul pentru adunare, iar corăbiile s-au apropiat suficient de mult ca să mă pot face auzit.

— Aveți pierderi? am strigat.

— Nu, *wanax*! a răspuns comandantul celei de-a doua

corăbii.

— Nu, *wanax*! au răspuns unul după altul și comandanții celorlalte nave.

— Nici noi! am spus și eu. Suntem toți sănătoși, ceea ce este bine după o asemenea furtună. Acum o să punem mâna pe vâsle și o să ne continuăm drumul. Cu siguranță, pământul este aproape: pe cer zboară păsări și se simte în aer miros de uscat.

Era un miros de ierburi aromatice pe care nu le cunoșteam. Dar încă nu puteam vedea nimic: în fața noastră se așternuse o pâclă deasă. I-am făcut semn cârmaciului să se îndrepte spre ceața care acoperea marea. Ceilalți au venit și ei în urma noastră.

Niciodată până atunci și niciodată după aceea nu m-am mai simțit ca în clipele acelea. *Singur, speriat, zgribulit, cu sufletul pustiu, ca și cum sângele și orice alt lichid vital s-ar fi scurs din corpul meu.* Poate că așa se simte un războinic care se prăbușește la pământ străpuns de o lance sau de vârful ascuțit al unei săgeți, în timp ce viața i se scurge gâlgâind din rană. Câți nu văzusem astfel! Mi-am strigat camarazii:

— Eurylochus! Antiphus!

Aveam impresia că visez – un vis din acelea care îți aduc neliniște. Știi că este vorba despre imagini false, fără consistență, dar, cu toate acestea, descurajarea pe care ți-o strecoară în suflet te poate răpune. De ce nu vedeam pe nimeni în jur? Oare eram singur pe corabia mea? Dar cine vâslea ca s-o facă să înainteze? Vedeam prora alunecând neobosită, despicând apa care se dădea în lături fără să facă niciun zgomot. Mă vedeam alergând înainte și înapoi printre băncile oamenilor mei de la vâsle, deși știam prea bine că mă aflu nemișcat la proră, încercând să străpung cu privirea ceața aceea de nepătruns. Oare ce era discul acela de lumină palidă care plutea prin ceață? Luna? Soarele? Țipete. Păsări bezmetice,

speriate. Plescăituri. Cine sau ce cădea în apa aceea nemișcată? Asta să fie trecerea dincolo? Eram singur? Celelalte corăbii unde erau? „Elpenor! Antilochus! Euribates! Unde sunteți? Răspundeți, regele vostru vă cere să răspundeți!“ Am văzut pe cineva trecând... În preajma mea, o umbră aluneca sau mergea. „Cine ești?“ Nu s-a întors spre mine. M-am întors eu. A dispărut. „Atena, unde ești, unde te afli? Te ascunzi. Nu vrei să te arăți?“

Cât timp a trecut? Nu mai țin minte. Ore, zile... Clipocit de ape, freamăt de valuri... Dintr-odată, am simțit o împunsătură în inimă, ca o lovitură de pumnal. Am strigat atât de tare încât am simțit că îmi sângerează gâtlejul, apoi... Mi-am venit în fire!

Pământ în față, mare în spate, iar în jur, zidul de ceață deasă și orbitoare. În sfârșit, valurile se spărgeau cu zgomot de țărm, simțeam mireasma pământului, șuvoaiele de apă se avântau pe nisipul scânteietor, galben ca aurul. Am reușit să-mi văd camarazii vâslind și apoi coborând pânza. Oare nu auziseră strigătul meu? Nu vedeau că am gura plină de sânge? M-am spălat cu apă de mare. Mă usturau cumplit buzele.

— Acostăm cu pupa la țărm! le-am ordonat. Înfigeți țărușii în pământ, lăsați ancora la proră! Antilochus, vino la mine!

S-a apropiat în grabă.

— *Wanax*, privește!

Nu departe de noi, o altă corabie a ieșit din ceață, ca și cum ar fi venit din Hades; era cu o jumătate în lumină, iar cu cealaltă în beznă. Oamenii păreau niște fantome.

Încă una a apărut dinspre răsărit. Ne-au văzut și s-au apropiat de noi. Apoi, nimic. Am așteptat timp îndelungat cu speranța în suflet.

— Unde sunt celelalte corăbii? l-am întrebat pe Eurylochus.

Mi-a aruncat o privire rătăcită.

— Unde sunt? Erau în jurul nostru, ne-am adunat cu toții laolaltă, am vorbit cu ei. M-ați auzit doar.

— Te-am auzit, rege.

— Asta înseamnă că am pierdut patru corăbii cu oameni cu tot?

A dat din cap.

— Știi și tu, ne aflam într-un loc întunecos, mi-a spus.

Am coborât pe țărm. Oare ce pământ era acela? Cine locuia acolo? Ce limbă vorbeau oamenii aceia? Peste tot, cât vedeai cu ochii, erau ierburi înalte și tufișuri din loc în loc. Palmieri foarte înalți își unduiau coroanele în briza dimineții. Ceva mai departe se zăreau un pâlc de arbuști de cătină și niște ființe cum nu mai văzusem vreodată. Păreau să fie niște omuleți păroși cu coadă. Ochii le erau strălucitori, privirile pătrunzătoare și neliniștitoare. Chițăiau, țipau și săreau de pe o creangă pe alta.

— Urangutani, a spus Eurylochus. Sunt animalele care seamănă cel mai mult cu noi. Sunt bătăioși, vicleni, nerușinați, îndrăzneți. Odată am navigat până în Creta să cumpăr ulei de terebentină și un cerșetor bătrân avea unul.

— Trimite oameni să caute apă și de-ale gurii. O parte către apus, ceilalți către răsărit. Spune-le că trebuie să se întoarcă imediat ce găsesc cele necesare. Cei care rămân să arunce plasele în apă ca să pescuiască. Între timp aprindeți focurile. Țineți armele la îndemână.

Oamenii au plecat, iar eu am rămas printre corăbii. Mă uitam în jur, dar nimic nu mi se părea cât de cât familiar: aerul era diferit de cel pe care-l respiram de obicei, lumina părea să vină de la un alt soare, uneori timpul părea comprimat și apăsător, apoi, suspendat și dilatat peste măsură. Eram apăsat de gândul că pierdusem corăbii și oameni.

Un strigăt m-a făcut să tresar; l-am văzut pe Elpenor făcând gesturi largi de pe un dâmb nisipos care mărginea capătul apusean al plajei. Am alergat într-un suflet la el.

— Uite, *wanax*, mi-a spus când am ajuns la el.

Ne-am uitat amândoi. În depărtare, cam la o mie de pași, se vedeau corăbiile noastre; toate patru erau trase la mal.

— Urmați-mă, le-am poruncit, dar mai întâi luați-vă armele.

Elpenor și ceilalți m-au urmat în pas grăbit. L-am trimis totuși înapoi pe unul dintre ei ca să le spună camarazilor să rămână pe loc și să ne aștepte până când ne întoarcem.

Când am ajuns la corăbii n-am găsit pe nimeni. Le-am verificat pe rând; nu erau semne de violență sau de luptă. Vâslele erau în suporturi, pânzele făcute sul, cârmele legate cum trebuie de parapete. În lăzile de la proră, prada de la Ilion era neatinsă. Doar marea care clipocea sub chila navelor se făcea auzită, împreună cu vântul care șuiera în surdină printre odgoane. În rest, era liniște.

— Dar unde ar putea fi? Nu sunt la vânătoare sau în căutare de apă. Ar fi lăsat pe careva de pază. N-au căzut în mare pentru că toate corăbiile sunt așezate într-o ordine perfectă și bine ancorate la proră.

Am văzut spaimă din ochii oamenilor. Erau în stare să înfrunte cele mai mari primejdii, dar necunoscutul și, mai ales, inexplicabilul, îi speriau de moarte. Să-i fi capturat cineva? Harpii, demoni ai ceții apăruți din pâcla deasă?

— Fiți atenți la mine, le-am spus, nu s-a întâmplat nimic din ceea ce credeți. În locul ăsta fundul mării e stâncos, dar ceva mai încolo, spre uscat, este iarbă, așa că o să le vedem urmele și o să mergem după ele până ce-o să-i găsim. Să aveți armele pregătite: nu putem ști ce-i cu pământul ăsta și nici cine trăiește aici.

Nu terminasem de vorbit când l-am văzut întorcându-se pe omul pe care-l trimisesem la corăbiile mele ca să-i anunțe pe ceilalți. I-am spus că vom pleca în scurt timp și i-am poruncit să le spună camarazilor să iasă în larg și să acosteze în acel

golfuleț, lângă corăbiile abandonate. Astfel, nu mai trebuia să ne împărțim pentru a le apăra. Omul, plecat din Zakynthos, luptase cu mult curaj la zidurile Ilionului. Mi-a răspuns:

— Am să fac așa cum spui tu, *wanax*, dar dacă ar putea altul să-ți execute ordinul, aș prefera să vin cu tine.

— Nu, i-am răspuns, dar o să țin seama de curajul și de credința ta. Cu un alt prilej o să-mi fii alături, dar acum du-te și fă ce ți-am cerut.

Ne-am despărțit, iar noi ne-am îndreptat spre uscat. În stânga se înălța un deal care avea în vârf un podiș. De pe o coastă a dealului se vedea curgând un pârâu cu apă limpede, care uda o pajiște cu iarbă verde și grasă, păscută în liniște de niște animale cu coarne ascuțite și răsucite de două ori și dungi negre pe spate. În depărtare se vedeau mișcându-se alte creaturi, de-a dreptul uriașe, cu trup imens și înfricoșător.

Nu mai văzusem niciodată așa ceva și nici nu doream să mai văd în viața mea. Simțeam că am trecut de un prag nevăzut, că intrasem într-o lume ascunsă și bine ferecată, în care totul era altfel și unde se putea întâmpla orice. Deși simțeam în suflet povara dispariției camarazilor și a pierderii speranței de a ne mai întoarce acasă, privirile îmi erau pline de mirare și de admirație văzând asemenea creaturi minunate și-mi dădeam seama cât de mare și de felurită este lumea; puteam considera că aventura mea și a tovarășilor mei nu putea fi mai prejos de cea a regelui Laertes, tatăl meu, și a oamenilor săi de pe corabia Argos.

Ne-am ținut toată ziua după urme: cele ale camarazilor noștri fuseseră lăsate de sandale, iar celelalte, de picioare goale.

— Sunt prizonierii unor sălbatici, a spus Antiphus.

Dar părea greu de crezut așa ceva. Dacă ființele care mergeau împreună cu ei erau cu picioarele goale, poate că erau oameni care trăiau din ceea ce le oferea natura și nu știau să

cultive pământul și să topească metale. Cum ar fi putut ține prizonieri niște oameni obișnuiți să lupte îmbrăcați în armuri de bronz, cu lancea și cu sabia? În plus, ai noștri erau mai mulți ca număr. Urmele o arătau limpede.

— Nu poate fi decât o explicație, am răspuns, s-au dus cu ei pentru că așa au vrut. Uitați-vă: urmele de picioare încălțate sunt peste tot, se amestecă mereu cu celelalte. Dacă ar fi fost prizonieri, s-ar fi aflat în mijloc, iar pe margini ar fi mers cei care i-au capturat, în număr mult mai mare.

— Și au abandonat corăbiile cu tot ce se afla pe ele? Cum se poate așa ceva? Prăzile care ar trebui să însemne răsplata pentru cei zece ani de război și alinarea suferinței pentru pierderea celor peste două sute de camarazi? Nu pot să cred așa ceva, a răspuns Antiphus. Ce motiv ar fi putut să aibă?

— Ceva pentru care merită să renunți la toate: corăbii, comori, arme. Și poate și...

— Ce altceva?

N-am reușit să răspund; prea amar ar fi fost răspunsul. Ne-am continuat drumul în tăcere, mereu cu ochii în patru. Pe la jumătatea după-amiezii, am dat peste semnele unui popas: urme lăsate de vreo zece focuri, resturi de la masa unui număr mare de oameni, oase de animale, coji de ouă uriașe. Eurylochus a luat una de pe jos și a răsucit-o între degete, apoi a spus:

— Fenicienii pictează aceste coji și le vând pe insule... Și uitați-vă acolo, păsările acelea uriașe sunt cele care le fac. Cretanii le spun păsări-cămilă.

Ne-am uitat și noi în direcția aceea și am văzut vreo zece femele de culoare alb-brună în jurul unui mascul mare cu un penaj negru foarte frumos. Pe pământul acela miraculos timpul părea să se fi oprit la Epoca de Aur. Cât vedeai cu ochii, cirezi nesfârșite de animale pășteau în depărtare: erau mii și mii de

capete. Nu aparțineau nimănui, așa că erau ale tuturor. În pomi se vedeau tot felul de fructe. La orizont se zăreau nori de furtună și fulgere care cădeau din cer pe pământ. Un pământ fără margini... Cât era de mică lumea noastră în comparație cu aceasta! Asfințitul a aprins întregul orizont de la un capăt la altul, soarele era un glob uriaș, mult mai mare și mai roșu decât al nostru. Am mers mai departe până s-a lăsat întunericul și am fost nevoiți să ne odihnim. Am lăsat de pază patru oameni care aveau să fie înlocuiți la jumătatea nopții. Am auzit de mai multe ori răsunând în beznă răgetul leului, țipetele unor păsări necunoscute, zgomote misterioase, când apropiate, când îndepărtate.

Ivirea zorilor n-a fost împiedicată de niciun obstacol: nici de munți, nici de stânci. Lumina se înălța ca o răsuflare plină de forță, neîntreruptă, atotcuprinzătoare. Pământul acela nemărginit se trezea: stoluri de mii de păsări se îndreptau în zbor spre soarele care răsărea, tropotul cirezilor de animale fără număr făcea pământul să tremure. Până și zeii noștri mi se păreau mici, îndepărtați.

Ne-am ținut iar după urme, am pornit din nou într-un marș fără sfârșit. Apoi a apărut în fața noastră silueta ondulată a unui deal nu prea înalt. Când am ajuns în vârful lui, ne-am dat seama că ne aflăm unde trebuie.

În fața noastră se întindea o vale verde cu un lac mic în mijloc, înconjurat de mii de palmieri. La marginea văii erau câmpuri întinse, cultivate, și răzoare dese de flori roșii și cărnoase ca niște fructe. În zare se vedeau dealuri de nisip galben ca pulberea de aur. Peste tot se zăreau zeci de pâlcuri de acoperișuri din iarbă uscată. La marginea taberei erau funii împletite din ierburi, făcute colac. Copiii înotau în lac, femei nespus de frumoase umblau complet goale, cu șolduri înalte, piele brună și picioare lungi și subțiri.

Bărbații erau aproape toți adunați într-un loc neted de la marginea satului, în jurul unui monument mare de piatră roșie. Cântau din diferite instrumente – fluiere și tobe –, dar și din gură.

La fel făceau și camarazii noștri.

— Ce facem? a întrebat Eurylochus, care se afla mereu lângă mine. Eu zic să atacăm. Suntem ceva mai puțini decât ei, dar bine înarmați, în timp ce ei sunt fără apărare sau, dacă au arme, le țin în colibe. Îi eliberăm pe ai noștri și ne întoarcem la corăbii.

— Nu, n-avem nevoie de arme, am răspuns, țineți-vă scuturile pe spate ca acum, sabia în teacă și lancea cu vârful în jos. Cel mai greu ne va fi să-i convingem sau să-i obligăm pe oamenii noștri să vină cu noi.

Eurylochus a înțeles. Am început să coborâm. Am fost imediat observați pentru că eram mulți, o mică armată, dar nu păreau să fie speriați. S-au oprit însă din cântat. Iar noi n-am dat niciun semn că am vrea să ne luptăm.

Am zâmbit și m-am înclinat în fața lor, întorcându-mă în toate direcțiile pentru că niciunul nu părea a fi șeful. Mi-am salutat apoi oamenii:

— Salut, băieți.

— Salut, Odiseu, mi-au răspuns.

Îmi spuseseră pe nume, ca și cum eram egalul lor.

— V-am găsit corăbiile pustii și abandonate. Ne-am gândit că ați fost luați cu forța și am pornit să vă căutăm, dar văd că nu e adevărat.

— Așa este, mi-a răspuns unul dintre ei, nu ne-au luat cu forța. Ne-au convins.

— N-am impresia că vorbesc limba noastră.

— Cu toate astea, ne-am înțeles foarte bine, a spus altul.

— Dar cum?

Omul a luat dintr-un coș o floare din acelea roșii:

— Gustă și ai să înțelegi.

Am dat din cap.

— Mă bucur că nu vi s-a întâmplat nimic rău. Să mergem acum la corăbii și apoi să pornim din nou spre casă.

— Dar te-ai uitat în jurul tău, rege al Itacăi? Ai văzut pășunile, animalele, păsările, asfințitul și zorile? Ai văzut că pe aici nu sunt arme? Și știi de ce? Pentru că nu este nimic de furat, de prădat. Mâncarea e din belșug, ajunge pentru toți, femeile sunt nespus de frumoase și se pricep de minune să facă dragoste, copiii sunt ai tuturor, înoată și se joacă în apa lacului, aleargă fericiți pe pajiști. Bărbații cântă, dansează și spun povești cât e seara de lungă. Povești pe care o să învățăm să le înțelegem cu timpul... Și timp avem din belșug, ai văzut? Aici nu există nici prea devreme și nici prea târziu. Poți dormi ziua, iar noaptea să rămâi treaz lângă iubitele astea cu piele strălucitoare, de culoarea bronzului lustruit.

— Dar soțiile voastre? Dar logodnicele voastre, care v-au așteptat atâția ani, și copiii pe care i-ați lăsat îngânând doar câteva cuvinte? La ei nu vă mai gândiți?

— Pentru ei suntem morți, Odiseu. Morți, înțelegi? Logodnicele noastre probabil că și-au găsit soți, iar copiii noștri nu ne-au văzut niciodată, așa că pentru ei n-am existat niciodată. Zece ani am luptat aproape în fiecare zi, am ucis, am rănit și am măcelărit, mânjiți de sânge, cu strigăte de durere răsunându-ne în urechi... Tu reușești să dormi noaptea, viteazule și priceputule Odiseu? Eu nu, nu reușeam, aveam în jur numai fantome, spirite care strigau. Îmi mușcau sufletul.

Mi-a întins din nou floarea aceea roșie.

— Cu asta uiți de toate, înțelegi? De toate.

— Uiți și de pământul nostru? De miresmele, pădurile și marea lui?

— Și de el. Chiar crezi că după ce am trăit atâta vreme în felul ăla ne putem întoarce la casele noastre cu gândul că totul o să fie neschimbat, la fel ca înainte? Unde să ne întoarcem? La femeile noastre, care au uitat de noi ca să trăiască lângă altcineva? La părinții noștri îmbătrâniți înainte de vreme din cauza așteptării? La copiii care nu ne vor mai recunoaște? Și apoi coșmarul, sângele, chinul care se repetă în fiecare noapte. Pământul nostru e acum ăsta, unde am găsit pacea și uitarea. Uitarea, rege al Itacăi, înțelegi? Uitarea...

— Dați foc corăbiilor, a spus altul, și întoarceți-vă aici. Împreună, o să ne simțim bine și o să uităm de toate.

M-am retras cu oamenii mei.

— Se află sub efectul unei substanțe puternice, le-am spus. Cum altfel și-ar putea uita casa, părinții, copiii și soțiile? Trebuie să-i ducem înapoi cu orice preț și cât mai repede. Cei rămași la corăbii o să-și facă griji din cauza noastră.

— N-o să fie ușor, a spus Antiphus. Sunt mulți și par hotărâți să rămână în locul ăsta.

— Am văzut la marginea satului ierburile alea împletite și făcute colac. O să le folosim ca frânghii și o să-i legăm unul după unul. Astfel îi putem duce înapoi. De îndată ce o să treacă efectul substanței din florile astea blestemate, o să vedeți că o să-și vină în fire.

Am așteptat să se întunece și să adoarmă ai noștri. Camarazii noștri nu aveau un loc de dormit, ci se întindeau pe rogojini în jurul focurilor, așa că misiunea noastră era mult mai ușoară.

— Să mai așteptăm o vreme, am spus. Au mâncat multe flori, să le lăsăm să-și facă efectul, să-i adoarmă adânc.

Când am fost sigur că toți sunt adormiți și respiră adânc, le-am făcut semn oamenilor mei și am început, ușurel și în tăcere, să-i legăm: mai întâi cu mâinile la spate, apoi de gât și pe urmă,

unii de alții. Unul s-a trezit și a spus:

— Ce faceți? Nu! Nu! Nu vrem să plecăm, lăsați-ne în pace! Treziți-vă, treziți-vă! Ne duc de aici!

Dar erau toți legați. Am început să-i tragem după noi afară din sat. Făcuserăm treabă bună, dar, pentru mai multă siguranță, am pus câte douăzeci de luptători înarmați pe fiecare latură a coloanei. Din față îi trăgeam după noi, din spate eram atenți să nu încerce vreunul să fugă.

Când am început să urcăm dealul ca să ne întoarcem la corăbii, i-am văzut pe locuitorii negri ai acelui loc ieșind din colibe și urmărind fără să facă vreo mișcare cele ce se petreceau. Luna își răspândea lumina peste tot, așa că ne vedeam foarte bine – noi pe ei, iar ei pe noi. Nu s-au mișcat din loc, dar au început să cânte. Era o jelanie lungă și tristă, pe diferite tonuri: al femeilor mai subțire și mai limpede, al bărbaților mai gros și mai profund. *N-am să uit cât voi trăi melodia aceea.* Poate că îi salutau în felul acela pe bărbații pe care îi găzduiseră într-o lume fermecată și minunată, un ținut fără margini și fără timp. Îi vedeau luați pe sus ca niște animale prinse în laț și plângeau pentru ei. Cântecul a devenit mai ascuțit și mai pătrunzător, ca un geamăt funebru închinat unor oameni care se îndreaptă spre moarte. Așa îl ascultam eu și camarazii care mergeau în tăcere cu lancea în mână și scutul pe braț. Ceilalți, care veneau în urma lor, cu mâinile la spate și gâtul legat, păreau să înțeleagă ce exprimă acele glasuri, iar când unul dintre ei, văzându-mă trecând, și-a ridicat fruntea, ochii îi erau scăldați în lacrimi.

Am mers astfel toată noaptea, fără să facem vreun popas, și apoi toată ziua următoare, oprindu-ne numai de câteva ori ca să bem apă și să ne odihnim puțin. N-am intrat deloc în vorbă cu tovarășii noștri legați fedeleș și nici ei n-au încercat să spună ceva, dar îmi puteam da seama că încep să vadă din nou

realitatea și că sufletul lor plânge amarnic după somnul și uitarea lăsate în urmă.

3

Am fost nevoit să-mi leg oamenii de băncile vâslașilor, iar la cârmă și la comanda corăbiilor pe care le găsiserăm abandonate i-am pus pe cei mai credincioși camarazi ai mei: Eurylochus, Elpenor, Antiphus și alți câțiva, înarmați până în dinți. Am dat apoi semnalul de ridicare a ancorei. Nu voiam să mai rămânem nici măcar o clipă în locurile acelea. Farmecul acelui pământ misterios și atât de frumos îmi pătrunsese în suflet și nu voiam ca și alții să se simtă ispitiți de minunatul stil de viață al mâncătorilor de flori. Dorința de întoarcere acasă era cea care mă menținea în viață, era lumina care mă călăuzea în noapte. Pentru nimic în lume n-aș fi renunțat la un asemenea țel și n-aș fi permis nici oamenilor mei să pățească așa ceva. A mea era răspunderea pentru viața lor și pentru viitorul lor, a mea era datoria de a-i duce la părinții care se stingeau cu încetul așteptând, păstrând vie o speranță din ce în ce mai plăpândă. Le fusesem comandant în război; pierdusem destui pe câmpia însângerată a Ilionului, nu mai puteam pierde alții pe drumul spre casă.

De multe ori mă întrebam dacă vestea despre căderea Troiei ajunsese pe pământul Ahaiei odată cu primii luptători întorși, dacă de la Pylos ajunsese pe țărmul Itacăi, apoi în camerele palatului meu, făcând să renască speranța în sufletul Penelopei și al fiului meu, Telemac. *Așteptați-mă, vă rog, așteptați-mă! Am să mă întorc, așa cum ți-am jurat la plecare ție, soția mea, ție, fiul meu.* Dar vântul mă purta prin alte părți, soarele părea că nu se mișcă din mijlocul cerului, iar apoi, dintr-odată, se prăvălea dincolo de linia orizontului ca un meteorit în flăcări. Stelele nopții abia pâlpâiau, iar deseori se ascundeau în spatele norilor; cu fiecare zi care trecea, ne era tot mai greu să ne orientăm.

Mă străduiam să le dau un sentiment de siguranță tovarășilor mei, voiam să-i fac să creadă că eu știu în ce direcție ne îndreptăm, dar marea era la fel de întinsă și de pustie. Îmi dădeam seama că, de când furtuna ne purtase departe de capul Malea, nu mai întâlnisem vreo altă corabie, nici măcar bărci de pescari. Lumea se schimbase, nu mai recunoșteam nici cerul, nici marea și se părea că nici ele nu mă mai recunoșteau pe mine. Zeița mea nu-mi mai vorbea și nu-mi apărea nicăieri. Poate că privirea ei nu putuse străpunge zidul de ceață care ascundea lumea primordială și puritatea acelor oameni pașnici, neînarmați.

Am navigat o zi după alta; după apusul soarelui, ne-am continuat drumul cu pânzele strânse numai pe jumătate. La proră, oameni cu vederea ageră încercau să străpungă bezna, încercând să descopere pericole și amenințări sau să găsească un loc potrivit pentru acostare. Nu voiam să ne petrecem noaptea în largul mării pentru că luna care ne călăuzise până atunci se ascunsese în spatele norilor, iar o ceață deasă ne învăluise; nu se zărea nici măcar o rază de lumină. Am aprins niște torțe de la vasul cu jăratic, încercând să vedem apa din fața prorei corăbiilor. Am dat ordin să se strângă complet pânzele și să înaintăm cu ajutorul vâslelor. Ne strigam de la o corabie la alta ca să nu ne pierdem și să ne facem curaj. Apoi, deodată, suprafața mării a devenit pe neașteptate complet netedă în fața noastră.

— Am pătruns într-un spațiu protejat cumva, i-am spus lui Eurylochus. În urma noastră se aude vuietul mării, dar la proră apa este netedă ca uleiul.

— S-ar zice că este un port natural. Vezi ceva?

— Nu.

Torța mi s-a stins, dar am înaintat încet prin ceața deasă și prin întunericul de nepătruns până când prora noastră a atins

țărmul nisipos. Probabil că un zeu ne condusese până acolo: altfel n-ar fi fost posibil să atingem atât de lin pământul.

— Veniți și voi! le-am strigat celorlalți care veneau în urma noastră. E un loc bun pentru acostare!

Una după alta, corăbiile mele au atins plaja cu prora; ne-am întins pe mantii și am adormit imediat. Aerul era schimbat: călduț, nu prea umed. Pătura de nori se subțiase, iar în lumina slabă a cerului am putut vedea forme de relief scunde și întunecate, un loc cu totul pustiu. Le-am explicat camarazilor pe care-i adusesem înapoi din ținutul mâncătorilor de flori roșii. Le-am spus:

— Am făcut asta pentru că nu vă mai recunoșteam și am crezut că v-ați pierdut mințile. Eu răspund pentru viețile voastre. Am pierdut deja prea mulți oameni. N-aș fi avut inima să le spun părinților voștri că ați uitat de întoarcere și că nu vă pasă de durerea lor.

Nu mi-au răspuns; mă durea sufletul să-i văd muți și posomorâți. Păreau să fi pierdut singurul lucru bun din viață care le mai rămăsese. Dar totul era ciudat în noaptea aceea: ceața, întunericul, zgomotele și, mai târziu, strigătele îndepărtate, glasuri răgușite ca niște răgete de lei care rătăcesc în bezna adâncă, și totuși diferite, aproape omenești, voci pe care niciunul dintre noi nu le mai auzise până atunci.

Ne-am trezit când Aurora a apărut ca să lumineze marea și pământul. M-am uitat în jurul meu: tovarășii mei se trezeau unul după altul și apoi se adunau ca să vorbească între ei. Eram încă mulți, o adevărată armată. În lumina zilei, totul era diferit, mai natural; ne-am dat seama că ne aflăm pe o insulă joasă, cu pământ fertil, dar necultivat. Se vedeau numai capre sălbatice, în număr mare, iar vegetația era foarte bogată. Am mers pe țărm în jurul insulei și am observat că uscatul este aproape, întins, acoperit de copaci și tufișuri dese. Le-am ordonat

oamenilor să-și ia arcurile și săgețile și să meargă la vânătoare de capre pe insulă. Eu și oamenii de pe corabia mea aveam să mergem spre interiorul uscatului.

Mulți au încercat să mă convingă să renunț, m-au rugat să aștept ca masa îmbelșugată să fie gata – carne friptă pe jar însoțită de vinul roșu și tare pe care-l mai aveam în amforele de pe corăbii. Dar eu doream nespus să vizitez pământul acela întins și necunoscut pe care-l aveam în fața ochilor, să aflu cine îl locuiește, dacă sunt oameni care respectă legile și zeii sau sălbatici violenți și cruzi care nu cunosc decât legea celui mai puternic. Dar chiar dacă era așa, nu-mi păsa de pericol. Cu o noapte înainte adormisem cu gândul la Penelopa, la părinți și la fiul meu, încercând să-mi închipui cum arată după atâția ani. Noaptea adâncă, fără lună, și locurile necunoscute învăluite în ceață nu mă speriau; toate sunetele, mirosurile și pietrele de pe insula aceea îmi trezeau curiozitatea, mă făceau să înțeleg ce mare este pământul pe care zeii primordiali îl creaseră și cât de puțină este cunoașterea noastră. Câte aș fi putut descoperi în cei zece ani care trecuseră, în loc să lupt la zidurile Ilionului, trăgând în piept doar praful și mirosul sângelui în spațiul strâmt dintre mare și cetate!

Am ridicat ancora după-amiază împreună cu tovarășii mei, după ce-am pregătit cele necesare și le-am urcat pe corabie, lăsându-l pe Eurylochus comandant peste cei rămași să ne aștepte pe insulă. I-am luat cu mine și pe câțiva dintre cei care mâncaseră flori de lotus pentru ca mișcarea, sau poate aventura, să-i scoată din starea de toropeală. Am străbătut brațul de mare care ne despărțea de continent; pe măsură ce ne apropiam de țărm, puteam să vedem că este un ținut roditor, dar nu zăream nicio urmă de sat, nici măcar o casă. Doar în apropierea unui promontoriu se vedea o peșteră cu intrarea pe jumătate ascunsă de copaci și tufișuri. Am pășit pe uscat într-un

mic golf străjuit de o stâncă înaltă, aproape un munte, și am luat cu noi un burduf de vin ca să-l oferim locuitorilor din acele locuri, dacă aveam să-i întâlnim în cale, câștigându-le astfel bunăvoința. Zumzetul lăcustelor era singurul zgomot care se auzea. Nu se vedeau nici ambarcațiuni, nici plase de pescuit și nici bolte de crengi uscate care să ofere adăpost de razele soarelui, de animalele sălbatice sau de ploaia de iarnă. *Câteodată mă întreb dacă am trăit cu adevărat aventura aceea, dacă am simțit acele sentimente și am văzut acele lucruri...* Pe alocuri se vedeau butuci de viță de vie sălbatică, cu ciorchini cu boabe mari, care păreau acre. Un om de-al meu, care mergea înainte, s-a întors spunându-mi că a descoperit o cărare umblată. L-am urmat. *Așa îmi revine povestea aceasta în minte de fiecare dată, iar imaginile îmi năpădesc visele, făcându-mă să mă trezesc scăldat în sudoare rece.*

Am ajuns la intrarea în peștera pe care o văzuserăm de la depărtare, din largul mării. Și, în sfârșit, am văzut semne de viață omenească: interiorul era împărțit în țarcuri cu miei și iezi. Peste tot erau roți mari de brânză, așezate la fermentat pe grătare din lemn. Dar totul era de dimensiuni enorme: vasele pline cu lapte prins și zer, securile folosite pentru tăierea copacilor... Cine să fi locuit într-o asemenea văgăună? De îndată ce și-au dat seama despre ce este vorba, camarazii mei au fost cuprinși de spaimă; ar fi vrut să ia repede orice putea fi luat, iar apoi să se întoarcă degrabă la corabie.

Dar era prea târziu.

Se auzeau behăiturile unei turme mari de oi și pași apăsați care făceau pământul să tremure. Trunchiuri de copac au fost azvârlite înăuntrul peșterii de o forță supraomenească, ca și cum ar fi fost niște simple vreascuri. Lemne de foc. Apoi am văzut pe fețele tuturor camarazilor groaza. La intrare s-a ivit un uriaș – o siluetă întunecată, fără chip sau expresie.

Am căutat să ne ascundem în ungherele peșterii, dar n-a trecut mult timp și stăpânul acelui loc înspăimântător a aprins focul. Flăcările s-au înălțat de îndată, luminând întregul spațiu; nu ne mai puteam ascunde. Dar nici nu mai puteam rămâne pe loc. Monstrul i-a văzut pe unii dintre noi mișcându-se și, cu un fel de răget (*acelea să fi fost glasurile tunătoare pe care le auziserăm noaptea pe insulă?*), ne-a întrebat:

— Cine sunteți, străinilor? Călători sau pirați? Și unde vă este corabia?

Mă aflam într-o situație în care înțelegi cu alte urechi și vezi cu alți ochi una dintre miile de realități posibile, care într-o clipită devine singura și le exclude pe toate celelalte. M-a cuprins teama pentru că îl puteam vedea și eu pe el. Avea doar un ochi sub frunte, arzător ca un cărbune aprins, dar fix și aparent lipsit de viață, păr lung și creț, complet neîngrijit, un piept uriaș, brațe păroase, picioare pline de balegă de oaie și de capră. Răspândea în jur o duhoare insuportabilă. Fără să mă arăt prea mult, i-am răspuns că suntem niște naufragiați și că am intrat acolo căutând ajutor și găzduire în numele zeilor. *Atena... de ce nu-mi mai vorbeai deloc?* Creatura a izbucnit în râs – un hohot asurzitor care s-a terminat cu un mârâit înfundat, de fiară înfometată. Când am înțeles, era prea târziu. Mi-a înșfăcat doi oameni, ținând câte unul în mână. Pe unul l-a strivit, iar zgomotul oaselor sfărâmate mi-a rănit inima. Pe celălalt l-a izbit de o piatră; bucăți din creierul bietului om au ajuns pe fețele noastre. I-a mâncat pe amândoi. *Zgomotul făcut de trupurile devorate, de carnea crudă mestecată cu gura deschisă îmi fac sângele să-mi clocotească în vine chiar și acum, când îmi este atât de frig...* Ne uitam înspăimântați la barba mânjită de sânge, dar numai eu știam cine lipsește, cine căzuse pradă colților monstrului. Erau doi dintre camarazii care mâncaseră flori de lotus. Rămăseseră ca împietriți la vederea uriașului, așa că

bestiei i-a fost ușor să-i înhațe. Nici măcar n-au încercat să scape, să se ascundă în vreun colț al peșterii. Și gândul acela mi-a umplut ochii de lacrimi. Cunoscuseră un alt mod de viață, departe de suferințe și de spaime, iar ieșirea din starea aceea de uitare le-a fost fatală. Îi luasem cu mine gândindu-mă că explorarea unui ținut nou, cu oameni și animale necunoscute, poate chiar înfruntarea unor mari primejdii i-ar fi putut ajuta să iasă din amorțeală și din indiferență. Făcusem o greșeală; și totuși, în timp ce în văgăună mai răsunau râgâielile monstrului care se culcase, nu regretam ceea ce făcusem. Eram convins că nu este un lucru demn să te lepezi de amintiri, de chipul soției și cele ale copiilor, de legătura cu pământul pe care te-ai născut; este rușinos să te desparți de restul semenilor ca să duci o viață fără niciun scop sau rost. Mă întrista, însă, sfârșitul lor jalnic, gândul la trupurile lor digerate și apoi eliminate din corpul acela împuțit și monstruos. Lipsiți de funeralii, de flăcările rugului și de ultimele ritualuri. Groaza îmi chinuia sufletul.

Aceea a fost cea mai chinuitoare noapte, atât de amară încât uneori cred că a fost doar un coșmar, dar unul care te poate ucide pentru că este mai adevărat decât realitatea. În ținuturile acelea necunoscute, care depășesc orice închipuire, mă obișnuisem cu gândul că nu mai există ceea ce eram obișnuit numesc „realitate“, ci un vârtej de sentimente și de încercări fără început sau sfârșit, fără loc sau timp. Posibilul se contopea cu imposibilul, iar timpul era ca traseul acelei corăbii care, nemaiputându-se orienta, plutește într-un cerc larg, al cărei cârmaci crede că merge în linie dreaptă, căci nu vede nicăieri pământ, stelele nu strălucesc, iar ceața învăluie totul.

Astfel ne-am petrecut noaptea. Tovarășii mei, strânși unii în alții, înspăimântați și pierduți, mă învinuiau cu siguranță în adâncul sufletului. Singur fiind, strângeam în pumn mânerul sabiei; aș fi vrut să mă apropii de monstru, să-i înfig lama în

beregată și apoi s-o răsucesc, să-i retez căile de respirație, de alimentație și de circulație a sângelui, dar uciderea lui însemna moartea noastră. De aceea, ciclopul putea să adoarmă fără să-și facă griji din pricina noastră. Clipa în care avea să-și termine mâncarea însemna sfârșitul nostru, căci nu exista nicio cale de ieșire din peșteră. Intrarea era astupată cu un bolovan uriaș pe care nici o sută de oameni nu l-ar fi putut urni din loc. Cealaltă deschizătură, o gaură în tavanul peșterii prin care ieșea fumul, era la o înălțime prea mare și nu se putea ajunge la ea. Acela a fost momentul în care mintea mi-a venit în ajutor, sau poate că zeița Atena mi-a dat un sfat înțelept, fără să mi se arate și să se facă auzită ca de obicei. Singurul lucru de care eram sigur rămânea faptul că gândirea mea este mai complexă și mai ageră decât cea a monstrului și că trebuie să-l împiedic să ne mai facă rău, dar fără a-l lăsa fără putere; altfel, nu mai vedeam lumina zilei și nu mai respiram niciodată aerul de afară.

M-am apropiat de oamenii mei și le-am spus:

— Nu vă pierdeți cu firea, am să vă salvez.

— Cum? a răspuns unul dintre cei care mâncaseră flori roșii. Nu există nicio cale să scăpăm de el.

— Posibil, dar el nu se poate uita decât într-o singură direcție. Trebuie să ne împărțim astfel încât, în timp ce el se uită într-o direcție, ceilalți să poată căuta un adăpost. Acum trebuie să rămânem în viață până în noaptea următoare.

Am reușit astfel să-i conving să se odihnească. Eu am rămas treaz ca un tată care veghează somnul copiilor lui, iar în suflet puneam la cale înfrângerea acelui monstru feroce, care nu-i respecta pe oaspeții aflați sub protecția lui Zeus. Pe acesta l-am rugat în tăcerea adâncă a acelei nopți de groază:

— Mărite Zeus, care îi ocrotești pe călători și pe oaspeți, ajută-mă să răzbun moartea groaznică a tovarășilor mei! Au scăpat teferi de primejdiile războiului de pe câmpurile

însângerate ale Ilionului ca să moară într-un mod atât de crud pe pământul ăsta sălbatic.

După ce m-am rugat astfel, mi-am găsit un loc potrivit, într-o scobitură din stâncă, și am încercat să mă odihnesc, dar fără să mă abandonez somnului.

M-au trezit vocea ciclopului, care își părăsea culcușul, și zgomotul pașilor săi, apropiindu-se de capătul peșterii. Sub tălpile lui, pământul se cutremura. Am văzut din nou spaima în ochii tovarășilor mei, dar au pus în aplicare sfaturile mele, împărțindu-se în mai multe grupuri. În scurt timp, ceea ce am prevăzut s-a adeverit. Ciclopul era nevoit să-și îndrepte mereu privirea dintr-o direcție în alta și nu reușea să prindă pe nimeni; în scurt timp, situația l-a făcut să se înfurie și să-și îndrepte atenția asupra unui singur grup pe care l-a înghesuit într-un colț. Camarazii îmi cereau ajutorul din priviri, dar era în zadar. În clipa aceea, eram la fel de neputincios ca ei. Uriașul a înșfăcat doi dintre ei, le-a smuls membrele unul câte unul în timp ce ei urlau de durere, apoi a început să-i înfulece. Și aceia doi mâncaseră flori de lotus, poate că încă mai aveau efect asupra lor. Se izolaseră de ceilalți și înțepeniseră de spaimă. Nu m-am mai putut abține și am izbucnit în plâns. Lacrimile îmi șiroiau pe obraji, iar în piept, inima îmi părea că urlă ca un câine furios. După ce a terminat de mâncat, monstrul cu ochiul rotund și încremenit a separat mieii de oi, apoi a îndepărtat bolovanul de la intrare și s-a pus în dreptul deschizăturii pentru a nu lăsa pe vreunul dintre noi să iasă. Lăsa să treacă doar oile, care, în frunte cu un berbec uriaș, ieșeau din peșteră și se îndreptau alergând spre pășunile cu iarbă grasă. După ce toate animalele au ajuns afară, a ieșit și el, trăgând în dreptul ieșirii bolovanul. Eram din nou în beznă. Le-am spus oamenilor mei:

— Ascultați-mă, suntem toți îngroziți de ceea ce am văzut, dar v-am promis că vă salvez și o să-mi țin promisiunea.

Trebuie să-mi promiteți că vă supuneți, că faceți tot ce vă cer. Suntem încă o armată de ahei, putem să învingem bestia asta care se îndoapă cu carne omenească.

Le-am vorbit astfel, dar mintea mea era goală, nu reușeam să născocesc nicio soluție pentru ca eu și tovarășii mei să scăpăm de soarta teribilă care ne aștepta.

M-am uitat dezorientat în jur și dintr-odată am văzut rezemat de peretele peșterii un trunchi tânăr de măslin, un lăstar care crescuse drept ca un fus și fusese apoi tăiat și transformat poate într-o unealtă sau un toiag pentru o călătorie în munți. Nu-l observasem până atunci, dar probabil că se aflase acolo de la început. Măslinul... copacul tău sacru, zeiță cu ochi verzi, fiică a lui Zeus, Tritonia. Iată, parcă te și vedeam stând mândră în întunericul din fața mea, coiful îți acoperea capul, iar platoșa cu stema, pieptul. Tu mi-ai trimis sfatul, tu m-ai inspirat. Al tău este măslinul, darul pentru toată omenirea și pentru mine, cel care te iubește și te venerează.

— Luați trunchiul ăla! am ordonat. Îl vreau curat, fără coajă, lustruit ca mânerul vâslei. Eu am să mă ocup de vârf.

Ne-am apucat de treabă: camarazii tăiau ramurile mai subțiri, jupuiau coaja, lucrau cu cea mai mare grijă. Lucrând astfel, aveau o speranță. Așteptarea resemnată a morții îi făcea să se simtă oi, nu bărbați. Am tras sabia din teacă și m-am apucat să ascut cu cea mai mare grijă unul dintre capete. Desprindeam așchii mici, așa cum face tâmplarul cu rindeaua, netezeam suprafața lemnului cu tăișul ca să devină lucioasă și apoi, cu piatră zgrunțuroasă, o lustruiam perfect, făcând-o să alunece și să se înfigă cu lejeritate. Pe măsură ce vârful devea mai lung și mai ascuțit, sufletul meu se umplea de satisfacția răzbunării.

După ce am terminat, am lăsat jos parul cu vârful lung și ascuțit, acoperindu-l cu bălegarul oilor și al caprelor.

— Acum nu mai avem altceva de făcut decât să așteptăm, le-am spus.

— Ce să așteptăm? a întrebat unul dintre camarazi, altul care mâncase flori de lotus. Să mai mănânce pe unul dintre noi?

M-am dus la el. Îi cunoșteam părinții, care trăiau în Samos, dar aveau pământuri și în Itaca. Omul se numea Trasymachus.

— Știu ce crezi, prietene. Crezi că vă scot în față pe toți cei care ați mâncat flori de lotus ca să scap de voi, dar n-ai dreptate. V-am adus la corăbii ca să vă scot din lumea aia de nimic și să vă duc la părinții voștri, care vă așteaptă. Să vă duc pe voi și pe toți ceilalți. Am pierdut deja prea mulți oameni. Voi vreți să muriți, dar nu vă dați seama. Ciclopul simte asta. Știți de ce are doar un ochi? Pentru că mintea lui nu este în stare să reziste cu doi. Dar el adulmecă slăbiciunea și renunțarea la viață ca o fiară. Și lovește fără greșeală. Acum ascultă-mă cu atenție: vezi parul ăsta? O să-l înfigem în ochiul monstrului și o să-l orbim. După aceea o să ne folosim de forța lui ca să deschidem calea spre libertate.

— Dar nu se poate așa ceva! Ne simte chiar și respirația. Cum o să ne putem apropia de el fără să sară în picioare și să ne facă una cu pământul?

— La asta o să mă gândesc eu, dar o să am nevoie și de ajutorul tău. Tu ești omul de care depinde soarta noastră, a tuturor. Eu o să îndrept vârful spre țintă, iar tu o să fii imediat în urma mea. Ești singurul care o să fie în stare să vadă direcția parului și să-i dirijeze pe ceilalți, care, din spatele tău, o să împingă trunchiul ascuțit.

A făcut un pas înapoi. Am văzut teamă în privirea lui.

— De ce tocmai eu? Nu sunt în stare de așa ceva. Aș strica totul, ceea ce ar fi o nenorocire.

— Pentru că ești îndreptățit să faci un asemenea lucru.

Trebuie să-i răzbuni pe camarazii care au căutat cu tine uitarea și să-ți demonstrezi că ți-ai redobândit dreptul la viață.

— Nu, mi-a răspuns. Nu pot. Ia pe oricare altul.

— Cum vrei, i-am spus.

Ceilalți camarazi se adunaseră în jurul meu și mă ascultau cu atenție. În ochii lor vedeam speranța și furia, așa că eram sigur că vom izbândi. Ziua întreagă am pus la cale toate mișcările, toți pașii și toate gesturile. Le-am spus când trebuie să-și țină răsuflarea și când să scoată aerul din piept strigând.

— E ca atunci când încordăm arcul, le-am explicat, sau ca atunci când scoatem un strigăt în clipa în care se prăbușește dușmanul pe care l-am străpuns cu sulița.

La lăsarea serii, am auzit cu groază behăiturile și pașii apăsați care se apropiau de intrarea în peșteră. Bolovanul s-a rostogolit spre interior, iar ciclopul a lăsat turma să intre. Berbecul uriaș a intrat primul, urmat apoi de oi și de miei. Uriașul cioban a deschis țarcul pentru mieii cei mici, care au alergat la mamele lor să sugă. Când toate animalele au fost închise în țarcuri, ciclopul s-a îndreptat spre noi. Nu speram că se va hrăni cu brânză sau cu carne de oaie. Avea să ne mănânce mai întâi pe noi.

Mi-a înhățat alți doi oameni, primii pe care i-a putut prinde. I-a ucis izbindu-i de peretele care s-a umplut de sânge, apoi i-a făcut bucăți smulgându-le membrele și i-a înfulecat cu poftă.

Sosise clipa în care trebuia să acționez. Am poruncit ca vasul uriaș în care ciclopul punea laptele la prins să fie umplut cu vinul adus de pe corabie într-un burduf din piele de vacă. Era vinul pe care-l luasem din Ismarus, dulce și foarte tare. I l-am oferit monstrului.

— Acum, după ce ai mâncat carne de om, bea! i-am spus. E bun, e vin! am exclamat.

Ciclopul s-a apropiat; i-am văzut ochiul mare cât capul meu,

privindu-mă cu atenție. N-am tremurat, fiind conștient că viața tovarășilor mei e în mâinile mele. În orice caz, nu mă simțeam mai neliniștit decât atunci când, ascuns în pântecele calului, auzeam glasul lui Laocoon, preotul lui Apollo, îndemnându-i pe troieni să-i dea foc. A întins mâna enormă și păroasă, a apucat vasul de lemn și l-a dus la gură. Nu făceam nicio mișcare, îl urmăream în timp ce sorbea vinul roșu înspumat; inima îmi râdea în piept pentru că bestia se purta prostește și avea să cadă negreșit în cursa pe care i-o întinsesem. Monstrul și-a făcut vocea auzită:

— Mai dă-mi, e bun!

A lăsat jos vasul gol.

Le-am făcut semn camarazilor să îl umple din nou cu vin. Apoi ne-am retras spre fundul peșterii, împărțindu-ne în două grupuri. Ciclopul s-a aplecat, a luat vasul și a băut tot vinul, fără să verse vreo picătură.

A scos un râgâit asurzitor, apoi mi s-a adresat:

— N-am mai băut ceva atât de bun niciodată, în toată viața mea. Am băut întotdeauna lapte de capră și de oaie, dar asta este o băutură demnă de zei. Nu mi-ai spus până acum cum te cheamă. Spune-mi acum, ca să-ți pot face și eu un dar.

M-am uitat spre fundul peșterii, în mijloc, la spațiul dintre cele două grupuri ale tovarășilor mei, și am văzut pe perete umbra unui siluete mândre, care ținea în mână o lance: Atena! *Erai din nou cu mine*, wanaxa, *și nu mă mai temeam de nimic. Pe unde ai reușit să pătrunzi în lumea aceea fără zei și legi?*

„Fii atent!“ a răsunat o voce în adâncul sufletului meu. „Acolo unde este apă se află și Poseidon, care cuprinde totul cu brațele sale.“

Trebuia să răspund. Zeița m-a ajutat, sunt sigur de asta:

— Îmi ceri să-ți spun cum mă cheamă? Am să-ți spun. Numele meu este Nimeni. Toți îmi spun Nimeni.

— Bine, Nimeni, atunci am să te mănânc ultimul. Ăsta o să fie darul meu de găzduire.

A izbucnit într-un hohot răsunător de râs.

— Dar pe tine? l-am întrebat și eu. Cum te cheamă?

— Polifem, mi-a răspuns. Faima mea este mare și așa va fi în veci. Tatăl meu este Poseidon, care cuprinde toate pământurile, și m-a făcut cu o nimfă a munților, Thoosa.

Cuvintele acelea fuseseră rostite în loc de noapte bună. S-a întins în culcușul lui din blană de oaie; un timp părea că se uită țintă la unul dintre cele două grupuri ale tovarășilor mei, cel din stânga lui. Le făceam semn să se miște ca să-i atragă atenția; ceilalți se apropiau de mine.

— Mai avem vin? i-am întrebat.

— Cât să-i mai umplem o dată vasul, mi-au spus oamenii, dacă se trezește și mai cere.

— N-o să se trezească, a spus Trasymachus, omul care refuzase să mă ajute să înfig parul în ochiul monstrului.

I-am aruncat fiarei o privire. Râgâia din când în când, iar din gură îi ieșea o zeamă roșiatică, un amestec de vin și de sânge omenesc care m-a scârbit peste măsură. Când a început să respire adânc și trupul i-a rămas nemișcat, mi-am chemat toți oamenii în jurul vetrei și le-am spus să pună uscături pe foc ca să-l ințețească.

— Ăsta e momentul cel mai potrivit pentru a acționa, le-am spus. Aduceți parul ca să-i pârlim vârful în foc.

— Poate ar fi bine să mai așteptăm, a răspuns Trasymachus, mâncătorul de flori roșii.

— Somnul lui e greu acum. Mai târziu lucrurile s-ar putea schimba.

— N-o să se schimbe, a spus omul, am adăugat în vin un suc făcut din florile roșii, putem acționa fără grabă.

— Așadar, n-ați renunțat niciodată la florile alea.

Și-a plecat fruntea și n-a mai spus nimic.

— Asta înseamnă că o să mă ajuți?

— Te-am ajutat deja. Dar acum o să țin și eu parul ăla. Vreau să-mi răzbun camarazii.

— Atunci, hai să pornim la treabă. După ce-l lovim, trebuie să vă duceți toți la adăpost. Durerea o să-l înnebunească.

Vârful parului se înroșise; se formase un tăciune tare și bine încins. Așa este lemnul de măslin. L-am apucat și ne-am apropiat de monstru, urcându-ne pe o ieșitură din perete, aflată deasupra culcușului. Luminam calea cu o creangă aprinsă pe care o luasem din foc. Când au ajuns chiar deasupra ciclopului, le-am făcut semn oamenilor mei să coboare vârful încins cât mai aproape de ochi. M-am uitat la Trasymachus, iar el mi-a răspuns dând afirmativ din cap. Era pregătit.

Ciclopul s-a mișcat, apoi s-a întins cu fața în sus. Vârful roșu era acoperit cu un strat subțire de cenușă. Le-am făcut semn să-l coboare și mai mult. Se afla la o palmă de ochi. Am lăsat jos creanga aprinsă. Am ridicat o mână, ținând strâns parul în cealaltă.

— Acum! am strigat.

Oamenii mei s-au mișcat toți odată, iar vârful încins al parului a coborât exact în clipa în care se deschidea ochiul. Nu avea nicio expresie, era fix și galben ca al unui cetaceu din adâncurile mării. Lemnul înroșit s-a afundat în orbită, iar eu, cu ajutorul lui Trasymachus și al celorlalți, l-am răsucit, distrugând globul și arzând genele. Sângele a țâșnit în valuri, sfârâind la contactul cu tăciunele din vârf.

— Fugiți! am strigat din nou.

Alergam toți unde vedeam cu ochii, căutând să ne ascundem în crăpăturile pe care ni le aleseserăm din priviri. *N-o să uit niciodată ochiul acela ieșit din orbită, ca ochiul unui pește gigantic. Astfel mi-am dat seama că îmi spusese adevărul.*

Era fiul zeului albastru, stăpânul mării.

Polifem a sărit în picioare cu un strigăt sfâșietor, smulgându-și parul din orbita care arăta ca o gaură neagră. L-a aruncat departe, urlând atât de tare încât pereții peșterii se cutremurau. Striga disperat după ajutor. A încercat apoi să ne prindă pipăind în jur. A răsturnat totul și a distrus țarcurile animalelor care se răspândeau behăind speriate. A căzut în genunchi, ținându-și capul și fruntea în palme. Gemea de durere.

A mai trecut o vreme. Niște glasuri se auzeau de afară.

— Ce se întâmplă, Polifem?

— Te-a atacat cineva? Tâlharii? Vor să te jefuiască?

— Cine te-a atacat?

Ceilalți ciclopi erau la fel ca mari și de cruzi.

— Nimeni! a strigat. Din cauza lui Nimeni sufăr acum! Ajutați-mă! răgea ca o bestie rănită.

Au urmat câteva clipe de tăcere. Stăteam nemișcați, ținându-ne respirația.

— Dacă nu-ți face nimeni rău, nu-i nimic de făcut! De suferința asta nu te pot vindeca decât zeii. Roagă-l pe tatăl tău divin să te ajute și încearcă să te odihnești. Mâine o să te simți mai bine.

Pașii lor se auzeau tot mai departe; inima parcă îmi râdea în piept, savuram din plin gustul răzbunării.

Monstrul mâncător de oameni a plâns multă vreme, chiar toată noaptea, dar eu, gândindu-mă la tovarășii mei care sfârșiseră în burta lui spurcată, nu eram mulțumit, aș fi vrut să-l chinui și mai tare, în orice fel posibil. Dar mi-am ferecat în adâncul sufletului furia nemărginită pentru că nu-mi dusesem încă planul la îndeplinire. Uneori stătea întins pe pământ, părând mort, apoi începea să lovească în jur cu brațele și cu picioarele, sperând că ne apropiaserăm de el, mânați de

curiozitate. Dar îmi țineam oamenii cât mai departe de el și nu lăsam pe nimeni să ajungă prea aproape.

În cele din urmă s-au ivit zorile, iar o rază de lumină s-a strecurat prin tavan luminând cât de cât interiorul peșterii. Ciclopul s-a ridicat încet în picioare, gemând fără încetare, iar trupul lui uriaș a blocat lumina care venea de sus. Ne aflam din nou într-o beznă de nepătruns. Oile și caprele behăiau tot mai tare pentru că le era sete și foame. Erau obișnuite ca în zori să iasă la adăpat și la păscut.

Făcându-și griji pentru turma lui, monstruosul cioban s-a apropiat în patru labe de bolovanul care astupa intrarea în peșteră și l-a mișcat din loc. Lumina a năvălit în temnița noastră, în mormântul tuturor speranțelor noastre. Eu eram cel care deschidea peștera, controlând brațele acelui gigant cu mintea mea.

Animalele s-au îngrămădit spre ieșire. Brațele ciclopului bâjbâiau printre ele, împiedicându-ne să ieșim.

I-am chemat atunci din nou pe camarazi în jurul meu și le-am spus ceea ce născocisem ca să-i scot de acolo. Am luat frânghiile împletite din fibre de palmier care se aflau la intrare și, cu ajutorul lui Trasymachus, am legat oile câte trei, iar apoi, sub burțile lor, câte un om de-al meu. L-am legat apoi și pe Trasymachus și l-am urmărit ieșind printre picioarele lui Polifem, care își lăsa animalele să treacă. Le recunoștea, pipăindu-le blana.

Eu am ieșit ultimul, atârnat de lâna berbecului uriaș, ghemuit sub burta lui. Mă gândeam că aceea este împlinirea profeției pe care mama o făcuse când vânasem pentru prima oară cu bunicul Autolycus. Am început să mă îndoiesc în momentul în care ciclopul și-a recunoscut căpetenia turmei.

— Cum se face că ești ultimul, berbecul meu preferat? De obicei alergai primul afară ca să conduci turma la pășune, iar

azi ești ultimul. Oare ești trist pentru că stăpânul tău nu mai poate vedea lumina soarelui?

Și a început să-l mângâie. De câteva ori, mâna lui uriașă mi-a atins degetele; tremuram în adâncul sufletului, închipuindu-mi ce soartă mă așteaptă dacă mă descoperă. N-aș fi avut timp să trag sabia din teacă ca să mă omor; aș fi avut parte de toate suferințele posibile pe care le poate îndura un om aflat în mâinile celui mai crud dintre călăi. N-am fost atât de neliniștit nici măcar atunci când, aflându-mă în pântecele calului construit de Epeus, am văzut printr-o crăpătură torța aprinsă din mâna lui Laocoon, preotul lui Apollo.

Dar berbecul a trecut de ciclop. M-am lăsat apoi la pământ, m-am ridicat și m-am dus la camarazii care mă așteptau. Am alergat împreună pe cărarea care ducea la corabie. Ajunși la țărmul mării, ne-am îmbrățișat cu ochii scăldați în lacrimi; simțeam că îmi îmbrățișez frații sau copiii de grija cărora tremurasem timp îndelungat. Aveam o mare bucurie în suflet pentru că-mi salvasem oamenii, pentru că-i scăpasem de o moarte cumplită și nemeritată și pentru că le îngăduisem astfel să se bucure mai departe de lumina soarelui, de miresmele pământului și de culorile mării. Trasymachus, cel care mâncase flori roșii, m-a îmbrățișat ultimul.

— Mi-ai salvat viața, *wanax* Odiseu. Du-ne acum acasă, rege al nostru!

L-am îmbrățișat și eu strâns; nu mi-am putut reține lacrimile. Am urcat pe rând pe corabie – eu fiind ultimul – și am desfăcut frânghiile care o legau de țărm; oamenii s-au așezat pe bănci și s-au aplecat asupra vâslelor, dornici să lase în urmă cât mai repede pământul acela blestemat. Aflat la proră, eram atent la traseul pe care trebuia să-l urmăm. Dintr-odată, l-am văzut pe ciclop apărând în vârful unei stânci: se sprijinea într-un trunchi de copac așa cum un păstor se sprijină în toiag când își

mână turma la păscut. Îl văzuseră și oamenii mei, care începuseră să vâslească din răsputeri pentru a duce corabia cât mai departe de țărm. Dar, văzând acel monstru pe care cu puțin timp în urmă îl făcusem neputincios, nu mă putut abține. I-am strigat:

— Ciclopule!

Vocea mea răsuna ca tunetul deasupra valurilor mării. Când m-a auzit, s-a întors încercând să-și dea seama de unde vine strigătul. În zadar mă implorau camarazii să tac.

— Ciclopule! am strigat din nou. Ai nesocotit legile sacre care-i ocrotesc pe oaspeți, ospătându-te cu camarazii mei și ai plătit prețul cruzimii tale. Dacă într-o zi o să te întrebe cineva cine te-a orbit, să-i răspunzi că a fost Odiseu, fiul lui Laertes, regele Itacăi, cuceritorul de cetăți. El este cel care ți-a luat lumina ochiului!

Vorbele mele l-au înfuriat, l-au scos din minți. A smuls cu o forță uriașă vârful muntelui și l-a aruncat în mare, spre noi. Stânca gigantică s-a scufundat în mare chiar în fața prorei, stârnind un val înalt care ne-a împins înapoi. Înspăimântați, tovarășii mei simțeau că îi pândește iar pericolul de care abia scăpaseră. Au început să vâslească din nou cu disperare, dar Polifem a aruncat un alt bolovan care era gata să ne nimerească, căzând în valuri în spatele pupei. De data aceasta am fost împinși spre larg și am reușit să ne îndreptăm spre insulă. Am auzit din urmă vocea îndepărtată a uriașului, care îl implora pe tatăl lui, Poseidon, să-l răzbune fără milă, dar sufletul meu nu putea fi câtuși de puțin impresionat, pentru că în clipa aceea eram prea bucuros că-i scăpasem pe camarazii mei de la o moarte îngrozitoare, prea îndurerat la vederea băncilor goale și a vâslelor neatinse; puternic și amar era gustul răzbunării pe care îl simțisem cu puțin timp în urmă. Nici măcar zeul albastru, tatăl lui, dacă îi era într-adevăr părinte,

nu-l putea vindeca. Am scos strigătul întreit de luptă al regilor Itacăi, ascuțit ca țipătul unei acvile.

4

Blestemul aruncat de Polifem asupra mea m-a urmărit tot timpul cât am traversat fâșia de mare care ne despărțea de insula aceea joasă și mi-a pătruns în suflet ca o lamă înghețată.

Ajunși pe insulă, i-am găsit pe ceilalți camarazi îngrijorați din cauza întârzierii noastre. Eurylochus pregătea un grup de luptă – arcași și luptători cu tot felul de arme – pentru a merge spre uscat în căutarea noastră. De îndată ce ne-au văzut, au izbucnit în strigăte de bucurie, dar, după ce am coborât pe uscat, și-au dat seama că din rândurile noastre lipsesc destul de mulți camarazi. În atâția ani de război, o legătură profundă se stabilise între ei datorită sprijinului pe care și-l acordaseră pe câmpul de luptă; fiecare camarad căzut producea o rană dureroasă și greu de vindecat în suflet. Era ca și cum toți făceau parte din aceeași familie.

În lipsa noastră, nu-și petrecuseră timpul trândăvind, ci vânaseră un mare număr de capre sălbatice. Le-am împărțit, adăugând și oile luate de noi de la ciclop. Astfel, fiecare echipaj a primit câte zece animale, în afară de al meu, care a primit unsprezece, în semn de respect.

Blestemul ciclopului răsuna în adâncul sufletului meu, așa că am dus o oaie grasă pe malul mării, am tăiat-o și i-am ars pulpele și cele mai bune părți în cinstea lui Zeus, ca să alunge prevestirea neagră care mă urmărise pe apă când părăsisem acel pământ al nenorocirilor, fără legi și fără respect față de oameni și de zei. În clipa aceea m-am gândit la Calcante și la cuvintele pe care le schimbaserăm sub smochinul sălbatic de pe pământul troian. Mi-aș fi dorit să fie cu mine, ca să-l întreb dacă zeul a primit darul meu sau dacă l-a disprețuit. Singur nu-mi puteam da seama. *Acum știu că sacrificiul meu a fost zadarnic, dar atunci aveam încă speranțe.*

Între timp, camarazii mei tăiaseră alte oi și capre, deschiseseră amfore cu vin și aprinseseră focuri ca să frigă carnea. Am mâncat și am băut până la apusul soarelui, pe nisipul încălzit de soare – noi, pentru că voiam să uităm, camarazii rămași pe insulă, pentru că își închipuiau ceva îngrozitor, dar nu aveau curaj să ne întrebe. Pe măsură ce timpul trecea, aerul pe care-l respiram, miresmele pământului și ale mării, cerul senin, plin de stele și behăitul iezilor care își urmau mamele pe pășuni aproape mă făceau să uit tot ce trăisem; uneori aveam senzația că de fapt nu se întâmplase nimic, că totul fusese doar un vis. Poate că era posibil să cred asta; învățasem până atunci că lucrurile devin adevărate în momentul în care credem în ele. Mă întorceam cu gândul la adolescența mea: „*Atta*, când mă aflam în casa bunicului, am văzut-o pe zeița Atena.“ „ Dormi, fiule.“

Ce i-aș fi spus regelui Laertes, tatăl meu, în clipa aceea, dacă ar fi fost de față? „Atta, un uriaș cu un singur ochi în mijlocul frunții, înalt ca un pin de pe muntele Neritos, mi-a mâncat șase oameni.“ „Dormi, fiule.“

Da, dormi, sufletelul meu, dormi dacă poți.

— Ce s-a întâmplat cu cei care lipsesc?

Era vocea lui Eurylochus.

— Întreabă-i pe ceilalți. Eu sunt foarte obosit, înțelegi? Mâine o să plecăm din nou, ne așteaptă o călătorie lungă. O să ne întoarcem acasă. Chiar și aici, de partea asta a zidului de ceață pe care l-am străpuns – *de cât timp?* –, soarele răsare în fața noastră și apune în spatele nostru. Și când o să ne aflăm în Itaca și o să intrăm în portul cel mare, o să ne plângem morții, o să-i îmbrățișăm din nou pe cei pe care-i iubim și totul o să dispară în neant, pentru totdeauna, ca un vis urât la răsaritul soarelui.

Eurylochus n-a mai adăugat nimic și s-a îndepărtat. Eu m-

am întins pe nisip și m-am acoperit cu mantia. Departe, străbătând întunericul, ajungea până la noi dinspre uscat geamătul unei fiare pe moarte – un plânset prelung și înăbușit. Un șuierat ascuțit părea că-i răspunde din mare.

În zori, după ce am încărcat pe corăbii tot ce ne putea oferi pământul acela, precum și o rezervă zdravănă de apă, ne-am aliniat de-a lungul țărmului, cu fața spre uscat. Am strigăat de zece ori numele camarazilor pierduți, apoi fiecare echipaj a urcat la bordul corabiei sale după și s-a așezat pe bănci, apucând vâslele.

Am ieșit în larg; ca de obicei, corabia mea le conducea pe celelalte. Un vânt dinspre uscat, fierbinte și puternic, ne purta între miazănoapte și apus. Nu ne puteam împotrivi, așa că am fost nevoiți să mergem în acea direcție. Am plutit astfel mai multe zile și nopți. Vântul bătea numai de la răsărit, devenind tot mai puternic. Elpenor se afla la cârma corabiei mele, iar Eurylochus era atent la frânghii și pânză. O mare tristețe îmi invada sufletul, pentru că simțeam că mă îndepărtez din nou de patrie și fiindcă îmi lipseau oamenii pe care-i pierdusem. Îi lăsasem acolo, pe pământul mâncătorilor de lotus! S-ar fi putut bucura și ei de lumina soarelui. În schimb, rătăceau în bezna Hadesului, fără o țintă precisă, plângându-și viața pierdută. Credeam că făcusem ceea ce era mai bine, dar zeii și soarta hotărâseră altfel, ignorându-mi intențiile.

La puțin timp după prânz, Eurylochus s-a apropiat de mine.

— De ce nu vrei să-mi spui și mie ce s-a întâmplat cu camarazii pe care i-ai pierdut acolo pe uscat?

Trăgeam nădejde că nu-mi va pune din nou întrebarea aceea, că va înțelege că nu vreau să trezesc la viață amintiri amare. Însă, de data aceea, am fost nevoit să-i răspund, așa că i-am povestit tot ce se întâmplase. Chiar dacă n-ar fi aflat de la mine, cu siguranță ar fi aflat de la ceilalți camarazi.

— Nu mai ai nimic altceva să-mi spui? m-a întrebat când am terminat să-i povestesc.

Știam ce vrea să spună.

— Dacă știi deja, de ce mă mai întrebi?

— Pentru că vreau să aud din gura ta. Să aflu ce ne așteaptă.

Vântul se întețea tot mai mult; pânza era umflată, catargul gemea sub forța aceea a naturii, iar încheieturile bordului scârțâiau neîncetat. Oamenii scufundau vâslele în apă din când în când, ca să-l ajute pe cârmaci să păstreze direcția.

— Monstrul ăla a aruncat asupra mea un blestem. L-a rugat pe Poseidon să împiedice întoarcerea noastră acasă.

Eurylochus și-a plecat fruntea; privirea i s-a întunecat. Nu m-am îndurat să-l las să creadă ce e mai rău. I-am răspuns hotărât, încercând să-l conving:

— A blestemat numele meu, prietene, dar, după cum știi, numele meu... Numele meu este Nimeni!

Eurylochus a zâmbit, iar eu m-am simțit ușurat; asta însemna că nu aflase chiar totul de la tovarășii lui. În a treia seară de călătorie, vântul a început să scadă în intensitate și să-și schimbe încet direcția spre apus. La asfințit, soarele se afla, într-adevăr, chiar în fața mea, marea înspumată era de culoarea vinului, iar în lumina aceea, corabia părea de aramă. Eurylochus s-a apropiat din nou:

— Ce poate fi acolo?

— Despre ce vorbești?

— Uite, acolo, unde se vede linia aia de spumă albă. Marea se lovește de ceva.

— Să fie o insulă?

— S-ar putea. Sau poate o peninsulă. Ce facem?

— Acostăm, i-am răspuns. E bine să păstrăm cât mai mult timp rezerva de apă și să mâncăm alimente proaspete, chiar dacă avem provizii suficiente. Suntem puternici, în caz de

pericol putem să ne apărăm. Iar pământul ăla nu pare a fi un ținut prea întins. Dă-le ordin oamenilor.

Eurylochus n-a așteptat să i se spună de două ori; i-a ordonat lui Elpenor să cotească ușor spre miazănoapte, spre linia de spumă care se vedea din ce în ce mai clar. Oamenii au scufundat vâslele în valuri pentru a îndeplini ordinul cârmaciului. Între timp, spuma devenea roșie, iar vântul bătea tot mai slab, până când a încetat cu totul. Am coborât pânza și ne-am continuat drumul în semicerc, vâslind.

Pe măsură ce ne apropiam, ne apărea în fața ochilor o imagine uluitoare. Marea era acoperită cu pietre plutitoare, atât de apropiate una de alta, că păreau o extindere a uscatului. În spate se vedea o construcție din bronz sau din aramă, iar dincolo de ea, o coloană de fum se înălța alene spre cer; zgomote înfundate păreau să urce din măruntaiele pământului. Era o insulă care plutea pe mare.

Am făcut un schimb de priviri, parcă întrebându-ne ce avem de făcut. Pentru că amintirea ultimei aventuri era încă proaspătă, mă feream să mai înfrunt noi pericole pe un pământ necunoscut. Ținuturile acelea erau locuite și nu puteam evita o întâlnire cu stăpânul lor, oricine ar fi fost el.

Am ordonat ca navele să rămână la intrarea în port și le-am spus oamenilor mei să mă ducă pe mal. Am vorbit cu Eurylochus înainte de a mă îndepărta de țărm:

— Rămâi aici cu restul flotei. Eu o să cobor pe mal cu ceilalți oameni. Așteaptă vești de la mine înainte să acostezi. Dacă până mâine la asfințit nu știi nimic despre noi, întoarceți prora spre largul mării și continuați-vă drumul spre Itaca. Tu o să preiei comanda.

Ne-am îmbrățișat pentru că nu știam dacă ne vom mai vedea vreodată, apoi am coborât pe mal cu ceilalți tovarăși și am pornit spre zidul în care se reflectau ultimele raze ale

soarelui. În port nu se vedeau alte corăbii, pe marginea drumului nu erau case, pe câmp nu se vedeau vite la păscut. Purtam armele sub mantii, căci le spusesem tuturor să fie pregătiți pentru un eventual atac.

În cele din urmă, am ajuns la porțile orașului. Pe canaturi erau sculptate imagini cu animale fantastice pe care nu le mai văzusem până atunci, iar în mijloc se afla o stea cu opt colțuri: patru mai lungi, care erau alternate cu patru mai scurte. Din interior se auzea o muzică de flaute și de cimbale, de parcă acolo era o petrecere cu dansuri și cântece. Aerul era nemișcat – nicio adiere de vânt, nicio urmă de briză a mării. Mi s-a părut foarte ciudată absența vântului pe o insulă, pentru că îmi petrecusem tinerețea în Itaca și-mi aminteam bine că, fie iarnă, fie vară, în fiecare după-amiază, vântul se întețea și străbătea grăbit canalul dintre insula mea și Samos, trecând prin păduri cu o intensitate mai întâi blândă, apoi din ce în ce mai furioasă, devenind foarte rece iarna.

Am bătut în poartă cu mânerul sabiei și am așteptat. După câteva clipe, poarta foarte înaltă a început să scârțâie până când s-a deschis complet. Am intrat uitându-ne în jur cu băgare de seamă, cu mâna încleștată sub mantie pe mânerul sabiei. Înaintam în curtea pustie ghidându-ne după sunetele de petrecere care veneau din interiorul palatului. Nu se vedeau paznici, războinici sau arme atârnate pe ziduri, ci numai obiecte de ornament: măști ale unor creaturi necunoscute, de femei sau de bărbați, cu trăsături cum nu mai văzuserăm niciodată și niște simboluri, forme fantastice plăsmuite din aur și argint. Camarazii mei mergeau în urma mea, murmurând în șoaptă exclamații de uimire. Lumina scădea treptat, dar o altă lumină lua naștere în fața noastră, se strecura de sub o ușă masivă din bronz, împodobită cu frize din aur, argint și aramă roșie lustruită cu grijă.

Și ușa aceea s-a deschis în fața noastră înainte să facem vreo mișcare. Am văzut o sală mare cu mese pregătite pentru ospăț. În capăt, pe un tron de argint, ședea un bărbat cu brațe puternice și o înfățișare încă tânără, deși o coamă bogată și albă, strălucitoare ca argintul, îi încadra figura. În jurul lui, pe paturi acoperite cu țesături de purpură și in, erau perechi de băieți și fete care beau vin înspumat din cupe lucrate cu mare măiestrie.

— Fiți bineveniți, străinilor, ne-a spus. Veniți mai aproape. Aici la noi o să fiți tratați bine.

Inima mi-a tresăltat de bucurie. Ce diferență în comparație cu felul cumplit în care ne primise ciclopul acela sălbatic! Primise ceea ce merita și, deși blestemul lui încă mă urmărea, nu-mi părea rău că-l orbisem, condamnându-l astfel să-și petreacă restul vieții în beznă.

Servitorii ne-au servit imediat, aducând o masă lângă tronul gazdei noastre, iar după ce ne-am potolit foamea și setea cu un vin bun, a vrut să știe cine suntem.

— Cine sunteți, musafirilor, și de unde veniți? Ce v-a adus prin locurile acestea? Nu ajunge multă lume la noi.

Ca de obicei, am vorbit eu. I-am spus adevărul, sau cel puțin o parte din el.

— Suntem ahei și ne întorceam de la război, după ce am distrus zidurile Ilionului. Un vânt puternic, de neînvins, ne-a purtat departe de ținta noastră. Nouă zile și nouă nopți ne-a purtat furtuna pe mare. După aceea, vântul ne-a dat un răgaz, și astfel am ajuns la locuința ta. Zeii să-ți dea sănătate și să te răsplătească pentru felul în care ne primești.

— Corăbiile alea care așteaptă la intrarea în port sunt ale tale?

— Ale noastre sunt, dar să nu crezi că este vorba de un atac al piraților.

— Bine ați făcut. Nu am arme, după cum vezi, dar pot să mă bazez pe forțe mult mai însemnate. Toți cei care ajung aici cu gânduri rele plătesc un preț usturător. Dar acum poți trimite pe cineva să-ți anunțe oamenii că pot debarca. O să găsească la noi apă și mâncare, n-o să le lipsească nimic. Te rog să-mi povestești totul pentru că sunt foarte curios, iar fiii și fiicele mele o să fie bucuroși să te asculte.

Am zăbovit o lună întreagă la curtea lui Aeolus, a soției, a fiilor și fiicelor sale, uniți între ei prin căsătorie. În fiecare zi, la căderea serii, regele ne invita la masă și-mi punea mii de întrebări despre război, despre cei mai vajnici eroi și despre isprăvile lor. Nu se sătura niciodată să asculte și nici eu nu oboseam să-i povestesc despre toate. Musafirul trebuie să răsplătească ospitalitătatea care i se arată, povestind lucruri pe care, altfel, stăpânul casei nu le poate vedea sau trăi. Îl simțeam din ce în ce mai captivat de povestirea mea. Întreba de Hector și de Ahile, de gigantul Aiax, de regele regilor ahei, Agamemnon. Uneori bătea din palme ca un copil când începeam să povestesc.

Cel mai ciudat a fost faptul că nu m-a întrebat niciodată care îmi este numele, așa cum avea dreptul s-o facă de vreme ce mă găzduia, și nici eu n-am vrut să i-l spun. Îmi spunea întotdeauna „oaspete“ sau „dragă prietene“, iar asta mi se părea cea mai bună soluție. Într-o seară, eu am fost cel care a deschis discuția:

— Stăpâne care domnești peste insula asta, aș vrea să-ți pun niște întrebări pentru că sunt întotdeauna dornic să aflu și să cunosc ceea ce altor oameni nu le este îngăduit.

— Poți să întrebi, eu o să-ți răspund.

— De când am ajuns aici nu am simțit nici cea mai mică boare de vânt. Cum se poate așa ceva? N-am văzut niciodată o insulă fără vânt. În țara mea sunt o mulțime de insule și am vizitat multe altele.

— Am să-ți spun: eu sunt un îmblânzitor de vânturi și am o putere anume asupra lor. Iar puterea asta îmi este dată de zei. Ei știu foarte bine că nu m-am folosit niciodată de forța asta fără un motiv serios.

— Așa îmi închipuiam și eu, i-am răspuns, de aceea îndrăznesc să-ți cer ceva ce mă frământă. Eu și tovarășii mei am îndurat multe suferințe la zidurile Ilionului și multe altele pe mare. Cea mai mare dorință a noastră este să ne vedem din nou pământul, insulele în care ne-am născut, unde avem casă și familie. Pe marea asta nu reușim să găsim drumul de întoarcere. Ajută-ne, te rog, învață-ne cum putem să ne revedem patria.

Stăpânul vânturilor a zâmbit.

— Am să fac asta cu plăcere pentru că am petrecut cu voi zile și seri foarte plăcute. Pregătiți totul pentru plecare. Mâine o să vin la voi în port.

Ne-am luat rămas-bun, prezentându-ne omagiile lui și reginei, și ne-am întors la corăbiile noastre. Eram mulțumit, căci simțeam că se apropie sfârșitul necazurilor și al rătăcirii noastre. Oare aveam să traversăm din nou zidul de ceață? Vom naviga iar pe ape cunoscute, vom recunoaște cărările invizibile ale mării?

A doua zi, corăbiile erau pregătite, proviziile de hrană și apă fuseseră întregite, oamenii se așezaseră pe bănci, ținând mâinile încleștate pe mânerul vâslelor. Când Aurora a înroșit cerul și spuma mării, Aeolus, stăpânul vânturilor, a apărut cu opt servitori care duceau o litieră. Pe ea se afla un burduf uriaș din piele bine cusută, legat la gură cu un lanț de argint. S-a oprit în fața mea.

— Ascultă cu atenție ce-ți spun, chiar dacă ți se pare imposibil să crezi. Am lăsat liber doar Zefirul, care suflă dinspre apus. Trebuie doar să ții dreaptă cârma, așa o să ajungi

la insula ta.

N-am clipit deloc cât mi-a vorbit, nu mi-au scăpat expresiile feței, sclipirile din ochi sau mișcările buzelor lui, care, după ce au pronunțat ultimul cuvânt, au schițat o ușoară strâmbătură, abia vizibilă, ca un zâmbet batjocoritor și enigmatic. Mă gândeam că e doar o impresie creată de imaginația mea, pentru că, în sufletul meu, îmi doream cu ardoare să cred ceea ce îmi spunea. I-am mulțumit aproape cu lacrimi în ochi, în timp ce servitorii lui puneau sub punte burduful uriaș, făcut dintr-o singură piele de taur, apoi am urcat pe corabia regală. Am ordonat să se înalțe fanionul pentru plecare și să se sune din corn de trei ori.

Flota a făcut un cerc larg în interiorul portului, apoi am ieșit primul în larg, urmat de celelalte corăbii într-o linie oblică, astfel încât să le pot vedea tot timpul, fie zi, fie noapte.

M-am întors ca să mă uit la Aeolus, îmblânzitorul vânturilor, și la zidurile orașului său care reflectau lumina soarelui. Am lăsat la proră un marinar de veghe și m-am dus la pupă, ca să țin grinda care făcea cârma să se miște. Am făcut asta toată ziua și toată noaptea.

Este posibil ca un om să nu doarmă? Chiar și pe parcursul unei zile întregi? Chiar și două sau trei zile? S-ar putea spune că nu se poate așa ceva, dar dacă îți închipui tot timpul ce te așteaptă, totul devine suportabil. Îi spui fără încetare sufletului tău: „Nu adormi, suflete al meu, rezistă. Vezi insula ta, simți deja parfumul de mirt adus de vânt dinspre uscat... Corabia ta a fost văzută din palatul de pe munte. Se pregătește alaiul care va veni să te întâmpine. Flamura arată că regele se întoarce acasă. Fiul tău se află în fruntea cortegiului, îmbrăcat în bronz strălucitor, iar în urma lui vine regina mamă, soția ta, mai frumoasă decât atunci când ai plecat.“

„Rămâi treaz, rămâi treaz, rămâi treaz“, îmi spuneam. N-

aveam încredere în nimeni, poate nici în mine. Nu voiam să mă ia prin surprindere cine știe ce eveniment neprevăzut, o glumă a destinului sau a vreunui zeu. Cel mai periculos nu era furiosul Poseidon, ci Hypnos, somnul, fratele morții. Mă învăluia cu insistență, mă îmbia cu muzica valurilor de dincolo de proră, cu fâlfâitul ritmic al pânzei care devenea o melodie, un răpăit monoton. Îi invidiam pe camarazii mei, care se întindeau pe bănci noaptea și dormeau acoperiți cu mantiile de lână.

Nu credeam că un om poate rezista fără să doarmă mai mult de două zile. Au trecut trei, patru. Și vântul era monoton, intonând același cântec, cu același glas. Dar eu mă gândeam, cu fiecare oră care trecea, simțeam că toate dorințele mele vor fi îndeplinite, simțeam apropierea „amarei nostalgii“ din melodia pe care o auzisem la Sparta, cântată de Penelopa. Chiar și gândul acela devenise monoton, aproape fără formă. Somnul, fratele lui Thanatos, voia să mă dau bătut, să mă rostogolesc sub bănci, sleit de puteri, nepăsător, ca să-mi poată controla destinul. „Dar eu sunt Odiseu, fiul lui Laertes, regele Itacăi, distrugător de cetăți, și n-am să las înfrânt.“ Așa încercam să-i insuflu curaj, forță și mândrie sufletului meu trudit. Uneori, în timpul zilei, aveam parte de câteva clipe de odihnă printre cele de veghe, fiind sigur că nu voi adormi sub razele orbitoare ale soarelui, în strigătele pescărușilor, cu gândul la responsabilitatea de a conduce flota. Mă învățasem să dorm rămânând treaz și să veghez în somn, chemând-o în gând pe zeița mea pe care n-o mai auzisem de mult timp. Oamenii mei nu înțelegeau comportamentul meu, credeau că nu mai am niciun pic de încredere în ei, că nebunia îmi înnegurase mintea. „De ce nu dormi puțin? Ce-i cu delirul acesta?“ mă întreba Eurylochus. „Ai avut întotdeauna încredere în mine. De câte ori am ținut cârma fără să te plângi de felul în care am făcut-o?“ Dar orice voce care mi se adresa în felul acela pentru mine era

vocea zeului care voia să mă adoarmă ca să nu mă mai pot întoarce și eram convins că nu trebuie să cedez, că nu trebuie să las pe nimeni să-mi ia cârma din mână.

Au trecut patru, cinci, șase zile. Săvârșeam o minune, ceva ce nimeni înaintea mea nu mai făcuse vreodată. Dorința de a dormi se transforma într-o durere din ce în ce mai ascuțită. Durerea aceea nu mă ajuta să rămân treaz; mă dureau ochii, mintea, sufletul. Noaptea auzeam Harpiile țipând pe catarg. Stăteau cu ciocurile pregătite, așteptând să adorm ca să mă sfâșie. De câte ori n-am scos sabia din teacă! Granițele dintre zi și noapte, dintre veghe și somn, dintre delir și realitate nu mai existau, ceea ce dădea naștere unei neliniști obositoare, care mă slăbea fără să mă doboare, mă nimicea fără să mă ucidă.

Au trecut astfel a șaptea și a opta zi. Mâncam des și în cantități mici pentru a nu-mi încărca stomacul și îngreuna trupul și pleoapele. Nu mă puteam obișnui cu așa ceva. Momentele de odihnă în stare de veghe mă ajutau puțin, dar de fiecare dată mă făceau mai amețit. Simțeam mireasma pământului, sau poate că dormeam și visam. Ultima noapte a fost cea mai dură și mai greu de suportat. Mă simțeam parcă sfâșiat; camarazii îmi aruncau priviri îngrozite, ca și cum nu m-ar fi recunoscut, de parcă aș fi devenit un străin.

În ziua a noua, cu puțin timp înainte de ivirea zorilor, am văzut la orizont o formă întunecată, profilul unui munte pe care nu l-aș fi putut confunda cu niciun alt loc de pe lume.

Itaca.

Insula mea – mireasma, culoarea și contururile ei erau pentru mine ca trupul soției dorite timp îndelungat. Ochii, roșii din pricina trudei neomenești, mi se umpleau de lacrimi, iar sarea îi ardea. În scurt timp, aveam să ating pietrele, nisipul, stâncile și arbuștii, aveam să-l văd pe fiul meu.

Preț de o clipă, în timp ce Aurora își arăta degetele roz din

spatele munților, am crezut că este doar un vis. Apoi am căzut într-o stare de inconștiență totală.

M-am trezit când s-a dezlănțuit o furtună.

5

Nu-mi venea să cred ceea ce vedeam: flota mea, la atât de mică distanță de ținta atât de mult visată, fusese respinsă de violența vântului și a mării. Am strigat ca să mă fac auzit în vuietul vijeliei:

— Ce s-a întâmplat? Unde ne aflăm? De ce nu m-ați trezit?

Doar urletul vântului mi-a răspuns: oamenii alergau pe corabie, de pe un bord pe altul. Elpenor, cu mâinile încleștate pe grinda care manevra cârma de la pupă, reușea cu greu să păstreze direcția, atât de mare era forța talazurilor. Șuvoaie de apă se năpusteau asupra corăbiei; oamenii de la vâsle încercau în toate felurile posibile s-o mențină pe poziția de plutire și să nu fie doborâtă de valuri. Pânza era înfășurată, dar nu complet, semn că furtuna se iscase pe neașteptate. Dintr-odată, ochii mi-au căzut pe burduful uriaș care nu se mai afla în lada de la pupă, legat cu frânghii, ci se rostogolea dintr-o parte în alta a punții, fără lanțul de argint care îl ținea închis. M-a cuprins disperarea; în învălmășeala aceea, nu aveam nici timpul, nici posibilitatea de a vorbi cu oamenii mei. Trebuia să salvăm flota și s-o conducem spre ape liniștite. După aceea puteam să mă gândesc la restul.

Am navigat timp de șase zile și șase nopți. Țineam privirea ațintită mereu asupra liniei oblice de lumini care semnalau prezența navelor mele. Apoi, așa cum se întâmplase prima oară, vânturile au încetat să mai sufle aproape dintr-odată, iar marea liniștită s-a acoperit cu o pătură subțire de ceață. În aer domnea tăcerea.

Puțin câte puțin, din ceață a apărut vârful unui munte de pe o insulă, o coloană de fum negru care urca spre cer, apoi ziduri și case de bronz, un palat înconjurat de fortificații dintr-un metal mai cenușiu și opac. Înainta încet spre noi, străpungând

ceața și despărțind apa în două coame de spumă albă. Zeii îmi veneau în ajutor! Vântul mă adusese din nou la insula plutitoare a lui Aeolus, îmblânzitorul de furtuni. Deveniserăm prieteni; urma să mă ajute din nou.

În timp ce mă pregăteam să acostez și le transmiteam celorlalte corăbii ordine să aștepte la o oarecare distanță, o voce s-a auzit de sus, tunând:

— Cum se face că te afli din nou aici, rege al Itacăi? Oare nu ți-am ferecat în burduf toate vânturile, lăsând liber doar Zefirul?

Vocea se schimbase: amabilul suveran al insulei, care mă găzduise timp de o lună și mă așezase la masa alături de fii și fiice, gineri și nurori, avea un glas aproape amenințător și incredibil de puternic. Aerul tremura, iar cerul bubuia când se făcea auzit.

I-am răspuns:

— Atotputernice stăpân, ascultă-mă! Am stat la cârmă timp de opt zile și opt nopți fără să închid o clipă ochii: nu voiam să mă ia prin surprindere vreo întâmplare neprevăzută. Apoi, în ziua a noua, când am zărit în sfârșit insula mea, m-am prăbușit într-un somn adânc. Când m-am trezit, furtuna venea din față și m-a adus până aici. Burduful pe care mi l-ai dat era deschis. Te rog, te implor în numele ospitalității tale: mai ajută-mă o dată, închide din nou în burduful acela vânturile și fă ca Zefirul să mă ducă acasă!

S-a lăsat din nou o tăcere apăsătoare, apoi vocea îmblânzitorului de vânturi a sfâșiat aerul nemișcat:

— Pleacă de aici și să nu îndrăznești să te mai întorci. Dacă n-ai reușit să acostezi pe insula ta după tot ce-am făcut pentru tine, înseamnă că ești o ființă de nimic și că zeii nu te plac. Nu pot să-mi fac zeii dușmani ca să te ajut pe tine. Îți spun să pleci. Și pentru totdeauna!

În clipa aceea am înțeles ca într-o străfulgerare ce însemna numele meu. Nu eram cel care urăște, ci acela care provoacă ură. Niciodată n-am resimțit mai puternic blestemul din numele meu. Ura de nestins a unui zeu mă urmărea, iar cuvintele lui Polifem, pe care încercasem să le înec în fundul sufletului, au răsunat atunci limpede și puternic în mintea mea: „...Târziu și cu greu! Fără tovarăși...“ Până în clipa aceea, mă hrănisem cu iluzia că nu le înțelesesem.

Am dat ordin să schimbăm direcția spre apus pentru că nu aveam de ales: vântul sufla în direcția aceea. Eram gata să mă port ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat; nu aveam de gând să mă las păgubaș, ci să lupt din răsputeri ca să-mi duc oamenii și corăbiile în Itaca, de îndată ce vântul avea să-și schimbe direcția. Apoi m-am prăvălit pe punte, la pupă, mi-am acoperit capul și fața cu mantia și am plâns îndelung.

Am părăsit insula cu inima grea și m-am întrebat mult timp ce se putuse întâmpla în timp ce căzusem pradă acelui somn vecin cu moartea. Poate că tovarășii mei desfăcuseră lănțul care ținea închis burduful, crezând că în el se află daruri de preț și bogății. Mă gândeam și la îmblânzitorul de vânturi Aeolus: avea într-adevăr puterea de a ține prizoniere vânturile într-un burduf? Sau doar voia să mă facă să cred că într-adevăr o are? Mi-am amintit ceea ce îmi spusese într-o zi unul dintre marinarii care-l aduseseră înapoi în Itaca pe tata, după călătoria la Iolcos și aventura argonauților: „Există un loc departe, la apus, unde toate vânturile se opresc și liniștea poate dura mult timp. Când se termină, doar unul dintre ele începe din nou să sufle. Dacă direcția lui este spre răsărit, o să-ți revezi casa și familia, dacă suflă în direcția opusă, o să rătăcești prin locuri necunoscute, de unde numai puțini oameni se întorc.“

Vremea se însenina, soarele strălucea pe cer și un vânt călduț începea să se facă simțit, împingându-ne undeva între

miazănoapte și apus, dar oamenii erau triști. Timp de două zile n-am vorbit despre cele întâmplate. În cele din urmă, eu am fost cel care a deschis discuția cu Eurylochus, Elpenor, Euribates și toți ceilalți:

— Am găsit burduful deschis, dar nu vreau să știu ce s-a întâmplat când am adormit adânc, pentru că nu vreau să mă supăr pe voi. Orice ați fi făcut, acum nu mai poate fi îndreptat și n-avem decât să rămânem uniți și să ne folosim toată forța corpului și a minții pentru a rezista în fața destinului care ne este potrivnic. Vreau să vă spun, însă, că vânturile au început să sufle în direcția contrară nouă, doar pentru că asta e natura lor schimbătoare, nimic altceva. Natura acționează în fiecare clipă, zi și an asupra pământului și a vieții noastre, zeii doar din când în când și aproape întotdeauna pe ascuns. Am cucerit Ismarus, am învins farmecele florilor roșii, l-am învins pe ciclop, monstrul cel crud, și eram pe punctul de a ajunge în patria mult dorită. Soarta a vrut să fie altfel, dar nu trebuie să ne pierdem cu firea. Vă cer să credeți în mine pentru că singurul meu scop este de a vă duce acasă. De îndată ce intrăm în portul mare din Itaca, o să împart cu voi prada ca să nu vă întoarceți acasă cu mâinile goale.

Eram convins că astfel i-am îmbărbătat. Am observat că toți s-au întors la treabă cu forțe proaspete. După alte patru zile și patru nopți de călătorie, am putut zări un pământ cu forme line și îmbietoare, acoperit de flori roșii, galbene și albastre și de arbuști cu frunze de un verde sănătos. Sub noi, fundul mării era tot mai limpede, iar apa căpăta o culoare albăstruie, apoi devenea de un verde intens. Ne făcea să ne amintim de ținuturile marine din Ahaia și mulți erau impresionați de asemănarea aceea. În stânga noastră am văzut o mică insulă legată de uscat printr-o fâșie îngustă de pământ nisipos, apoi un arc lung de nisipuri albicioase, aproape argintii, și din nou o

insulă mai mărișoară care părea să aibă forma unui vârf de săgeată, unită și ea de uscat printr-o fâșie mai lată de nisip, în mare parte acoperită de arbuști. Delfinii începeau să sară afară din apă, însoțind corăbiile noastre, iar cârduri de pești argintii cu irizații de toate culorile alunecau prin apă ca un alai care însoțea flota. Cele șapte corăbii treceau înșirate, una după alta, plutind la mică distanță de țărm. Nu era niciun pericol: apa era transparentă ca aerul, fundul mării se vedea perfect. După ce am trecut de a doua insulă, în fața noastră, în partea stângă, a apărut un canal larg care ducea spre interiorul uscatului.

— Ce facem, *wanax*? m-a întrebat Eurylochus.

— Intrăm pe canal, o să ne ducă într-un loc liniștit și adăpostit. Avem nevoie de apă și de provizii. Am putea vâna și aduna fructe sălbatice. Nu văd locuitori pe mal și nu par să fie pericole. Dar țineți-vă armele la îndemână, în special arcurile, apoi lancea și sulițele. Când o să debarcăm, doar câțiva dintre noi o să meargă în față fără arme, dar restul o să se afle în spate, gata să lupte cu aceeași furie și aceeași vitejie ca la zidurile Ilionului.

M-au ascultat și au pus în gardă restul flotei. Toate corăbiile au răspuns cu sclipiri de scuturi. Mă uitam cu mândrie la ei în timp ce-și sprijineau tolbele pline cu săgeți de parapete. Îi vedeam încordându-și arcurile, întinzând corzile din vână de taur. Pe piept își puseseră platoșele din bronz strălucitor, iar pe picioare pulparele.

Scuturile atârnau de parapete: soarele care se reflecta în apă părea să le incendieze. *Corăbiile mele... Parcă le văd și acum alunecând pe apa lucioasă – niște vietăți marine sprintene, desăvârșite și puternice.*

Toate aveau câte un loc de observație în vârful catargului. Oamenii scrutau cu atenție coastele dealurilor de pe marginea canalului. Am navigat astfel într-o tăcere deplină până într-un

loc în care canalul părea să se termine, dar, când m-am apropiat mai mult, am văzut că era vorba de o altă strâmtoare, după care urma un al doilea bazin – un port minunat, perfect. De pe mal se vărsa în mare un izvor cu apă din belșug.

Le-am făcut semn celorlalte nave să mă urmeze, iar ele s-au aliniat una după alta, intrând în portul atât de bine adăpostit.

Nu se vedeau alte nave, ci numai bărci cu unelte de pescuit. Pe dealuri, răspândite ici și colo, se înălțau turnuri de piatră înalte, masive, cu metereze în partea de sus. După ce a intrat în port, flota mea s-a oprit în semicerc, cu prora spre țărm. Am ales trei oameni care au coborât de pe corabie și, mergând prin apă, au ajuns pe mal.

— Mergeți să vedeți dacă este vreun oraș prin împrejurimi, le-am spus, și să aflați cine este stăpânul lui. Poate o să ne spună unde ne aflăm și ce drum trebuie să luăm ca să ne întoarcem acasă. Suntem acum pe un tărâm îndepărtat, pe care niciunul dintre noi nu îl cunoaște.

I-am văzut urcând pe mal și apropiindu-se de izvorul cel mare. La puțin timp după aceea a apărut o fată foarte frumoasă, într-o rochie țesută din fire de lână de culori diferite, cu coliere de aur la gât și cercei minunați la urechi. Ținea pe creștet o amforă și venise să ia apă. Oamenii noștri s-au apropiat de ea; păreau să stea de vorbă. Abia în momentul acela, văzând-o lângă oamenii mei, mi-am dat seama cât de înaltă este – uriașă.

Fata a ridicat un deget arătând spre ceva, dincolo de deal. Ai noștri ne-au făcut semn cu brațul, ca și cum ne anunțau că pleacă, și au urmat-o.

Eurylochus s-a apropiat de mine.

— Nu-mi place locul ăsta. Pare pustiu, dar, cu toate astea, simt că cineva ne supraveghează din turnurile alea de sus.

— Dacă este așa, o să vadă că nu avem intenții ostile. N-am

debarcat înarmați. Am trimis câțiva oameni care au cerut informații de la o fată. Stai liniștit. Trebuie să așteptăm. O să se întoarcă în scurt timp.

A trecut astfel toată după-amiaza, așteptându-ne tovarășii să se întoarcă. Euribates și Elpenor au încercat să pescuiască, folosind plase și undițe. Eu mă uitam atent la fundul apei, unde vedeam mișcându-se raci și crabi mari, cum nu mai văzusem până atunci. Am trimis alți oameni pe mal cu amfore, ca să întregească rezerva de apă. Le umpleau și le transmiteau din mână în mână, până când ajungeau la ultimul om, care le urca pe corabie. Siluetele lor păreau mai mici în apă, iar picioarele – mult mai scurte și boante.

Când rezerva de apă a fost întregită, m-am gândit că poate trebuie să ne pregătim pentru seară. Mai comod ar fi fost să debarcăm, să aprindem focurile și să pregătim masa, după care să ne culcăm pe nisip printre bolovani și să dormim liniștiți, dar ceva îmi spunea că Eurylochus are dreptate.

— E mai bine să rămânem pe corăbii până se întorc ai noștri. O să fim în siguranță.

Nu terminase bine de vorbit că am auzit strigăte venind de la izvor. Erau doi dintre oamenii noștri; alergau disperați pe povârnișul care cobora spre mare.

— Hai să plecăm! strigau ei. Să plecăm! Repede! Repede!

S-au aruncat în mare și au început să înoate disperați spre corabia lui Perimedes, căpetenia cefalienilor, unde au fost urcați repede la bord. M-am apropiat până când corabia mea aproape a atins-o pe a lor.

— Ce s-a întâmplat?

— Lestrigoni! Niște uriași sălbatici și cruzi, a răspuns unul dintre marinari cu o voce răgușită. Au capturat pe unul dintre camarazii noștri, l-au făcut bucăți și l-au înfulecat pe loc. Noi am scăpat ca prin minune.

În priviri aveau o groază cumplită. Neînduplecații mei războinici cefalieni erau tulburați, cu respirația întretăiată ca niște copii înspăimântați. N-am mai zăbovit nici măcar o clipă și am strigat imediat:

— Să plecăm de aici! Îndreptați prora către răsărit ca să ieșim din capcana asta! Vâsliți cât de repede puteți! Hai, cu toată forța!

Abia am terminat de vorbit când un zgomot asurzitor a sfâșiat liniștea acelei ore de după-amiază; am văzut o stâncă enormă rostogolindu-se din vârful dealului de-a lungul unuia dintre șanțurile făcute de apa de ploaie care se scurgea în portul natural. Viteza ei creștea înfricoșător în timp ce se îndrepta spre apă. Viteza s-a mărit și mai mult când a sărit peste o ridicătură de pământ, a zburat în aer și a lovit una dintre corăbiile noastre, rupând-o în două. Urlete de durere și de disperare au răsunat în spatele nostru, dar le-am strigat oamenilor să vâslească în continuare cu toată forța. Nu aveam cum să ne oprim și să-i ajutăm pe camarazii care se zbăteau însângerați în mare.

Un alt bolovan uriaș a apărut pe buza craterului care arăta ca o coroană deasupra portului și a început să se rostogolească la vale, ca și cum ar fi fost împins de mâini de uriaș. Apoi încă trei; era un spectacol înspăimântător, un vuiet îngrozitor. Una după alta corăbiile au fost lovite, sfărâmate și transformate în epave fără formă. Marea era acoperită de lemne rupte, de scânduri desprinse, amestecate cu trupuri omenești. Frumoasele, sprintenele corăbii care înfruntaseră furtuni nimicitoare erau distruse; oglinda portului ascuns, mai devreme imaculată, era tulbure de sânge și de pulbere, presărată cu cadavre și supraviețuitori care încercau cu disperare să ajungă la mal. Atunci am înțeles care era rostul bărcilor. Acei sălbatici uriași s-au urcat în ele ținând căngi în

mâini; alunecând pe suprafața apei, îmi străpungeau pur și simplu, ca pe niște pești, oamenii care mai rămăseseră în viață. Urcau apoi corpurile în barcă, unul după altul, și le duceau la mal. Nu era greu să ne închipuim motivul, camarazii noștri supraviețuitori misiunii ne povestiseră ce urma să se întâmple.

M-am trezit singur, cu corabia și echipajul în afara portului. Pierdusem toată flota cu care plecasem spre Ilion, în sunete de trâmbițe și fluturări de flamuri, din Itaca natală, cu mulți ani în urmă. Nefericiți camarazi, care mi-au fost alături în atâtea lupte, pericole și pățanii! I-am plâns amarnic. De asemenea, i-au plâns cu hohote deznădăjduite și oamenii pe care-i mai aveam cu mine. Mă gândeam mai ales la cei pe care-i obligasem să părăsească împotriva voinței lor țara mâncătorilor de lotus, țara uitării și a plăcerilor oferite de o viață fericită. Ar fi fost încă în viață – dacă nu fericiți, măcar liniștiți, uitând de orice grijă. Însă deveniseră carne ciopârțită pentru masa unor sălbatici.

Ne-am oprit în larg, departe de bărcile lor, și am aruncat ancora. Simțeam o nevoie disperată de ajutor, de un sfat, dar zeița mea tăcea în continuare! Și degeaba o chemam. Cu toate acestea, în adâncul sufletului, am rugat-o cu ardoare nesfârșită să aprindă o luminiță, cât de mică, în mintea mea, ca să pot înțelege.

Era întuneric deasupra și dedesubtul nostru, iar marea părea o lespede de bronz. Era lună nouă. Dintr-odată, lumina s-a aprins înăuntrul meu, ajutându-mă să înțeleg totul cu o claritate minunată, care m-a uimit.

Se repetase exact ce se întâmplase în ținutul ciclopilor, dar cu un rezultat complet diferit: ajunseserăm într-un port desăvârșit, fără niciun val; un grup pătrunsese în interiorul uscatului; unul dintre ai noștri fusese sfârtecat și devorat de o ființă gigantică, așa cum se întâmplase cu unii dintre noi în

peștera ciclopului; la sfârșit, bolovanii uriași ne loviseră cu o precizie înspăimântătoare corăbiile, scufundându-le pe toate, în afară de a mea. Mesajul era limpede și se vedea clar că mie îmi fusese trimis: zeul adâncurilor, zeul albastru cu păr de alge, împlinise ceea ce fiul lui, orbit de mâna mea, nu reușise: să-mi lovească navele cu bolovani enormi și să le scufunde.

Groaza mi-a înghețat sufletul. O singură speranță mai aveam: dacă Atena îmi aprinsese acea luminiță în minte pentru a înțelege clar ce înseamnă acele întâmplări, poate că încercase să mă îndrume și spre o cale de ieșire. În partea aceea a lumii în care marea se întindea fără margini, Poseidon era atât de prezent încât ea nu putea să-mi apară, nici în stare de veghe, nici în vis, nici ca o ceață diafană, nici sub forme înșelătoare, dar încă mai putea să-mi îndrume mintea ca să înțeleg și să văd limpede planurile zeilor, să caut o cale de scăpare, să descopăr direcția pe care soarta mi-a hărăzit-o, căci soarta e mai puternică decât zeii.

Aceea a fost noaptea cea mai tristă din viața mea, pentru că niciodată nu pierdusem atâția camarazi într-o clipită, nici măcar pe câmpiile însângerate ale Ilionului. Am plâns până când Aurora a luminat zarea, până când stelele de pe cer au pălit și au dispărut. Împreună cu oamenii care rămăseseră în viață am onorat în tăcere amintirea tovarășilor pierduți, am vărsat lacrimi amare, pline de durere, în apa zeului care ne devenise dușman.

La ora aceea, când lumina se așterne peste lume, am văzut o umbră întunecată, uriașă, alunecând sub suprafața apei, care s-a încrețit la trecerea ei. Oare zeul adâncurilor trecea pe lângă nava mea? Oare îmi studia chila corabiei, bine alcătuită, dar fragilă în fața infinitei sale puteri? Se gândea când și cum s-o distrugă? Poate. Totuși, simțeam că sufletul meu nu vrea să se dea bătut. Pentru că eu aveam ceva ce puternicul zeu al mărilor

și al oceanelor nu avea și nici nu știa despre ce este vorba: teama de moarte, nesfârșita dragoste de viață, nu numai pentru a mea, ci și pentru a celorlalți, a camarazilor, a prietenilor, a soției din depărtări și a fiului pe care nu-l văzusem crescând. Aș fi luptat, m-aș fi bătut până la ultima suflare, cu o înverșunare chiar mai mare decât aceea pe care o simțisem la zidurile Troiei. Iar când mi-ar fi venit sorocul, aș fi înfruntat moartea privind-o țintă în ochii goi.

M-am adresat zeului adâncurilor, umbrei fugare de sub chila corabiei mele:

— O, zeu cu plete albastre, tu dai ascultare fiului tău, pe care eu, Odiseu, fiul lui Laertes, l-am orbit. L-am văzut sfârtecându-mi camarazii, smulgându-le membrele și înfulecându-le, l-am auzit râgâind în timp ce dormea. Un revoltător monstru sângeros. Ce-ar fi trebuit să fac? Să aștept să ne mănânce pe toți, unul după altul? Ce i-am făcut este puțin, pentru că aș fi vrut să-i smulg inima din piept și s-o mănânc. Era dreptul meu, dreptul oaspetelui atacat și insultat, un drept pe care fratele tău, marele Zeus, îl respectă. Ai luat ieri multe vieți în schimbul unui ochi lăsat fără lumină, vieți ale unor bărbați valoroși. Toți aveau casă, soție, copii. Se luptaseră cu mult curaj, timp de ani de zile, la zidurile sacrului Ilion, visând la pământul lor din depărtări. Niciunul dintre ei n-o să se mai întoarcă acasă. Dar eu o să duc în patrie tovarășii care mi-au mai rămas și corabia asta regală a mea, cu tot tezaurul luat din Troia. Părinților celor pe care i-ai ucis o să le spun cum și de mâna cui au pierit. O să înalțe pe malul mării un tumul și o să ofere sacrificii pentru ca umbrele lor să-și găsească pacea. Nu știu ce-o să se întâmple cu mine, pentru că este imposibil ca un muritor să scape de furia unui zeu puternic ca tine, dar soarta este o divinitate ascunsă, mai puternică decât zeii. O să-mi caut destinul în orice colț al pământului și al mării, iar când o să-l

aflu, o să merg pe calea mea până la capăt și nici măcar tu n-o să mă poți împiedica.

Umbra aceea neagră a coborât în adâncul mării și a dispărut în bezna abisurilor. Am dat ordin să se ridice ancora și să se întindă pânza.

Am navigat zile și nopți, timp în care am băut apa lestrigonilor, păstrată în amfora cea mare de la pupă. Apoi, într-o zi, la primele raze ale zorilor, Perimedes, care se urcase în vârful catargului, ne-a dat de veste că zărește pământ.

Era un lung promontoriu care pătrundea în mare chiar în fața noastră, acoperit de o vegetație deasă formată din tufe și arbuști. Din loc în loc se înălțau stejari care deveneau tot mai înalți, mai stufoși și mai deși în interiorul uscatului. Am năvălit toți la proră, dar n-am scos strigăte de bucurie așa cum am fi făcut dacă restul flotei ar fi fost cu noi. Eram singuri și triști; am păstrat tăcerea uitându-ne la pământul acela necunoscut, până când corabia a atins cu chila nisipul plajei.

Atunci am coborât, iar eu am dat ordin tuturor să-și țină armele la vedere pentru că nu mai voiam să moară niciunul dintre ai mei ca o victimă fără apărare. Am pornit să explorăm ținutul după ce am ancorat cu grijă corabia și am urcat în punctul cel mai înalt al promontoriului. De sus am putut vedea un golf larg și pustiu, iar dincolo de o altă suprafață de apă, o insulă nu prea mare, foarte frumoasă și acoperită în întregime de pădure. Eurylochus a venit lângă mine.

— Uite acolo, dincolo de luminișul ăla. E fum!

Avea dreptate: o coloană subțirică de fum se înălța din locul în care pădurea era mai deasă, dincolo de un luminiș. Stoluri de păsări se ridicau din copaci – aripi de un alb imaculat, țipete ascuțite, înăbușite din cauza distanței. Așadar, exista o singură locuință pe toată insula; nici acolo unde ancoraserăm corabia nu se vedea vreo urmă a prezenței omului.

— Cine-ar putea fi, *wanax*? m-a întrebat Euribates.

— Poate e coliba vreunui păstor care își duce cu pluta oile spre locuri de pășunat mai puțin știute, a răspuns Eurylochus.

— Nu văd niciun semn de viață omenească, am spus. Cel puțin atât cât pot vedea cu ochii.

Simțeam în adâncul sufletului crescând o nestăvilită curiozitate de a vizita locurile acelea. Nu mă gândeam la pericolele care ne puteau pândi acolo, nu credeam că mâniosul Poseidon ne pregătește o altă capcană care să ne distrugă complet. Am spus:

— Ne întoarcem la corabie și mergem să vedem cine locuiește pe insula asta. Nu poate fi periculos: suntem bine înarmați și destul de mulți, dar trebuie să știm unde ne aflăm și unde este pământul Ahaiei. De multă vreme navigăm orbește, fără să cunoaștem drumul. Trebuie să găsim pe cineva care ne poate ajuta.

Oamenii mei au fost de acord, așa că ne-am întors toți la corabie, am desfăcut parâmele ce o legau de țărm și fiecare și-a ocupat locul pe bancă. Marea era destul de liniștită, iar cerul luminos. Și de data aceea, lumea care ni se dezvăluia în fața ochilor părea lipsită de amenințări. Am acostat pe o plajă nisipoasă, complet pustie. N-am văzut nicio urmă de picior omenesc, ci doar pe cele lăsate de păsările de apă. Valurile erau aproape invizibile, dar înaintau pe nisip pe o distanță foarte mare.

Am legat bine corabia la mal cu funii, apoi am coborât pe rând pe pământ. I-am dat lui Eurylochus șase oameni și i-am spus să meargă să afle de unde se ridică fumul acela, apoi să se întoarcă să dea raportul.

— N-o să dureze mult. După cum ați văzut, un singur om ar putea să înconjoare ușor insula într-o jumătate de zi. Să nu vă opriți pentru nimic în lume. Am avut multe doliuri și pierderi.

Întoarceți-vă la corabie și nu uitați că orice întârziere a voastră o să ne provoace îngrijorare și neliniște.

Eurylochus a promis că va face întocmai și a pornit la drum cu oamenii, dispărând la puțin timp după aceea în desișul de mirt și leandru.

Când ecoul pașilor și al schimbului lor de cuvinte nu s-a mai auzit, în liniștea profundă care s-a așternut s-a auzit un cântec. Era o voce limpede și armonioasă, glasul subțire și duios al unei femei, dulce ca al unei soții așezate în fața războiului de țesut.

6

Am așteptat până la sfârșitul zilei, dar nu s-a întâmplat nimic; nu i-am văzut pe ai noștri întorcându-se. Când a început să se însereze, m-am gândit că fără îndoială cineva i-a invitat să rămână, pregătindu-le o cină și punându-le pe masă un vin bun. Nu putea să se fi întâmplat nimic grav. Suferiserăm deja nespus de grele dureri. Ce altceva s-ar mai fi putut întâmpla?

Am așteptat și ziua următoare, dar când am văzut că nu se întorc, m-am hotărât să merg în căutarea lor. Știau că ne vom îngrijora, îi rugasem să se întoarcă la corabie cât mai repede posibil. În orice caz, chiar dacă s-ar fi hotărât să rămână și să se bucure de ospitalitatea cuiva, cu siguranță Eurylochus ar fi trimis un om să mă anunțe, mai ales că distanța nu putea fi prea mare.

— Așteptați-mă aici, am spus. Nu vă mișcați din loc, o să mă duc singur. Dacă în timpul nopții se întâmplă să nu mă întorc, părăsiți pământul ăsta, ridicați ancora și plecați. Și nu uitați că v-am îmbrățișat pe fiecare în parte înainte de plecare, ca pe niște frați.

Elpenor s-a uitat la mine cu un zâmbet ciudat. Lumina îi făcea ochii să strălucească precum aurul.

— Întoarce-te cât poți de repede, *wanax*. Nu cred că o să plecăm de aici fără tine. De prea mult timp suntem împreună.

I-am zâmbit și eu, apoi am plecat fără să mai zăbovesc. Am trecut mai întâi printr-o pădurice deasă de arbuști, apoi am străbătut o fâșie de nisip adus de vântul care bătea între două stânci înalte. Am intrat după aceea într-o pădure de stejari seculari, înaintând cu prudență, cu degetele încleștate pe mânerul sabiei. În pădure domnea o liniște ciudată; frunzele din copaci erau nemișcate, nu se auzeau triluri de păsări sau fâlfâit de aripi, nici măcar țârâitul lăcustelor nu tulbura acea

liniște din ce în ce mai adâncă.

La un moment dat, am avut o senzație pe care o cunoșteam foarte bine: simțeam un fel de furnicături pe piele, un fior neașteptat în piept și certitudinea prezenței cuiva în preajma mea. După câteva clipe, o voce m-a făcut să tresar. Mâna a apucat fără întârziere sabia.

— Las-o, nu-ți ajută la nimic.

Un tânăr nespus de frumos, cu soarele în păr, stătea pe o piatră la câțiva pași de mine și ținea în mână o floare.

— Trăiești pe insula asta? Este a ta casa aia cu focul aprins? l-am întrebat.

— Nu chiar. Vin aici din când în când. Este un loc liniștit. Pe aici trece lumea foarte rar, iar puținii oameni care trec nu mai pleacă apoi.

M-am apropiat.

— Ce vrei să spui?

— Ce-am spus. Ți se pare ciudat?

— Nu, dar am de gând să mă opresc un pic și să pornesc iarăși la drum cât se poate de repede.

— Ești foarte grăbit?

— Vreau să știu unde îmi sunt oamenii pe care i-am trimis ieri să caute casa aia și care nu s-au mai întors. Nu știi nimic despre asta?

Mi-a zâmbit.

— Și ar mai fi ceva care mi se pare foarte ciudat. Aici e cald, dar în casa aia arde focul.

— S-ar putea să gătească și ei ceva. Poate că așteaptă musafiri. Poate că au deja musafiri.

Am simțit un fior rece de groază. Mă gândeam la alte creaturi monstruoase și crude, care se hrăneau cu carne de om. Dar parcă am auzit o voce interioară: „Nu e ăsta pericolul.“

— Cine ești? Poți să-mi spui cum te cheamă?

— Mai bine nu. Dar pot face altceva pentru tine.

A arătat spre o plantă din apropiere – nu prea mare, cu frunze tari și scorțoase.

— Ia-o.

Am apucat-o și am tras de ea din răsputeri, dar nu s-a mișcat din loc. Am tras sabia din teacă.

— Nu, trebuie s-o scoți întreagă.

— Nu reușesc.

— E ușor. Uite cum trebuie să faci.

S-a apropiat, a pus mâna pe tulpina plantei și a tras brusc, scoțându-i rădăcina din pământ. A scuturat-o. Mă uitam la el îngrozit. Mi-a întins-o.

— E o plantă deosebită. Se numește *moly*[1]. Ai auzit vreodată de ea?

Am dat din cap.

— Trebuie să mănânci toată rădăcina ei înainte să ajungi la casa aia. O să te apere.

— Nu e otrăvitoare, nu-i așa?

— Din contră. Pleacă acum, ține-te după fumul ăla.

— Mulțumesc, o să fac așa cum mi-ai spus. Rămâi cu bine.

Am pornit din nou la drum.

I-am auzit iar vocea în spatele meu:

— Nu te despărți niciodată de sabie.

— Bineînțeles că nu, i-a răspuns, uitându-mă în spate.

Dar n-am văzut pe nimeni.

Am tăiat rădăcina în bucățele și am mâncat-o. Avea un gust ca de migdale amare, iar sucul îi era acrișor. Am pornit din nou, ținându-mă după șuvița de fum care se vedea dincolo de coroanele copacilor. Am parcurs o bună bucată de drum. Aveam impresia că traversasem insula dintr-o parte în alta. Am găsit luminișul cu pricina și, pe neașteptate, am auzit în depărtare răgetul înăbușit al unui leu. Nu mă puteam înșela

pentru că îl mai auzisem în țara mâncătorilor de lotus și chiar văzusem unul dând târcoale satului. Un leu... Am tras sabia din teacă. Dar alte glasuri, pufnete, țipete, mârâituri și șuierături mi-au ajuns la urechi; părea că insula este populată de multe animale sălbatice, păsări de pradă și reptile uriașe. Oare ce loc era acela? Unde se afla lumea mea? Era pierdută pentru totdeauna? Cu puțin timp înainte, în timp ce urcam spre promontoriu, avusesem impresia că mă aflu în Itaca. În clipa aceea, în schimb, mi se părea că fiecare pas mă îndepărtează de realitate, de lucrurile care îmi erau familiare, de formele și de sunetele pe care învățasem să le recunosc în copilărie pe insula mea. Mă gândeam la anii de război, la tot sângele vărsat: îndurasem greutăți, fusesem rănit și suferisem pierderi sfâșietoare, dar măcar puteam recunoaște locuri, voci, râsete și hohote de plâns. De când trecusem prin zidul de ceață și ajunsesem în ținutul mâncătorilor de flori de lotus, îmi pierdusem mintea, iar sufletul căzuse pradă închipuirilor, unor întâmplări aflate între îndoială și neant. După ce am trecut de luminiș, am avut din nou acele senzații ciudate. Totuși, începeam să înțeleg (sau poate mi se părea?) că drumul meu are o țintă și o semnificație pe care încă nu le cunoșteam, care aveau să-mi fie în vreun fel dezvăluite.

Și iată că, trecând de un alt pâlc de copaci, m-am aflat în fața casei din al cărei acoperiș ieșea fumul. Soarele cobora spre asfințit, colorând marea în roșu. Țipetele animalelor veneau din cuști mari din trestii groase sau bare de bronz. Am văzut leul, care mergea înainte și înapoi, scoțând fără încetare răgete fioroase, o șopârlă uriașă, gri-verzuie, cu o limbă lungă și ascuțită, un șarpe cum nu mai văzusem, gros cât gâtul unui om, stând încolăcit. Auzeam chiar porci grohăind și un taur sălbatic mugind surd.

Cum puteam să mai înaintez? Cum îmi puteam găsi

oamenii? La un moment dat, am auzit vocea unuia dintre ei, parcă adusă de vânt: „*Wanax*...“

— Unde ești? l-am întrebat. Spune-mi, unde ești?

Am strigat mai tare:

— Unde sunteți?

Animalele au rămas pe loc și au amuțit. Șarpele și-a retras limba mereu agitată, întinzându-și capul pe podeaua cuștii.

În spatele meu, am auzit deodată un glas de femeie:

— Pe cine cauți, străine?

Îmi era greu să-mi cred ochilor: avea părul violet, iar în ochi, la fiecare mișcare a capului, îi strălucea o lumină diferită. Avea ochi de dragon, de căprioară speriată, de vultur lacom... Pe umeri, rochia luminoasă făcea mii de cute fine, ca niște vălurele făcute de vânt, ca spuma mării. De la pântece în jos se despărțea în nenumărate fâșii, lăsând să se zărească la fiecare pas coapsele cu o piele desăvârșită, ca fildeșul lustruit.

Am răspuns:

— Cine ești tu, cea care vorbești limba mea?

— Vorbim toți aceeași limbă. Nu ți-ai dat seama?

— Îmi caut camarazii. I-ai văzut cumva?

Ajunsese în fața mea.

— Camarazii? Nu. N-am văzut pe nimeni. Dar vino cu mine, aici este o grădină umbroasă în interiorul casei, unde soarele nu arde, iar peste tot sunt multe flori cu parfum îmbătător. Și poate că ți-e foame, străine. Am impresia că ai făcut drum lung.

S-a întors, iar eu am urmat-o în casă. Am intrat. Părea că abia atinge cu tălpile pardoseala de marmură albastră ca valurile mării, neagră și aurie. Grinzi de cedru ajungeau de la o coloană la alta. De fiecare grindă atârna o colivie din nuiele cu păsări cântătoare cu penaj încântător și ochi pătrunzători și curioși. „Străine, străine, străine“, cântau ele cu jumătate de glas...

Grădina se afla în mijloc, iar în centrul ei susura o fântână. Numeroase plante se aplecau peste oglinda apei. Peste tot erau flori de tot felul, de culori minunate, răspândind un parfum sublim cu o mulțime de arome.

Mi-a oferit un scaun și s-a așezat în fața mea. Pe iarba verde și lucioasă am văzut o cupă mare de aur cizelat, cu un capac de alabastru subțire. A deschis-o și, luând o lingură de argint, mi-a umplut o ceașcă.

— Ia, mi-a spus, asta e și mâncare, și băutură. O prepar doar pentru oaspeți de mare vază.

— Eu nu sunt de mare vază.

— Pentru mine ești, străine cu ochi surâzători.

Mă uitam drept în ochii ei în timp ce duceam ceașca la buze. Am băut încet, picătură cu picătură, fără să închid o clipă ochii.

— Care este numele tău? am întrebat-o.

Se uita la mine de parcă eram o creatură ciudată pe care nu o putea înțelege. A luat o nuielușă și mi-a atins umărul cu ea.

— Nu vrei să mi-l spui?

M-a atins din nou. Pe față i se citea uimirea.

— N-o să se întâmple nimic, i-am spus pe un ton hotărât.

Părea dezorientată, dar imediat mi-a zâmbit îmbietor.

— Ai mâncat. De ce nu vii acum în odaia de sus, unde este patul meu?

I-am zâmbit și eu, dar apoi am tras fulgerător sabia din teacă și i-am dus-o la gât.

— Nu mai zâmbești, preafrumoasă *wanaxa*?

— Nici nu știi ce pierzi. Ai ucide un trup care-ți poate oferi plăceri pe care niciun muritor de pe acest pământ nu le-a cunoscut?

— Fără nicio șovăire.

— De ce?

— Pentru că îi vreau pe tovarășii mei. Pentru asta am venit

aici. Ce-ai făcut cu ei?

— Au intrat în casa mea și m-au înconjurat. Se uitau la mine cu lăcomie, ca niște porci, cu pofte obscene, gata să mă atingă. Acum stau împreună cu porcii. Nu le-ai auzit grohăitul?

I-am atins cu sabia gâtul nespus de alb. Dacă aș fi apăsat puțin, sângele ar fi țâșnit, mânjindu-i sânii impunători și rochia frumoasă. Am lovit cu piciorul cupa mare de aur, iar lichidul s-a vărsat în iarbă.

— Oamenii mei! am strigat.

A înțeles că nu are de ales.

— Vino după mine, mi-a spus și s-a îndreptat spre ieșire.

Am ajuns la țarcul porcilor. Mi-am văzut camarazii goi, cu picioarele în noroi și balegă, grohăind și înghiontind celelalte animale. Ochii mi s-au umplut de lacrimi – atât de mare era mila pe care o simțeam pentru ei.

— Eliberează-i, i-am spus, apoi tonul vocii mele s-a schimbat. Te rog.

Mi-a dat ascultare: și-a luat din nou nuielușa și atins cu ea spatele porcilor murdari peste măsură. Oamenii s-au ridicat pe rând, și-au dat seama ce li se întâmplase și ce deveniseră și, cuprinși de rușine, au plâns cu lacrimi amare.

— Duceți-vă la pârâul ăla și spălați-vă. Sunteți de-a dreptul scârboși. Căutați-vă hainele și mergeți degrabă la corabie. Spuneți-le celorlalți că m-ați văzut și că nu există niciun pericol.

Stăpâna insulei s-a apropiat și mi-a vorbit din nou mieros:

— Numele meu este Circe. Întotdeauna am locuit aici, departe de restul lumii. Dar tu cine ești? Care-ți este numele? Nu te cunosc, dar știam că o să ajungi aici și că vrăjile mele n-o să-ți facă niciun rău.

— Sunt Odiseu, fiul lui Laertes, și domnesc peste Itaca. Întorcându-mă de la război, o furtună puternică ne-a împins departe de calea noastră și ne-a târât într-o lume necunoscută.

Nu-mi închipuiam că poate exista așa ceva. Dar acum, *wanaxa*, știi că vin cu gând de pace și că îți respect casa și te respect pe tine. Nuielușa pe care o ai în mână nu m-a transformat într-un animal pentru că am fost întotdeauna un om, fie zi, fie noapte, în fața bărbaților și a femeilor, pentru că am încredere în mintea și în gândirea ageră și profundă pe care zeii mi-au dăruit-o.

— Trimite-le vorbă oamenilor tăi că pot veni toți aici. O să găsească mâncare, apă și vin din belșug. Și puteți rămâne cât doriți.

Mergeam în urma ei. Un câine mare, cu colți lungi, s-a apropiat de ea și i-a lins picioarele.

— Și el a fost om cândva? am întrebat-o.

— Da, credincios ca un câine, chiar prea mult. Îl vezi așa cum îl văd și eu, dar rămâne un om, uită-te atent la el.

Câinele dispăruse. În fața mea se afla un bărbat cu piele neagră, care își ținea privirea în jos și brațele încrucișate pe pântece.

— Ce vrei să spui?

— Aici nimic nu este cu adevărat ceea ce pare. Dar și tu ai avut nevoie de ajutor ca să mă înfrunți.

— Doar ca să capăt încredere în mine. Un tânăr întâlnit în pădure mi-a dat să mănânc rădăcina unei plante, ca să mă apere de farmecele tale, iar eu am fost încredințat că nimic nu mă poate înfrânge. Convingerea asta, și nu planta, m-a făcut rezistent.

— Tu ai un har, Odiseu. Ca mine și ca puțini alții.

Mă gândeam la Calcante. Și el îmi spusese la fel sub smochinul sălbatic; încă îmi aminteam ce-mi șoptise la ureche și ce îi răspunsesem eu.

Spre seară au apărut oamenii pe care-i chemasem de pe corabie. Nu s-au apropiat de casă, ci au rămas la distanță, la

marginea luminișului, nesiguri și temători. Țipetele animalelor și amintirea proaspătă a pățaniilor și suferințelor îi înspăimântau. M-am dus la ei și am încercat să-i conving să vină cu mine, dar au ales să rămână acolo unde se aflau, măcar în noaptea aceea, iar eu n-am vrut să-i oblig. Am rămas cu ei o vreme, trimițând vorbă să li se aducă de mâncare, dar ei nu s-au atins de nimic. La lăsarea întunericului ne-am salutat.

— Fiți liniștiți, le-am spus, n-o să vi se întâmple nimic. Dar, dacă asta vă liniștește, lăsați câțiva oameni înarmați să stea de pază toată noaptea și dormiți cu sabia la îndemână. Mâine, la răsăritul soarelui, o să vă simțiți mai bine. O să mă întorc la voi nevătămat. Sunt convins că atunci o să veniți cu mine în marea casă a lui Circe, stăpâna acestui loc.

Câțiva dintre ei, cei care sosiseră primii, au lăsat capul în pământ tulburați, în afară de Eurylochus. L-am îmbrățișat și i-am șoptit la ureche. „Tu ai comanda și tu iei deciziile, dar nu te teme. Mâine o să mă vezi aici la răsăritul soarelui.“

M-a îmbrățișat și el cu aceeași putere și a rămas pe loc, urmărindu-mă cu privirea de la marginea luminișului până când, înainte să intru în casa vrăjitoarei Circe, m-am întors ca să-i fac cu mâna.

Când am intrat, casa era luminată de torțe, dar pustie. Doar parfumul unor flori necunoscute plutea între coridorul cu coloane și grădina interioară și secretă. Am auzit un sunet care venea din camerele de sus, un cântec delicat ca briza dimineții. Am urcat scările pe urmele acelei voci și am ajuns în fața unei camere: interiorul ei mi se părea nemărginit, iar cântecul mă împresura ca parfumul pe care-l respiram. Circe era întinsă pe un pat cu așternuturi de purpură, sprijinit pe un copac care se înălța din grădina de jos. Nu exista pardoseală. Ramurile erau pline de mari frunze roșii și împodobite cu zeci de flori albe și cărnoase, care își răspândeau parfumul în toată casa. Circe era

goală: doar părul lung îi acoperea sânii.

— Ăsta e patul pe care-l dorești de mult timp? m-a întrebat.

Am dat din cap pentru că nu puteam să-mi cred ochilor.

— Copacul ăsta nu exista când am intrat în grădina ta.

— Așa este. A crescut în timp ce vorbeai cu oamenii tăi...

Am dat din cap aprobator.

— Înțeleg... Nimic de pe insula asta nu este ceea ce pare. Am impresia că nici măcar tu.

— Nici măcar eu, mi-a răspuns, dar ce importanță are?

Apoi și-a întins brațele spre mine.

— Vino, fiu al lui Laertes. Te așteptam de mult timp: știam că o să sosești și că vrăjile mele n-o să aibă niciun efect asupra minții tale. Nu te teme, mergi pe crengile copacului. Fiecare dintre ele duce la patul meu, așa că alege-o pe oricare vrei.

Șovăiam. Nici florile, nici brațele lui Circe nu-mi inspirau încredere. Nu credeam că s-a lăsat păgubașă, dar eram obosit, îndurasem prea multe dureri și suferisem prea multe pierderi. Voiam să mă abandonez în brațele unei femei precum Circe: cu un trup perfect, sâni semeți și plete lungi, care-i acopereau în bună măsură goliciunea. Mi-am desfăcut centura de care îmi atârna sabia și am agățat-o de una dintre crengi. Brațele ei m-au primit; dragostea pe care mi-o oferea era ca vinul neamestecat cu apă, așa că m-am pierdut în privirea ei pătimașă și întunecată.

Când m-am trezit, dormea lângă mine pe un pat din lemn sculptat, înfășurată într-o pânză fină de borangic alb. Pe o pardoseală de piatră lustruită, de culoare gălbuie, se afla sabia mea în teacă. M-am uitat la vrăjitoare; mi se părea o copilă care se odihnește fără griji. Zorile abia se iviseră. M-am dus să-mi salut camarazii. M-au întâmpinat cu bucurie. Cei care făcuseră de pază prăjiseră pâine și tăiaseră felii de brânză cu ajutorul săbiilor.

— Vino să mănânci cu noi, *wanax*, mi-au spus zâmbind.

M-am așezat între ei. Ceilalți se trezeau. Cântecul păsărilor întâmpina soarele, care se pregătea să răsară, marea se întindea leneșă pe lunga plajă aurie, iar insula se trezea odată cu noi; totul ne părea mult mai familiar.

— Ai văzut, Eurylochus? Nu s-a întâmplat nimic. Suntem teferi și ne aflăm într-un loc minunat în care ne putem odihni.

Circe i-a întâmpinat cu o privire senină și i-a primit pe toți ca pe niște oaspeți. Era unul dintre cele mai frumoase și mai primitoare locuri pe care le vizitaserăm vreodată, iar cu fiecare zi care trecea semăna tot mai mult cu un loc cunoscut, dintr-o realitate pașnică. Timpul trecea fără să ne dăm seama. Oamenii mei pescuiau, vânau, analizau starea în care se afla corabia, înlocuiau părțile care avuseseră de suferit în urma furtunilor și a valurilor și cârpeau pânzele. Mă simțeam oarecum stânjenit pentru că eram singurul care se bucura de dragostea unei femei de o frumusețe strălucitoare, dacă era într-adevăr femeie, pe când ei nu puteau decât să viseze de ea.

Într-o zi, spre sfârșitul toamnei, pe când stăteam tolănit la umbra unui palmier, s-a apropiat și s-a așezat pe nisip lângă mine.

— Timpul chiar a zburat. Parcă ieri ai sosit aici.

— Nimic nu e ceea ce pare pe insula ta. Chiar tu mi-ai spus asta, îți amintești?

— Așa este, mi-a răspuns, trecându-mi o mână leneșă prin păr. O să pleci din nou, nu-i așa?

— Da. Trebuie să-mi duc oamenii la casele lor, căci așa le-am promis când am plecat din Troia cu mulți ani în urmă. Se gândesc mereu la pământul lor din depărtări, iar sufletul le este plin de tristețe.

Mi-am dat seama că în tot acel timp dădusem uitării vorbele lui Polifem, iar camarazii pierduți în portul lestrigonilor

deveniseră niște prezențe prietenoase, nu mai erau niște fantome neliniștite și însângerate.

— Îmi închipuiam asta și mă temeam că așa o să se întâmple. Iar eu o să rămân aici singură și-o să mă plimb zile nesfârșite pe plajă sau o să mă zvârcolesc în pat fără somn...

— Poate că o să vină și alte corăbii, atrase de coloana de fum care se înalță fără oprire spre cerul acestei insule, i-am spus. Dar de ce locuiești în casa asta? De ce stai aici?

S-a uitat la mine cu o urmă de melancolie în ochi.

— Fiecare om are de ispășit o pedeapsă. Și tu...

— Și eu, i-am răspuns, și nu reușesc să-i văd sfârșitul.

— Știu... Nu poți să uiți?

— Dar cum aș putea? Răspund de oamenii mei. Am pierdut deja prea mulți. Dar tu, divina mea prietenă, care ai darul magiei ca nimeni altul dintre cei pe care i-am cunoscut, n-ai putea să-mi spui ce vezi în viitorul meu? O să reușesc să mă întorc acasă? O să-mi pot revedea pământul și familia și o să-i pot duce pe oamenii mei acasă?

Circe mi-a atins buzele cu degetele.

— Vrei cu adevărat să afli asta? N-ar fi mai bine să nu știi ce te așteaptă?

— Nu, prefer să știu. Am obosit să trăiesc înconjurat de îndoieli și de nesiguranță.

— Tu vrei să afli un secret pe care îl păstrează Moirele, niște divinități înspăimântătoare și nemiloase, iar eu nu te pot ajuta. Un singur om ar fi în stare, dar el nu se mai află printre cei vii.

— Cine este?

— Tiresias, clarvăzătorul. El ar putea, dar este prizonier în nemilosul Hades. Dacă vrei să te sfătuiești cu el, trebuie să-i chemi umbra din tărâmul morților.

Și-a desprins privirea, încercând parcă să-și ascundă sentimentele pe care le purta în suflet.

— Și n-ai putea să mă înveți cum să fac?

— Oh, rege al Itacăi, îmi ceri niște lucruri îngrozitoare în ziua asta plină de atâta lumină, însă, dacă într-adevăr asta vrei, o să te învăț ce trebuie să faci.

— Vreau. Și dacă o să faci asta pentru mine, o să ai un loc în inima mea totdeauna.

A suspinat.

— Împinge-ți în mare sprintena corabie și mergi spre apus până când ajungi la Oceanul cel adânc. Acolo o să vezi o stâncă albă ca argintul. Acostează în fața peșterii. Sapă cu sabia o groapă adâncă și lată de un cot, vânează animale cu blană neagră și varsă-le sângele în groapă. Adaugă apoi cea mai bună făină și niște miere, care atrage fantasmele. Cheamă de mai multe ori fețele palide ale morților. Iar ei o să vină în număr mare la tine.

Soarele era cald și strălucitor în mijlocul bolții cerești, dar eu simțeam fiori de gheață străbătându-mi trupul. Drăgăstoasa Circe, cu părul lung și unduios ca marea, a continuat:

— Ține-i la distanță cu sabia. Încă se tem de ea, chiar dacă nu pot muri de două ori, și lasă-l doar pe Tiresias să bea sângele negru al animalelor. Atunci o să-ți poată vorbi, o să-ți spună tot adevărul.

A amuțit și și-a plecat fruntea, de parcă era învinsă de o misterioasă oboseală.

— Îți mulțumesc, i-am răspuns, că n-ai rămas surdă la spusele mele. O să te păstrez în inimă pe vecie.

— Nu uita, mi-a mai spus, că e ceva îngrozitor să te întâlnești cu umbrele răposaților.

— Știu, i-am răspuns.

— Nu poți să mai rămâi o vreme? Suntem în plină toamnă, iar vântul e din ce în ce mai puternic, rostogolind tot mai multe valuri înspumate pe suprafața mării.

Mi-am plecat fruntea fără să-i răspund.

— Văd că nu poți. Atunci, dacă așa trebuie să fie, dacă trebuie să rămân singură pe vecie și să-mi amintesc cu regret zilele și nopțile pe care le-am petrecut împreună, fă în așa fel încât să nu uit niciodată noaptea care ne așteaptă. O să mă rog ca soarele să zăbovească mâine cât mai mult în ținuturile etiopienilor și să întindă cât mai mult umbra întunericului peste noi, ca să ne săturăm de dragoste.

Ochii de culoarea adâncurilor i-au strălucit umezi.

---

[1] *Allium moly*, o plantă sălbatică europeană denumită popular „usturoiul auriu“. (N. tr.)

7

Oamenii mei aproape au sărit în sus de bucurie când i-am anunțat că vom pleca din nou pe mare. Viața pe care o duseseră până în momentul acela fusese ușoară în comparație cu cea pe care o trăiseră și înduraseră în timpul călătoriei până atunci, dar se cam plictisiseră și voiau să pornească iar pe drumul spre casă. Mă gândeam cum aveau să reacționeze și să-mi răspundă când urma să le comunic ținta. Au început să pregătească imediat corabia. Stăpâna acelor locuri a fost generoasă cu noi: ne-a dat hrană din belșug, cantități mari de grâu și orz, amfore pline cu vin tare și parfumat, carne afumată și foarte multe pâini. Apoi am luat apă proaspătă din pârâu; am umplut toate amforele pe care le mai aveam și le-am dus pe corabie.

Erau fericiți, dar eu mă uitam la frumoasa *wanaxa* a acelei insule ciudate și misterioase care ne hrănise timp de aproape un an, o vedeam mergând ca o umbră tăcută pe colina joasă din dreptul portului. Ne urmărea robotind în jurul puternicei nave, care înfruntase până atunci o mulțime de pericole și se pregătea să treacă prin altele; poate era tristă, gândindu-se la singurătatea pe care avea s-o îndure zile, luni sau ani întregi.

A dispărut pe neașteptate, parcă luată de vânt, iar în același loc a apărut un berbec negru ca noaptea, având alături o oaie cu blana la fel de neagră. Am înțeles. Erau jertfele pentru stăpâna tenebrelor de la gura Hadesului. Era timpul să plecăm. Am urcat animalele pe corabie, iar oamenii s-au așezat pe bănci, dornici să bată apa mării cu vâslele, să pornească din nou la drum spre casă. Corabia s-a îndepărtat de țărmul insulei, iar prora s-a îndreptat spre largul mării.

Dar, după puțin timp, s-a auzit un strigăt venind dinspre uscat:

— Așteptați! Așteptați-mă!

Polites! Atât de mult ne grăbiserăm să pornim la drum încât uitaserăm să ne numărăm.

— Repede, sari în apă! i-am strigat. Nu ne putem opri. Curentul ne poartă spre larg.

Polites a sărit în apă. Înota din răsputeri în timp ce noi scoteam vâslele din apă, păstrând direcția cu ajutorul cârmei. L-am urcat la bord șiroind de apă.

— L-ați uitat și pe el Elpenor, a spus. A murit.

L-am apucat de umeri.

— Ce tot spui? Unde este Elpenor?

— Acolo! a strigat. Acolo, unde este casa. E mort, e mort! Trebuie să ne întoarcem să-l îngropăm.

Eurylochus se uita la mine, așteptând un ordin. I-am spus:

— Nu putem. Curentul e prea puternic aici. E mult prea complicat să ne întoarcem și ne așteaptă o călătorie grea. Întoarce-te. Uită-te la insulă. Vezi cât de mult ne-am îndepărtat de ea?

Polites și-a plecat fruntea resemnat, dar ochii îi erau în lacrimi.

— Cum s-a întâmplat?

— Nu știu cum s-a întâmplat și nu știu cine a fost, a spus Polites gâfâind încă. Îmi strângeam hainele și armele ca să cobor în port, văzând din casă că nava e gata de plecare. L-am strigat să vină cu mine. Mi-a răspuns scurt, făcându-mă să cred că m-a auzit, așa că am luat-o înainte. Pe urmă, când am văzut că nu vine după mine, m-am întors și l-am strigat din nou, dar nu mi-a mai răspuns. Apoi l-am găsit. Zăcea fără viață, cu gâtul rupt. Am îngenuncheat lângă el. Avea fața roz și pielea moale, iar mâinile și picioarele se simțeau calde încă; părea că doarme.

„De ce?“ întreba inima mea. „De ce s-a întâmplat cu o clipă înainte de a pleca pe mare?“

Elpenor era cel mai tânăr dintre noi; nu se făcuse niciodată

remarcat prin curaj sau vitejie în luptă. Fusese un băiat modest, care nu strălucise niciodată. De aceea poate nu-i remarcasem absența, dar vestea morții lui m-a rănit adânc. O altă parte din noi dispărea. Zeii și destinul ne făceau fărâme puțin câte puțin.

Am strigat:

— Tu ai fost?

N-am primit niciun răspuns. Mă gândeam la Atena sau la Circe. N-am primit niciun răspuns pentru că nu putea să existe vreun răspuns, așa cum nu existase nici în cazul tovarășilor pe care-i pierdusem pe câmpiile Ilionului și apoi în valurile mării care nu doarme niciodată. Pur și simplu așa îi fusese soarta.

— I-am închis ochii, atât, a mai spus Polites. Trebuie să aibă parte de ritualuri ca să poată intra în colibele din Hades. Te rog, *wanax*, hai să ne întoarcem. Mi-a fost un bun prieten.

În clipa aceea mi s-a părut că aud iar țipetele, răgetele și mârâiturile animalelor care trăiau în jurul casei lui Circe.

— Nu ne putem întoarce, i-am răspuns. Nu vreau să risc viața oamenilor mei pentru o înmormântare.

Polites și-a lăsat capul în jos, ascunzându-și fața în palme.

Ne-am continuat drumul. În timp ce oamenii ridicau pânza, urmăream de la pupă insula care dispărea încetul cu încetul. În cele din urmă, nu s-a mai văzut decât firicelul de fum care se înălța deasupra casei. Iubitoarea și pătimașa Circe. Înduram cu greu gândul că n-aveam s-o mai văd niciodată.

Vântul sufla dinspre răsărit. Oamenii mei simțeau o povară pe suflet din cauza pierderii unui prieten. Scăpase de atâția ani de război, de monstrul însetat de sânge, de lestrigonii sălbatici, ca să-și piardă viața într-o dimineață senină, într-un loc liniștit de pe o insulă îndepărtată, departe de oamenii care mănâncă pâine. Mă temeam că în curând vor fi cuprinși de disperare. Le-am spus câteva cuvinte:

— Dragii mei, am spus, Circe m-a învățat cum să chem din

lumea morților umbra înțeleptului Tiresias pentru a afla care ne este destinul. M-a sfătuit să fac asta și nu pot să nu țin seama de îndemnul ei, e prea important pentru viitorul nostru. Și uitați: vântul bate dinspre răsărit, parcă ne arată care este vrerea zeilor. De aceea navigăm spre apus până când ajungem la Ocean. Acolo, lângă o stâncă albă, se află intrarea în Hades.

Toți au fost cuprinși de o groază nemărginită.

— Voi o să mă așteptați aici, pe corabie, până când o să mă întorc. De acolo o să luăm drumul spre casă, vă promit. Inima voastră să fie tare și răbdătoare: ne așteaptă un ținut mohorât și întunecat, cufundat în tenebre atât ziua, cât și noaptea, atât iarna, cât și vara. Acolo suflă un vânt rece, iar cerul și pământul vuiesc de gemete. Dar nu vă pierdeți cu firea: o să aveți parte de o aventură prin care trec doar cei mai mari eroi. Doar câtorva oameni le este dat să exploreze ce se află dincolo de hotarul dintre viață și moarte.

Eram sigur că toți gândesc că mi-am pierdut mințile și plângeau de parcă fuseseră condamnați la moarte, dar am încercat să le dau curaj, jurând în fața lor, pe cer și pe pământ, că-i voi aduce înapoi în lumea celor vii. Cu aceste cuvinte i-am convins să mă urmeze în călătoria aceea, cea mai îndrăzneață și mai sfâșietoare pe care o făcuserăm vreodată.

Am călătorit zile întregi spre apus, am străbătut toată marea și, în cele din urmă, am ajuns la curentul fluviului Ocean, care înconjoară pământul. De acolo am mai mers o vreme pe lângă coastă. Ne apropiam tot mai mult de tărâmul tenebrelor. Nu mai reușeam să număr zilele și nopțile pentru că ziua era tot mai scurtă, iar noaptea tot mai lungă și întunecoasă, în cele din urmă, ziua nu mai era altceva decât un părelnic și plumburiu asfințit. Nu mai vedeam stelele și numai linia întunecată a pământului îmi servea drept călăuză în călătoria spre lumea morților.

Am zărit, în sfârșit, un turn pe o stâncă înconjurată de vârfuri ascuțite. Epave făcute țăndări zăceau printre bolovanii înverziți de alge. Acela era ținutul cimerienilor, așa cum îmi spusese Circe, paznicii nimicului, iar aceea era cetatea lor, construită din piatră neagră pe un munte abrupt, într-o regiune pustie, înconjurată de o ceață într-o continuă mișcare. Am trecut de stâncă și de turnul amenințător și ne-am strecurat printre colții de piatră, tăioși ca bronzul ascuțit. Marea clocotea prin toate strâmtorile. Cu ajutorul vâslelor evitam ciocniri fatale, împingând din răsputeri în stânci. În cele din urmă, după multe chinuri, unul dintre oameni ne-a anunțat din vârful catargului că vede marea stâncă albă. Apoi am văzut-o și noi: era înaltă și abruptă, străjuind marea. O fantomă în ceață. Am dat imediat ordin să se strângă pânza și ne-am apropiat de țărm, vâslind. Drumul era tot anevoios și periculos printre bolovani și pietre ascuțite, vinete ca fierul, dar spațiul începea să se lărgească, iar valurile să se liniștească până când s-au oprit de tot. Le-am spus oamenilor să vâslească mai lent, astfel încât, chiar dacă ne-am fi ciocnit de mal, chila corabiei să nu aibă de suferit. În cele din urmă am atins pământul. Prora s-a așezat pe stratul de nisip negru și gros, iar eu am sărit pe mal. Purtam mantia și aveam sabia în mână, nimic altceva. Am dat jos de pe corabie animalele care trebuia sacrificate pentru divinitățile din Hades: impunătorul berbec cu blană neagră și coarne mari și curbate și oaia de aceeași culoare.

Am mers pe o potecă noroioasă. Aburi urât mirositori se înălțau în jur – răsuflarea lui Erebus. Am ajuns în vârful unui deal și, înainte să cobor pe partea cealaltă, m-am întors ca să mă uit încă o dată la corabie: am văzut din ea doar catargul care se înălța în tăcere. Și marea tăcea, încremenită. În față se întindea o vale întunecată, aridă, netedă și pustie. Apoi, ca din neant, au apărut pe cărare urme – sute, mii, chiar miliarde de

urme de copii, de bărbați și de femei, urme ale unei armate numeroase, învinsă de Hera a morții. Găsisem calea; am urmat-o o vreme, nu știu cât. Îmi era frig, tot mai frig, iar gândurile mele se transformau în aburi. Dintr-odată, în fața mea s-a deschis o peșteră uriașă care cobora în măruntaiele pământului. Îmi atinsesem ținta.

Am îngenuncheat, am săpat cu sabia o groapă adâncă și lată de un cot, am apucat berbecul de coarne și i-am tăiat gâtul. La fel am procedat și cu oaia. Am lăsat sângele negru și fierbinte să curgă în groapă. Sosise clipa. Printr-un cântec, am chemat timp îndelungat fețele palide ale morților. Iar ei au venit la mine: mame care țineau în brațe copii vinovați din cauză că le provocaseră moartea încercând să vină pe lume, bătrâni cu ochii văduviți de lumină, tineri morți înainte de vreme, uciși de sabie, de lance sau de săgeți otrăvite, care își purtau încă armele pline de sânge. Exprimau o tristețe fără margini. M-a cuprins o groază care mi-a înghețat sângele în vine. Cu toate că mă pregătisem pentru o asemenea întâlnire cu moartea, ceea ce vedeam era o curată și nemărginită disperare. Era de nesuportat.

L-am recunoscut pe unul dintre tineri după un semn violaceu care îi traversa fruntea.

— Elpenor! Tu ești? Ai ajuns deja în ținutul morților? Cât de repede ai mers: ai ajuns mai repede alergând decât am făcut-o eu navigând! Ce trist e să te văd aici printre umbrele morților! Câtă tristețe!

Plângeam uitându-mă la el, căci îi vedeam trăsăturile feței și ochii, îl recunoșteam, dar simțeam că înfățișarea lui e doar o simplă umbră.

— Dar cum s-a întâmplat? Ai evitat de multe ori moartea în luptă. Cum de ai avut parte de o moarte fără rost?

— La vârsta mea, orice fel de moarte este fără rost, mi-a

răspuns.

Și lăsat capul în jos, încercând să-și ascundă fruntea, de parcă îi era rușine.

— Băusem. Eram beat. Și m-am urcat pe terasa de pe casă, unde briza mării era mai răcoroasă și o viță de vie își întindea ramurile, făcând umbră pe un spațiu mai mare. M-am prăbușit imediat într-un somn greu. Când m-a strigat un camarad, m-am trezit brusc, cu mintea încă tulbure. Nu mi-am dat seama unde mă aflu, credeam că sunt undeva jos, culcat pe pământ, așa am făcut un pas înainte ca să plec. Am căzut în cap și mi-am rupt gâtul.

Plângea cu lacrimi de aer și de abur rece.

— Te rog, când te întorci, caută ce a mai rămas din mine și pune totul pe rug. Apoi, după ce o să aduni și o să-mi îngropi cenușa, fă un tumul pe malul mării cu numele meu, înfige în el vâsla mea și sacrifică un animal, astfel ca stăpâna acestor locuri să-mi dea un pic de liniște.

Beat. Murise beat. De ce? Oare nu avusese pâine, carne și o casă frumoasă și ospitalieră, o insulă minunată, bogată în vânat? Nu-i fuseseră de ajuns. Îl chinuiau coșmarurile. Se străduia să scape de ele cu ajutorul vinului, așa cum ceilalți tovarăși pierduți își alungaseră visele urâte cu floarea roșie care oferă uitarea. Nu exista scăpare de coșmarurile războiului.

— Așa o să fac, Elpenor. O să sacrific cele mai frumoase animale din cirezile mele și o să le ard pulpele în cinstea stăpânei acestei lumi subpământene.

A fugit gemând.

Multe alte umbre îndurerate se îngrămădeau în jurul gropii și al animalelor sacrificate din care curgea încă sânge, dar le țineam la distanță cu sabia, strigând din răsputeri: „Înapoi! Înapoi!“ Cu toate că nu puteau muri de două ori, se mai speriau încă de sabie, căci arma le amintea faptul că are puterea de a

lua viața.

În momentul acela l-am văzut printre umbre pe Tiresias, profetul sfânt, clarvăzătorul teban cu ochi stinși, cel care îi dezvăluise Tebei motivul pedepsei date de zei: fiul își ucisese tatăl și se însurase cu mama lui.

S-a apropiat. Simțea miros de sânge, iar sângele înseamnă viață.

— Scoate-ți sabia din groapă, mi-a spus, și lasă-mă să beau dacă vrei să-ți cunoști destinul.

Am scos sabia din pământ, iar el s-a aplecat, a băut sângele, iar fața lui palidă s-a înviorat pentru scurt timp. Mi-a spus:

— Tu cauți dulcea întoarcere, Odiseu, o întoarcere pe care zeul adâncurilor o să ți-o facă grea pentru că i-ai orbit fiul și l-ai umilit fără milă. O să te întorci pe o corabie străină, dar târziu și după multe suferințe, după ce-o să-ți pierzi toți oamenii, și-o să-ți găsești casa plină de bărbați încrezuți și dornici să se înfrupte din bogățiile tale și să-ți cucerească soția. O să fii nevoit să-i ucizi pe toți, fie în văzul lumii, cu sabia, fie pe ascuns, cu viclenie... Și nici atunci n-o să te poți bucura de iubitoarea ta soție și de dragul tău fiu. O să pleci din nou cu o vâslă pe umăr și o să te duci pe continent, atât de departe încât o să ajungi la oamenii care nu pun sare în mâncare și n-au văzut niciodată marea, corăbii vopsite în roșu sau vâsle, aripile corăbiilor. Ăsta este semnalul, nu poți da greș: un călător o să te întrebe dacă porți pe umăr o lopată ca aceea care desparte grâul de pleavă. Atunci trebuie s-o înfigi în pământ și să-i aduci ofrandă marelui Poseidon un taur, un mistreț și un berbec. Abia atunci o să te poți întoarce ca să domnești peste oameni fericiți. Moartea ta o să vină dinspre mare, la vremea bătrâneții senine.

Un val de lacrimi fierbinți mi-a năvălit în ochi: aș fi vrut să strig, să-mi urlu furia împotriva zeului care mă pedepsea pentru că mă apărasem, mă persecuta pentru că învinsesem cu

ajutorul minții monstrul însetat de sânge, pentru că îmi răzbunasem oamenii măcelăriți și mâncați. Dar muritorilor nu le este permis să înfrunte zeii. Atunci l-am rugat din adâncul sufletului pe clarvăzător:

— Te rog, venerabile mag, fă-mi o altă profeție, una mai bună, pentru că asta mi-a zdrobit sufletul și m-a îndurerat dincolo de orice limită. Dă-le o cale de scăpare măcar oamenilor mei.

Atunci, impresionat de rugămintea mea, deși o umbră nu poate avea sentimente fiindcă nu are suflet, profetul a rostit alte cuvinte:

— După ce o să părăsești locul ăsta întunecos, o să călătorești spre răsărit și o să acostezi pe insula Trinacria, unde este scoasă la păscut cireada de boi a Soarelui, care vede totul de sus. Dacă n-o să te atingi de ei, deși o să înduri multă foame și multe suferințe, o să ajungi cu oamenii tăi în patrie. Dacă, însă, o să întinzi mâna asupra acelor animale, văd mari necazuri pentru corabia și oamenii tăi. Chiar dacă o să te salvezi, o să ajungi târziu și cu greu în regatul tău. Altceva nu-ți pot spune.

S-a făcut nevăzut ca o ceață, dispărând din fața ochilor mei. Nu mă puteam întoarce la corabie și la camarazii mei: mă reținea acolo o forță de neînvins, simțeam o prezență care-mi strecura în suflet gânduri și sentimente din adâncurile timpurilor, aproape uitate.

— Mamă! am strigat. Mamă, ești aici?

În acea lume a durerii, ecoul multiplica la nesfârșit cuvintele mele.

— Da, fiule, mi-a răsunat un glas în suflet. De ce ai coborât în umbra asta de nepătruns? E groaznic pentru o ființă vie să intre în lumea morților...

O vedeam, o aveam chiar în fața ochilor.

— Mamă, i-am spus plângând, ce anume te-a trimis în bezna Hadesului? Oare Artemis te-a lovit cu una dintre săgețile ei? Oare te-a măcinat încetul cu încetul vreo boală?

— Nu, fiule, n-a fost Artemis și nu m-a măcinat vreo boală, ci numai dorul de tine, preaiubite fiu. Dorința sfâșietoare de a te mai vedea o dată mi-a luat viața.

— Dar tata? am întrebat-o. Mai trăiește? Se mai bucură de rangul său? Și Telemac ce face? Oamenii îl respectă așa cum se cade?

— Da, fiule, tatăl tău încă mai trăiește, dar s-a retras la țară și este îngrijit de o servitoare bătrână. Iarna se întinde pe cenușa caldă a vetrei. Vara, când apune soarele, se întinde pe un așternut de frunze acolo unde îl prinde întunericul și oftează, suferind de dorul tău. De Telemac poți fi mândru: este un băiat frumos și toți supușii îl prețuiesc și îl cheamă să le facă dreptate.

— Dar soția mea? Mi-a rămas credincioasă în adâncul sufletului? Sau s-a dus cu vreun alt bărbat și s-a măritat din nou?

— Îți este credincioasă, fiule, dar plânge ziua și noaptea pentru că suferă multe umilințe în casă, iar tu nu mai vii... Nu te mai întorci...

M-am apropiat s-o îmbrățișez, fiind copleșit de dorința de o strânge la piept, dar de fiecare dată mâinile mele cuprindeau aerul.

— Lasă-mă să te strâng în brațe, am rugat-o din tot sufletul. Mamă iubită, lasă-mă să te îmbrățișez.

Mi s-a părut că zăresc pe buzele ei palide un zâmbet obosit.

— Nu poți, fiule, nu este nimic de îmbrățișat. Rugul arde carnea și tendoanele, topește oasele, iar sufletul pleacă în zbor ca o adiere ușoară. Numai dorința ta îți face ochii să mă vadă. Pleacă, te rog, din acest loc al nefericirii. Fugi cât poți de repede.

Acelea au fost ultimele ei cuvinte înainte de a se pierde în întuneric, în mulțimea de umbre de bărbați și de femei secerați de stăpâna morții.

Am căzut în genunchi și am început să plâng; sughițam ca un copil. Mă gândeam la chinul care o ucisese pe mama și o mulțime de amintiri îmi veneau în minte: despre zilele fericite ale copilăriei, când o rugam să-mi vorbească despre tata, exact ca mai devreme, dar din cu cu totul alte motive. Mi-o aminteam îmbrăcată în rochii prețioase – fiica lui Autolycus, arătând ca o zeiță când ședea pe tronul reginei din Itaca. Nu mai era decât o umbră gata să dispară în negurile Hadesului. Mi-l aminteam și pe tata, pe eroul Laertes. Mi se părea că-l văd întins într-un culcuș sărman din cenușă, ca un cerșetor, și mi se frângea inima în piept de durere. Dar iată că, deși plini de lacrimi, ochii mei au zărit alte spirite, iar dintre mii de miliarde, numai pe acelea pe care sufletul meu dorea să le vadă.

Mi-a apărut în față mai întâi Agamemnon, marele atrid. Figura lui era încruntată. O rană îngrozitoare i se deschidea între cap și umăr. M-a cuprins o mare uimire, nu-mi puteam imagina că murise:

— Oh, gloriosule atrid! am spus. Ce te-a adus în acest loc al plânsetelor? Oare ai naufragiat când te întorceai de la Ilion? Sau ai fost ucis pe pământ inamic în timp ce căutai să iei pradă și să capturezi femei?

M-a recunoscut și mi-a ieșit în întâmpinare. Căuta să mă îmbrățișeze, dar brațele lui, odată atât de puternice când mânuiau sabia grea și țineau scutul cel mare, nu mai aveau nicio putere. Nu le simțeam deloc pe trup. Era înconjurat de fantasme însângerate: erau oamenii din garda lui, care-i serviseră drept scut în bătălii și îi fuseseră întotdeauna alături în cele mai cumplite lupte. Cutremurătorul adevăr începuse să-și facă loc în mintea mea.

— Nu, a răspuns, înțeleptule Odiseu, viteaz tovarăș în atâtea bătălii. Nu furtuna a fost cea care m-a ucis, nici popoarele sălbatice care-și apărau pământurile și femeile. Soția mea a pus sabia în mâna iubitului ei, Egist.

Mi-am adus aminte de sacrificarea îngrozitoare și inumană a Ifigeniei, victima nevinovată ucisă pentru ca marea aventură să poată avea loc, iar cea mai mare armată din toate timpurile să poată trece peste mare. Dar el poate că nu-și mai amintea de ea sau îngropase amintirea acelor fapte în adâncurile cele mai întunecate ale sufletului său. Își amintea doar nedreptatea care i se făcuse: complotul, masacrul, trădarea soției.

— Când am ajuns pe țărm, a vorbit el din nou, iar vocea îi suna înfundată și spartă ca un vas de bronz, focurile aprinse pe dealuri și în munți au adus la palat vestea cea mare a întoarcerii noastre. Paza de pe turnul cel mare le-a văzut și a anunțat tuturor sosirea noastră. Carele noastre au intrat cu mare vuiet pe poarta cu cei doi lei, care a scârțâit din țâțâni când s-a dat în lături, deschizându-ne calea spre străzile pustii, spre mormintele tăcute ale vechilor eroi din neamul lui Perseu. Cerul era întunecat, luna nouă nu răspândea niciun pic de lumină, dar am găsit palatul luminat de torțe, pregătit să ne sărbătorească victoria. Se răspândise deja vestea căderii Ilionului și sfârșitul domniei lui Priam. Soția mea pregătise un ospăț. Acolo, ca un taur în fața ieslei, am fost doborât de securea lui Egist. Apoi s-a pornit măcelul. Oamenii mei au fost uciși unul după altul ca niște porci. Pardoseala era plină de sângele din care ieșeau încă aburi, trupurile noastre zăceau printre mesele răsturnate și în jurul marelui vas plin cu vin...

M-a cuprins groaza auzind povestea păstorului eroilor, *wanax* Agamemnon.

— Ai văzut atâtea lupte între războinici, atâtea încleștări necruțătoare, dar chiar și tu, obișnuit cu grozăviile războiului,

ai fi fost impresionat și ai fi plâns în adâncul sufletului văzând un asemenea măcel înspăimântător. În ultimele clipe de viață, am încercat cu mâinile goale să mă apăr de securi de bronz și de săbii și am văzut-o pe ea, mândra fiică a lui Tindar, Clitemnestra, părăsind sala și întorcându-mi spatele. Cățeaua n-a avut curaj să-mi închidă ochii și gura atunci când m-am cufundat gemând în Hades. După ce o soție complotează împotriva soțului ei legitim, nimeni nu mai poate să aibă încredere în femeia lui. Odiseu, când o să te întorci acasă, să nu ai încredere în nimeni, să spui atât cât trebuie și să ascunzi restul, să ții doar pentru tine ce ai înțeles, până când ai deplină încredere în cel care ți-a rămas credincios. Tu ești norocos pentru că soția ta, Penelopa, fiica lui Icarius, este înțeleaptă și nu am nicio îndoială că ți-a fost credincioasă. Când am plecat, avea un copil la sân, care acum face parte dintre războinici. O să fii copleșit de bucurie uriașă văzându-l că a crescut, că a devenit un adevărat bărbat. O să-l poți admira și strânge la piept...

Plângea Agamemnon, *wanax* al eroilor, plângea și scotea gemete înfundate spunând:

— Mie nu mi-a fost îngăduit să mă bucur de chipul lui. Nu mi-am văzut băiatul crescând. Nu știu nimic despre el. Nu știu dacă mai este viu, deși aici nu l-am întâlnit niciodată, dacă a avut parte de ospitalitatea vreunuia dintre regi, a fratelui meu, Menelaus din Sparta, sau a regelui Nestor din Pylos...

Plângeam unul în fața celuilalt în aerul acela tulbure și cețos, în lumea aceea de regrete și gemete deznădăjduite. Și acela a fost momentul în care am văzut înălțându-se pe neașteptate o siluetă înspăimântătoare: umbra lui Ahile!

— Odiseu, glorios fiu al lui Laertes, prietenul meu cu un curaj nebun, nu există nimic pe lume care să te oprească? Ce poți să-ți închipui mai nebunesc decât o ispravă ca asta? Ai

îndrăznit să ajungi în Hades, ținutul oamenilor rămași fără suflul vieții.

Mă uitam la el tremurând: era înspăimântător în armura pe care o purtase atunci când îl ucisese pe Hector cel cu suflet mare. Nu era adevărată, din metal strălucitor, ci doar o închipuire. Așa se imagina el; era imaginea pe care și-o formase spiritul despre sine. Dar eu o vedeam coclită și înverzită din cauză că nu mai fusese demult folosită și mă gândeam la ziua însorită când plecasem cu Nestor spre Ftia mirmidonilor, pentru a-l ruga să ia parte la război împreună cu toți ceilalți prinți din Ahaia. Îl convinsesem și fusesem mulțumit că-mi îndeplinisem misiunea. Dar ce aveam în fața ochilor? Ce era acea umbră cenușie care îmi vorbea în suflet? Cine crease destine atât de amare pentru neamul omenesc? Atât de adâncă era tristețea în privirea lui încât am vrut să-i alin nemărginita melancolie, ca și cum ne-am fi aflat încă în pădure și ne-ar fi urmat în goană minunații lui cai, Xanthos cel bălai și Balios cel bălțat. O nebunie.

— Ahile, gloria noastră, cel mai viteaz dintre toți, am venit să-mi cunosc destinul – prea mult am suferit –, să-l întreb multe pe Tiresias și să-i cer să-mi spună cum ajung în Itaca. Când am părăsit în cele din urmă meleagurile din fața Troiei am fost purtat pe mare de o furtună, împins de vânt zile și nopți, și m-am trezit apoi în locuri necunoscute, populate de monștri, de neamuri de oameni sălbatici și cruzi. Am pierdut aproape toate corăbiile, i-am văzut măcelăriți pe cei mai mulți dintre oamenii mei, i-am văzut murind ca niște animale sacrificate. N-am mai ajuns niciodată în patrie. Zeii își bat joc de mine, se distrează aducându-mi tot felul de suferințe. Să nu-ți pară rău că ești mort, Ahile. Mi-am dorit asta de multe ori. Când ai murit, ți-am înălțat un rug uriaș. Te-au condus trei sute de războinici cu pas apăsat. Pe trupul tău strălucea glorioasa ta armură. Flăcările s-

au ridicat atât de sus încât păreau să ajungă la bolta cerească. Treceam toți prin fața rugului, aruncându-ne în flăcări pletele retezate, centurile, curelele cu podoabe de argint, brățările, inelele cu sigiliu și plăcile cu nume. Am înălțat apoi pe cenușa ta un tumul gigantic și am adus îndureratei tale umbrei nenumărate sacrificii: tauri, berbeci și prizonieri ferecați în lanțuri. Un foc arde acolo zi și noapte. Iar călătorul pe mare, când trece pe lângă țărmul Asiei și vede această flacără veșnică, spune: „Acela este mormântul lui Ahile cel măreț și viteaz, care a pus pe fugă armate întregi doar cu strigătul lui.“ Pe mine mă așteaptă numai suferință și disperare, iar când mi o să mi se împlinească sorocul, trupul meu o să zacă uitat pe vreo plajă pustie. Tu, în schimb, o să fii întotdeauna un stăpân, chiar și aici, peste fețele palide ale morților.

Am tăcut, dar singura voce pe care am auzit-o din beznă a fost răsuflarea lui Erebus cel din adâncuri, o nesfârșită jelanie. Apoi Ahile mi-a răspuns:

— Nu-mi lăuda moartea, Odiseu, strălucitul meu prieten, pentru că, decât să domnesc peste morți, aș prefera să muncesc cu ziua pentru un om de nimic, să fiu sărman și fără nicio avere, dar în lumea plină de lumină. Viața este unicul dar, singura comoară și unica aventură minunată. Am pierdut-o din cauza unei clipe de lumină orbitoare și o să petrec o veșnicie regretând-o.

În jurul lui se îngrămădeau o mulțime de alte umbre de războinici căzuți. Miile lor de glasuri neînțelese se auzeau ca piuitul păsărilor în întuneric sau ca un chițăit de lilieci. O umbră uriașă și maiestuoasă stătea deoparte tăcută și mă privea țintă, iar din ochii ei păreau să iasă flăcări. Am recunoscut-o pe dată și am simțit că-mi stă inima în loc: Aiax! Aiax, stânca aheilor, neînvinsul. Mi-am amintit într-o clipă rușinea, decăderea și disperarea gigantului umilit, destinul unei

morți inevitabile și sfâșietoare.

L-am strigat:

— Aiax, nici măcar mort n-ai uitat de armele alea blestemate, care ți-au fost luate pe nedrept și pe care eu prea târziu am vrut să ți le înapoiez! Ce nenorocire îngrozitoare! Din cauza lor, aheii au pierdut cel mai formidabil bastion. Dispariția ta și modul atât de dureros în care s-a petrecut au fost o suferință imensă pentru mine și pentru noi toți. Te implor să mă crezi: mi-aș fi dat viața ca să te poți trezi din nou la viață. Dar, prin voia zeilor, soarta ta era hotărâtă, nu mai puteam schimba ceea ce fusese împlinit. Acum, te rog, vino lângă noi, hai să vorbim și să ne alinăm unul altuia suferințele. Te rog din suflet, uită ranchiuna.

Așa l-am rugat, dar el nu mi-a răspuns. Mi-a întors spatele, și-a făcut loc în mulțimea de fantome înlăcrimate și s-a pierdut în ceață.

8

Apoi, într-o clipă, totul a dispărut. A rămas numai intrarea în peșteră de unde ieșeau aburi cu miros acru. Figurile camarazilor pierduți, cuvintele și jalea lor, sentimentul golului și al nimicului... Oare visasem totul? Și totuși erau reale frigul și ploaia cenușie și rece, care îmi pătrundea până la oase, dar mai presus de toate erau reale cuvintele lui Tiresias, profetul teban. *Mi le aminteam așa cum mi le amintesc și acum, mi-au intrat în inimă și în minte ca niște ace. Fiice ale altor cuvinte, ale ciclopului, ale profetului și ale celor rostite de stăpâna animalelor și a insulei îndepărtate: târziu și cu greu, târziu și cu greu, târziu și cu greu!* Cu toate acestea, eram viu; picioarele mele parcurgeau cărarea noroioasă sub norii umflați de ploaie și de bubuituri îndepărtate, care salutau întoarcerea mea în lumea celor vii.

Nu se vedea niciun fir de iarbă, nicio floare, rază de soare sau ființă vie. Am văzut doar o broască râioasă, o creatură pocită care se târa de-a lungul căii umbrelor, orăcăind o rugă pentru natura cea rea. Și când am ajuns în locul în care începeau sau se sfârșeau urmele, am văzut pe stânca neagră din stânga mea cetatea cimerienilor strălucind la lumina fulgerelor ca metalul călit. Mi-a venit în minte strigătul întreit al regilor din Itaca. Îl făcusem să răsune de pe corabia mea când părăsisem insula, îl trimisesem împotriva falangelor de războinici care se încăieraseră sub zidurile Ilionului. I l-am adresat furtunii, străduindu-mă să acopăr tunetele, teama și melancolia sfâșietoare. Mă gândeam: „De ce n-am văzut umbrele lui Hector, a lui Priam și a micului Astyanax? Poate că stăpâna lumii de dincolo n-a vrut să văd un trunchi decapitat, ținându-și în mână capul, sau un bărbat jupuit, de nerecunoscut și fără chip, sau un copil sfârtecat?“ Nu mai

păstram în amintire nici măcar chipul dușmanilor învinși, cu trupul și sufletul nimicite.

Am îngânat apoi cântecul de leagăn pe care doica mi-l cânta când eram copil ca să mă adoarmă. Cântecul acela era ca un balsam pentru sufletul meu chinuit. Pe măsură ce înaintam, îmi dădea tot mai multă forță. Ajungând pe culmea unui deal, am putut vedea corabia. Oamenii mei întinseseră pânza de la un capăt la altul, de la proră la pupă, adăpostindu-se de furtună ca puii sub aripile cloștii; poate că se încălzeau înghesuindu-se unul în altul. În jurul lor, valurile înspumate vuiau biciuind bolovanii tăioși de pe plajă.

Unul dintre camarazi m-a văzut și m-a strigat:

— *Wanax!*

Au început și ceilalți să strige. Au aruncat apoi o frânghie spre mal, iar eu am apucat-o intrând în apă. Trăgeam de ea și înaintam prin apa mării cenușie și înghețată, până când am atins bordul corabiei. Oamenii m-au ajutat să urc pe punte, m-au dus sub pânză, la adăpost, și m-au șters de apă cu un ștergar, apoi m-au acoperit cu o mantie. Eram vânăt de frig și dinții îmi clănțăneau.

Când m-am uitat la ei, mi-am văzut chipul în ochii lor, ca într-o oglindă de bronz. Era uimire, spaimă și neîncredere acolo. Peste capetele noastre se auzea zgomotul făcut de ploaia torențială; un scut răsturnat împiedica focul din vasul cu jăratic să se stingă, iar la căldura lui, sângele a început să circule mai ușor prin vine. Aruncându-mi o mantie pe umeri, m-am dus la proră și am văzut că vântul sufla dintr-o direcție opusă celei care ne adusese aici. Le-am dat oamenilor ordin să ridice pânza, să treacă la vâsle și să îndrepte prora spre mare, iar eu, trăgând sabia strălucitoare din teacă, am retezat dintr-o singură lovitură odgonul care ne ținea legați la țărm. Perimedes și Eurylochus au trecut la cârmă. Corabia mea a ieșit dintre

stâncile care-i serviseră drept adăpost, a pornit spre larg și a început să înainteze cu iuțeală pe oglinda apei, având pânza umflată de vânt.

Am călătorit astfel toată noaptea, urmând curentul înspumat al marelui fluviu Ocean, apoi toată ziua și noaptea următoare. Pe măsură ce zilele treceau, aerul devenea tot mai călduț, valurile se domoleau, iar lumina începea să se strecoare printre nori. În cele din urmă, soarele a ieșit răspândind nenumărate nuanțe de lumină orbitoare și o căldură care a reușit să-mi alunge moartea din membrele înțepenite.

— Ce-ai văzut acolo? m-a întrebat Eurylochus. Ai întâlnit cu adevărat umbrele morților?

— Am văzut ce trebuia să văd și am întâlnit sufletele nefericite ale camarazilor noștri căzuți. Mama a murit.

Simțeam lacrimile curgându-mi pe obraji.

Văzându-mă atât de îndurerat, n-a îndrăznit să mă mai întrebe altceva până când s-a lăsat seara. Părea că reia discuția:

— Și ți s-a dezvăluit ceva despre ce ne așteaptă? O să ne întoarcem acasă? O să ne mai vedem soțiile și copiii?

Îmi pusese o mână pe braț. Mă strângea cu toată puterea.

— Da, dar trebuie să mă ascultați, orice v-aș ordona să faceți. Dacă nu vă supuneți, va fi vai și-amar de corabia noastră și de noi. Dacă unul singur dintre noi o să rămână în viață, n-o să mai fie om cu adevărat, n-o să mai aibă niciun scop în viață. Ne mai așteaptă o sumedenie de încercări foarte grele... Dar ce-l mai poate speria pe călătorul care a navigat pe Oceanul fără culoare, în țara nopții veșnice, pe cel care a întâlnit și a stat de vorbă cu fețele palide?

Eurylochus nu m-a mai întrebat nimic, ridicându-și privirea spre stele. Căuta din priviri Ursa, care arată drumul spre miazănoapte și pe care o aveam în spate. Părea să se fi întristat profund. Cu siguranță se aștepta să-i povestesc fiecare clipă a

trecerii mele în lumea de dincolo de moarte.

Dar n-am făcut-o, mi-ar fi fost prea greu să vorbesc despre acele peripeții și să retrăiesc moartea – o contradicție de neînchipuit. I-am spus să țină cârma drept până când ajungem în marea interioară, de unde urma să ne continuăm călătoria spre casă. Mă gândeam zi și noapte la încercările care ne așteptau; mă gândeam la sosirea pe insula Trinacria, unde pasc cirezile Soarelui, care vede totul din înaltul cerului. Oare puteam rezista în fața foamei? Puteam să înfrunt soarta și destinul? „Târziu și foarte greu“ erau cuvintele care îmi răsunau mereu în suflet.

Am plutit mai multe zile spre răsărit. Speram că vom ajunge în acel loc în care lumea imposibilului devine un loc cunoscut, un teritoriu pe care îl puteam recunoaște. Speram că o voi întâlni din nou pe zeița mea. Avea să-mi vorbească din nou, să mă călăuzească și să mă apere. Încă nu-mi dădeam seama cât de întinsă era lumea aceea.

Într-o zi, dimineața devreme, când încă mai dormeam lângă cufărul de la pupă sub o mantie, m-a trezit din somn mâna lui Perimedes, care-mi strângea umărul.

— *Wanax*, se întâmplă ceva ciudat și nu-mi pot da seama despre ce poate fi vorba. Uite!

M-am ridicat și m-am apropiat de parapetul corabiei.

— Nu înțeleg, i-am răspuns. Ce se întâmplă?

— Uită-te cu atenție, mi-a spus. Nu suflă deloc vânt din dreapta, marea e liniștită, dar corabia este dusă în partea opusă. Trebuie să întorc cârma cu totul spre stânga. Dar degeaba, nu reușesc să mă opun forței care ne duce unde vrea.

Era adevărat. Era o forță de neînvins, ca și cum ar fi suflat un vânt puternic dintr-o parte.

Am hotărât să mă opun acelei forțe și să ne păstrăm direcția. Am dat ordin oamenilor să lase vâslele de pe partea

dreaptă în apă și să vâslească din răsputeri cu cele din stânga. În zadar; era imposibil să schimbăm direcția în care eram purtați.

— Uite! a spus Perimedes. Fumul ăla!

Presimțisem asta. Era fumul de la casa vrăjitoarei Circe? În scurt timp, bănuiala ne-a fost confirmată: insula atât de cunoscută ne-a apărut în fața ochilor la o mică distanță de promontoriul pe care-l exploraserăm inițial la prima noastră vizită. Forța aceea misterioasă ne aducea iar în portul în care ancoraserăm cândva corabia. Când ne-am apropiat mai mult, am văzut-o și pe ea.

Stătea în cel mai înalt punct al portului, cu brațele întinse spre noi. Eram ispitit să cred că în felul acela ne cheamă. Am acostat cu pupa la țărm, așa cum făceam de fiecare dată, ca să fim pregătiți în orice clipă să ieșim în larg.

Când am urcat pe puntea corabiei, Circe mi-a întors spatele și s-a îndreptat spre casă. M-am sfătuit din priviri cu oamenii. Niciunul dintre ei nu părea dornic să mă urmeze. Le-am spus:

— Dragii mei, o să mă duc după Circe. Stăpâna acestor locuri a vrut să ne aducă înapoi pe insula ei dintr-un motiv important. Și trebuie să-l aflu. Între timp, întregiți proviziile de apă, duceți-vă la vânătoare și frigeți carnea pe care reușiți s-o găsiți, ca să dureze cât mai mult, apoi afumați-o. În timpul ăsta, alți oameni trebuie să verifice corabia scândură cu scândură, să vadă dacă nu cumva a suferit stricăciuni în timpul călătoriei la porțile infernului. Când termină de verificat, ridicați un tumul mare pe cenușa lui Elpenor și înfigeți-i vâsla în vârf, dar să fie înțepenită bine, așa cum mi-a cerut el. Apoi aduceți sacrificiile cuvenite spiritului său.

Oamenii s-au apucat de treabă, iar eu am pornit pe cărarea pe care mersesem și prima oară când debarcasem pe insulă, îndreptându-mă spre casa stăpânei acelui loc. Circe mi-a ieșit în

întâmpinare, mi-a înconjurat gâtul cu brațele și m-a strâns cu putere la piept.

— Ai chemat umbrele morților așa cum ți-am spus? Și ai întâlnit spiritul profetului teban?

— Așa am făcut, i-am răspuns.

Se îndepărtat de mine și m-a privit în ochi, dându-și seama că spun adevărul.

— Nu credeam că o să reușești și nici că o să te mai întorci.

— Și totuși mi-ai spus să fac asta.

— Eram convinsă că dacă există un om pe lume în stare să facă așa ceva, acela ești tu. Nu vreau să știu ce ți-a spus Tiresias.

— Atunci de ce mi-ai adus corabia cu forța pe insula ta? Ne luaserăm rămas-bun. Asta însemna că n-o să ne mai revedem.

— Pentru că ai un gând care te apasă și nu-ți dă pace. Și știu că doar eu te pot ajuta să descoperi pricina.

Nu mă așteptam să aud din partea ei asemenea cuvinte. Mintea mea era tulburată. În unele momente credeam, ba chiar eram sigur, că visasem totul, că nu plecasem niciodată de pe insulă, poate chiar din Itaca. Dar după aceea mă uitam în jur și vedeam copaci, o casă, nori pe cer, fluturi pe flori și mâncare și vin pe masă. Iar în față aveam o femeie de o frumusețe răpitoare.

M-a luat de mână și m-a dus în iatacul ei. Nu se mai afla nici între ramurile copacului cu flori mari și albe, nici pe o pardoseală de piatră roșie. Pe jos erau covoare moi, iar pe ele se afla un pat mare, fără baldachin sau picioare, moale, din lână, cu așternuturi din pânză fină de in și perne mari.

— Hai să facem dragoste, mi-a spus și s-a dezbrăcat în fața mea.

Nu mai eram stăpân pe mine, nu mai știam ce fac. Și nu mă atinsese cu nuielușa ei. M-a îmbrățișat, s-a întins peste mine, m-a atras într-un adevărat vârtej, m-a cufundat într-o prăpastie

fără fund, mă purta printre norii de pe cer. Ne-am iubit timp îndelungat, până când s-a lăsat seara. M-a luat somnul în brațele ei; când am deschis ochii, se făcuse noapte.

— Mănâncă, mi-a spus.

În fața mea se afla o masă plină cu pâine, miere și fructe.

După o vreme m-a întrebat:

— Ești obosit?

— Nu.

— Bine. Ai mâncat, acum pregătește-te să faci o călătorie cu mine.

Eram din nou sub vraja privirii, a parfumului și a mâinilor ei cu degete lungi și subțiri.

— O călătorie? Unde?

— O să vezi. Hai, ridică-te.

Vântul a prins să bată mai tare. Frunzișul foșnea din ce în ce mai tare, apoi pădurea, pajiștile, râul și totul din jur au dispărut. Ne aflam pe câmpul de luptă. În spatele nostru erau tabăra și corăbiile, iar în față, zidurile și turnurile cetății. Poarta Scheiană! Iată ce simțeam: fiori de gheață și o durere ascuțită.

— Unde ești?

— Cu tine. În noaptea aia ai pătruns pentru a doua oară între zidurile Troiei. Semănai perfect cu un războinic troian, dar aveai o funie lungă ascunsă în interiorul scutului. O soluție foarte inteligentă...

— Nu-i adevărat.

— Ba da. Vino. O să-ți arăt.

Vântul care făcuse să dispară casa vrăjitoarei Circe, insula, pădurile și pârâul începuse să sufle tare, stârnind nori de praf pe străzile pustii din Ilion.

— Îți vezi urmele în praf? Doar tu mergi în felul ăsta.

— Nu sunt eu.

— Știi foarte bine că tu ești. Ai vrut să uiți și ai reușit. Uite,

acum te afli în fața scărilor. Aici trebuie să te întâlnești cu Diomede. El a intrat prin portița din zidul de la miazănoapte. Uite-l acolo, îmbrăcat ca un troian. Am ajuns unde trebuie. Acolo este vârful stâncii. Jos este palatul lui Priam. Dincoace este sanctuarul. Îl vezi? Tu ești ăla care intră de pe acoperiș cu ajutorul frânghiei, pe partea unde sunt coloanele, acolo unde gărzile nu te pot vedea.

Mă dublasem. Eram războinicul care cobora în interiorul sanctuarului și, în același timp, pribeagul care urmărea scena alături de Circe. A început din nou să vorbească, iar glasul îi era ciudat, distorsionat parcă de timp și de distanță.

— Uite, acum ieși pe acoperiș... Și acum cobori cu funia ceva pe pământ... Iar Diomede prinde obiectul. Știi ce este, nu-i așa?

Nu i-am răspuns.

— Ba știi foarte bine: este Palladiumul, statuia Atenei, care face orașul în care se află de neînvins. O iei de acolo pentru ca Ilionul să poată fi învins și distrus.

M-am întors spre Circe, iar sclipirea metalică din ochii ei m-a înghețat. Privirea îi era ca tăișul unei săbii bine ascuțite. Ea era cea care avea viziunile, *sunt sigur acum de asta, ea reușea să pătrundă cu ochii aceia necruțători* acolo unde eu nu puteam ajunge.

— Voiam să mă întorc acasă, am spus cu voce joasă.

— Iar ei voiau să rămână în viață.

— Învinge cel care este mai puternic. Asta-i legea.

— Sau cel mai șiret. Acum știi de ce Atena nu-ți mai vorbește.

Cuvintele ei m-au străpuns ca un pumnal de gheață.

— Ai comis un sacrilegiu. I-ai profanat statuia.

Am dat din cap neîncrezător. O parte din mine nu voia să creadă ce afirma cealaltă parte:

— În noaptea masacrului l-am văzut cu ochii mei pe

Diomede, care ieșea din sanctuar strângând ceva la piept.

— Și din clipa aia ai vrut să crezi că el a fost cel care a profanat sanctuarul. Ai trecut peste ce știai prea bine, ai uitat, ai dat uitării sacrilegiul pe care l-ai făcut.

Un tunet s-a auzit bubuind deasupra capetelor noastre. Ne aflam din nou în casa de pe insulă. Stăteam în fața vrăjitoarei, în toiul nopții, ascultând liniștea din jur.

Circe mă privea țintă, scormonind în adâncul ochilor cu o forță cutremurătoare; nimeni n-ar fi putut rezista.

— Acum știi. Nu uita niciodată ce ți-a fost dezvăluit. Mâine o să pornești din nou la drum. Te așteaptă alte încercări. Fiecare dintre ele te-ar putea distruge. O să ajungi la stâncile sirenelor. Cântecul lor este suav și dulce, dar poate să-ți aducă moartea.

— Nu mi-e teamă de stânci. Am trecut cu bine de gura infernului.

— Nu stâncile pot distruge un om ca tine.

— Dar ce anume?

— Adevărul.

— Care adevăr?

— Cel care te poate ucide.

În tăcerea abisală care mă înconjura, am auzit glasul unui grifon; soarele era gata să răsară. Circe mi-a vorbit în continuare:

— După aceea, corabia ta, ultima care ți-a mai rămas, trebuie să treacă printr-o strâmtoare: să știi că din ambele părți te așteaptă pericole de moarte. Tu trebuie să hotărăști calea care trebuie urmată. Dar orice alegere o să faci, o să ducă la moartea oamenilor tăi.

Lacrimile fierbinți pe care până atunci reușisem cu greu să le rețin mi-au umezit ochii. Oare cât mai trebuia să sufăr? Câte dureri, câte neliniști? Trecusem prin porțile Erebusului, ce putea să existe mai rău? Sau aventura mea provocase iar mânia

forțelor întunericului?

— Altceva nu mai am să-ți spun.

Privirea i s-a stins ca un fulger în întunericul nopții, dar când lumina zorilor a pătruns în casă, ochii ei au prins iar culoare și viață, exprimând trăiri.

— Asta este cu adevărat ultima oară când vorbim, fiu al lui Laertes. După ce o să pășești peste pragul acestei case, n-o să te mai văd niciodată, dar o să rămâi pentru totdeauna în ochii și în sufletul meu. Dintre toți cei pe care marea i-a aruncat pe țărmul ăsta, dintre toți cei care au avut îndrăzneala să debarce aici, ești singurul de care o să-mi amintesc în lungile tăceri ale zilelor de vară, în nopțile de primăvară pline de mister, în serile triste de toamnă, când cocorii își părăsesc cuiburile și zboară spre ținuturi îndepărtate, în șuieratul vântului de iarnă care ridică spuma vânătă pe coama valurilor mării. Doar numele tău o să răsune în inima mea, Odiseu cel cu o mulțime de gânduri, răbdător și temerar, un mic om de neîmblânzit.

Mă privea cu o duioșie nemărginită stăpâna animalelor, vrăjitoarea, cea mai frumoasă dintre frumoasele pământului și zeițele cerului. Apoi a început să plângă.

Am plecat fără niciun sărut și fără nicio mângâiere, temându-mă că nu voi mai avea forța să ajung la oamenii mei. Am trecut pragul casei; începeam să aud vocile animalelor care trăiau în locul acela, suflete aflate în suferință. Mi-am regăsit camarazii și am văzut că terminaseră ritualul funebru pentru Elpenor, viteazul nostru prieten, umbră tristă din Hades. Ridicaseră peste cenușa lui un mare tumul, iar în vârful lui înfipseseră vâsla pe care o folosise el pe banca vâslașilor, dând viteză corabiei, atent la ritmul celorlalți. I-am strigat numele de zece ori, sperând că vocile noastre vor ajunge până la el, în lumea cealaltă, în lumea oarbă, la fețele palide. Vântul i-a purtat numele departe, pe crestele valurilor.

Am îndreptat prora spre apus. Un vânt destul de puternic și de statornic ne ajuta să înaintăm destul de repede. Camarazii mei se odihneau; ridicaseră pânza și scoseseră vâslele, așezându-le sub bănci, de-a lungul parapetelor. Doar Perimedes asuda ținând cârma ca să păstreze direcția; soarele era în față. După-amiaza, umbra pânzei l-a acoperit, așa că s-a putut bucura și el de briza răcoroasă a mării. Oriunde mă uitam, nu vedeam decât apă. Aș fi fost mulțumit dacă o mulțime de gânduri nu mi s-ar fi îmbulzit în minte. Cuvintele pe care le auzisem de la Circe mă dezorientau și nu știam când urma să vină momentul să înfrunt pericolul. Privirea mi-a căzut pe un coș de nuiele bine împletite, plin cu faguri storși de miere. Nu mai rămăsese decât ceara. Dintr-odată, mi-a venit o idee: voi rezista vocii adevărului fără să mor când vom ajunge lângă stâncile sirenelor.

Am navigat zile și nopți pe o vreme senină și caldă; sarturile șuierau în bătaia vântului ca niște corzi de țiteră. În unele momente îmi spuneam că poate Circe se înșelase sau îmi spusese acele cuvinte ca să mă convingă să rămân și să uit de întoarcere. Speram asta din toată inima, dar nu reușeam să-mi scot din minte avertismentele ei.

Mă chinuia și mai mult gândul că profanasem statuia zeiței mele. Era furioasă pe mine și mă disprețuia. Nu puteam suporta gândul acela, mă făcea să mă simt complet singur și fără apărare în fața unor forțe dușmănoase și a unor primejdii de moarte. Dar nu aveam de ales. Cu aceeași forță care îmi atrăsese corabia pe insula lui Circe, mă gândeam că nu voi putea cu niciun chip să evit încercările pe care mi le prezisese.

Și astfel, într-o zi, nu-mi amintesc care, am ajuns să vedem un mic arhipelag format din câteva insulițe. Părea că nu crește nimic pe ele și că nu sunt locuite. Erau din piatră și aveau câteva tulpini de pin foarte verde. Unul dintre acei copaci era

enorm; avea rădăcinile înfipte în crăpăturile pietrei și era locuit de o mulțime de păsări mari, care stăteau nemișcate pe crengile uriașe. Un cântec îndepărtat, modest, dar foarte delicat, părea să vină dinspre stâncile care se afundau în mare. Sirene! Nimeni altcineva n-ar fi putut trăi printre acele stânci pustii din mijlocul mării. Vântul care ne adusese în locul acela fără să scadă câtuși de puțin se oprise dintr-odată. Îngrijorarea mi-a cuprins sufletul. Trecând foarte aproape de una dintre insulițe, am văzut o sumedenie de schelete și cadavre pe jumătate devorate de animale și păsări marine; un spectacol demn de milă! Nu mai aveam îndoieli.

Am luat imediat coșul cu faguri și am frământat ceara între mâini ca s-o înmoi și să o pot modela. Între timp, le-am spus oamenilor:

— Ascultați-mă! Ne așteaptă aici o încercare foarte dificilă de trecut, dar este una dintre ultimele. Un oracol m-a avertizat: astea sunt insulele sirenelor, iar oasele și corpurile pe care le vedeți pe stâncile astea sunt ale navigatorilor care s-au lăsat înșelați de cântecul lor melodios și îmbietor. Nimeni nu-i poate rezista. Au ajuns să se izbească de stânci, iar acum oasele li se albesc pe fundul mării și pe stânci. N-o să-și mai revadă în veci casele și familiile. Nu vreau să risc. Așa că o să vă astup urechile cu ceară ca să nu puteți auzi. Dar apoi voi trebuie să mă legați de catargul cel mare. Eu trebuie să ascult cântecul, trebuie să aud ce spun sirenele: e important, aș putea afla ce ne așteaptă în continuare. Dar mintea mea s-ar putea să nu facă față. V-aș putea implora să mă dezlegați, să vă ordon ca rege al vostru să desfaceți frânghiile care mă țin legat de catarg. Voi nu trebuie să faceți asta, ba chiar trebuie să strângeți mai tare legăturile. Nu vă lăsați înduioșați de lacrimi și nu vă speriați de urletele mele, care ar putea fi îngrozitoare. Aș putea să-mi schimb vocea și înfățișarea. Nu mă ascultați, nu mă priviți: n-o să fiu eu, ci

vreo forță întunecată care vorbește prin gura mea. Vâsliți, vâsliți din răsputeri, faceți să clocotească marea, îndepărtați-vă cât puteți de mult. Mă puteți dezlega numai când o să mă vedeți așa cum am fost dintotdeauna.

Oamenii s-au supus, m-au lăsat să le astup urechile, apoi m-au legat strâns de catarg, făcând noduri foarte complicate, pe care numai oamenii mării le pot face. Corabia înainta în continuare; Perimedes, aflat la cârmă, păstra cu hotărâre direcția. Picioarele mele legate de catarg simțeau corabia vibrând; vedeam în partea dreaptă arhipelagul de stânci și pini apropiindu-se tot mai mult, răsărind din marea înspumată. Melodia se auzea și mai puternic. Corabia încetinea din cauza unui curent frontal, îmi puteam da seama de asta simțind pe spinare apăsarea tot mai puternică a catargului. Era un cântec delicat și pătrunzător, foarte blând la început, care apoi căpăta un ton intens și impresionant. Pe măsură ce mă apropiam, vocile din cor se împleteau unele cu altele ca firele dintr-o funie. În cele din urmă, când pinul uriaș părea că se apleacă deasupra noastră, au devenit o singură voce. Era vocea soției mele! În acel șuvoi sonor, Penelopa se auzea cântând o melodie de o nesfârșită melancolie, cea pe care eu o cunoșteam foarte bine: „Amară nostalgie, fă-l să se întoarcă!“

Nu m-am lăsat înduplecat, știam că numai inima mea, și nu altcineva, este cea care cântă despre dorința de a mă odihni la pieptul reginei mele după atâtea suferințe. Dar apoi cântecul s-a fărâmițat; alte voci o acompaniau pe Penelopa. Auzeam vocea lui Circe, a Elenei, a torturatei Andromaca, cea pe care o credeam moartă, și alte două voci pe care abia pe urmă aveam să le cunosc... și să le iubesc. Erau sublime. Alcătuiau un singur sunet, dar fiecare în parte se auzea limpede, ceea ce nimeni nu-și poate închipui. Cântecul devenea mai ușor de înțeles – era cântecul aventurii mele ca om, rege, soț, tată, prieten, fiu,

dușman, erou și laș. Era cântecul vieții mele trecute, prezente și viitoare. Iar ce am înțeles a fost atât de dureros încât m-a făcut să scot din adâncul sufletului strigăte disperate. Voiam să mă omor; îmi rugam fierbinte oamenii să mă dezlege, să desfacă nodurile care mă țineau legat mai degrabă de viață decât de catargul corabiei. *Uită-te la mine acum! Acum, când merg prin zăpada înaltă și îmi vorbesc, ca să-mi țin sufletul strâns. Acum, când îndur pedepse nemaivăzute, crude și nesfârșite. Acum, când simt amărăciunea fără fund și margini eu, cel care a văzut fețele palide, a vorbit cu spiritele lui Aiax uriașul, al lui Ahile și al lui Agamemnon și a vărsat lacrimi fierbinți în fața umbrei îndurerate a mamei lui.*

Voiam să mor.

Să mor astfel, să nu mai rămână din mine, nici măcar o umbră care rătăcește în lumea oarbă a Hadesului. Voiam să fiu nimeni și nimic.

Nu mi-au iertat nimic acele voci atât de frumoase și de convingătoare. Cu cât pumnalul este mai ascuțit, cu atât mai adâncă și mai mortală este rana. În cântecul acela minunat am aflat tot blestemul pe care-l conținea numele meu.

Apoi camarazii m-au dezlegat.

9

„Orice alegere faci, o să ducă la moartea camarazilor tăi." Acestea au fost primele cuvinte care mi-au venit în minte de îndată ce oamenii mi-au dezlegat frânghiile care mă țineau legat de catargul corabiei. Urma să trecem printr-o strâmtoare, cu pericole mortale de ambele părți. Dar care? *Trecusem printr-o mulțime de strâmtori în timpul vieții: între teamă și datorie, iubire și onoare, prietenie și acceptare, lumea viilor și cea a morților, stâncile ascuțite și văile abrupte... Dar simțeam că aceea urma să fie cea mai groaznică.*

Soarele strălucea în înaltul cerului, cerul era senin, un pescăruș se așezase în vârful catargului – vântul îi ciufulea penele. Ce se întâmplase nu mai avea nicio importanță, oamenii își scoseseră ceara din urechi și se uitau la valurile albastre și strălucitoare, iar vântul purta corabia spre miazăzi. Doar eu simțeam o apăsare cumplită, o tristețe profundă care nu se născuse dintr-o întâmplare sau din neant, ci din vocile care încă îmi răsunau în suflet. Nu le visasem, fuseseră reale.

Am navigat toată ziua și toată noaptea care a urmat, ținând cu grijă jăraticul aprins în vasul de la pupă și ochii larg deschiși la proră. Luna a apărut la al doilea schimb de pază și ne-a luminat calea o vreme, lăsând o dâră de argint pe ape, apoi s-a ascuns în spatele unei pături subțiri de nori. Spre miezul nopții, mi s-a părut că aud un zgomot ușor de vâsle, apoi am văzut, sau poate am crezut că văd, o corabie mult mai mare decât a mea, trecând mută în direcție opusă, la o bătaie de săgeată – o umbră întunecată, dar clară, o pânză sfâșiată care flutura în aer, spuma albă din fața prorei, care despica valurile. Apoi, corabia a fost înghițită de întuneric. Oare cine trecea prin noapte?

În călătoria noastră nu întâlniserăm niciodată vreo corabie, văzuserăm doar epave, urme ale unor naufragii, iar asta îmi

inspirase întotdeauna un sentiment de singurătate și de abandon, ca și cum navigam pe marea unei lumi ciudate și ireale. Niciodată, după ce am trecut de zidul de ceață, nu întâlniserăm vreun oraș cu oameni care mănâncă pâine, cu port, o piață și un loc sacru dedicat zeilor, niciodată nu găsiserăm un bazar plin de negustori de neamuri diferite, preocupați să-și vândă sau să-și schimbe produsele. Și nici măcar nu mai simțisem prezența zeiței mele cu ochi orbi, iar după ce îmi arătase Circe, eram disperat că n-o voi mai întâlni niciodată. Regretam din suflet și mă chinuiam pentru că o pierdusem.

Am navigat astfel alte zile și nopți, fără să întâlnim pe nimeni și nimic. Doar într-o noapte, în întuneric, am văzut ieșind din mare un munte cu o lumină roșie și sinistră în vârf, un munte care scotea din adâncuri bubuituri asurzitoare și lumini de foc. Lumea mea părea să fie din ce în ce mai îndepărtată, iar sufletul meu era din ce în ce mai neliniștit. Într-o zi, înainte de ivirea zorilor, Eurylochus l-a lăsat la cârmă pe Euribates, unul dintre cefalienii mei cei mai puternici, și s-a apropiat de mine:

— Ai fost singurul care a ascultat cântecul sirenelor. E ceva ce trebuie să știu și eu?

— E un lucru pe care nu ți-l pot dezvălui pentru că nu vreau să mi-l amintesc. Încerc să-l uit pentru că mă împiedică să gândesc, să iau hotărâri, să sper. Pot să-ți spun doar că aveau un cântec foarte dulce, atât de suav încât te făcea să uiți cruzimea din cuvintele lor. Era o contradicție insuportabilă, o luptă care îți sfâșie sufletul. Singura mea speranță este să nu fie adevărat sau, dacă este adevărat, să fie vorba despre o altă realitate. Ascultă-mă, eu cred că dacă reușim să ajungem în apele noastre totul se schimbă: o să ne putem învinge soarta și să alungăm prevestirile rele cu forța minții și a brațului. Aici, în

lumea asta necunoscută, totul este dificil, greu și plin de obstacole. Ne mai așteaptă alte încercări îngrozitoare și aș vrea să mă ajuți. Dacă, atunci când o să vină clipa încercării ultime și definitive, o să mă susții și o să-i convingi pe oameni să mă asculte, poate că o să ne salvăm și o să putem îndrepta în sfârșit prora spre răsărit, către casă. Corabia o să asculte de cârmă și de vâsle, iar noi o să putem măsura distanța și număra zilele până o să dăm de pământ. De pământul nostru.

Eurylochus s-a uitat la mine fără să mai spună nimic. Era oarecum nedumerit. Poate se gândea că am înnebunit, poate că nici el nu mai credea în mine; un asemenea gând mă rănea. Zilele treceau, dar eu nu încetam să-i cer ajutorul. Uneori ne așezam pe unde nimeream și discutam, schimbam amintiri și povești din copilărie, când eram mici și alergam prin păduri sau înotam în mare.

— Îți aduci aminte de prima noastră călătorie pe continent?

O ținea minte. Rememoram zilele, orele, cântecele, discuțiile și visele noastre. Astfel ne dovedeam unul altuia că suntem vii și reali, că ne putem gândi la viitor, că până la urmă vom ieși victorioși, că vom intra din nou în lumea noastră după acel lung ocol și vom regăsi viața pe care am părăsit-o plecând la război.

Vocea lui Eurylochus mi-a întrerupt șirul gândurilor:

— Uite, pământ!

Uitându-mă la mare, mi-am dat seama că de la o vreme viteza noastră creștea, deși vântul sufla cu aceeași intensitate. Inima mi-a sărit din piept. Pericol!

Vocea lui Sinon a ajuns până la noi din vârful catargului:

— Vâltoare la dreapta! Stânci la stânga!

„Am ajuns“, mi-am spus. Previziunea lui Circe se împlinea. Orice decizie aș fi luat însemna să-mi pierd oamenii. Câți? Asta nu puteam să știu. Am alergat la proră strigând:

— Strângeți pânza! La vâsle toți!

M-am uitat apoi în față: marea se învolbura, urlând ca un râu umflat, între cele două brațe ale strâmtorii. Forța curentului era de neînvins. În dreapta, vârtejul era provocat de o cantitate uriașă de apă care se izbea de un promontoriu; în stânga, stâncile înconjurau o peșteră a cărei boltă curbată ieșea din mare.

— Dă ordin să se țină prora spre centru! a strigat Eurylochus.

— Nu, i-am răspuns. Dacă rămânem pe centru, întrăm în vâltoare, iar corabia o să fie înghițită. Trebuie să rămânem cât mai la stânga și să trecem foarte aproape de stânci. E foarte periculos, dar dacă stăm în mijloc, o să ne găsim sfârșitul.

— Cârma la dreapta! Vâslele de pe partea stângă să rămână în apă, vâslele din dreapta să se miște cu toată forța! am strigat cât am putut de tare ca să acopăr vuietul vârtejului care se lovea de stânci clocotind.

Oamenii au executat fără întârziere manevra. Sinon a coborât degrabă de pe catarg și a alergat la vâsla lui ca să dea o mână de ajutor. Corabia a început să se aplece spre stânga, sub comanda vâslelor și a cârmei; camarazii de la bordul drept își încovoiau spinările vâslind din răsputeri. Dar unul dintre brațele curentului ne împingea spre stânci și peșteră. Intrarea în grotă se zărea cu greu, fiind ascunsă de o perdea de ceață și de apă, dar reușeam să ne menținem direcția. Bubuitul vâltorii din dreapta noastră ne înspăimânta.

Eram învăluiți într-un nor des; peste tot era apă, atât de multă apă încât ne orbea. La un moment dat, am auzit urlete sfâșietoare – niște tentacule enorme loveau bordurile corabiei, sfărâmând vâslele. Mi-am văzut oamenii care strigau zvârcolindu-se deasupra capetelor noastre și dispărând apoi. Strigătele lor de ajutor, mai puternice decât vuietul valurilor, au fost înghițite de peștera care avea pe margine colți ascuțiți

de piatră, ca dinții unui monstru. După aceea, curentul a biruit refluxul și ne-a târât mugind în afara vâltorii. Când ceața deasă de aburi și de spumă s-a împrăștiat, corabia a încetinit, iar noi ne-am trezit în largul mării. Forța valurilor scădea treptat, pe măsură ce ne îndepărtam de trecerea aceea atât de strâmtă. Spre asfințit ne-am oprit în mijlocul nimicului.

M-a trezit din amorțeală glasul lui Eurylochus:

— Am pierdut șase oameni.

— Ce-a fost? l-am întrebat ca și cum m-aș fi trezit dintr-un coșmar.

Nu-mi recunoșteam vocea.

— Un monstru cu șapte capete, mi-a răspuns Eurylochus.

N-am spus nimic. Mult timp am măsurat cu pașii bordurile corabiei. Cu un sentiment de înfrângere, număram locurile goale de pe bănci: Sinon, Polites, Eurynomos, Leukippos, Kresilas, Antiklos... Dar nu voiam să se vadă că sunt doborât de durere. Lacrimile mi se amestecau pe față cu picăturile sărate ale mării. M-am întors spre oamenii mei, care gâfâiau frânți de oboseală, de groază și de durere.

— Camarazi! am strigat. Am trecut printr-o încercare cumplită, am ieșit vii din curentul de neînvins, din vârtejul lacom, am scăpat cu viață de monstrul ucigaș! Am pierdut șase oameni curajoși. O să le păstrăm veșnic amintirea în inimile noastre, o să-i plângem când o să ajungem pe pământ, iar când o să ne întoarcem în patrie, o să înălțăm tumuli în onoarea lor, fiecăruia pe insula din care a venit, ca să nu i se șteargă amintirea. Poeții și aezii o să le povestească aventura și sacrificiul făcut. Chipurile, zâmbetele și vocile lor o să ne rămână în suflet pentru totdeauna. Nici de data asta, forțele din locurile astea înspăimântătoare nu ne-au biruit. A trebuit să fac o alegere care mi-a frânt inima: a trebuit să aleg între pierderea unora dintre noi și pierderea tuturor și a corabiei. Sacrificiul lor

ne-a permis să ne păstrăm viața! În clipa asta suntem siguri de un lucru: doar o ultimă încercare ne mai așteaptă. După aceea o să ne întoarcem acasă, o să ne îmbrățișăm copiii și soțiile, o să ne revedem pământul care ne-a văzut născându-ne și o să vedem iar fumul ieșind din acoperișul caselor noastre. Stabiliți o altă ordine pe băncile de vâslit, măriți spațiile. Înlocuiți vâslele rupte sau crăpate. O să facem altele când o să ajungem din nou pe pământ cu copaci, o să le cioplim cu sabia. Doar un lucru vă mai cer: ascultați-mă, orice v-aș ordona sau v-aș interzice, supuneți-vă, iar eu o să vă duc acasă! Vă jur pe capul fiului meu pe care nu l-am mai revăzut și pe tot ce am mai scump și mai prețios pe lume. Isprăvile voastre o să fie povestite secole de-a rândul, iar cine o să vă vadă mormântul o să spună: „Uite, ăsta este unul dintre camarazii lui Odiseu, fiul lui Laertes, distrugător de cetăți, cel care a rămas în viață după furtuni și întâlniri cu monștri și cu ciclopul sălbatic, care, după încercări de nedescris, a ajuns viu la granița neînduratorului Hades și nu și-a uitat niciodată pământul natal.“

Am scos strigătul întreit al regilor Itacăi. Purtată de vânt, corabia noastră solidă și rapidă s-a pus în mișcare, brăzdând cu prora valurile albastre ale mării care nu doarme niciodată.

Am parcurs un drum lung în formă de cerc pentru că eram purtați încă de curent, apoi am pornit spre larg către miazăzi, după care către apus și miazănoapte, până când am acostat pe țărmul insulei Trinacria, unde pasc cirezile lui Helios, care vede totul din înaltul cerului. Așa îl numise Circe. Acolo trebuia să trecem de ultima încercare.

După ce am ajuns într-un golf frumos în care se vărsa un pârâu cu apă limpede, am pus piciorul pe uscat. De îndată ce-am coborât, am îndeplinit ritualul funebru pentru camarazii noștri pierduți. Astfel puteau să ajungă la ceilalți oameni ai noștri, căzuți în luptă sau în timpul lungii noastre peregrinări;

deși triști, aveau să fie împreună în lumea aceea oarbă și nefericită, găsind poate o mică alinare.

La asfințitul soarelui, am aprins un foc și ne-am așezat în jurul lui ca să mâncăm din provizii și să bem vinul care ne înveselea sufletul. Aveam din belșug pentru o ultimă cină luată împreună, căci vrăjitoarea Circe ne umpluse toate amforele pe care le aveam la bord. Am rămas până târziu în noapte, vorbind pe un ton scăzut; mă întrebam dacă vreun zeu din înaltul cerului vede sclipirile focului nostru pe pământul nemărginit și se hotărăște să ne vină în ajutor. Am băut în cinstea zeiței mele pentru că nu voiam să renunț s-o caut, iar când am simțit că oboseala îmi îngreunează pleoapele și somnul mă împresoară, m-am întins pe mantie și am adormit cu sufletul greu fiindcă nu știam când se vor sfârși toate frământările mele.

În dimineața următoare, ne-a trezit soarele, care răsărea din spatele dealurilor. La puțin timp, un nor de furtună care înainta dinspre miazăzi l-a acoperit. Mai întâi aerul s-a încălzit, alungând din membrele noastre umezeala nopții. Apoi, pe măsură ce timpul trecea, vântul creștea în intensitate, așa că am fost nevoiți să alergăm la corabie și s-o împingem într-o grotă, ancorând-o la adăpost. Am dormit pe corabie; vântul a vâjâit fără încetare toată noaptea. Abia spre dimineață s-a mai liniștit, dar a continuat să sufle cu putere dinspre miazăzi, cald și înăbușitor, timp de zile întregi. Am înțeles că vântul acela potrivnic care nu ne dădea pace și ne îndepărta de la țintă era semnalul fatal al ultimei încercări. Un zeu ne ținea prizonieri pe pământul acela. Nu puteam scăpa de acolo nici măcar vâslind pentru că ne-am fi epuizat în scurt timp forțele, care erau destul de reduse din cauza pierderii celor șase camarazi, iar suflarea lui Notus, vântul dinspre miazăzi, ne-ar fi purtat din nou spre uscat.

După ce s-au scurs astfel cinci zile, proviziile noastre de

hrană s-au terminat. Din fericire, un pârâu ne dădea apă proaspătă și bună. Uneori ne îmbăiam în apa lui ca să mai scăpăm de căldură, dar senzația de răcoare dispărea imediat ce ieșeam din apă. După o vreme, am observat că și apa pârâului începe să scadă; curentul își pierdea din iuțeală pe zi ce trecea, așa că am fost nevoiți să umplem toate amforele ca să ne întregim proviziile.

Seara și dimineața, când căldura scădea, mergeam pe țărmul mării să prindem pește, raci sau homari; alții mergeau spre interiorul uscatului ca să culeagă rădăcini, fructe, struguri și cartofi sau să pună capcane pentru păsări, dar se întorceau de fiecare dată cu o pradă săracă. După atâtea zile și nopți fără activitate, corpurile noastre începeau să se usuce, mușchii care dăduseră lovituri mortale în luptă și forță vâslelor pe mare se subțiau, își pierdeau forma și puterea. Ziua rătăceam ca niște fantome printre dunele de nisip pustii de pe țărm, noaptea, vuietul vântului ne împiedica să dormim. Apoi, într-o dimineață, cu puțin înainte de revărsatul zorilor, am auzit în întuneric zgomotul unor tălăngi, apoi și-a făcut apariția o cireadă de vaci și de tauri uriași, cu coarne lungi și curbate. Dar nu se vedea nicăieri un boar.

Iată, aceea era ultima încercare! Cireada Soarelui – de neatins, fatală.

Câțiva dintre oamenii noștri au văzut-o; unii s-au apropiat de misterioasele creaturi, împinși de foame. I-am oprit și i-am trezit pe cei care încă mai dormeau:

— Totul se adeverește, tot ce mi-a spus Circe: am întâlnit sirene, strâmtoarea ucigătoare, monstrul și vâltoarea cea adâncă. Am rămas în viață în urma lor, chiar dacă am avut pierderi dureroase: dacă primele preziceri ale stăpânei de pe insula îndepărtată au fost adevărate, și asta din urmă o să fie, puteți fi siguri de asta. Asta e ultima încercare, cea mai

groaznică și mai greu de depășit. Dar nu m-a avertizat numai Circe: a mai fost o profeție înspăimântătoare. Prezicătorul Tiresias, pe care l-am chemat în Hades, mi-a spus că dacă o să încercăm să ne atingem de animalele astea sacre ale zeului care vede totul din înaltul cerului, o să ne găsim sigur moartea, iar corabia o să fie și ea distrusă.

N-am mai adăugat altceva, dar reușisem să-i conving, iar Eurylochus mi-a sărit în ajutor:

— *Wanax* Odiseu, regele nostru, ne-a dezvăluit adevărul. Dacă profetul teban, orbul care a văzut și încă mai vede ceea ce este invizibil pentru ceilalți muritori, a prevestit că noi și corabia noastră o să fim nimiciți dacă ne atingem de animale, înseamnă că ne putem salva dacă ne ținem departe de ele. Foamea este îngrozitoare, nimeni nu-i rezistă, dar noi trebuie să reușim asta.

— Căutați bulbi de asfodel, care calmează durerile de stomac, și mâncați-i, le-am spus. N-o să vă țină de foame și o să slăbiți în continuare, dar cel puțin n-o să suferiți. Vântul o să-și schimbe direcția cu o clipă înainte să murim, sau chiar atunci, și o să ne trezească la viață, întorcându-ne de la porțile Hadesului. O să plecăm din nou pe mare. Corabia o să tragă năvodul, care o să se umple cu pești. O să-i frigem pe jăraticul din vasul de la pupă și așa o să ne recăpătăm forțele. Nimeni și nimic n-o să reușească vreodată să ne oprească. O să îndreptăm prora spre răsărit și o să ne întoarcem acasă! Vă jur. O să le povestiți într-o zi nepoților ce ați făcut, o să le spuneți despre aventurile extraordinare și forța voastră eroică, iar ei o să vă asculte vrăjiți. O să rezistați, camarazi, prieteni, frați! Nu vă lăsați descurajați. Cei mai puternici dintre voi să-i ajute pe cei mai slabi, cei mai curajoși să-i susțină pe cei cuprinși de spaimă și să-i consoleze pe cei care plâng. Nimeni n-o să fie lăsat să moară, nimeni n-o să fie lăsat singur. Cu ajutorul corabiei

noastre, trebuie să trecem împreună pragul imposibilului și să ne întoarcem la marea noastră, la cerul și la orizontul nostru.

M-au ascultat atenți, dar cu priviri înspăimântate. Nu reușeam să-mi dau seama ce simt în clipele acelea, ce le trece prin minte și prin suflet. Dar s-au supus. Nu s-au apropiat de cireadă și am sperat din toată inima ca animalele să plece de acolo așa cum veniseră. Dar nu, au rămas. Nu se mișcau din loc, pășteau cu sârg, ronțăind chiar și arbuști tineri care creșteau printre bolovani sau pe nisip; nu se opreau niciodată. Trupurile lor uriașe erau impresionante, arătau de parcă pășteau zilnic pe un câmp roditor, cu iarbă fragedă din belșug. Mă gândeam ce pot face să-i sperii, să-i alung de acolo, departe de privirile oamenilor mei, care mureau de foame, dar nu voiam să-i ating și nici să le fac vreun rău. Nu știam care este limita, cât de mult îi permite unui muritor să se apropie zeul care-și păzea cu atenție cireada.

Zilele și nopțile au trecut astfel. În mare nu mai erau pești, nici bulbi pe pământ, în pârâu nu mai era apă, iar cerul ardea și strălucea ca un lighean de bronz. Într-o zi, aflându-mă într-o stare de disperare, m-am târât până în vârful unui promontoriu care înainta în apa mării și, înălțându-mi privirea spre globul orbitor, am strigat:

— Zeu care vezi tot, uită-te și la mine! Mă aflu aici, pe insula unde paște cireada ta. Am debarcat pe țărmul ăsta nu pentru că așa am vrut, ci pentru că ne-a purtat aici curentul, ne-a împins vântul! Am îndurat tot ce poate îndura un om, lasă-mă să plec! Te-am respectat, dar acum murim. Stinge-ți arșița, oprește vântul fierbinte, trimite ploaia, îndepărtează de noi cireada și îngăduie ca un vânt prielnic să ne miște din loc corabia. Te rog! Te implor! Ascultă-mă, ascultă-mă!

Am izbucnit în lacrimi, am căzut în genunchi și m-am lovit cu capul de pietrele ascuțite până când am simțit că-mi curge

un șuvoi de sânge din frunte, singurul sânge pe care i-l puteam oferi.

Nu mai aveam nici lacrimi, nici glas, nici puteri. M-am ridicat cu gândul să mă întorc la oamenii mei; suferința mea era sortită să nu se termine niciodată. Ce am văzut m-a lovit ca o sabie. Camarazii mei atacaseră cireada, doborâseră două animale și, așezați în jurul focului, le mâncau carnea. Din corpurile descărnate auzeam ieșind mugete înspăimântătoare, puternice ca tunetele, asurzitoare – sau așa îmi închipuiam?

M-am uitat în jur și l-am văzut pe Eurylochus rănit, târându-se printre pietre. Am alergat la el.

— S-a întâmplat într-o clipă, n-am reușit să-i opresc. Au sărit pe mine, m-au doborât, m-au călcat în picioare învârtind deasupra capului meu săbiile. Păreau posedați de un demon. Animalele nu s-au mișcat din loc nici măcar un pas, au căzut fulgerător sub lovituri. În zadar le-am strigat să nu se atingă de carnea lor. Poate că zeul ne-ar fi iertat. Mi-a răspuns Perimedes, izbucnind într-un hohot de râs nebun: „Cel puțin o să murim cu burta plină!“ Atunci am cedat și eu. Iartă-mă, iartă-mă!

Plângea cu sughițuri.

L-am ajutat să se ridice; avea sânge pe față, iar brațul drept îi era însângerat. Se luptase, dar în zadar.

Oamenii au benchetuit toată noaptea, îndopându-se cu carne. La un moment dat, Eurylochus s-a ridicat, vrând să li se alăture.

— Oprește-te, i-am spus, nu te duce acolo.

— Ce mai contează? a întrebat el, luând de pe foc o bucată de carne.

A început să muște cu lăcomie din ea.

„O să vezi“, a spus inima mea, dar cuvintele nu mi-au ieșit din gură.

Am rugat-o din nou pe zeița mea sperând că m-ar putea

auzi. I-am rostit numele, am implorat-o să-mi dea un semn, dar nu s-a întâmplat nimic. Am urcat la bordul corabiei și m-am întins sub băncile vâslașilor, învelindu-mă cu mantia. În cele din urmă, sleit de puteri, lihnit de foame și apăsat de sentimentele care-mi răvășeau sufletul, am adormit.

M-au trezit briza mării și un fior rece. Vântul se întețise, iar pânza flutura lovind cu putere catargul. Camarazii s-au trezit, și-au adunat mantiile de pe jos și, unul după altul, s-au urcat la bord. Cireada dispăruse. Rămăseseră numai cele două schelete cu mandibulele căscate, de parcă rânjeau batjocoritor. Au trecut pe rând prin fața mea, tăcuți și cu capul plecat, iar când s-au așezat toți pe băncile de vâslit, am urcat la proră și am strigat din răsputeri:

— De ce? De ce?

Un pește, un ton mic, a sărit pe puntea de la pupă în timp ce desfăceam funiile de ancorare. Se zbătea dând din coadă și din aripioare, încercând să sară din nou în mare. L-am străpuns cu sabia, l-am golit de măruntaie și l-am pus să se frigă pe jăraticul din vas. Așezat într-un colț, l-am mâncat singur, fără să le ofer nici măcar o fărâmă camarazilor mei. N-am deschis gura timp de mai multe zile. Eurylochus avea grijă de corabie, dădea ordine și stabilea schimburile de pază. Totul părea să meargă prea bine: vântul era statornic și sufla în continuare spre răsărit, călătoria se făcea fără probleme, dar eu știam că sfârșitul este aproape, o simțeam, iar în urechi îmi răsunau mereu cuvintele lui Tiresias – „Îți prezic distrugerea corabiei și moartea oamenilor tăi."

Furtuna s-a dezlănțuit după șase zile de navigație și de tăcere: un nor negru și întins ca marea, până la orizont, a apărut parcă în fugă și pe ascuns, apoi un fulger a brăzdat cerul negru, atingând orizontul ca o uriașă săgeată de foc. Un tunet a bubuit în înaltul cerului; vântul năprasnic a început să

biciuiască spinarea mării, să ridice valuri uriașe, bubuitoare, cu creste de spumă vânătă. Corabia, izbită violent din părți, s-a răsucit, gata să se răstoarne, apoi a început să urce talazurile, prăbușindu-se din când în când în prăpastii neașteptate și ridicându-se apoi în vârful unor pereți de apă. Oamenii erau aruncați dintr-o latură în alta a vasului, de la proră la pupă; unii, cărora forța grozavă a furtunii le rupsese membrele, se târau în chinuri cumplite pe fundul corabiei. Corabia gemea, răsucindu-se de pe o parte pe alta ca un cetaceu rănit. M-am repezit la cârmă, ținându-mă de parapet, ca să-i dau o mână de ajutor lui Perimedes.

— O să reușim, *wanax*? a urlat el, încercând să acopere vuietul furtunii care îi purta departe cuvintele. O să reușim, nu?

— O să reușim, cârmaciule! i-am răspuns, țipând și mai tare. O să ne descurcăm așa cum am făcut-o întotdeauna, nicio furtună nu ne poate trimite pe fundul mării!

Nicio întrebare nu putea fi mai lipsită de sens; și totuși, înțelegeam foarte bine ce voia să spună cârmaciul meu. Voia să spună că nu dăduse ascultare ordinelor mele din cauza disperării, la fel ca toți ceilalți camarazi ai lui, că nu rezistase din cauza extenuării, dar că eram în continuare regele lui și comandantul suprem al corabiei, că erau gata să meargă cu mine chiar și în infern, sfidând monștri, demoni, zei și furtuni.

Un val înalt ca un munte s-a năpustit asupra bordului stâng, a măturat băncile și a lovit catargul, care s-a prăbușit pe capul lui Antiphos, ucigându-l. Imediat după aceea, a sfărâmat grinda de pe fundul corabiei, l-a luat pe sus pe Perimedes, care încă îmi striga numele, și l-a luat în inima uraganului, unde Harpiile, monștrii vijeliilor, l-au sfâșiat cu ghearele. Partea de la proră s-a umplut cu apă și s-a scufundat trasă în jos de greutatea aurului și argintului de la Troia, rod al blestemului. Nu vedeam nimic și nu înțelegeam unde mă aflu, mă scufundam și ieșeam la

suprafață fără să știu din ce cauză, până când am înțeles că mă agățasem de catargul corabiei mele. Îi auzisem ultimul strigăt în timp ce se scufunda retezată în două: da, am auzit-o, pentru că navele au suflet și glas, iar când se scufundă, înainte de a muri, își iau rămas-bun cu un geamăt sfâșietor de la comandantul lor.

10

Nu-mi amintesc cât timp am fost purtat de valuri și de uragan, de câte ori fulgerul orbitor s-a abătut asupra mării. Eram cuprins de o groază și de o neliniște fără margini, conștient că-mi pierdusem toți camarazii, că-mi văzusem desăvârșita corabie strivită, prăvălindu-se în adâncurile mării. În jurul meu nu era decât beznă; ochii mei arși de sare nu reușeau să zărească decât grămezi de apă, ciocnindu-se una de alta cu un zgomot de tunet. Apa era peste tot, în afara și înăuntrul meu, îmi pătrundea în gură și în nări și îmi tăia respirația; în fiecare clipă credeam că mă înăbuș și că, atras în vârtejul uriaș, îmi voi urma oamenii în sicriul mării. Dintr-odată, am văzut lângă mine grinda de pe fundul navei și am legat-o de catarg cu una dintre frânghiile de piele împletită care mai rămăseseră legate de el. M-am urcat apoi pe pluta aceea improvizată, agățându-mă cu toată forța; nu voiam să mă dau bătut, nu voiam să mă predau acelei forțe neîndurătoare a zeului albastru. Ca să mă biruie, trebuia să iasă chiar el din adâncuri.

Poate că zeul mi-a auzit provocarea pentru că în scurt timp am văzut că sunt iar purtat de curent spre strâmtoarea din care scăpasem pierzând șase oameni. De data aceasta, mă ducea spre vârtej. Cu siguranță, asta însemna sfârșitul. În scurt timp, curentul rapid m-a luat cu el; stăteam călare pe catarg și pe chilă, ce mai rămăsese din corabie. Mă țineam cu putere de funia cu care erau legate și le vedeam învârtindu-se tot mai iute spre mijlocul vâltorii. Mă aflam pe marginea acelui mormânt lichid. Apa se rotea cu o asemenea forță și iuțeală încât puteam să văd nisipul negru de pe fundul apei. Încă puțin și aveam să fiu zdrobit și să devin, după atâtea peripeții, hrană pentru pești.

Și totuși, în timp ce eram gata să închid ochii și să mă

pregătesc pentru sfârșit, am văzut pe promontoriu creanga groasă a unui uriaș smochin milenar, care se întindea peste vârtej. Cu numai o clipă înainte să mă prăvălesc în adâncuri, m-am ridicat în picioare pe grinda chilei și am sărit. Am reușit să prind creanga cu mâinile. S-a rupt. Cu o furie aprigă, m-am agățat de o altă creangă din apropiere; doream cu ardoare să rămân în viață. De acolo am încercat să mă ridic pe o altă creangă, dar forțele începeau să mă părăsească. Crampele îmi chinuiau mușchii. Între timp, vâltoarea se închisese. Curentul și-a schimbat direcția, iar chila corabiei mele a ieșit la suprafață. M-am desprins de creangă, am înotat cu ultimele puteri până când am reușit să prind lemnul și funia împletită din piele, m-am ridicat ca să stau călare și am pescuit din apă creanga retezată a smochinului, căzută odată cu mine, pe care am folosit-o drept vâslă, urmând curentul care, schimbându-și direcția, mă ducea în larg.

Am strigat ore întregi după ajutor, de câte ori mă lăsa marea să respir, i-am strigat pe oamenii mei, pe zei, pe monștrii adâncurilor. Nu știu de ce, dar încă mai speram că zeița mea îmi va auzi strigătul în vacarmul furtunii, îl va asculta și, în adâncul inimii, va fi impresionată.

În cele din urmă, după zile și nopți de zbucium, o rază de soare a străpuns pătura de nori.

În jurul meu, marea se întindea la nesfârșit. Era aceeași peste tot, până la orizont. Nu se vedea nimic altceva decât apă, iar vântul mă împingea încă o dată departe de casa mea. Nu înțelegeam de unde mai am atâta putere să mă țin de catarg. Mi-era frig, foame și sete, toți mușchii mă dureau, dar mă țineam cu disperare de o bucată din corabia mea, care înfruntase nenumărate pericole, îmbibată de sudoarea camarazilor mei. Nu aveam de gând să-i dau drumul nici mort.

Am petrecut zile și nopți astfel, purtat de curent și de vânt.

Nu mai eram în stare să țin ochii deschiși; eram acoperit de sare, soarele îmi ardea spinarea și umerii, făcându-mi o mulțime de bășici; ajunsesem piele și os. De data aceasta, am simțit că sunt cu adevărat pe moarte, că mi-a venit sorocul. Zeul albastru mă cruțase numai ca să-mi pregătească o moarte lentă și infinit mai dureroasă. M-am lăsat în voia sorții.

Când am deschis din nou ochii, era întuneric beznă. Credeam că mă aflu în Hades, dar mâinile mele simțeau nisip și pietre, iar în nări aveam mireasma pământului.

M-am ridicat în șezut, apoi în picioare, ținându-mă drept cu greutate. M-am întors cu spatele spre mare și am văzut în față plante viguroase pline cu fructe coapte, fructe cum nu mai văzusem niciodată. Am mâncat și am băut în același timp, până când m-am săturat și mi-am potolit setea. M-am prăbușit apoi sleit de puteri și am adormit de îndată.

M-au trezit razele de soare, mai precis reflexele apei ce dansau printre crengile copacilor aflați deasupra mea. O pasăre cu pene colorate țipător se uita curioasă la mine în timp ce țopăia pe țărm, un șarpe de un verde strălucitor aluneca ușor pe scoarța zbârcită a unui copac multisecular. Oare unde mă aflam? Într-un ținut locuit de oameni care mănâncă pâine, sau pe un pământ sălbatic, necultivat, fără orașe sau sate?

Marea îmi atingea tălpile cu mângâieri îndelungi și călduțe. Dar era tot monstrul acela înspăimântător cu mii de suflete, plin de spumă, nemilos, care-mi sfărâmase corabia și-mi ucisese toți oamenii...

Amintirea lor mi-a venit imediat în minte: chipurile și pumnii lor încleștați pe vâsle sau pe lănci, bărbați cu forțe nesecate, războinici curajoși și neobosiți. Plângeam amarnic, vărsam șiroaie de lacrimi pentru că plecasem spre Troia cu șase sute de oameni pe douăsprezece corăbii, dar în acel moment nu mai duceam niciunul acasă. Asta dacă aveam să mă întorc și

eu... Și nu mai aveam nici prada, s-o împart familiilor care îi pierduseră. Nu avem nimic de oferit în amintirea lor. Le-am rostit doar numele, i-am strigat din răsputeri ca să mă audă din casa întunecată a Hadesului, apoi am împins în larg chila legată de catarg – singurul dar oferit oamenilor răpiți de furtună. Am urmărit-o mult timp îndepărtându-se de țărm.

Mi-am înjghebat un adăpost pe timp de noapte, folosindu-mă de cuțitul pe care-l purtam la centură, o armă excelentă, făurită de un meșter din Corint pentru tata. Am tăiat niște copăcei tineri din care am făcut pari, apoi am adunat frunze de palmier pentru acoperiș. La sfârșit am reușit să fac o ușă mică. Noaptea eram ferit de animalele sălbatice.

În ziua următoare am pornit la drum, urmând linia coastei – fie cu plajă nisipoasă, fie cu faleze înalte și abrupte – pentru a nu pierde marea nicio clipă din ochi. Mi-am petrecut noaptea sub un adăpost format dintr-o stâncă plată, ținând la îndemână cuțitul, gata să sar în picioare oricând ar fi fost nevoie. În atâția ani de război, învățasem să aud orice mișcare. Nu era un loc pe care să-l pot recunoaște, ci părea să fie ca insula vrăjitoarei Circe și ca ținutul ciclopilor. Marea mă purtase foarte departe la apus, poate în apropierea locului în care apele ei încep să se amestece cu cele ale fluviului Ocean.

Am mai mers astfel multe ore, dar n-am reușit să aflu prea multe în urma acelei explorări. M-am oprit ca să aprind focul și să mă hrănesc cu ouăle numeroaselor păsări care își aveau cuiburile la marginea tufișurilor. Începeam să-mi recapăt forțele, dar cu fiecare pas pe care-l făceam, îmi dădeam seama din ce în ce mai limpede că e posibil să nu-mi revin niciodată după o lovitura atât de dureroasă, după pierderea tuturor oamenilor mei. *Nicio bucurie, poate nici măcar aceea de a-i îmbrățișa din nou pe Penelopa și pe Telemac, n-ar fi putut alina acel chin și acea durere profundă care mă apasă și astăzi. Aveau*

să mă urmărească pe veci cuvintele lui Laertes: „Un rege este părintele poporului său.“

În ziua următoare, am străbătut partea de la miazănoapte, găsind iepuri sălbatici și diferiți bulbi comestibili, fructe și nuci de toate felurile, cum nu mai văzusem până atunci. Nu aveam să mor de foame. Mă gândeam să-mi fac o undiță cu o sfoară împletită din părul meu. Ghimpii cu cioc ai unei plante cu minunate flori galbene puteau să fie cârlige pentru momeală. Aveam de gând să-mi mai fac un arc din cea mai flexibilă plantă, cu o coardă din fibre vegetale, iar pentru săgeți să folosesc trestii subțiri și foarte rezistente, pe care le puteam ascuți cu ajutorul cuțitului. Mi-am petrecut a doua noapte și apoi a treia noapte în adăposturi naturale: grote și scobituri în pământ. N-am observat nicăieri construcții înălțate de mâna omului și nici n-am întâlnit femei sau bărbați. Cu toate acestea, simțeam din când în când o prezență invizibilă, ca și cum cineva mă supraveghea. Dar nu era zeița mea; nu simțeam senzația aceea de frig care-mi dădea fiori.

Oare cum îmi puteam construi o ambarcațiune ca să pornesc din nou pe mare? Cu siguranță, cuțitul nu mă putea ajuta. Îmi trebuia ceva asemănător cu o secure sau un ferăstrău. Ceva greu de găsit, dacă nu chiar imposibil. Singurul lucru care nu-mi lipsea era timpul.

La sfârșitul călătoriei, când soarele începea să coboare spre orizont, m-am întors la coliba mea. În străfundul sufletului sperasem să nu mă întorc, să descopăr că pământul acela e legat de continent, și nu o închisoare înconjurată de mare. Nu văzusem pe nimeni în timpul călătoriei, nici măcar urmele unor ființe umane. M-am hotărât să merg și în interiorul insulei, ca să văd dacă dau peste locuitori. În zilele următoare, am pătruns în interiorul uscatului din direcții diferite: n-am văzut alte poteci în afară de cele făcute de animale, nici sate,

nici locuințe de vreun fel. Nici urmă de ceva omenesc.

Eram singur.

Nu mi se mai întâmplase niciodată în viață. Am aflat în zilele acelea că e mai bine să înfrunți pericole, griji de tot felul și suferințe fiind înconjurat de prieteni și de camarazi, decât să înduri lipsa de activitate și plictiseala într-o singurătate totală. Într-o asemenea situație, nu mă puteam baza decât pe mine, pe forțele mele și pe mintea mea. Trebuia să-mi construiesc o barcă mai mare, pe care să o încarc cu mâncare și apă de băut, apoi să aștept un vânt de la apus care să mă ducă acasă. Zeul albastru se ducea în țara fețelor negre când vremea se strica pe pământul și pe mările noastre. Trebuia să mă hotărăsc ce pericol să aleg dintre cele două.

Sau poate că norocul, soarta sau zeița mea vor aduce o corabie la insula pe care mă aflam și eu voi cere să fiu primit la bord, oferind în schimb apă de băut, alimente și plante care sunt bune de mâncat. De când trecusem prin zidul de ceață, nu se întâmplase niciodată asta, văzusem doar fantoma unei corăbii și nici măcar nu eram sigur că așa fusese. În orice caz, știam că nu voi sta să aștept, *știu ce înseamnă să nu ai pe nimeni cu care să schimbi o vorbă*. Într-un fel sau altul, trebuia să mă întorc pe mare.

La câtva timp după aceea, întorcându-mă la adăpostul meu după ce văzusem ultima parte din insulă care-mi rămăsese necunoscută, am găsit-o aproape distrusă: crengile care formau acoperișul erau la pământ, mai rămăseseră din ea doar parii. Și totuși nu fusese nici vânt, nici furtună. Vremea era la fel de frumoasă, soarele strălucea, dar nu ardea, plouase o singură dată, dar noaptea, căci ascultasem zgomotul pe care-l făceau picăturile de ploaie pe frunzele de palmier. Ploaia nu mă udase deloc. Când eram gata să adorm, mi s-a părut că mă aflu în patul dintre crengile măslinului, cu Penelopa, sub pătura

mirosind a levănțică, ascultând ploaia căzând pe acoperiș.

Probabil că fusese vreun animal.

Mi-am reconstruit locuința legând mai bine acoperișul de pari, iar pe aceștia de țăruși înfipți în pământ. Apoi m-am străduit să-mi fac un arc și niște săgeți. De asemenea, mi-am făcut o tolbă grosolană din rămurele subțiri de salcie și o bandulieră din frunze de palmier împletite. Eram pregătit să plec la vânătoare. Astfel am pornit la prima mea vânătoare, care a ținut toată ziua. Seara m-am întors cu un iepure, o pasăre cu penaj în culori țipătoare și o coadă lungă și cu trei ouă de barză. Ar fi putut să fie un mic ospăț, dar îmi lipsea vinul, pâinea, uleiul de măsline și nu aveam cu cine să schimb o vorbă.

Mi-era greu să nu plâng.

Nu știu de ce, dar începusem să țin socoteala zilelor pe care le petreceam pe insula aceea, făcând crestături pe scoarța unui smochin sălbatic. De fiecare dată, ieșea o zeamă lăptoasă din tăietură, apoi, după o zi sau două, se forma în locul ei o cicatrice mică: una, două, trei, patru... Cincizeci și trei.

Începeam să mă obișnuiesc și cu singurătatea. Uneori, când marea se umfla, mergeam pe un promontoriu stâncos și strigam ca să mă întrec cu vuietul talazurilor, alteori alergam pe plajă, speriam păsările marine, făcându-le să-și ia zborul. Îmi făcusem chiar și o praștie și învățasem să trag cu ea. Timpul de care aveam nevoie să învăț asemenea lucruri nu-mi lipsea. Când marea era liniștită, aruncam pietre albe pe suprafața apei, număram de câte ori săreau și calculam distanța. Niciuna dintre acele activități nu mă distra și nu-mi plăcea neapărat, dar reușea să întrerupă frământarea continuă a minții mele și făcea să dispară miile de imagini din viața mea din trecut, sunetele, strigătele, bubuiturile, foșnetele și șuierăturile... Atunci se așternea peste mintea mea un fel de tăcere de moarte,

pe când afară totul era viu și avea glas; este tot era zgomot, muzică, lumină și culoare.

După ceva vreme, mi-am găsit din nou locuința distrusă. Dar de data aceea se vedeau urme de tălpi pe terenul nisipos. De ce prima oară nu erau? Mă neliniștea ceea ce vedeam. Mii de gânduri îmi asaltau mintea. Am mers după urme: erau mici, bine conturate, tălpile goale ale unui copil sau ale unei femei tinere. Dispăreau pe plaja netedă și scânteietoare. Când mi-am înălțat privirea, am văzut pe cineva așezat pe o piatră lustruită de apa mării, exact acolo unde valurile se opreau. Era doar o siluetă neagră, conturată de lumina soarelui.

M-am apropiat încet, cu degetele încleștate pe mânerul cuțitului.

Era o femeie de o frumusețe rară, cu păr de aur și ochi de culoarea mării. Era acoperită de un văl transparent – părea lichid ca apa și strălucitor ca soarele.

— De ce îmi distrugi casa? Nu am alt adăpost.

— Nu vrei să știi cine sunt?

Avea o voce de fetișcană, curată și sonoră.

— Nicio muritoare nu s-ar afla într-un loc ca ăsta, la hotarul lumii, singură într-o țară sălbatică, perfectă ca o floare abia îmbobocită.

— Prin urmare, știi să recunoști o zeiță.

— De cât timp mă supraveghezi?

— De când ai sosit aici.

— De ce, *wanaxa*, te-ai arătat abia acum?

Mi-a zâmbit.

— Pentru că atunci când ai sosit pe insulă arătai îngrozitor, erai slab și murdar. Am așteptat să-ți recapeți adevărata înfățișare, să-ți recuperezi forțele.

— Dar înfățișarea ta? E ceea ce văd eu, sau e doar o apariție înșelătoare?

— Este cea pe care mi-am luat-o ca să-ți fiu pe plac. Și o s-o păstrez cât timp o să fii cu mine.

— Te rog, *wanaxa* a acestui loc, nu-ți bate joc de mine, pentru că am suferit prea mult pe uscat și pe mare.

Nu i-am mai spus că un zeu foarte puternic m-a pedepsit, ca să n-o cuprindă frica și să mă respingă.

— Sunt Calypso, fiica titanului Atlas, și pământul ăsta mi-a revenit mie ca moștenire de la tata. Iar tu ești Odiseu, regele din Itaca și distrugătorul de cetăți. Faima ta a ajuns până în locurile astea îndepărtate.

A coborât de pe piatra neagră și sclipitoare și a venit la mine. Valurile care se duceau și veneau îi udau marginile rochiei. M-a luat de mână și m-a dus într-un loc cum nu mai văzusem vreodată, deși explorasem toate colțișoarele de pe insulă.

Era o peșteră pe un mic promontoriu care se întindea spre mare. Partea din interior era acoperită cu nisip uscat; pietrele străluceau într-o culoare roșcată cu nuanțe de ocru. În partea mai înaltă era acoperită de tot felul de plante, multe cu flori galbene, roz, albe și roșii-aprins. Crengile înflorite coborau în cascade în jurul intrării.

— Asta e casa mea, mi-a spus.

— E o amăgire, i-am răspuns, mai devreme nu era nimic aici. Am vizitat fiecare colțișor al insulei și n-am văzut așa ceva.

— A fost aici dintotdeauna. Tu ești de vină că n-ai văzut-o.

N-am vrut s-o mai contrazic. Nu-i bine niciodată să-l contrazici pe cel care este mult mai puternic decât tine.

A luat-o înainte și a intrat, iar eu am urmat-o. La tot pasul, vedeam minuni. Era o lumină ciudată care venea din toate părțile, dansa pe pereți și făcea totul încântător. Într-o latură era un mic lac, atât de transparent încât era vizibil numai în momentul în care apele se încrețeau ușor la trecerea mea. Pe

tavan erau încrustate cristale mari de cuarț care reflectau lumina în multe culori diferite. În mijloc, lângă lacul cel mic, se înălța din nisip un bloc pătrat de piatră ce semăna cu o masă. În jurul lui se aflau scaune de nuiele.

— Văd că primești musafiri, i-am spus.

— Nu, niciodată. Doar creez iluzia că nu sunt singură... pentru totdeauna.

Mă gândeam la Circe. Ce soartă puteau să aibă asemenea ființe perfecte, neînțelese, nemuritoare! M-am gândit o clipă că sunt ultimii reprezentanți ai unei rase străvechi, care se stinge treptat, sau poate primii dintr-o rasă care însă nu s-a format.

— Și de-asta m-ai adus aici? Vrei să-ți țină cineva companie în timp ce stai la masă?

Mi-a zâmbit și și-a continuat drumul spre fundul peșterii. Acolo mi-a arătat iatacul ei: un pat de flori. Cred că în el te simțeai ca și cum te-ai întinde primăvara pe o pajiște înflorită. Și-a scos rochia de apă și soare și s-a întins pe flori. Mi-am scos și eu ce-mi mai rămăsese din haine și m-am culcat lângă ea. La început, Calypso era delicată, atât de blândă încât parcă nu-i simțeam atingerea mâinilor, apoi a devenit mai puternică și mai lacomă. Îmbrățișarea ei era atât de arzătoare încât mi se părea că nu-i pot face față. Dar cum să te desfaci din îmbrățișarea unei zeițe? Când am intrat în ea, am avut impresia că sunt gata să mor, că sunt devorat, secat de orice lichid vital, că-mi pierd darul vorbirii și vederea. Devenisem o parte din ea; nu mai aveam nici minte, nici gândire, eram în delir. Mă topeam în ea ca zăpada sub razele soarelui, nu-mi mai simțeam trupul sau bătăile inimii. Apoi totul a dispărut.

Împreunarea noastră a fost un soi de nimicire. Înțelegeam de ce Circe voise să se împreuneze repede cu mine în pat și că refuzul meu mă ajutase să nu devin cu totul sclavul ei. Dar aici nu întâlnisem un tânăr cu soarele în plete care să-mi dea iarba

moly și să mă facă invincibil. Aici mă topisem ca metalul în cuptor în îmbrățișarea zeiței Calypso, cea ascunsă în insula de la capătul lumii.

De atunci am devenit unul cu ea. Nu știu dacă era iubire sau altceva, știu doar că atracția dintre noi era atât de intensă încât uneori putea ajunge chiar la violență. Ani întregi a fost singura mea dorință și obsesie, iar eu am fost la fel pentru ea. Mă transformasem: niciodată nu fusesem atât de puternic și nu reușisem să înțeleg atât de repede ce se întâmplă în jurul meu. Aerul pe care-l respiram, miresmele insulei, ale florilor, ale mării, ale ierbii, ale pădurii, ale nisipului și ale pădurii erau parfumul ei: ea era insula, cerul de deasupra și marea care o îmbrățișa. Insula întreagă era alcovul nostru; rareori făceam dragoste în peșteră, pe patul de flori. Dorința era prezentă peste tot, insula ne era pat și așternutul de borangic de sub noi.

Și totuși n-o uitasem pe Penelopa, iar de multe ori, la răsăritul lunii, chiar și atunci când zeița mă strângea dominatoare între coapsele ei de fildeș, sufletul îmi ieșea pe gură când respirația mi se accelera, trimițând un salut sfâșietor soției mele din depărtări. Atunci când, rămas fără puteri, mă prăvăleam pe plajă ca un naufragiat, iar ea se îndepărta goală și argintie, plângeam cu lacrimi tăcute, întorcând capul spre umbra nopții.

Uneori dispărea fără să spună nimic, fără vreun motiv, se topea ca o ceață ușoară la apariția soarelui, iar eu eram de-a dreptul înnebunit. O căutam peste tot, alergam pe plajă, străbăteam pădurea, treceam pârâul strigând-o ca ieșit din minți. Noaptea mă cuibăream în vechiul meu adăpost și nu cutezam să caut intrarea în peșteră. Chiar dacă aș fi căutat-o, sunt sigur că n-aș fi găsit-o.

Inima mi se făcea ca de piatră, ochii îmi ardeau, cerul și marea deveneau roșii. Cântecul păsărilor era un strigăt de

suferință.

Apoi, așa cum dispăruse, apărea din nou pe aceeași piatră lustruită pe care o văzusem prima dată, pe malul pârâului, culegând flori, sau sub înfățișarea unei ciobănițe care ducea la pășune o mică turmă de miei. Se uita la mine, iar eu îi cădeam imediat victimă. Dar, odată cu trecerea timpului – un timp dilatat și imposibil de măsurat –, am găsit modalitatea de a o face să-și dea seama că există o parte din mine pe care nu poate s-o învingă niciodată, acea parte a sufletului meu apărată de un zid de bronz, impenetrabil. Ajungeam înot la o stâncă mai îndepărtată de țărm, mă așezam pe ea și așteptam să răsară luna din valuri. Ea apărea pe neașteptate, mergând pe apă.

— Ce faci aici? La ce te gândești?

— La soția mea. La fiul meu. La prietenii pe care i-am pierdut, înmormântați în pământul îndepărtatei Asii sau pierduți pe fundul mării.

Părea să nu înțeleagă nici vorbele, nici gândurile mele. Asemenea sentimente nu făceau parte din natura ei.

— Uită-i. Dacă i-ai vedea, ai fi dezamăgit. Ți-ai făurit niște imagini care nu corespund adevărului. Soția ta nu mai are optsprezece ani, ca atunci când ai plecat de lângă ea, așteptarea îndelungată a slăbit-o, plânsul a lăsat urme pe fața ei, a desenat cute în jurul ochilor și al gurii care îți aprindea cândva simțurile. Fiul tău nu mai este ființa aia micuță, delicată și gânguritoare care te-a înduioșat când ai plecat, ci are trupul lipsit de grație al tinerilor care nu mai sunt copii, dar încă n-au devenit bărbați. Cât despre camarazii tăi, acum nu te mai pot vedea și nici auzi. Sunt cenușă sau hrană pentru pești, nu i-ai mai recunoaște. Din oasele lor n-a mai rămas mare lucru. Uită-i și pe ei. În ce fel te ajută amintirile astea?

— În niciun fel. De-asta am nevoie de ele, de-asta sunt dragi sufletului meu. Pentru tine, viața nu are niciun preț. Ești

nemuritoare. Nimic nu poate afecta, nimic nu te poate schimba. Eu știu că viața mea o să se sfârșească mai devreme sau mai târziu, așa că orice adiere de vânt, cântec al păsărilor și parfum al trandafirilor sălbatici sunt prețioase pentru mine. De-asta fiecare naștere a unei zile și fiecare asfințit sunt diferite, prilej de mirare și chiar de uimire. De-asta vreau să-l revăd pe fiul meu. Chiar dacă este lipsit de grație și greu de plăcut ochilor, o să-i fie drag sufletului meu, pentru că l-am adus pe lume iubind-o pe mama lui când se afla în splendoarea tinereții, care este foarte prețioasă tocmai pentru că este atât de trecătoare. Vreau să-mi revăd tatăl, care este singur, trist și lipsit de demnitate. El, care a fost eroul Laertes, războinicul strălucit și plin de forță, este acum apăsat de bătrânețe și nimeni nu are grijă de el. Și știi de ce vreau să văd un bătrân cu păr alb și trup șubred? Pentru că sunt fiul lui și am sângele lui în vine, pentru că lui îi datorez viața asta, cu toate ororile și minunile, cu toate durerile și bucuriile nebunești, cu dorința eternă de a vedea, a iubi, a urî, a înțelege și a-ți urma visul în țări îndepărtate, dincolo de orizont. Pe mama mea, însă, n-o mai pot revedea. A murit.

— De unde știi toate lucrurile astea? Muritorilor nu le este îngăduit să le afle.

— Le știu pentru că am chemat umbrele morților într-un loc pustiu, aflat lângă stânca albă de pe fluviul Ocean, care înconjoară pământul. În zadar am încercat s-o îmbrățișez. Era doar o umbră, iar brațele mi se întorceau la piept. Multe lacrimi am vărsat atunci.

Atunci se îndepărta, mergând pe cărarea de argint pe care luna o lăsa pe oglinda mării. Veșmintele ei transparente fluturau în bătaia zefirului mângâietor.

Alteori, când zilele se scurtau și vântul cobora din ținuturile boreale vuind peste binecuvântata noastră insulă, mă ținea în

grotă, unde aveam mâncare și vin din belșug, mă chema să mă întind lângă ea pe patul care se schimba mereu, potrivit anotimpurilor. De data aceea era mare și moale, cu pături călduroase, țesute din lână amestecată cu purpură. De acolo, strâns îmbrățișați, vedeam talazurile înspumate care ajungeau până la intrarea în peșteră, ploaia care răpăia pe lespedea ce acoperea intrarea și făcea bălți pe pardoseala de piatră, umezind nisipul. Buzele ei erau dulci, iar pântecul fierbinte. Sânii ei catifelați îmi apăsau pieptul. În acele momente, în suflet mi se cuibărea un sentiment nesfârșit de duioșie, amintirile triste dispăreau, iar dorința de a-mi revedea patria atât de îndepărtată slăbea. Doar prezentul conta. Aceea era condiția unui zeu: nu exista nici trecut, viitor, ci doar un infinit, un prezent continuu, ca un cer mereu senin, ca o mare mereu calmă, încrețită doar de valuri jucăușe.

— Credeam că aici vremea e mereu frumoasă, că ploaia cade numai noaptea ca să facă pământul roditor și să potolească setea plantelor și a copacilor, i-am spus.

— Așa este, mi-a răspuns Calypso, dar știu că voi, muritorii, aveți nevoie de viscol, de mare agitată și de vânt care vuiește. Doar așa puteți aprecia seninul și adierea mângâietoare a brizei marine.

— Prin urmare, tu poruncești valuri de furtună? Tu ridici stropii până la cer și faci să clocotească spumele printre stâncile de la țărm?

Mi-a zâmbit.

— Pentru mine nu e greu să fac toate astea. Dar Poseidon, zeul albastru, ar putea face mult mai mult. Dacă vrea, poate să smulgă insula din rădăcini cu tridentul lui.

— El știe că mă aflu aici?

— Cu siguranță. De asemenea, știe despre noi. Multe ființe ne văd. Nu putem ști cine sunt, nici chiar eu nu știu. De la ele

primește zeul vești când vrea și unde vrea.

— Poseidon... este dușmanul meu de neîmpăcat. Nu ți-e teamă că s-ar putea supăra pe tine? S-a mai întâmplat cândva.

Un fulger a luminat în albastru peștera și ochii ei închiși.

— Deocamdată este mulțumit că ești prizonier aici, între brațele mele, nu vrea nimic altceva. Știe că n-ai cum să traversezi marea.

Apoi a izbucnit și tunetul.

— De ce nu mă ucide, ca să sfârșim astfel cu toată povestea asta?

Dar, în timp ce vorbeam astfel, mă gândeam cu groază la lumea oarbă și veșnic tristă a Hadesului.

— Pentru că nu ăsta e destinul. Și noi trebuie să ne supunem soartei.

De fiecare dată când era lângă mine, mă uitam pe furiș la lumina din ochii ei și la expresiile feței, încercând să surprind sentimente și porniri ale inimii. Oare aveam privilegiul să trăiesc lângă o zeiță nemuritoare? Tot așa m-aș simți în preajma Atenei? Ar avea același parfum, același timbru sonor al vocii și aceeași piele perfectă?

Într-o noapte, în timp ce dormea, mi-am apropiat urechea de pieptul ei, între minunații sâni, ca să-i ascult glasul inimii. Era profund și puternic precum tunetul care se aude bubuind departe din munți; respirația ei era ca briza într-o noapte de primăvară și parcă avea parfum de violete. Când mi-am ridicat capul, ochii ei mă priveau.

— Aș vrea să știu cum te deosebești de mine, i-am spus.

— Dacă am o inimă ca a ta? Ce este în vinele mele? Dacă aș mai putea trăi fără să respir sau fără să dorm? Asta e ceea ce voi, muritorii, vreți să aflați despre noi?

N-am mai spus nimic. Eram prea tulburat, trist și rușinat.

— Ne asemănăm foarte mult. Avem tot ce voi v-ați dori și nu

puteți avea. Nu-ți pot spune mai mult, nu-mi este permis. Poate că sirenele ar fi putut să-ți spună toate astea dacă le-ai fi întrebat, dar ți-au dezvăluit în schimb alte lucruri, nu-i așa?

Am dat din cap. *Da, alte lucruri.*

— Singurul fel în care ai putea înțelege este să devii unul ca noi. Numai atunci ai ști. Eu am puterea asta. Pot să-ți dăruiesc nemurire, să opresc în loc timpul pentru tine acum. Gândește-te la asta. Aș vrea să trăiesc lângă tine pentru totdeauna...

Nu-mi aduc aminte când s-au întâmplat toate astea. Nu știu dacă între o noapte și alta au trecut luni sau ani, dacă am îmbătrânit în acel timp sau dacă membrele mele au devenit mai puternice și mai mlădioase. Știu că sufletul meu devenea mai greu cu fiecare zi, pe măsură ce se înmulțeau cicatricele pe trunchiul marelui smochin sălbatic.

Apoi, într-o zi, am văzut-o stând în peșteră, luminată de o rază de soare. O cană de oricalc strălucea ca o stea pe mica masă din fața ei. M-am întors spre mare pentru că mi se părea că aud un fâlfâit puternic de aripi. Când m-am uitat din nou la Calypso, în fața ei, pe latura opusă a mesei, se afla tânărul cu soarele în păr, ca și cum ar fi apărut din neant.

11

N-am intrat pentru că nu voiam să tulbur o întâlnire care, prin natura ei, mi-era refuzată. Am plecat și m-am așezat pe stânca mea dintre valuri. Mareea scăzută îmi permitea să merg până acolo unde apa îmi ajungea la centură. Am rămas pe loc, privindu-mi umbra pe care soarele, care cobora spre linia orizontului, o alungea din ce în ce mai mult pe mare. Oare cum putea să dispară la apus și să apară din nou la răsărit? Și de ce drumul lui era la început mai lung, iar apoi tot mai scurt? Poate caii înhămați la carul lui, bidivii focoși care scoteau flăcări pe nări, alergau mai încet, apoi mai repede? Doar niște cai divini puteau să-și drămuiască puterea în modul acela perfect, astfel încât umbra și lumina să se extindă și să se restrângă de fiecare dată la fel.

Nu le întrebasem nici pe Circe, nici pe Calypso. Poate că nici ele nu aveau un răspuns. M-am întors numai o dată spre peșteră, când pe bolta cerească străluceau culorile asfințitului. Am văzut un albatros ieșind în zbor din peșteră. Apoi pe ea, singură. Tânărul cu soare în păr dispăruse.

Albatrosul a zburat pe creasta de spumă a valurilor cu bătăi lungi și lente de aripi, apoi, în scurt timp, nu l-am mai văzut.

Calypso a venit să se așeze lângă mine. Umbra ei s-a întins pe apă, alături de a mea.

— De câte ori o să vin aici să admir marea o să-ți rostesc numele, Odiseu!

— De ce spui asta? am întrebat-o.

Se apropia tot mai mult. Îi simțeam căldura și parfumul.

— Un mesager al zeilor a venit să mă vadă. Marele tată Zeus îmi poruncește să te las să pleci.

— Ce vrei să spui? Aș fi putut pleca în orice clipă. Am tot ce-mi trebuie ca să-mi construiesc o plută.

— N-ai fi reușit în veci dacă n-aș fi vrut eu. Tot n-ai înțeles asta? Acum a sosit momentul. Am sperat din tot sufletul ca zeii să fi uitat de insulă și de mine. Cu siguranță, unul dintre ei a intervenit în favoarea ta. Lucrurile astea nu au loc întâmplător.

„Zeița mea!“ mi-am spus, dar n-am scos nicio vorbă.

„Da, ea a fost. E geloasă“, mi-a răspuns Calypso fără să scoată niciun sunet.

Apoi a adăugat cu voce tare:

— Dar acum vino. Vino cu mine, mareea este mult mai înaltă.

Spunând acestea, m-a îmbrățișat și s-a ridicat în zbor. Mă ținea de mijloc cu un braț; ne înălțam împreună, rotindu-ne ca într-un dans minunat. Am trecut peste apă și am zburat deasupra insulei. Puteam s-o văd în întregime: golfurile, stâncile ascuțite care se înălțau spre cer, văile pline de flori, pârâul ce cobora de pe munte într-o cascadă de spumă albă și un nor de culori, de parcă ar fi fost străpuns de privirea mesagerei Iris.

— Iris cea colorată a fost cea care ți-a adus mesajul? am întrebat-o.

— Nu, altul a fost mesagerul.

Spunând acele cuvinte, a început să se rotească; dansul a devenit mai strâns, mai iute, mai amețitor. Vedeam sub mine stoluri de mii de păsări căutându-și adăpost pentru noapte, le-am auzit glasurile când am trecut prin norii roșii ai asfințitului. Am trecut prin stoluri ca o pasăre de pradă; niciodată nu mi-aș fi închipuit că e posibil așa ceva. Apoi m-a lăsat să cad. Cădeam, iar forța aerului aproape că-mi smulgea părul. Calypso a apărut iar lângă mine, aruncându-mi o privire înlăcrimată, și apoi am început să urcăm împreună. Buzele și trupurile noastre se căutau cu o forță nemărginită, arzătoare. Noaptea înmiresmată, cu parfum de ambrozie, ne învăluia. Razele stelelor mă răneau

ca niște săbii. Ființa pe care o îmbrățișam era minunată. Mă lăsa din nou să mă prăbușesc în gol; îmi pierdeam respirația și tunica din cauza vântului, care îmi biciuia spinarea până când simțeam durere. Apoi Calypso mă aducea din nou sus. Am trecut ca vântul printre coroanele copacilor, printre miresmele pământului și ale cerului.

Ne prăbușeam pentru o ultimă oară. Îmi dăduse drumul, nu mai reușeam s-o ating. Ea nu avea să atingă pământul – nimic nu este imposibil pentru un zeu. Eu aveam să mor.

Mă aflam în pat, lângă ea. Era goală, cu o piele aurie, mângâiată de lumină.

— Am făcut dragoste toată noaptea, mi-a spus.

— Am visat că zburam în cer, peste pârâu, peste copaci, printre stele...

— Voiam să înțelegi ce înseamnă să fii nemuritor, înainte să apuci drumul spre moarte.

— Vrei să spui că zeii mă lasă să plec doar ca să mă ucidă pe mare?

— Vreau să spun că ești muritor, iar cu fiecare zi pe care o trăiești te apropii și mai mult de moarte.

— Cât timp am petrecut aici, pe insulă?

— Șapte ani.

— Șapte ani?

— N-ai mai numărat crestăturile de pe trunchiului smochinului sălbatic?

— N-am mai putut. Cicatricele se uniseră într-o singură tăietură.

Așadar, mă apropiam de moarte. Fără să știu, fără să mai număr zilele, lunile și anii. Darurile zeilor, chiar și cele mai frumoase, se plătesc întotdeauna cu lacrimi la sfârșit.

— Odihnește-te acum. Te așteaptă o călătorie lungă.

Amețit și sleit de puteri, am dormit lângă ea. Știam că

despărțirea nu va fi dureroasă pentru ea. Zeii fericiți nu plâng pentru noi, sunt fericiți pur și simplu. În schimb, eu începeam iar să mă gândesc, ca pe vremuri, la trecut, la viitor, la mâncare, la apă, la pânză și la vânt.

Calypso m-a ajutat. Am găsit trunchiurile unor copaci cu lemn ușor, care plutește, tăiate, sprijinite unele de altele, și funii lungi din frunze de palmier. Le-am legat zdravăn. Munceam cu sârg, asudam ca un meșter care trebuie să termine lucrarea înainte ca stăpânul care a comandat-o să i-o ceară. Am luat securea și am cioplit un bloc din lemn de chiparos, am făcut în mijlocul lui o gaură cu sfredelul, apoi l-am potrivit în centrul plutei; era suportul pentru catarg. După aceea am tăiat trunchiurile la dimensiuni descrescătoare, lăsându-l întreg doar pe cel din centru, am obținut astfel un fel de proră. Apoi am tăiat niște scânduri și le-am așezat de jur-împrejur ca un parapet. Am făcut găuri în scânduri și pe marginea trunchiurilor și le-am unit cu niște cuie din lemn de chiparos, cioplite cu securea.

Mă întorceam cu gândul la vremea în care îmi construisem între crengile măslinului patul pentru iatacul nupțial, la tinerețea și speranțele mele. Tristețea îmi invada sufletul, dar nu mă căiam pentru ceea ce făcusem în viața de până atunci. Încercasem ceea ce niciun om de pe lume nu mai încercase vreodată, văzusem ținuturi necunoscute, întâlnisem umbre ale morților cu fețe palide, iubisem și urâsem. Da, provocasem o ură grozavă și poate că aș fi provocat și alta dacă aș fi rămas în viață, dar eu, *fiul unei mici insule*, *fiul unui destin amar*, îmi lăsasem amprenta asupra pământului și a mării.

Am urcat apoi proviziile pe care Calypso, preafrumoasă și ascunsă, le adusese pe plajă pentru mine: apă, vin roșu și tare, alimente de toate felurile, miere, fructe, frânghii, lemne și pânză. Am construit un suport și l-am atârnat în vârful

catargului, iar de el am prins pânza țesută de zeiță în peștera întunecată și primitoare. Am asudat timp de patru zile fără oprire, iar în a cincea zi, lucrarea mea era terminată.

A venit și clipa despărțirii.

În fața mea era zeița strălucitoare. M-a sfătuit să navighez cu stelele Ursei și ale Boarului mereu la stânga, să nu le scap niciodată din ochi. Se uita direct în ochii mei. Nu-i rezistam privirii – mă simțeam de parcă admiram marea de pe o stâncă înaltă, înainte să mă arunc în gol.

— Calypso cea divină... dragoste este ceea ce am simțit pentru tine în fiecare zi și în fiecare noapte petrecută pe insula asta. Dacă aș fi un om singur, un vagabond, aș rămâne aici până când prezența mea te-ar obosi. Nu poți înțelege ce simt pentru că ești o zeiță nemuritoare și nu ai nevoie de nimeni... Dar eu vreau să mă întorc, trebuie să-mi revăd familia și casa: spre asta mă îndeamnă inima.

— Și totuși te înțeleg. Cât ai rămas cu mine, am trăit și eu în timpul tău, nu în al meu, care nu există, ți-am iubit ochii care-și schimbă culoarea când zâmbești, minciunile și poveștile minunate, cuvintele care sunau ca ploaia de primăvară pe flori și pe apele mării... Dacă ar fi posibil, aș vrea să merg cu tine pe pluta asta care urcă pe creasta valurilor, oriunde ne-ar purta vântul.

Am crezut că văd lacrimi în ochii ei și perle lichide alunecându-i pe obrajii perfecți. Știu că nu era posibil, căci zeii nu plâng. Dar ea voia să cred asta. Nimic nu este imposibil pentru nemuritori.

Vântul mi-era favorabil și mă purta departe de insulă. Ne-am uitat unul la celălalt – eu de pe pluta mea, ea de pe stânca înconjurată de ape – până când marea care nu doarme niciodată ne-a despărțit pentru totdeauna și ne-a făcut nevăzuți.

Pluta mea aluneca pe valuri mult mai iute decât îmi imaginasem, cerul era senin, iar vântul adia constant. Îmi luasem undița, cârligele și un năvod din sfori pe care-l legasem de cârmă cu o frânghie. Din când în când îl scoteam din apă; mulți pești argintii și lucioși se zbăteau între ochiurile lui. Îi mâncam cruzi pentru că niciun foc n-ar fi rezistat atât de aproape de apă și de stropii aruncați de valurile înspumate. Țineam cârma în aceeași direcție zi și noapte, iar când simțeam o oboseală de neînvins, o legam și mă urcam pe o mică platformă pe care o construisem într-un colț. Acolo, învelit cu una dintre păturile dăruite de Calypso, închideam ochii, chiar și pentru puțin timp, și mă odihneam. Apoi luam din nou cârma în mână și, când pe marea nemarginită și pustie mă înconjura întunericul, privirea îmi era mereu ațintită asupra Ursei și a Boarului, așa cum îmi spusese Calypso.

Oboseala devenea cu fiecare zi tot mai apăsătoare; brațele și picioarele mă dureau, ochii mă usturau ca și cum ar fi fost plini de nisip, dar mă străduiam să-i țin deschiși cât de mult puteam, ca să nu fiu luat prin surprindere de vreo furtună. Atunci când, epuizat din cauza lungilor nopți de veghe și a strădaniei de a menține direcția plutei, cedam în fața oboselii și îmi permiteam un somn nu chiar profund, dormeam și rămâneam treaz în același timp, atât timp cât reușeam.

Odată, în rarele clipe de abandon complet, am avut impresia că mă plimb pe plaja insulei lui Calypso și am auzit în suflet glasul ei, care-mi spunea: „Poseidon, zeul albastru, se întoarce din țara fețelor arse de soare."

M-am trezit de îndată și am înțeles ce voia să-mi spună zeița cea nevăzută: odată cu venirea primăverii, zeul părăsea tovărășia și mesele etiopienilor, după ce petrecuse iarna cu poporul acela simplu și naiv, și se întorcea în mare. Oare mă văzuse? Sărmana mea plută i-o fi atras privirea? M-am dus la

cârmă și am dezlegat-o, ținând direcția cu mâna mea. Am prins cu mâna stângă funia catargului ca să țin pânza numai în direcția vântului. Făcusem pe lemn cu pumnalul câte un semn pentru fiecare zi petrecută pe mare. Erau șaptesprezece semne, care de data aceea nu mai formaseră o coajă pe lemnul uscat.

Navigam de șaptesprezece zile și șaisprezece nopți, mereu purtat de același vânt, și nu zărisem niciodată vreo corabie sau barcă. În timp ce scrutam orizontul, sperând să văd vreun semn de prezență umană, mi s-a părut că văd un țărm care ieșea din valuri. O insulă sau o parte dintr-un continent înaintată în mare? Inima a început să-mi bată nebunește. Poate că lăsasem în urmă toate nenorocirile? Se terminau necazurile? Oare nu se adeverise profeția? Mă întorceam târziu și cu greutate după ce-mi pierdusem toți camarazii: ce altceva mai putea să vrea neînduplecatul meu dușman? Din păcate, mă înșelam: mânia lui nu se domolise încă.

Mai întâi s-a auzit bubuind un tunet în depărtare, un fel de bombănit înfundat. Apoi un nor negru a început să se apropie, venind dinspre miazănoapte, din stânga mea, apoi s-a pornit o rafală neașteptată de vânt. Catargul a gemut, a scârțâit și s-a răsucit un sfert, astfel încât pânza era aproape în întregime în bătaia vântului. Pluta a cotit brusc la dreapta, bordul stâng s-a ridicat de pe suprafața mării, cel drept s-a afundat, iar apa a năvălit în interior. Trunchiurile s-au ciocnit unul de altul, deși fuseseră legate cu mare grijă.

Marea s-a învolburat, valurile erau tot mai înalte, un fulger a spintecat norul negru care acoperea cerul și marea și, la puțin timp după aceea, un tunet a bubuit deasupra capului meu cu o forță înspăimântătoare. S-a lăsat apoi o beznă desăvârșită. Mă simțeam pierdut. Atunci am strigat: „Poftim, totul se sfârșește aici! De data asta n-o să mai reușesc să mă salvez! Ar fi fost de mii de ori mai bine să mor pe câmpiile Ilionului, luptând în

arșița soarelui împreună cu tovarășii mei din nenumărate bătălii, acoperit de platoșa strălucitoare de bronz. Zeii își bat joc de mine!“ Am strigat furios spre cer și mare: „Haideți! Nimiciți-l pe Odiseu! Vă lipsește forța? Aveți vânt, fulgere, tunete, valuri! Haideți, ce mai așteptați! Sunt singur și gol, un biet om. Mi-ați luat totul, acum luați-mi și viața! Altceva nu mi-a mai rămas!“

Forțele titanice m-au auzit: o rafală de vânt s-a pornit vuind, a zburat de pe o creastă pe alta a talazurilor, trecând prin spumă, risipind-o ca pe o ceață străvezie în aerul înnegurat. A izbit pânza în plin, a rupt catargul și le-a dus departe pe amândouă, smulgându-le ca pe niște frunze de pe crengi într-o noapte de viscol. Imediat după aceea a venit al doilea talaz, înalt ca zidul unei cetăți, s-a năpustit asupra plutei și a sfărâmat-o. Trunchiurile s-au desprins unul de altul. Doar frânghiile le mai țineau legate ici și colo.

Am fost aruncat în mare. M-am afundat în vârtejul care mă tragea tot mai adânc, într-un abis de întuneric și de tăcere. Nu mai reușeam să urc la suprafață, îmi pierdeam simțurile și conștiința că exist. Și totuși, la un moment dat, o forță misterioasă mi-a suflat viață în membre: brațele s-au pus în mișcare, din ce în ce mai puternice și mai iuți, luptându-se cu forța vâltorii, ducându-mă la suprafață.

Am scuipat apa și am tras aer adânc în piept. Mă aflam iar în zgomotul asurzitor al vântului și al mării, în inima furtunii. Purtat în sus de un val uriaș, am văzut ce mai rămăsese din plută. Am înotat cu toate forțele pe care le mai aveam ca să ajung la ea. M-am agățat de singurul parapet care mai rămăsese întreg și am reușit să urc. Doar patru trunchiuri mai erau, ținute de funii și de cuiele din lemn înfipte în ele. Mi-am tras sufletul. Am respirat adânc, lăsându-mi inima, care bătea înnebunită, să se potolească.

Nu știu cât timp epava plutei mele, fără cârmă, catarg și

pânză, a fost dusă departe – nu știam unde –, pe valurile clocotitoare. Eram aruncat dintr-o parte în alta, oasele mele păreau gata să se rupă în fiecare clipă, sângeram din multe locuri, pielea îmi era sfâșiată peste tot. S-a întâmplat apoi ceva care m-a uluit atât de tare încât m-a făcut să uit de furia uraganului. Din apă a țâșnit ca o săgeată o lișiță neagră cu gât alb, care s-a așezat pe parapetul plutei. Vântul îi zburlea penele și părea s-o ia pe sus dintr-o clipă în alta. Creatura mititică rezista de parcă avea gheare de acvilă, și nu lăbuțe palmate. În cioc avea o fâșie de pânză subțire. O voce a răsunat în inima mea: „Înfășoară-te cu asta în jurul pieptului și aruncă-te în apă.“

Zeița mea, în sfârșit. M-am apropiat de marginea plutei ținându-mă de parapet și am strigat: „Tu ești! Tu ești!“ Apoi am întins mâna spre fâșia de pânză muiată în apă. De îndată ce am atins-o, lișița s-a ridicat în zbor și s-a aruncat în apă. A dispărut în valuri.

— Ce mi-ai spus? am strigat. Să mă arunc în apă cu asta? Și dacă este o amăgire?

Am rămas pe plută până când am zărit în depărtare pământul pe care-l văzusem înainte să se dezlănțuie furtuna. Mi-am dat seama că e adevărat ce auzise inima mea. Zeița mea îmi arătase drumul și mă ajutase să îl stăbat. Rămășițele plutei, lovite de un talaz violent, s-au făcut fărâme. M-am aruncat în mare și am înotat mult timp sub apă. Voiam să mă ascund, să dispar. Dușmanul meu trebuia să se convingă că planul lui de răzbunare fusese dus la îndeplinire. Ieșeam la suprafață din când în când, apoi intram iar sub apă. Vedeam că mă apropii tot mai mult de țărm.

Când am fost suficient de aproape, un clocot de spumă, apoi ivirea unui zid de piatră cu muchii tăioase și ciocuri ascuțite m-au făcut să înțeleg că marea mă arunca într-un lanț de stânci.

Avea să mă facă bucăți. Așadar, nu se terminau niciodată nenorocirile? Eram aproape. Un val mai puternic decât celelalte m-a împins spre stânci. Cu toată forța, m-am agățat de una dintre ele cu mâinile goale, dar valul, retrăgându-se, m-a smuls din încleștare. Pielea mi-a rămas lipită de piatră; am fost târât înapoi cu mâinile sângerând abundent. Atingându-mi carnea vie, apa sărată a mării m-a ars ca focul. Am urlat de durere și am reînceput imediat lupta nesfârșită cu destinul cel crud. Am înotat de-a lungul coastei ca să scap de stânci, căutând un loc mai prielnic pentru a păși pe uscat, dar lumina începea să scadă, semn că în curând avea să se întunece. M-a cuprins îngrijorarea; mă gândeam că, dacă lanțul acela de stânci ostile se întinde prea mult, îmi voi găsi sfârșitul în cele din urmă, căci nu voi mai avea suficientă putere, iar după atâta efort, mă voi îneca. Dar apoi mi-am amintit că o lișiță îmi adusese o pânză ca să mi-o înfășor în jurul mijlocului, salvându-mă astfel.

Chiar în clipa aceea s-a deschis cerul, iar printre resturile de nori destrămați s-au ivit razele soarelui la asfințit, care au luminat țărmul. Prăpăstiile erau mai puțin adânci, stâncile de pe țărm, mai rare. Când soarele nu mai era decât o dungă roșie la orizont sub o perdea mai întunecată de nori călători, am văzut o plajă netedă și nisipoasă și gura de vărsare a unui râu limpede, sclipitor. Am simțit prundișul mărunt, apoi nisipul fin; am atins cu tălpile fundul apei și am început să merg, mai întâi cu pași rari, apoi din ce în ce mai iuți, până când am ieșit din mare și am ajuns pe uscat.

Mă aflasem în apă un timp ce mi se păruse nesfârșit. Gâtul îmi ardea de sete. Mi-am cufundat fața în apa râului și am băut cu înghițituri mari. Mi s-a părut că mă nasc din nou. M-am rugat: „O, zeu al acestui râu, m-ai primit și mi-ai ostoit setea, salvându-mi viața cu apele tale. Așadar, primește-mi recunoștința și ai milă de mine, cel care a fost aruncat de mare

pe pământul ăsta, după ce a pierdut totul.“ Am căzut în genunchi și am plâns în hohote. Am suspinat mult timp; fiecare părticică a trupului meu se zguduia.

Când m-am ridicat, un glas mi-a răsunat în inimă: „Dă-mi înapoi ce ți-am dat. Întoarce-te la locul unde se sparg valurile, scoate-ți pânza de la mijloc și arunc-o în apă în spatele tău!“

Lișița venise să-și ia înapoi fâșia aceea de pânză miraculoasă care îmi adusese salvare. Am făcut ce îmi poruncise inima. Am ajuns la valurile care, pierzându-și forța distrugătoare, se întindeau liniștite ca să mângâie nisipul plajei, mi-am scos pânza pe care o legasem în jurul mijlocului și, fără să mă întorc, am aruncat-o în apă în spatele meu. Am auzit glasul unei păsări, apoi nimic.

Eram gol, ca atunci când mă născusem în palatul din munți. Nu mai aveam corăbii, războinici, arme strălucitoare, comori luate din orașul cucerit; nu mai aveam nici măcar o zdreanță ca să-mi acopăr goliciunea. Eram plin de sarea mării, cu barba neîngrijită și părul răvășit, dar mă simțeam liber pentru prima dată, după mulți ani, și născut a doua oară.

Am mers până la marginea unei păduri de stejari, am intrat printre copacii seculari mergând pe un strat gros de frunze uscate care îmi foșneau sub tălpi, apoi, când am simțit că genunchii nu-mi mai rezistă, m-am întins pe jos, m-am acoperit cu frunze, mi-am pus un morman sub cap în loc de pernă și m-am culcat pe pământul acela necunoscut și întunecat. În clipa aceea, luna ieșea din mare.

Mă gândeam la Penelopa.

12

M-a trezit un strigăt ascuțit, neașteptat. M-am ridicat mai întâi în capul oaselor, apoi am sărit în picioare. Mâna s-a dus din instinct la sabia pe care n-o mai aveam. Oare unde ajunsesem? Într-un loc sălbatic? Voi avea de înfruntat alte dificultăți, provocări și suferințe? Îndată după aceea, strigătul a fost repetat de un cor de glasuri tinerești, cristaline. M-am îndreptat spre vocile acelea care îmi sugerau fericire, distracție, tinerețe fără griji. Și am văzut niște fete care se jucau cu mingea. Mingea căzuse în apa râului, ceea ce provocase strigătele pe care le auzisem. Una dintre fete, cea care intrase în apă să o ia, o arunca tovarășelor sale de joacă, care o dădeau mai departe. Cea care o lăsa să cadă era pedepsită.

Nu departe de ele, pe o funie întinsă între două trunchiuri de măslin sălbatic, erau întinse niște rufe la uscat. Ceva mai departe, doi catâri înhămați la o căruță pășteau liniștiți mărar sălbatic și cicoare. În depărtare vedeam câmpuri cultivate, viță de vie bine îngrijită pe pantele unor dealuri line, livezi de măslini cu frunze ce străluceau în lumina orbitoare și limpede a dimineții. Furtuna lăsase în urmă culori strălucitoare și un aer proaspăt și răcoros.

Ochii mi s-au umplut de lacrimi: de cât timp nu mai văzusem o asemenea imagine? Mai văzusem doar în copilăria trăită în Itaca, în golfulețele secrete, pe prundișurile colorate ale țărmului, pe malurile pâraielor care duceau apele insulei spre mare. Inima îmi creștea de bucurie și de emoție. Ajunsesem într-o țară prosperă și îngrijită, pe un pământ guvernat de legi drepte și de conducători înțelepți, un pământ pe care tinerii se puteau juca fără grijă.

După o vreme, fetele au obosit să alerge și să strige și s-au retras la umbră. Prințesa lor a început un cântec, iar celelalte i-

au urmat exemplul. Era o melodie minunată, armonioasă, dar părea oarecum învăluită într-o ușoară melancolie, ca și cum ai admira culorile asfințitului pe mare. Apoi au început să discute, povestindu-și una alteia diferite întâmplări.

Vorbeau o limbă asemănătoare cu a mea; în esență putea fi înțeleasă, dar sonoritatea și cadența ei aproape muzicală erau ciudate. O limbă care părea să fie foarte veche, îndepărtată și izolată. Și hainele erau diferite și ciudate; nu mai văzusem nimic asemănător. La un moment dat, am văzut că una dintre ele, cea mai frumoasă și mai luminoasă, ședea pe un bolovan și le povestea un vis prietenelor sale:

— O fată a venit să mă trezească, părea să fie o prietenă care s-a măritat de curând. Avea aceeași voce și aceeași înfățișare, dar și ceva diferit și straniu. Mi-a spus: „Ce faci încă aici? Lâncezești în pat? Acum ești la vârsta măritișului. Hainele tale, ale fraților și ale tatălui tău, regele, zac uitate într-un colț. Știi că le place să se ducă la bal sau la sfatul bătrânilor purtând haine proaspăt spălate. De ce nu te duci la râu să le speli? E o zi frumoasă, însorită, o să se usuce într-o clipă, iar vântul o să le dea mireasma florilor."

— Chiar așa? a spus una dintre tovarășele de joacă. Suntem aici pentru că prietena ta ți-a apărut în vis?

— Așa este, le-a răspuns. Dar avea ceva ciudat. Simțeam un fior și o foarte puternică senzație că este reală.

Inima mi-a zvâcnit în piept când am auzit cuvintele acelea și am văzut ochii și chipul fetei în timp ce povestea. Știam ce vrea să spună: și eu simțisem asta de multe ori. Era zeița mea, Atena cu ochi albaștri sau verzi. Ea mă trimisese la fetele acelea ca să mă ajute!

Fata care vorbise se deosebea de toate celelalte. Avea haine frumoase și prețioase, cercei și brățări de aur și sandale de purpură. Era sigur o prințesă sau fiica vreunui nobil care locuia

pe acele pământuri. Probabil că și celelalte fete, care se jucaseră cu ea, aveau un statut asemănător, studiindu-le felul în care se purtau și relația apropiată pe care o aveau cu cea mai frumoasă. Un mic grup de alte tinere, îmbrăcate mai modest, se afla la o distanță oarecare: cu siguranță erau slujnice, sclavele tinere ale celorlalte. Din când în când se ridicau și mergeau să verifice dacă rufele se uscaseră.

Eram pe punctul de a ieși din pădure ca să vorbesc cu ele, dar mi-am amintit că sunt complet gol. Dacă s-ar fi speriat, ar fi alergat să-și anunțe părinții, iar aceia m-ar fi vânat și ucis. Și nu mă mai puteam ține pe picioare, eram înfometat, sleit de puteri și aveam nevoie de ajutor. Nu aveam de ales, trebuia să ies din ascunzătoare și să le cer ceva care să mă acopere cât de cât. M-am uitat în jur, am rupt o frunză de laur, mi-am acoperit cu ea partea de sub pântece și m-am îndreptat spre grupul de fete. Probabil că arătam îngrozitor: eram acoperit de sare și de alge, aveam părul ciufulit și încâlcit, ochii roșii și buzele crăpate.

S-a întâmplat așa cum îmi închipuisem. De îndată ce m-au văzut, fetele au început să țipe de frică, alergând să se ascundă. Poate că una dintre ele alerga să dea alarma.

Dar nu toate: singura care a rămas pe loc a fost ea, cea mai frumoasă și mai strălucitoare, stând nemișcată și fără teamă. Se uita la mine mai mult curioasă decât speriată. Mi-era rușine de înfățișarea mea atât de jalnică. Nu știam ce să fac: să cad la picioarele ei și să-i îmbrățișez genunchii în semn de rugăminte? Poate că s-ar fi încruntat, poate că atingerea străinului care arăta atât de rău ar fi enervat-o. Nu, mai bine era să-i spun ceva de la distanță:

— Te rog, *wanaxa*, oricine ai fi, o muritoare sau o zeiță din cele care locuiesc în ceruri... Ești atât de frumoasă încât te pot asemăna cu Artemis, zeița care aleargă prin păduri, te pot asemăna cu...

A schițat un zâmbet. Am mai făcut un pas spre ea. Doar unul...

— Nu mă disprețui pentru înfățișarea mea. M-am aflat în ghearele mării și ale furtunii, am luptat, m-am zbătut printre valuri, pluta mea a fost distrusă, sfărâmată, iar ieri noapte marea m-a aruncat pe plaja asta. Am pierdut totul, chiar și hainele...

Mi-am plecat fruntea.

— Dă-mi măcar o zdreanță să mă acopăr. Ar fi bună și una dintre pânzele pe care le-ai adus să înfășori rufele spălate și uscate. Cândva eram un om puternic, comandant al multor războinici, și multe corăbii mă urmau. Acum nu mai am nimic.

Lacrimile care îmi izvorau nestăvilite din ochi în timp ce vorbeam erau adevărate; le simțeam fierbinți și amare la colțurile gurii. N-am reușit să mai spun altceva. Am rămas nemișcat, acoperit numai de o frunză.

Au început să se apropie și celelalte fete. Poate că le era rușine să-și lase singură stăpâna, sau erau curioase să-l vadă pe străinul adus de mare pe nisipul plajei.

— Apropie-te, mi-a spus, nu te teme.

Am mai făcut câțiva pași. De la distanța aceea nu puteam, bineînțeles, să-mi ascund aspectul neîngrijit și pielea, care, din cauza apei sărate, era uscată ca aceea a unui om bătrân.

— O să te las în grija slujnicelor, ca să te spele. Apoi o să te îmbraci cu asta.

Și a luat de pe funie o minunată haină albă, dintr-o țesătură foarte fină de in, și o mantie, ca să-mi acopăr umerii. Mi-a mai dat un vas mic, cu ulei limpede.

— Nu, *wanaxa*, nu-i bine ca fetele care încă nu au soț să vadă un bărbat matur gol.

Am întins mâna și am luat hainele și uleiul. Apoi am mers cu spatele până când am simțit niște stânci acoperite de nisip.

Râul le ocolea, dând naștere unei bălți, după care se vărsa în mare cu un murmur abia auzit. M-am spălat cu grijă, mi-am ținut fața mult timp în apă, înmuindu-mi părul și barba, apoi mi-am afundat de mai multe ori unghiile în nisip până când s-au curățat și au devenit albe. Am văzut o tufă de levănțică pe malul apei, crescând în plin soare; mi-am frecat corpul cu florile ei. M-am uns apoi cu uleiul, iar pielea mi-a devenit mai catifelată, cum este cea a unui tânăr.

Am ieșit din apă și m-am rezemat de stâncă pentru a mă usca. Când m-am uscat, m-am îmbrăcat cu haina albă. În clipa aceea am simțit un fior, o senzație de frig, apoi de fierbințeală și o bătaie grăbită de aripi. M-am răsucit pe călcâie; o lișiță și-a luat zborul de pe apa râului și a dispărut în pădure.

M-am apropiat de frumoasa prințesă. Se uita la o rățușcă plutind pe apa râului împreună cu bobocii. Și-a ridicat privirea când mi-a văzut umbra. O expresie de uimire i-a apărut pe față. Avea în față un bărbat, nu o epavă umană. A poruncit să mi se aducă un scăunel, apoi mâncare din belșug și o cană mare de apă. Am folosit un bolovan drept masă. Îmi era foame. Mi-am refăcut forțele mâncând pâine, carne friptă și fructe. Când am terminat de mâncat, am întrebat-o:

— Ce pământ este ăsta, *wanaxa*, și cine locuiește aici? Poți să-mi spui dacă există vreun oraș și să-mi arăți cum ajung acolo ca să primesc o mână de ajutor? Când o să pot, o să-ți înapoiez haina asta. E prea scumpă pentru un om atât de nefericit ca mine.

S-a apropiat. Poate că a simțit mirosul de levănțică și a înțeles că nu sunt un om oarecare, că-i admir frumusețea și-i respect rangul.

— Cine ești? m-a întrebat.

Schimbarea înfățișării mele o impresionase. Poate că zeița îi făcuse privirea mai binevoitoare.

— Numele meu este... Nu cred că numele meu ți-ar spune ceva. Sunt doar un naufragiat pe care soarta cea potrivnică l-a lovit fără milă. Te rog, spune-mi unde sunt.

— Asta e o insulă, străine. Se numește Scheria și aici trăiesc feacii, poporul meu. Suntem cei mai buni și mai cutezători marinari din lume: nu există pământ pe care să nu fi ajuns și să nu-l cunoaștem. De când ne aflăm aici, nu am purtat niciun război pentru că insula noastră este foarte departe de orice pământ locuit, dar suntem războinici formidabili, gata să murim pentru țara noastră dacă este nevoie. Orașul e aproape, de acolo am venit cu căruța trasă de catâri. Acolo domnesc forța lui Alcinous și frumusețea mamei mele, Arete. Eu sunt fiica lor, Nausicaa, și am cinci frați, dintre care doi sunt însurați. O să te ducem acum la palat, unde o să vezi tot felul de minunății. Ascultă-mă bine: când intri, aruncă-te imediat la picioarele mamei mele, și nu la ale tatălui meu. Dacă o convingi pe ea, i-ai convins pe el și pe cei doisprezece bătrâni din consiliu. O să recunoască haina pe care o porți. Spune-i adevărul.

Am dat din cap. Între timp, fetele adunaseră hainele uscate, le înveliseră în pânze mari și le puseseră în căruță. Apoi se urcaseră lângă prințesă. Eu mergeam în urma lor, pe jos.

Am străbătut pășuni întinse cu cirezi de vaci, turme de oi, viță-de-vie și livezi de măslini și de arbori fructiferi care dădeau roade în toate anotimpurile. Pe alocuri se vedeau pâlcuri de palmieri viguroși, cu forme și trunchiuri desăvârșite, plini și ei de fructe. Am traversat pe punți de lemn două pâraie cu ape învolburate, asemănătoare cu acela pe care-l văzusem cu o seară în urmă vărsându-se în mare. Apoi am început să văd orașul: era așezat în jurul portului și înconjurat de ziduri puternice. Corăbiile erau trase pe uscat, lângă drum; în jurul lor, meșterii dulgheri șlefuiau vâsle și curbau scânduri pentru cocă. Fortăreața domina priveliștea.

Nausicaa s-a întors spre mine si mi-a spus:

— Nu te apropia prea mult, lumea bârfește. O să spună: „Cine o fi străinul ăla frumos care o însoțește pe prințesă? Unde l-o fi găsit? Cu siguranță e logodnicul ei. E prea mândră să accepte un tânăr din orașul ei.“ Sunt răutăcioși, înțelegi?

Mi-a arătat o pădure de stejari, chiparoși și măslini, aflată nu prea departe.

— Vezi păduricea aia? Oprește-te acolo. E umbră și un izvor cu apă rece. Așteaptă să ajung la palat. După aceea vii și tu. O să te întâmpin la poartă.

Îmi râdea inima în piept pentru că Nausicaa îmi spusese în felul acela că mă găsește un bărbat destul de arătos. Înainte să plece mi-a spus:

— Când începi să urci, nu te opri să vorbești cu nimeni întâlnit în cale. Aici nu vine nimeni niciodată, căci suntem departe de orice alt pământ, așa cum ți-am spus. Oamenilor nu le plac străinii.

Mi-am încetinit mersul, păstrând o oarecare distanță ca să nu trezesc curiozitatea locuitorilor, și m-am oprit în pădurice. Am așteptat o vreme ca prințesa să poată ajunge la palat, repetând în minte ce-mi spusese să fac. Apoi, când am socotit că trecuse suficient timp, am pornit spre palat. Îmbrăcat în hainele acelea, treceam drept un localnic și, pentru că nu vorbeam cu niciun om întâlnit în cale, ci îmi vedeam de drum ca un trecător oarecare, absorbit de gânduri, nimeni nu mă întreba de vorbă.

Pe măsură ce urcam spre cetate, în fața ochilor mi se așternea imaginea minunată a portului cu sute de vase de toate dimensiunile, de transport sau de luptă, având pinteni la proră și vâsle pe ambele părți. În capătul digului se aflau mașinării uriașe pe care doar Hefaistos, zeul fierar, le-ar fi putut construi; mă gândeam că fuseseră puse acolo în scop de apărare a portului în caz de atac. Nu mai văzusem niciodată așa ceva.

Când am ajuns destul de sus, am văzut ceva ce până în clipa aceea îmi fusese ascuns vederii sau nu putusem să-mi dau seama ce este: în spatele cetății se înălța un munte, iar în vârful lui se afla un bolovan de dimensiuni uriașe, mare cât cetatea. Dintr-o parte, acolo unde mă aflam urcând spre fortăreață, se vedea limpede că stă în echilibru, sprijinindu-se pe munte numai pe o mică suprafață. În spate era complet desprins de munte și părea că orice tremur, orice vibrație a solului l-ar fi putut mișca din loc, făcându-l să se rostogolească peste oraș. Nimeni nu arăta să-și facă griji din pricina asta. Părea că bolovanul acela imens era acolo dintotdeauna. Locuitorii se născuseră cu acea amenințare, la fel ca părinții lor și părinții părinților. Cine putea ști... Nu mai speria demult pe nimeni.

Am ajuns la fortăreață și în sfârșit am avut în față palatul. Nu mai văzusem niciodată ceva asemănător, nici măcar de la distanță. Jos erau mai multe trepte, apoi urmau șiruri de coloane impunătoare. Erau de culoarea fildeșului, având capiteluri pictate în roșu și auriu. În spate, în umbră, se înălța poarta de la intrare, care avea marginile sculptate. Deasupra ei, sub un balcon cu coloane, erau câteva ferestre deschise, cu tocuri fin decorate, iar în mijlocul zidului era pictată o scenă grandioasă: o sută de corăbii străbăteau întinsul mării, ducând un întreg popor care părea să migreze în altă parte; delfini albaștri săreau din apă ca să însoțească și chiar să călăuzească vasele acelea lungi, cu pânze umflate de vânt; pe fundal se vedea pământul pe care oamenii aceia îl părăseau – roșcat, cu pâlcuri de palmieri și lei care vânau animale cu coarne lungi.

La baza treptelor erau două statui de argint minunate, uimitor lucrate, de parcă Hefaistos le-ar fi plăsmuit și turnat cu măiestria lui fără pereche. Ca vrăjit, m-am oprit câteva clipe să le admir: reprezentau doi câini de pază uriași, cu ochi de jasp, ca flacăra, și coada curbată spre față, deasupra spinării. M-am

îndreptat spre trepte ca să ajung la poarta de la intrare. Când am urcat prima treaptă, câinii și-au întors capul spre mine, și-au căscat botul plin de colți de fildeș și au scos un sunet înspăimântător, ca un fel de lătrat. Apoi au început să-și miște labele, îndreptându-se spre mine. Îngrozit, m-am oprit cu ochii la ei, dar în clipa următoare s-a auzit în spatele meu un hohot de râs: Nausicaa.

M-am întors și am văzut-o coborând treptele.

Încă mai tremuram, dar i-am spus:

— Statuile alea sunt minunate. N-am mai văzut până acum altele atât de frumoase.

Nausicaa mi-a zâmbit.

— Nu sunt statui, după cum ai văzut. Sunt automate.

Am dat din cap fără să înțeleg.

Atunci, Nausicaa a lovit într-un gong care atârna de un pilastru, iar câinii și-au închis fălcile și s-au întors la locurile de pază.

— Acum putem intra, mi-a spus zâmbind. Vino după mine.

Am mers în urma ei.

— Ce reprezintă pictura cu corăbii de pe peretele balconului de sus?

— Istoria feacilor, poporul nostru. N-am trăit întotdeauna în Scheria, insula noastră. Cândva locuiam în Hiperia, în preajma ciclopilor... De aceea loggia asta se numește „loggia migrației“.

Aveam pe chip o expresie de suferință: amintirea monstrului aceluia și a oamenilor mei măcelăriți era încă vie și puternică. Nausicaa a ghicit în ce stare sufletească mă aflu.

— Ce este, străinule?

— Nimic. Dar am auzit că sunt creaturi înspăimântătoare și nespus de crude.

— Așa este. De aceea, regele Nausitoos a hotărât să ne părăsim patria străveche și să navigăm până aici. Suntem la

mare depărtare de toți, dar trăim bine, în pace, și nu ne lipsește nimic. Insula asta e binecuvântată de zei.

Poate că-mi citise în privire neîncredere, căci a adăugat:

— Nu crezi că este așa? Ai văzut târgurile pline, portul înțesat de nave, ogoarele cultivate, pășunile bogate și cirezile numeroase.

— E cea mai frumoasă țară din lume, n-am nicio îndoială.

Între timp, una dintre slujnice intrase în palat, anunțând sosirea noastră. Nausicaa mi-a făcut semn să merg în urma ei. Am trecut prin atriumul în care stăteau de pază doi războinici impunători, înarmați cum nu mai văzusem niciodată și îmbrăcați în tunici și mantii de aceeași culoare.

— Arată astfel ca să se deosebească de alții pe câmpul de luptă, dacă ne-ar ataca vreodată cineva, mi-a explicat prințesa.

Am mers mai departe pe un coridor larg, cu o pardoseală din pietre tăiate desăvârșit, de culori diferite. Din loc în loc se vedea delfinul sculptat într-o piatră albastră, încastrată printre celelalte. Mă gândeam că delfinii pe care-i văzusem în pictura mare din față reprezintă animalele marine care-i conduseseră pe feaci spre Scheria. Toate popoarele care migrează sunt călăuzite de un animal: acvilă, lup, urs... *Probabil că e tare trist să-ți părăsești pentru vecie pământul.*

După câțiva pași am intrat în sala tronului, unde se aflau un rege și o regină care păreau mai degrabă zei decât muritori. Ușa cea mare era deschisă, păzită de alți doi războinici. Erau foarte tineri. Mă întrebam dacă luptaseră vreodată. Poate că părinții sau strămoșii lor luptaseră când trăiseră în preajma ciclopilor, dar nu și ei. Insula părea separată de restul lumii și probabil că văzuseră destul de puțini străini. Când am intrat în urma prințesei, s-au întors toți și s-au uitat la mine, urmărindu-mă apoi cu privirea de parcă voiau să-mi studieze în amănunt mersul, mișcările mâinilor, hainele pe care le purtam și pe care

ei poate că le recunoșteau.

În fața mea se aflau regele și regina îmbrăcați în haine simple, dar prețioase, care le dădeau grație și măreție. Regina avea părul negru, ochi luminoși de culoarea ambrei, gene lungi și negre, sprâncene fine și un corp zvelt și armonios, care abia se zărea sub rochie. Regele avea barba și părul bine îngrijite, negre, cu câteva fire albe, și ochi negri și pătrunzători. Părea să aibă mult mai mulți ani decât soția lui. Aveam să aflu de la Nausicaa în zilele care au urmat că este unchiul ei; o luase în căsătorie după moartea fratelui său, primul ei soț.

M-am aruncat la picioarele reginei și i-am îmbrățișat genunchii.

— *Wanaxa* divină, i-am spus, mă aflu aici, la picioarele tale, după ce am suferit multe nenorociri. Corabia mea cea frumoasă a naufragiat în timpul unei furtuni și am pierdut totul. Marea m-a aruncat ieri pe plajă, în timp ce se lăsa noaptea, după ce petrecusem o zi și o noapte în abisul de apă, atârnat de o grindă...

Mi-am dat seama că regina se uită la mâinile mele rănite și jupuite și la hainele în care eram îmbrăcat.

— Nu mai aveam nimic, nici măcar o zdreanță. De la distanță, acoperindu-mi trupul cum am putut, am implorat-o să mă ajute pe strălucitoarea ta fiică, venită cu slujnicele să spele rufe la râu. Arătam îngrozitor. Au fugit toate fetele, în afară de ea, preafrumoasa ta fiică. Cu siguranță are curajul unui neam mare, forța sacră a tatălui și grația și frumusețea mamei. Ea a fost cea care mi-a arătat drumul spre palat. Te rog să mă iei sub aripa ta. Îndură-te, te rog.

Abia atunci mi-am ridicat privirea și am văzut că spusele mele o impresionaseră pe regină. Mi-a făcut semn să mă ridic în picioare, apoi și-a îndreptat privirea spre soțul ei. M-am întors așadar spre el.

— Mărite rege, *wanax* Alcinous, te rog să-mi dai ajutor și găzduire, pentru că nu mai am nimic.

Regele a făcut un semn din cap. Toate gesturile lui erau calme și măsurate. Așa îmi închipuiam că se mișcă zeii nemuritori din cer, când stau la sfat în jilțurile lor.

— Le ai deja pe amândouă, pentru că tot ce este pe placul soției mele este și pe placul meu. Și pentru că noi îi primim întotdeauna pe săraci și pe naufragiați. Acum te rog să accepți să iei cina cu noi când soarele o să fie la asfințit și o să vină momentul să ne așezăm la o masă îmbelșugată, să ne înveselim sufletul cu vin roșu și să ascultăm cântecul poetului care spune povești minunate. Între timp, Nausicaa o să te ducă în camera ta și o să-ți dea alte haine, încălțări, o centură și agrafe frumos lucrate, ca să-ți prinzi mantia pe umeri.

— Sufletul meu, *wanax*, este plin de recunoștință, i-am răspuns. De când am pornit pe drumul ăsta nesfârșit de întoarcere, n-am fost niciodată primit astfel și n-am văzut niciodată un asemenea ținut fericit. Pe fiica ta am asemuit-o încă de la prima întâlnire cu o zeiță.

M-am înclinat adânc, am sărutat mâna regelui, apoi pe cea a reginei, după care am urmat-o spre balconul cu scena migrației pe fata care îmi arătase atâta compasiune. De acolo se vedea o priveliște care îți tăia respirația – atât era de uimitoare. Soarele coborâse în oglinda mării, dar lumina lui roșie rămăsese în norii care treceau ca niște pânze stacojii pe apa portului nemișcată și lucioasă.

— Îți place insula noastră? Dar orașul nostru? m-a întrebat Nausicaa.

Lumina asfințitului îi rumenea fața și părul.

— Mai mult decât oricare alt loc văzut vreodată... Dar ceva mi-a strecurat o umbră de tristețe în suflet.

— Ce anume?

Am întins mâna, arătând spre vârful muntelui care se înălța la dreapta cetății și a palatului.

— Bolovanul enorm de acolo, care stă deasupra orașului și a portului. De jos pare să fie o parte din munte, dar de aici se vede că e aproape un miracol că stă pe un colț de stâncă. Nu i-ar trebui mult să cadă.

Eram pe punctul de a spune că Poseidon, zeul albastru, cel care zdruncină pământul, ar putea să cutremure insula bătând în pământ cu tridentul, făcând astfel bolovanul să se rostogolească, dar am tăcut pentru că mi-am dat seama în ultima clipă că eu aș fi fost cauza unui asemenea dezastru. Nu puteam îndura gândul că aș putea aduce o nenorocire unei țări atât de frumoase și de prospere și preafrumoasei prințese, care mă primise, hrănise și îmbrăcase, iar în clipa aceea mă conducea spre camera mea din palatul regelui, tatăl ei.

Ochii Nausicăi, întotdeauna senini, s-au posomorât din cauza unei tristeți neașteptate.

— Noi nu ne gândim la asta, oaspete străin. Bolovanul ăla ar putea să se afle acolo de la începutul lumii... De ce ar trebui să cadă acum?

— Te rog să mă ierți, i-am răspuns. N-ar fi trebuit să spun asta. Te-am întristat degeaba.

Nausicaa n-a mai spus nimic, mi-a făcut semn să o urmez până la camera mea, iar eu am făcut întocmai.

Când am ajuns, mi-a deschis ușa și m-a poftit să intru. Mi s-a părut că fața ei desăvârșit plăsmuită era din nou senină.

— Greșești, mi-a spus. Noi, feacii, ne tragem din Poseidon, zeul albastru care l-a făcut pe primul nostru strămoș împreună cu o descendentă a tribului giganților, Peribeea. De ce ne-ar face pământul să se cutremure?

Eu știam motivul, dar n-am avut curaj să i-l spun.

13

În seara următoare sosirii mele, regele și regina au organizat un ospăț. Fuseseră invitați toți bătrânii; am văzut că fiecare ține în mână un sceptru și e numit „rege“. Heraldul lui Alcinous îi chemase. S-a servit pâine, carne friptă și cel mai bun vin, făcut din viile suveranului.

Eram un oaspete respectat, dormisem deja în palatul regal. M-ar fi putut întreba cine sunt, dar n-au făcut-o. Numai regele m-a întrebat cum am ajuns la palat. I-am răspuns:

— Am mai spus, *wanax*, fiica ta m-a văzut și m-a ajutat. Pluta mea a naufragiat... Pentru că am înotat din răsputeri, n-am murit zdrobit de stâncile de la mal, ci am ajuns la gura de vărsare a râului vostru. Fără nimic, într-o stare mizerabilă...

— Dar n-a fost ea cea care ți-a oferit protecție, a spus Alcinous. Tu i-ai cerut-o.

Așa cum era normal, Nausicaa nu avea secrete față de părinții ei. Iar Alcinous îmi pusese o întrebare al cărei răspuns îl știa deja, dar voia să înțeleg că știe tot ce se întâmplă în regatul lui.

— Așa este, am răspuns, dar ce puteam să fac?

— Și de unde ai luat hainele pe care le porți? m-a întrebat regina.

Știau foarte bine răspunsul, dar regina voia să știu că nu-i scapă nimic.

Mi-am plecat fruntea.

— Mi le-a dat fiica ta, strălucită *wanaxa*. N-aveam de ales: nu mai rămăsesem cu nimic, n-aveam nici măcar o zdreanță ca să-mi învelesc mijlocul. Ea mi-a arătat unde să mă spăl și, pentru corpul meu hăituit, mi-a dat ulei fin și hainele pe care le port acum.

Regina mi-a zâmbit din priviri pentru că-i spusesem

adevărul. Regele a început iar să vorbească:

— Ești binevenit sub acoperișul nostru. Pari un bărbat puternic, curajos și nobil. Noi obișnuim să-i ajutăm pe cei care au nevoie. Se vede că meriți ajutorul pe care ni-l ceri.

Așadar, am rămas în palatul regelui Alcinous, tatăl Nausicăi. Omul avea într-adevăr ceva divin, la fel și soția lui, Arete, o femeie de o frumusețe maiestuoasă. Domneau peste un popor harnic și – s-ar fi putut spune – fericit și peste un pământ îndepărtat, binecuvântat de zei și de natură. Erau toți longevivi, iar cât timp am stat pe insulă, n-am văzut schilozi, invalizi, șchiopi sau cocoșați. Poate că erau o rasă desăvârșită sau poate că nu aveau defecte fizice, răni sau semne pe trup datorită absenței războaielor și a conflictelor.

Pentru a-și duce la îndeplinire sarcinile, suveranul era ajutat de doisprezece bătrâni, cei mai înțelepți și respectabili din tot regatul. Cei cinci fii ai lui locuiau în palat, iar înfățișarea lor trăda forța calmă a părinților. Câteodată mi se părea că le simt neîncrederea. Și era normal să fie astfel, pentru că sigur văzuseră felul în care sora lor se uita la mine și mă asculta cu o privire vrăjită; pentru ei eram un necunoscut fără nume și patrie.

Mai târziu, regele și-a trimis crainicul să-i invite pe oaspeții cei mai de vază și a poruncit să fie chemat cel mai faimos rapsod de pe insulă: Demodocus cel orb, dar înzestrat cu o voce divină și cu miraculoasa artă de a povesti acompaniat de țiteră. A fost singurul om pe care l-am văzut în Scheria cu o infirmitate din naștere, dar în cazul lui, zeii fuseseră drepți, despăgubindu-l cu o voce armonioasă și cu harul cântului. Zeii cer întotdeauna un preț mare în schimbul darurilor pe care le fac. Asta i se întâmplase lui *wanax* Admetus, regele din Pherae, Cassandrei și lui Demodocus.

Ospățul a fost îmbelșugat, dar musafirii arătau cumpătare

la mâncare și vin; preferau să discute în loc să-și umple burta. Vorbeau despre familie, despre învățătorii pe care îi aleseseră să se ocupe de educația copiilor, despre visuri și aventuri din tinerețe. Aveau puține generații de strămoși, care trăiseră în preajma unor neamuri primitive și sălbatice. Din ele, mama pământ și natura încercaseră să creeze o rasă mai înțeleaptă și mai conștientă de al ei destin. Se îndepărtaseră de ciclopi și de giganți, preferând să-și urmeze drumul spre desăvârșire. Vorbeau despre zei ca despre niște persoane care le sunt apropiate, pe care le văd luând parte la sacrificii și le întâlnesc dimineața sau la asfințit, în orele cu lumină firavă, pe câmpuri, pe mare ori pe plaje pustii.

Când mesele au fost strânse, un servitor a adus o cupă mare cu vin roșu și a pus-o lângă rapsod. Acesta a luat o înghițitură și apoi și-a început cântecul. Văzându-l, mi-am amintit de rapsodul de stradă care îmi cântase în seara aceea tristă în care, după ce eu și Menelaus eșuaserăm în misiunea noastră de la Troia, începusem să mă pregătesc de o melancolică întoarcere acasă. Inima îmi prevestise lucruri rele – și avusese dreptate –, închipuindu-și câte dureri avea să îndure pe câmpiile și la zidurile sacre ale Ilionului.

Am început să mă gândesc la Ilion când am auzit cântecul lui Demodocus. Era atât de puternic și de răscolitor încât *mi-a rămas întipărit în memorie și îmi tulbură și astăzi mintea*.

Lăsați-mă, o, iluștri, glorioși feaci,
Să vă povestesc cum s-a pornit cumplita sfadă
Dintre Ahile cel iute de picior și Odiseu cel molcom
Despre felul în care trebuia să cadă mândrul Ilion:
Prin forța brațului, sau prin viclenie.

Nu-mi aminteam întâmplarea aceea, dar poetul a readus-o la viață. Mi-am adus aminte de cearta aceea, o avusesem în

cortul lui *wanax* Agamemnon. Ahile credea că numai puterea suliței și a sabiei pot duce la bun sfârșit asediul. Eu, însă, îi spusesem: „Vorbești așa pentru că ești nemaipomenit de puternic, chiar invincibil. Pentru tine, războiul e un izvor de glorie nesfârșită; pentru camarazii noștri este durere, amărăciune, suferință și moarte fără rost. Iar dacă mintea mea o să găsească modul în care să pună capăt acestui război interminabil, cucerind Ilionul, eu o să-l fac să cadă!“

Astfel, sau într-un mod asemănător, a povestit rapsodul ce se întâmplase în ziua aceea îndepărtată, iar inima mi s-a topit în piept. În timp ce povestea în continuare, simțeam că lacrimile îmi încețoșează vederea. Mi-am ascuns fața cu mantia. Am plâns, n-am mai încercat să mă mai abțin. Erau prea dureroase amintirile acelea. Mi se părea greu de suportat și gândul că trecuse mult timp de atunci; acele întâmplări străbătuseră toate granițele pământului și deveniseră o sursă de inspirație pentru aezi. Când lacrimile mi s-au oprit, mi-am descoperit din nou fața, dar am observat că regele Alcinous se uită la mine cu atenție. Poate că încerca să-și dea seama cine sunt, văzându-mă că vărs lacrimi la auzul poveștii. Poate că rapsodul, deși era orb, înțelesese. Cel care este lipsit de vedere are celelalte simțuri ascuțite; adulmecă durerea așa cum leul își adulmecă prada. Ne-am despărțit târziu, chiar dacă aș fi vrut să mă retrag mai devreme. Sufeream prea tare, dar nu puteam să fiu lipsit de respect față de rapsod și de ilustrul *wanax* al acelei case divine. Am mai plâns când am rămas singur, udând perna cu lacrimile mele.

Petreceam destul de mult timp cu Nausicaa. Îmi arăta mai mult afecțiune decât respect. Era încă la o vârstă visătoare și își închipuia viitorul ca fiind un loc și un timp pline de magie, în care iubirea și cele mai frumoase și profunde sentimente se contopesc pentru a crea un nor de aur și o grădină cu fructe

minunate, pe care le poate culege oricând. N-am împiedicat-o să viseze, dar nici nu i-am încurajat sentimentul de admirație pe care îl simțea față de mine, sentiment care era pe punctul de a se transforma în altceva. Nu voiam ca soarta mea atât de amară să-i influențeze destinul și nu doream să rămân acolo mai mult decât era necesar. Voiam din ce în ce mai tare să mă întorc pe pământul meu și la familia mea, dar mă temeam că echilibrul misterios în care se afla ura ce mi-o purta Poseidon s-ar fi putut distruge în orice clipă. De aceea, numele meu nu trebuia să fie rostit pe insula Scheria.

Nausicaa mi-a spus povestea poporului și a strămoșilor ei, m-a distrat cântându-mi ceva nespus de suav, acompaniată de un instrument cum nu mai văzusem până atunci: niște foale mici, ca ale fierarilor, care suflau aer în zece tuburi micuțe de argint, scoțând sunetete armonioase și delicate. Semăna cu un cor de fete. Am văzut că foalele acelea au o mică greutate de plumb care era ridicată cu o sforicică legată de piciorul prințesei mele. Apoi mi-a pus o întrebare căruia nu-i puteam da un răspuns:

— Cine ești?

— Eu sunt... un nimeni, un naufragiat, un cerșetor care nu avea nimic să-și acopere trupul. Nici marea nu m-a vrut, așa că m-a lepădat pe plajă. Să nu crezi că nu-ți răspund pentru că sunt nerecunoscător sau am o inimă aspră. Tu ai fost cea mai blândă și mai binevoitoare dintre toate ființele de aici și aș face orice pentru tine, chiar și cu prețul vieții mele. Poți să mă crezi...

— N-ai încredere în mine? Ce altceva trebuie să fac să crezi că nutresc pentru tine un sentiment care îmi umple sufletul, iar uneori mi-l rănește?

Mi-am mușcat buzele. Aveam multe cuvinte, dar nu-și găseau calea spre ea. Nu-mi doream sentimentele ei, nu-mi

doream iubirea unei fete abia îmbobocite. Fericit va fi cel care o va acoperi cu daruri nupțiale și o va purta pe brațe în iatac – un mire tânăr, în floarea vârstei. Dar nu eu! Asta merita ea, asta meritau părinții ei și acel popor de semizei: să nu fiu eu! Să nu fie o ființă blestemată de oameni și de zei, rănit până în adâncul sufletului de război și de moarte.

— O să vină și clipa, *wanaxa* mea, prințesă mult iubită, dar acum trebuie să te protejez, căci eu sunt plin de amărăciune și de nenorociri, iar la fel este și numele meu. Ai vrea așa ceva?

Poetul a mai cântat în altă noapte: de data aceea, despre calul care a dus la căderea sacrului Ilion, la moartea lui Priam, a copiilor lui și a micului Astyanax, aruncat de pe ziduri de războinicul sălbatic, focosul Pyrrhus. A cântat despre sânii goi ai mândrei Elena, despre plânsetele femeilor și ale copiilor și despre focul dezlănțuit care înghițise casele și palatul cu cincizeci de iatacuri.

Nici atunci nu mi-am putut ascunde lacrimile și suspinele, iar regele m-a urmărit îndelung cu privirea. Când a terminat de cântat, iar în sală s-a lăsat o tăcere profundă, Demodocus s-a apropiat și a rămas în picioare în fața mea. Nausicaa se uita la mine; în ochi îi tremurau lumina și tenebrele.

— Cine ești?

Am rămas iar mut. N-am scos niciun cuvânt, iar tăcerea mea a cuprins toată sala, întinzându-se peste meseni, rege, regină, prinți, frumoasa Nausicaa și rapsodul ai cărui ochi albi, dacă ar fi putut vedea, ar fi citit în privirea mea cine sunt.

În cele din urmă, Alcinous a spus:

— Dacă oaspetele străin nu vrea să spună cine este, înseamnă că are un motiv. Poate că a avut parte de suferințe de nedescris și încă nu are încredere în oameni, temându-se să nu aibă parte de noi dureri. E miezul nopții și a venit momentul să ne odihnim și să ne lăsăm în voia somnului, ca să ne refacem

forțele după o zi trudnică. Mâine o să fie o mare petrecere pe insulă, în amintirea vechii noastre călătorii, când am plecat din Hiperia, patria strămoșească, ca să ne căutăm alta. Poseidon, zeul albastru care înconjoară pământul, ne-a călăuzit poporul și a trimis delfini să ne arate calea și să ne conducă spre iubitoarea Scheria. Tinerii o să participe la tot felul de întreceri, iar cei mai buni o să primească premii foarte frumoase. Cu siguranță, mulți dintre ei o să atragă atenția fiicei noastre, care încă n-a ales cine să-i dea daruri nupțiale. Sunt toți nobili, tineri și viteji, dar eu aș vrea ca oaspetele nostru să fie alesul...

Toți cei prezenți s-au uitat unul la altul, mirați de cuvintele acelea. Nausicaa s-a înroșit. Cu siguranță, cuvintele lui vor ajunge peste tot, zvonul se va răspândi în tot orașul, iar eu voi fi urât de multă lume. Mi-am amintit vorbele pe care bunicul Autolycus le spusese când venise să-mi pună *numele pe care-l port*: „Numele lui o să fie Odiseu pentru că eu am ajuns aici trezind multora ură.“ Și mi-am adus aminte că nu i-am văzut umbra printre fețele palide când l-am chemat pe Tiresias, profetul teban. Poate că se ascundea?

— E un om care a trecut prin multe, a continuat marele rege, știe ce este durerea și nu-i poate dori celei de lângă el decât zile fericite.

Mi-am plecat fruntea tulburat. N-am reușit să scot niciun cuvânt. Înainte de a-i saluta pe cei de față și a mă retrage în cameră, mi-am îndreptat privirea spre Nausicaa și i-am văzut ochii strălucind în lacrimi.

În noaptea aceea mi-a fost greu să adorm și am auzit de mai multe ori automatele care păzeau poarta palatului: mergeau înainte și înapoi, își deschideau fălcile și lătrau cu un zgomot metalic la niște prezențe neștiute, care umblau prin beznă.

Când s-a făcut ziuă, am auzit slujnicele și servitorii curățând pardoseala și treptele și cântecele și sunetele de flaut care se

înălțau din stradă, anunțând solemna sărbătoare.

Când a venit clipa, m-am îmbrăcat într-o haină frumoasă, albă, abia spălată și am coborât lângă rege, regină și ceilalți oaspeți ai palatului, alăturându-mă procesiunii care se forma în fața treptelor. Am ajuns astfel la un sanctuar unde Alcinous a sacrificat un taur în cinstea lui Poseidon, acompaniat de un cor de fete care cântau despre lunga călătorie a feacilor de la Hiperia până la noua patrie, departe de toate celelalte pământuri. Taurul a căzut sub lovitura de secure, preoții i-au ars pulpele în onoarea zeului, iar măruntaiele și restul de carne au fost fripte și pregătite pentru marele ospăț pe care regele îl oferea după desfășurarea jocurilor.

M-am uitat de mai multe ori în jurul meu, încercând să surprind vreun zeu care ia parte la sacrificiu. Așa îmi spusese Nausicaa: uneori, cu ocazia sacrificiilor, zeii își fac simțită prezența. Dar n-am văzut pe nimeni, așa că m-am simțit ușurat. Dacă zeul albastru ar fi apărut și m-ar fi văzut, n-aș fi rezistat. Poate că asta m-ar fi omorât, pentru că zeița mea se făcuse nevăzută; poate că puținele dăți în care mi se păruse că-i simt prezența fuseseră doar iluzii. Puterea ei nu m-ar fi putut apăra.

Ne-am îndreptat apoi spre marea arenă pregătită în piață, în centrul orașului cu deschidere la mare, unde regele a dat semnalul pentru începerea jocurilor.

Au ieșit în față mulți tineri cu pielea strălucind de ulei, musculoși și plini de forță. Păreau niște statui sculptate de un zeu. Se întreceau la lupte, sărituri, aruncarea discului și a suliței. Cei învinși se îndepărtau cu fruntea plecată, rușinați că fuseseră învinși în fața celor mai nobile și mai frumoase fete de pe insulă, dar mai ales pentru că fuseseră văzuți astfel de Nausicaa. Ea era cea mai strălucitoare, mai frumoasă, mai radioasă și mai delicată dintre toate. Învingătorii treceau prin fața publicului ca să se bucure de aplauze și de privirile fetelor

și apoi să primească premiul din mâinile lui Alcinous.

Eram așezat la oarecare distanță de ea, ca să nu dau lumii un motiv de bârfă. Din când în când, regele și regina se întorceau spre mine și-mi zâmbeau, ca și cum voiau să mă facă să simt bine și să se asigure că nu mă plictisește un spectacol care poate nu-mi este pe plac.

La un moment dat, tânărul care s-a făcut remarcat, ieșind învingător în probele cele mai grele, s-a apropiat de locul în care mă aflam și mi-a strigat:

— Oaspete străin!

M-am prefăcut că nu l-am auzit în vacarmul de voci și de aplauze, dar la auzul strigătului, mulți au amuțit, astfel că a doua oară nu m-am mai putut preface că nu-l aud:

— Oaspete străin, umblă vorba că ești un mare războinic și că ai luat parte la mari evenimente. Feacii au obiceiul de a-i primi și a-i aprecia pe bărbații curajoși: de ce nu vii lângă noi, să iei parte la întrecerile din arenă?

Toate privirile s-au îndreptat spre mine. Regele și regina erau uimiți de invitația aceea, care părea mai mult o provocare. Nausicaa nu-și putea ascunde îngrijorarea. Printre întreceri se număra și duelul cu sabia, iar în asemenea confruntări, se putea întâmpla orice. Tânărul acela zdravăn și mândru părea să știe foarte bine ce vrea, se simțea sigur că va reuși și era de înțeles care îi e scopul. Intențiile lui Alcinous și sentimentele pe care le nutrea Nausicaa erau evidente pentru mulți dintre cei prezenți.

I-am răspuns:

— Îți sunt recunoscător pentru invitație, dar astea sunt întreceri pentru tineri. Eu sunt obosit, iar corpul meu nu mai are forța de pe vremuri. Singurul meu gând este să mă întorc acasă. Te rog, așadar, să mă ierți dacă nu-ți accept propunerea.

Atunci tânărul s-a întors spre suverani și public. Încurajat

de victoriile obținute, a continuat:

— Înțeleg. Poate că am greșit noi! Oaspetele nostru se fălește cu isprăvi pe care nu le-a făcut niciodată. Eu nu cred că e războinic sau luptător. Poate că e doar un negustor care colindă dintr-un port în altul, unul dintre cei care trăiesc din înșelătorii și vând mărfuri pe care le-au furat de pe corăbii naufragiate sau care transportă sclavi.

Era prea mult. Un val de fierbințeală mi-a urcat din piept la creier. Focul care îmi arsese inima timp de atâția ani, în luptele sălbatice de pe câmpiile Ilionului, s-a aprins din nou și mi-a înroșit obrajii. Cum îndrăznea tânărul acela lipsit de respect și de experiență să mă insulte astfel? Cum puteam să accept să fiu umilit în fața celor care mă găzduiseră și îmi arătaseră respect și în fața fetei lor, Nausicaa, cea care mă îmbrăcase și-mi potolise foamea, nutrind pentru mine mai mult decât prețuire și decât respect? O furie oarbă, de nestăvilit, mi-a uscat gâtul. Cu glas răgușit, am strigat:

— Ești un tânăr netot. Nu știi să respecți pe cel care este mai în vârstă decât tine și are mult mai multă experiență de viață. Să vedem dacă brațul ți-e la fel de iute ca limba. Așteaptă-mă jos, în arena unde se dau luptele cu sabia!

Mi-am lepădat mantia, m-am ridicat din jilț și m-am îndreptat spre terenul de întreceri. Șase sau șapte discuri zăceau în locul în care atleții le aruncaseră. Am înșfăcat un scut greu de bronz, rezemat de îngrăditură, și l-am aruncat unde am văzut cu ochii. Un bărbat a apărut pe neașteptate în apropierea mea, m-a privit țintă cu niște ochi albaștri și pătrunzători, apoi, cu un zâmbet larg, a exclamat:

— Frumoasă aruncare!

Inima mi-a tresărit. Avea vocea învățătorului meu de arme și tâmplele cărunte. Am dat să-i răspund, dar silueta aceea s-a încețoșat, a tremurat ca o imagine mincinoasă în arșița verii,

apoi a dispărut. Aș fi vrut să-l strig, dar n-aveam timp nici să gândesc, căci scopul meu era altul.

Într-o clipă, tânărul obraznic și-a schimbat expresia feței. Am străbătut terenul pentru sărituri și am apucat unul dintre propulsoarele de bronz masiv, l-am rotit de câteva ori și l-am aruncat spre el de parcă ar fi fost de lemn. Proiectilul a urcat spre cer, apoi a căzut cu o bufnitură surdă, intrând în pământ până la jumătate. Am trecut apoi pe terenul pentru aruncarea suliței. Am luat-o pe prima pe care o văzut-o, uitându-mă la vârful ei ascuțit care strălucea sinistru în soare. De câte ori făcusem acest gest, de câte ori mi se încleștase pumnul pe mâner, iar privirea mi se ațintise asupra țintei, așa cum își ochește șoimul prada! Am aruncat-o cu atâta forță încât s-a înfipt exact la câțiva pași de adversarul meu. Nu mai râdea, nu mai scotea niciun cuvânt. Îl cuprinsese o spaimă cumplită, iar eu parcă respiram frica pe care o simțeam în timp ce mă apropiam. Am ajuns în fața lui cu o sabie în mână. Asupra arenei s-a lăsat o tăcere de moarte.

Tânărul a încercat să mă ia prin surprindere și să mă învingă prin forță, dar eu eram mai priceput decât el, care se luptase doar în joacă. De prea multe ori ucisesem. Știam să lovesc cu un singur scop: să ucid.

Ataca neîncetat, dar dădea lovituri cu mare risipă de energie și cu prea mică precizie. La zece lovituri ale lui, eu îi răspundeam cu una, dar îmi atingeam întotdeauna ținta. În scurt timp, băiatului îi curgea sângele din multe răni. Vederea sângelui mă făcea mai feroce și mai violent. Îi dădeam ocol ca un lup care își amețește prada. La ultimul asalt, m-am ferit de o lovitură și am ripostat în mod neașteptat, lovindu-l puternic de sus. Mâna lui, rănită grav, a scăpat sabia. Eu am îndreptat-o pe a mea spre gâtul lui, gata să-i tai beregata.

Chipul unei femei cu ochii plini de lacrimi m-a oprit. Chipul

îngrijorat al unui tată cu păr alb m-a făcut să dau drumul sabiei din mână. Nu puteam să ucid astfel un fiu al acelui popor generos și blând.

— Să nu mai faci așa ceva, i-am spus, să nu jignești un oaspete care a suferit mult în viață.

L-am dus afară din cercul arenei. Și-a lăsat fruntea în jos, plin de rușine. A început să plângă.

M-am dus în mijlocul arenei și am strigat:

— Vreau să aflați toți că nu găzduiți un negustor care cumpără lucruri furate și pune sclavii în lanțuri: eu sunt Odiseu, fiul lui Laertes, rege al Itacăi, distrugător de cetăți, iar faima mea a ajuns până în cer!

Un murmur a făcut înconjurul arenei. Oamenii se uitau unii la alții, vorbind cu voce joasă.

Nausicaa și-a ascuns lacrimile în mâneca rochiei.

Regele a venit în întâmpinarea mea.

— Tânărul ăla te-a insultat și aveai tot dreptul să-l străpungi cu sabia, dar ai arătat milă față de el, față de părinții și de poporul lui. Îți suntem toți recunoscători pentru asta. Doar cei cu suflet mare sunt atât de mărinimoși.

Auzindu-l, sufletul mi s-a umplut de pace și mi-a venit să plâng. Fuseseră de-ajuns câteva cuvinte ale unui copilandru zvăpăiat ca să trezească fiara. Numele meu răsunase ca tunetul în aerul Scheriei și cu siguranță zeul albastru îl auzise, dacă nu se afla la etiopieni. Am sperat din toată inima că și zeița mea l-a auzit și că mă poate ajuta. Dar n-o auzeam, nu simțeam nici fiori pe piele, nici glasul ei în adâncul sufletului.

Ne-am întors la palat, unde regele poruncise să se pregătească un ospăț uriaș pentru oaspeții lui: în afară de taurul rămas de la sacrificiu, mai erau oi, capre și doi boi mari cu coarne uriașe, curbate. Carnea înfiptă în frigări a fost pusă la rumenit, iar coșuri mari, pline cu pâine, au fost aduse de

bucătărese. Vinul roșu, strălucitor ca semințele de rodie, umplea cupele, iar veselia a început să se răspândească printre comeseni. Nu se întâmplase nimic rău, rănile tânărului aveau să se vindece repede, la fel ca sperietura, și probabil că urma să devină ceva mai înțelept. Nu mai avea să provoace un necunoscut înainte să știe cu adevărat cine este.

Regele a vorbit din nou:

— Înțeleg acum de ce ai lăcrimat atunci când Demodocus vorbea despre viclenia care a făcut Troia să cadă și când povestea despre noaptea înspăimântătoare a măcelului.

— Îți mulțumesc, *wanax*, suveran care păstorește gloriosul popor al feacilor, i-am răspuns. Da, cântecul rapsodului mi-a amintit de vremurile de sânge și de durere pe care noi, toți aheii, le-am trăit asediind Ilionul timp de lungi, nesfârșiți ani; noi, cei care am ratat întoarcerea, și eu, care am îndurat tot ce poate îndura un om. Mi-am văzut pierind camarazii, cefalieni puternici, iar pe ceilalți, supraviețuitorii, i-am pierdut din cauza unor monștri și a unor oameni sălbatici, mâncători de carne omenească... I-am văzut străpunși ca pe niște pești de cruzii lestrigoni. Mi-am pierdut corăbiile, am pierdut tot. Și am ajuns cu rugăminți la picioarele măreței Arete.

— Suferințele tale s-au terminat, mi-a răspuns regele. O să-ți dau o corabie care o să te ducă înapoi acasă, iar de data asta n-o să se mai întâmple nimic. Suntem descendenții lui Poseidon, capabili să navigăm spre orice colț al lumii, oricât de îndepărtat.

I-a făcut un semn unuia dintre invitați, un bărbat robust cu tâmple argintii, și i-a spus:

— Pregătește cea mai rezistentă corabie și cincizeci și doi de vâslași, douăzeci și șase pe fiecare parte. Pune oamenii să verifice fundul navei, furcheții vâslelor, catargul și suportul lui. Trebuie să-l duci pe omul pe care-l vezi aici, lângă mine, în

patria lui, pe insula Itaca.

Am vrut să-i mulțumesc pentru atâta mărinimie, așa cum mă îndemna sufletul, dar m-a oprit.

— Acum, știind cine ești, îmi doresc și mai tare să rămâi cu noi și să-mi fii ginere. De când lipsești de acasă?

— De douăzeci de ani, măsurați în timpul meu, i-am răspuns.

— Nu există un alt timp, mi-a spus regele. Douăzeci de ani... Nu cred că te mai așteaptă cineva. Te întorci fără tovarășii de arme și fără corăbii... Ce te mai așteaptă? Aici ai putea să dai naștere unui nou neam. Ecoul isprăvilor tale este prezent în poveștile poeților și în versurile cântăreților din palate și de pe străzi. Sunt sigur că ai putea spune și alte povești. Nopțile sunt din ce în ce mai lungi, iar eu sunt gata să ascult povești la o cupă de vin tare, din acela care încălzește sufletul.

— Mărite rege, i-am răspuns, orice om de pe pământ s-ar simți onorat și extrem de norocos dacă i s-ar face o asemenea propunere. Iar fiica ta, Nausicaa, este o floare cu parfum amețitor, o adevărată vrajă, dar eu nu-mi doresc decât întoarcerea, vreau să-mi revăd casa și soția pe care am lăsat-o tânără și cu un copil mic în brațe atunci când am plecat la război.

— Cum dorești, mi-a spus regele, aproape cu regret. De îndată ce corabia o să fie gata, o să poți pleca. Dar acum rămâi cu noi și înveselește-ți sufletul cu vin. După aceea, dacă vrei să faci pe placul reginei, al fiicei mele și, de asemenea, al tuturor celor ce se trag din feaci, spune-ne povestea ta. Până acum, numele tău nu ne era cunoscut și nu ne puteam închipui cine ești cu adevărat.

— Așa o să fac, i-am răspuns, chiar dacă asta mă face să sufăr. Fiecare camarad pe care l-am pierdut reprezintă pentru mine o suferință greu de îndurat. Dar trebuie să-ți răsplătesc

ospitalitatea și poate că, rememorând acei ani în fața unor bărbați și femei care m-au găzduit și m-au făcut să mă simt bine, o să înțeleg lucruri pe care încă nu le pot pricepe.

Din ziua aceea, în fiecare seară, după ce se strângea masa, îmi povesteam pățaniile, le vorbeam celor prezenți despre ținuturi necunoscute, despre camarazi uciși și niciodată uitați, despre amintiri, fantome care îmi populau încă visele și nopțile de nesomn *și-mi apar de multe ori când vântul geme străbătând spații nemărginite, viscolind zăpada de pe uriașa întindere înghețată*.

Și totuși, într-un fel, mă simțeam ușurat povestind întâmplările acelea. În plus, mă aflam într-un loc sigur și liniștit, protejat de persoane puternice și înțelepte, care trăiau ca niște zei pe un tărâm al minunilor.

Câteodată, după ce toată lumea mergea la culcare, ieșeam afară pe terasa palatului. Mă așezam pe pardoseala de piatră, îmi cuprindeam genunchii cu brațele și astfel stăteam retras ca să meditez și, uneori, să plâng.

— De ce nu aștepți să vină primăvara? îmi spunea Nausicaa. Acum nopțile sunt mai lungi decât zilele. E mai bine să aștepți să bată vânturile mai călduțe. Mai sunt puține luni. Ai așteptat atât, nu mai poți aștepta încă puțin?

— M-am hotărât, prințesă. Nu vreau să mai aștept.

— Te grăbești să mă părăsești?

Tăceam. Cum puteam să fac o fetișcană aflată în floarea vârstei să înțeleagă ce simte un om care duce pe umeri atâta suferință, moarte și disperare? Dar ea se uita la mine, așteptând un răspuns.

— Tu ești ființa cea mai dulce și mai delicată pe care am întâlnit-o în toți acești ani. Ești frumoasă, gingașă, tânără și neprihănită ca primii trandafiri ai primăverii. Cum aș putea dori să te părăsesc? Dar tocmai pentru că mi-ai intrat în suflet,

îți doresc tot binele din lume. Trebuie să fii liberă pentru întâlnirea pe care destinul ți-a hărăzit-o, întâlnirea cu bărbatul care îți va oferi o iubire nemărginită și copii frumoși și puternici ca mugurii palmierului. N-o să uit nicicând ziua în care ai rămas nemișcată în fața mea. Eram plin de alge și de sarea mării, gol și acoperit de rușine. În vreme ce prietenele tale fugeau să se ascundă, tu îmi zâmbeai, iar soarele începea să strălucească din nou pentru mine. Dar sunt un om obosit, duc în spate o mulțime de necazuri, amintiri dureroase, coșmaruri care îmi torturează sufletul în toiul nopții. Trebuie să mă uiți, Nausicaa. Lasă-mă doar să-mi alin sufletul cu muzica numelui tău și lumina ochilor tăi. Tu mergi în întâmpinarea vieții. Eu am de înfruntat cu seninătate zilele bătrâneții mele.

M-am întors spre ea. Avea ochii plânși, iar pe obraji îi străluceau lacrimile ca niște perle.

14

Cele doar câteva zile care mă mai despărțeau de momentul plecării mi-au umplut sufletul de melancolie. Ar fi trebuit să fiu senin, chiar fericit. Mă întorceam în sfârșit acasă, condus de un echipaj priceput, de cei mai mari navigatori ai lumii, trimiși de un rege care era descendentul zeului Poseidon. Dar mă uitam la Nausicaa, îi vedeam privirea rătăcită și simțeam că sufletul îmi moare în piept. Cunoșteam privirea aceea: o mai văzusem în ochii Penelopei, apărea când mă pregăteam să plec undeva și însemna că începe să numere clipele rămase până la despărțire. Erau niște sentimente de disperare și descurajare, de teamă de vid.

Ne plimbam pe țărmul mării ore, uneori zile întregi, oprindu-ne din când în când la umbra unui palmier sau a unei sălcii. În ținutul acela minunat, toate plantele viețuiau netulburate laolaltă – cele din ținuturile reci alături de cele din ținuturile calde. Vorbeam despre multe lucruri: despre aventurile pe care le trăisem și locurile sălbatice pe care le vizitasem. Alteori, însă, se lăsau între noi tăceri prelungi, pe care numai glasul mării neadormite le umplea cu misterioase mesaje venite din depărtări.

Seara, la palat, le vorbeam despre viața mea, le povesteam cum întâlnisem poporul mâncătorilor de flori de lotus, cum îl înfruntasem și îl orbisem pe ciclop, aruncându-i apoi vorbe de ocară. Nu eram sigur dacă le puteam povesti și despre blestemul pe care mi-l aruncase în numele tatălui său, Poseidon, stăpânul mării și al Oceanului, temându-mă că regele și-ar putea face griji din cauza faptului că găzduise un om urmărit de zeul care îi era părinte. Pățisem asta cu Aeolus, îmblânzitorul de vânturi, care mă alungase și nu mai voise să mă ajute după ce-și dăduse seama că un zeu atât de puternic

mă urmărește cu înverșunare. Dar regele și poporul lui fuseseră mărinimoși și meritau să fiu sincer cu ei, așa că n-am trecut sub tăcere cuvintele acelea înspăimântătoare, ieșite din gura monstrului pe care îl lăsasem fără lumina zilei.

Am văzut că fața lui Alcinous s-a întunecat. Feacii știau multe lucruri despre ciclopi pentru că într-o vreme locuiseră în ținutul Hiperia, care se învecina cu teritoriul lor, și deseori fuseseră nevoiți să se apere de ei. Dar, în cele din urmă, decât să se mai lupte cu ei, au preferat să-și caute o altă țară. Astfel au rămas dragi zeului albastru, care uneori era deschis față de ei, nemaifiind acoperit de norul ce îi desparte întotdeauna pe zei de muritori.

Și le-am povestit, reținându-mi cu mare greutate lacrimile, despre sălbaticii lestrigoni, mâncători de oameni, care îmi nimiciseră cei mai mulți dintre tovarăși, îmi sfărâmaseră și îmi scufundaseră corăbiile, aruncând peste ele bolovani uriași. Le distruseseră pe toate, în afară de una.

N-am fost în stare să le povestesc ce aflasem din cântecul sirenelor. Îmi rănea prea tare sufletul, *sufăr și acum din cauza asta. În fiecare zi și noapte mă gândesc la profeția aceea neclară, dar nu pot să-i dau de capăt*.

Îmi ascultau poveștile și oamenii care aveau să mă însoțească pe corabie până în Itaca, având privirea fixă. Nu întrebau niciodată nimic. Poate că nu înțelegeau mare lucru. Mă întrebam uneori: „Ei, care au navigat pe toate mările, de ce n-au văzut ce văzusem eu?“ Oare tăcerea lor era uimire sau neîncredere? Pe unde navigasem până atunci? Pe ce mări, pe ce valuri? Pe ce țărmuri debarcasem? Aș fi vrut să-i întreb dacă trecuseră vreodată de zidul de ceață, dacă nu cumva bariera aceea înnegurată separă realitatea de vis sau de coșmar, dar nu îndrăzneam. Era mai bine să nu ridic vălul ce acoperea misterul, având în vedere că în clipa aceea puteam spera din

nou să mă întorc în lumea mea. Chiar dacă o voi găsi mult schimbată, o voi recunoaște, în orice caz, iar cercul va rămâne închis până la apariția unui semn ce mă va constrânge să plec din nou.

Într-o noapte cu lună nouă, cu un cer acoperit de nori negri și rafale de vânt ce veneau din lumi îndepărtate, le-am povestit despre Circe, care mă îndemnase să caut intrarea în Hades ca să chem umbra lui Tiresias și să-l întreb pe profet despre soarta mea. O tăcere adâncă s-a lăsat peste sală la primele cuvinte pe care le-am rostit:

— Am ieșit din mare și am intrat în Oceanul cel adânc, nemărginit. Am acostat acolo unde se afla o coloană albă de piatră lustruită, înaltă până la cer, care străpungea norii, pe un țărm cu bolovani ascuțiți, periculoși atât la suprafață, cât și sub valurile înspumate.

Am văzut că marinarii de pe corabia care-mi fusese promisă vorbeau între ei în șoaptă. Oare văzuseră și ei acel loc? Navigaseră și ei dincolo de ultima graniță a pământurilor și a mării, mânați de o cutezanță inimaginabilă? Nu m-am oprit, nu i-am întrebat nimic; în lunga călătorie care ne aștepta, aveam destul timp să vorbim despre locurile acelea. Le-am povestit despre camarazii căzuți pe care-i văzusem acolo, fantome fără consistență, umbre ale celor care fuseseră cândva, despre jalea și tristețea lor. Și, în cele din urmă, despre profeție: mă voi întoarce târziu și foarte greu și voi face ordine și dreptate în casa mea pângărită și invadată, dar nu pentru vecie; o altă lungă, nesfârșită călătorie mă așteaptă, dar de data aceasta nu pe apă, ci prin noroi, gheață, tăceri și strigăte.

Vântul care bătea fără vlagă s-a oprit, iar cuvintele mele au răsunat între pereții parcă uluiți. Cei doisprezece înțelepți mă priveau cu fețe încremenite, fără nicio expresie, de parcă ar fi fost de ceară. *O suflare înghețată mi-a tăiat răsuflarea, vedeam*

aburii ieșindu-mi din gură așa cum îi văd și acum.

Rememorarea aventurilor, a necazurilor și a morților îmi deschisese răni care încă nu se vindecaseră: pierderea camarazilor, chinurile trupurilor ajunse în pântecele lacome ale unor sălbatici infami. Un ritual funebru inuman, o înmormântare fără glorie! Iată ce am simțit în clipele acelea.

Mi-am povestit toate pățaniile fără să las nimic deoparte. Nu voiam să-i întristez pe cei prezenți, dar voiam să le mulțumesc astfel pentru că mă găzduiseră și mă primiseră la masa lor. Mi-am încheiat povestea cu sosirea pe insula Scheria și am avut impresia că mă aflu iar printre talazurile care mă aruncau peste stâncile și bolovanii cu muchii ascuțite. Le-am arătat chiar și rănile de pe mâini, care încă nu se vindecaseră. Și, privind-o pe Nausicaa în ochi, le-am povestit despre întâlnirea noastră, fuga prietenelor și slujnicelor ei la apariția mea, ajutorul pe care mi-l oferise fără să-mi ceară nimic în schimb.

Într-o zi, când terminasem de povestit pățaniile mele, Nausicaa m-a dus la templu la ora magică a amiezii și mi-a arătat, în ungherul cel mai secret al lăcașului sacru, o mare pictură care reprezenta golful, orașul și stânca aceea enormă care se afla deasupra lui. În mijlocul golfului se vedea o corabie care pornea spre larg. Dedesubt erau pictate semne, toate de aceeași culoare, care spuneau o poveste. Semănau cu semnele pe care le văzusem într-o zi pe marginea scutului purtat de *wanax* Idomeneu, regele Cretei și al Knossosului, arma perfectă care cu mult timp înainte aparținuse regelui Minos, stăpânul Labirintului.

— Vrei să știi ce spun? m-a întrebat Nausicaa.

— Da, vreau să știu, i-am răspuns.

— Spune că într-o zi o să ajungă pe plajele noastre un bărbat care o să ne ceară ajutorul să se întoarcă în țara lui. Omul nu-i este pe plac lui Poseidon, zeul și strămoșul nostru.

Dacă feacii o să-l ducă acolo unde vrea, corabia lor o să fie transformată la întoarcere într-o stâncă, împiedicând intrarea altor corăbii în port, iar bolovanul de sus o să cadă din vârful muntelui și o să se prăvălească peste oraș cu greutatea lui enormă, nimicind casele și locuitorii.

Un șuvoi de lacrimi mi-a izvorât din ochi.

— Prin urmare, nu am nicio cale de scăpare. Eu sunt bărbatul ăla și aici mă așteaptă din vremuri străvechi blestemul și cumplita dilemă: să accept ajutorul din partea voastră și să vă condamn la nimicire, sau să renunț pentru totdeauna să-mi mai văd țara, familia și poporul.

Sufletul meu refuza să-i condamne la sfârșitul acela nemilos și aproape speram că Nausicaa a inventat totul ca să mă convingă să rămân și să uit de casă. Dar ea mi-a văzut chipul, plânsul și lacrimile care-mi brăzdau obrajii și cred că i s-a făcut milă. Mi-a spus:

— Mai este încă o frază. Spune așa: „Dacă asta va fi voia zeului, dar e posibil să nu fie.“ Prin urmare, nu este un lucru sigur.

— Tatăl tău știe profeția asta, nu-i așa?

— Sigur că da. O știu și mama, și frații, și sfetnicii.

— Și de ce fac asta pentru mine?

— Oare tu n-ai face la fel? Suntem un popor mare cu un suflet pe măsură.

— Și eu aș face la fel. Și eu am un suflet mare.

— Atunci sigur poți să înțelegi alegerea pe care au făcut-o vitejii feaci, stăpânii de necontestat ai mării.

În acel timp, studiam cu mare atenție pictura, fiecare colțișor, fiecare punct de culoare. Privirea mi s-a oprit în mijloc.

— Corabia aia...

— Ce are?

— Nu are cârmă.

— Ai văzut-o în port, nu-i așa?

— Credeam că i-a fost luată pentru reparații.

— Nu. Corăbiile noastre nu au cârmă. Ele știu drumul. O să fii întrebat unde îți este patria, iar corabia o să știe unde să te ducă.

Am rămas uluit la auzul acelui răspuns. Mă gândeam că muritorii ar putea fi ca zeii, poate chiar mai buni decât ei, dacă ar trăi după legi drepte și s-ar lăsa conduși de minți mai luminate. Dar sufletul îmi era plin de tristețe la gândul că, acceptând un dar atât de generos, condamn poporul pe care îl iubeam, pe regele și pe regina de o uimitoare înțelepciune și pe iubitoarea Nausicaa, frumoasă ca o floare de aur, la un pericol mortal, la nimicirea întregului lor neam.

Puteam să accept? Alcinous mi-o oferea pe fiica lui, cea mai prețioasă comoară, fiind conștient de amenințarea din profeție, pentru că spera să mă lege de pământul lui, să mă convingă să rămân și să nu-mi doresc să mă mai întorc. După tot ce-i povestisem, era conștient că eu sunt omul acela, *cel care provoacă ură*, și se gândea în adâncul sufletului că nu mai am niciun motiv să mă întorc. Știa că lumea mea nu mai există sau este pe moarte. Lipseau prea mulți, nenumărați regi căzuseră, dispăruseră sau erau considerați morți ca mine, prea mulți tineri în floarea vârstei își pierduseră viața pe câmpiile Ilionului.

Dar eu nu puteam renunța. Știam ce urmează să-i spun. Așadar, am rugat-o pe Nausicaa să-i roage pe tatăl și pe mama ei să mă primească. De afară nu veneau zgomote sau glasuri de oameni, de sus intrau lumina amiezii, care se reflecta în bronzul lustruit, și ciripitul vrăbiilor.

— Chiar azi o să te asculte, mi-a răspuns pe dată.

Regele Alcinous și regina Arete m-au primit în camerele lor înainte de asfințit. Pe ferestrele care dădeau spre grădină intrau

o lumină aurie și cântecul delicat al unui mic cor, poate de copii, care părea adus de vânt dintr-un loc îndepărtat.

— Ai cerut să vorbești cu noi, mi-a spus regele. De ce? Te supără ceva? Sau poate te îndoiești? Corabia care o să te ducă înapoi în patrie e deja pregătită, au fost aleși cei mai puternici și mai experimentați tineri ca s-o conducă. În plus, n-o să ajungi cu mâna goală. N-aș vrea să se spună că ai pierdut oameni și corăbii și te-ai întors ca un sărăntoc.

În timp ce vorbea, regina dădea din cap, arătând astfel că e de acord cu el.

Mă copleșeau cu daruri ca să-mi salveze demnitatea.

— Mărite rege, i-am spus, strălucită regină, nu am nicio îndoială în privința promisiunilor voastre. Am primit de la voi prea multe dovezi de mărinimie. Pentru mine sunteți ca niște zei, dintre cei mai buni. Zeii au fost adesea cruzi și nemiloși cu mine. Încă mai sunt astfel, deși eu n-am uitat niciodată să fac sacrificii și să spun rugăciuni. De acționat, am acționat ca să mă salvez și să-mi scap oamenii de la o moarte înspăimântătoare. Dar astăzi am văzut pe peretele sanctuarului profeția funestă prin care orașul și poporul vostru o să fie distruse dacă o să ajutați un om venit din depărtări, aruncat de valuri pe plaja insulei voastre, să ajungă în patria lui. Și nu vreau să fiu cauza unor asemenea distrugeri. De aceea, vă rog, dați-mi doar o barcă zdravănă pe care s-o pot manevra singur. I-aș putea face eu o cârmă. Mă pricep destul de bine să lucrez în lemn. Astfel, n-o să fiți pedepsiți de un zeu care mă urăște și mă face tot timpul să sufăr. O să călătoresc singur spre patrie, iar dacă soarta mea este să pier, atunci așa să fie, dar nu vreau ca alții să sufere, ca stânca aceea uriașă, care atârnă acolo sus, să cadă și să se rostogolească, distrugând frumosul vostru oraș și ucigând poporul care locuiește în el.

— Gloriosule Odiseu, mi-a răspuns regele, nu te putem

abandona după ce ai suferit atâta pe mare și pe uscat. Nimeni nu poate evita destinul care ne așteaptă, iar dacă zeii vor să ne lovească, o să găsească o mulțime de alte moduri în care s-o facă. Prin urmare, ce am hotărât așa rămâne.

— Tu ai făcut inima fiicei noastre, Nausicaa, să bată nebunește, a spus atunci regina, dar ai respectat-o. Ți-ar fi fost ușor să profiți de iubirea ei, dar ai fost sincer, i-ai spus vorbe pline de adevăr, i-ai lăsat neprihănită viața de copilă. Pentru o mamă, asta e o mare bucurie, este cel mai mare dar care poate exista...

— Așadar, să nu te simți vinovat, a mai spus regele.

Vorbeau ca o singură persoană, dar cu două glasuri diferite: primul era profund și vibrant, iar al doilea, blând.

— Nimeni nu ne obligă să facem ceea ce facem. Și sunt încredințat că strămoșul Poseidon n-o să-și dezlănțuie mânia asupra noastră, urmașii lui. Îl onorăm întotdeauna cu sacrificii, iar când se îndură să fie prezent, îi putem vedea chipul unduindu-se în valurile mării. Mâine o să fie urcate pe corabie proviziile de apă și de mâncare și multe daruri. Mergi sănătos, Odiseu. Necazurile tale au luat sfârșit. Marinarii mei o să te ducă acasă.

M-a cuprins o puternică emoție la auzul acelor cuvinte. Am vărsat în fața lor lacrimi fierbinți de recunoștință și de admirație pentru cuvintele acelea pe care poate nu aveam să le mai aud niciodată. Le-am sărutat mâinile. Aș fi vrut să le spun o mulțime de lucruri, dar vorbele nu-mi ieșeau din gură, simțeam un nod în gât. Le-am spus doar:

— O să vă port mereu în suflet, mărite rege, forță sacră, și regină a luminii. Dacă m-ar asculta vreun zeu, l-aș ruga să vă ofere tot ce e mai bun, să vă dea urmași înfloritori și să vă ducă într-o zi pe insula aceea a fericirii, unde nu e nici frig, nici promoroacă, nici secetă, unde strălucește mereu o lumină

minunată, iar pământul dă roade fără să fie nevoie de o muncă istovitoare. Pentru că ați avut milă de un biet naufragiat, lipsit de toate...

— Suntem deja acolo, Odiseu... mi-a răspuns regele cu un surâs.

— Du-te acum, mi-a spus regina, du-te la Nausicaa. N-ai prea mult timp să stai cu ea.

I-am urmat îndemnul și, înainte să ies din camera regală, m-am întors ca să mă uit la ei: mi s-au părut frumoși și impunători, ca două divinități așezate pe tron. Și totuși, erau oameni ca mine, iar într-o zi aveau să moară, lăsând în urmă tot ce iubeau. Am găsit-o pe Nausicaa acolo unde o lăsasem, în marele portic suspendat al fațadei. M-am oprit lângă ea, rezemându-mi coatele de parapet. Eram atât de aproape încât îi puteam simți parfumul – un amestec de flori necunoscute, cultivate în grădinile secrete ale reginei Arete.

— Nausicaa...

— A venit clipa despărțirii?

— Da.

— Ai văzut? Profeția nu-i sperie pe feaci. Nici anotimpul neprielnic...

— Nu voiam asta. L-am rugat pe tatăl tău să-mi dea o barcă pe care să o pot conduce singur. I-aș fi construit eu o cârmă, dar nu l-am convins. O să-mi dea o corabie, vâslașii necesari și daruri bogate pe care nu le merit. Părinții tăi par niște zeități nemuritoare când stau pe tron, iar când vorbesc, în spusele lor se simt dragostea și căldura unor oameni simpli.

— Frumoase cuvinte. Puțin oameni știu să vorbească la fel ca tine, Odiseu, fiu al lui Laertes. Ai pregătit vorbe atât de frumoase chiar și pentru un rămas-bun! O să mă gândesc la vorbele astea când o să stau iarna în pat, uitându-mă la marea care devine cenușie.

— Nu sunt simple vorbe, mica și frumoasa mea *wanaxa*. Pentru mine înseamnă durere și o melancolie sfâșietoare.

— Dar îți amintești ce mi-ai spus în ziua în care ai apărut în fața mea gol și murdar, acoperindu-ți vintrele cu o frunză de palmier?

— Da, sigur că da, îmi aduc aminte. „Te rog, o, stăpână... Ești o muritoare sau una dintre zeițele care se află în cerul nemărginit? Nu te pot asemui decât cu Artemis...“

Glasul mi s-a frânt.

— Știi că te-am crezut?

— Și bine ai făcut. Spuneam adevărul. Tu nu știi ce înseamnă să petreci zile și nopți în întuneric, în frig și în disperare, pe buza prăpastiei, iar apoi, într-o dimineață, să fii trezit de strigătele unor fetișcane și să vezi aievea una ca tine, radiind lumină, cu ochi de chihlimbar, buze ca petalele florii de lotus și un glas plin de vrajă. Credeam cu adevărat că ești o zeiță, pentru că n-ai fugit de mine ca toate celelalte.

— Poate că așa ar fi trebuit să fac. Acum pleci și n-o să te mai văd niciodată.

— Singurul adevăr e ăsta: nu vreau să-ți spun cuvinte mieroase. Ți-aș face rău.

— Știi tu ce-mi face rău? Și ce-mi face bine?

Mi-am plecat fruntea, dezorientat. Unde era mintea mea dibace, unde era Odiseu cel cu gândire atotcuprinzătoare? Nu eram în stare să-i răspund unei copile care putea să-mi fie fiică.

— O să-ți spun eu, gloriosule Odiseu, fiu al lui Laertes, regele Itacăi, distrugător de cetăți! Eu te-am cules de pe plajă, sunt singura dintre tovarășele mele care n-a fugit de tine. Te-am hrănit, te-am primit în casa mea, i-am implorat pe părinții mei să te ajute.

— E adevărat, iar pentru asta o să rămâi pentru totdeauna în inima mea, atât timp cât o să trăiesc.

De ce nu-mi vedea în ochi freamătul inimii?

— Vrei să faci pentru mine ceva?

În clipele acelea, soarele cobora în marea purpurie, iar cântecul păsărilor se stingea încet în frunzișul chiparoșilor și al tufelor de mirt.

— Orice.

— Atunci sărută-mă. Prima și ultima sărutare... Singura. Și apoi pleacă. Nu vreau să mă vezi plângând.

S-a apropiat și mi-a cuprins gâtul cu brațele. Am sărutat-o.

— Unele clipe prețuiesc cât o viață întreagă, mi-a spus. Asta valorează cât tot ce am făcut pentru tine. Adio.

— Adio, prințesă preaiubită. Fie ca zeii să-ți facă viața fericită.

Ea a fost cea care a fugit de lângă mine. Am auzit-o plângând până când a dispărut în camerele întunecoase.

Era ora în care se aprindeau lămpile, iar ultimele raze de soare se stingeau pe mare.

15

De atunci n-am mai văzut-o pe Nausicaa. N-a luat parte nici la banchetul pe care regele și regina l-au dat în cinstea mea, invitându-i pe bătrâni și pe sfetnici, dar a fost mai bine astfel. Asemenea momente n-ar fi fost senine nici pentru mine, nici pentru ea, pentru că ne-am fi dorit să fim singuri și să vorbim sau să păstrăm tăcerea și să ne uităm unul în ochii celuilalt. Și, spre deosebire de ea, eu aveam sufletul călit și puteam îndura pierderea sau lipsa unei ființe iubite. Pentru Nausicaa, eu eram întruchiparea primei iubiri, bărbatul misterios apărut din neant pe țărmul insulei aflate la mare depărtare de toate celelalte ținuturi, care avea să dezvăluie la sfârșit faptul că este un erou dintr-un război ce intrase deja în cântecele aezilor, o înfruntare pe viață și pe moarte dintre neamurile de pe toate pământurile cunoscute.

În timpul desfătării cu vin roșu din amforele regelui și cu bucate îmbelșugate, nu făceam altceva decât să mă gândesc la momentul plecării și la speranța de a-mi găsi soția, copilul și tatăl, care pentru mine era un zeu. În sufletul meu creștea tot mai mult tristețea la gândul că fata aceea se va simți singură și melancolică mult timp, până când o nouă și adevărată iubire o va face să se gândească iar la un soț, o familie și copii pe care să-i iubească și să-i crească. Imaginea mea va dispărea atunci, trăsăturile mele se vor topi în negura timpului. În cele din urmă, mă va uita.

Alcinous îmi făcuse daruri foarte prețioase, care fuseseră puse sub băncile vâslașilor de pe corabie, și le ceruse bătrânilor să-mi dea cele mai valoroase lucruri: tăvi, boluri, cupe, colane, o adevărată comoară care făcea să pălească prada pe care o luasem din Troia.

Și, în sfârșit, a venit momentul plecării.

M-am apropiat de suverani ca să-i salut pentru ultima oară:

— *Wanax* Alcinous, *wanaxa* Arete, suverani ai acestui pământ minunat, poate că nu mai am ce să vă urez, căci aveți parte de toate, dar vreau să vă spun că oriunde m-aș afla, fie în patria atât de mult dorită, fie la marginea lumii, purtat iar de soartă, o să vă port în suflet mereu, din momentul în care o să las în urmă țărmul ăsta și până în ultima zi din viață. Zeii să vă apere și să vă dea tot ce vă dorește inima.

Când i-am sărutat reginei mâna, cred că mi-a picat pe ea o lacrimă.

Regele m-a condus până în prag. Înainte să mă despart de el, i-am spus:

— N-am îndrăznit niciodată să te întreb asta, mărite rege, dar pentru că n-o să te mai văd niciodată, o s-o fac acum: ce simți când te afli lângă un zeu care ți se arată sub adevărata înfățișare?

Alcinous a dat ușor din cap. Buclele lungi s-au unduit în jurul chipului.

— Sufletul geme ca apăsat de o povară, respirația devine mai rapidă, ceva din tine se evaporă ca roua la răsăritul soarelui și multe lucruri ți se par limpezi, evidente. Dar apoi nu mai e așa. Dacă se uită la tine, vezi în ochii lui imagini nenumărate; pe unele le recunoști, pe altele nu. Adevărul ți se dezvăluie în fragmente... Multe dintre lucrurile pe care le-ai văzut pe insula asta și care te-au mirat sunt rodul unor astfel de imagini și vizite.

— Și ce simți când pleacă?

— Ușurare, ca și cum ai scăpat de o greutate enormă. Muritorii nu sunt obișnuiți cu prezența zeilor.

— Adio, mărite rege, i-am spus.

N-am mai putut adăuga altceva.

— Adio, gloriosule Odiseu, mărite rege.

Opt războinici cu arme și armuri strălucitoare m-au escortat afară din palat, până în port, unde mă așteptau vâslașii și comandantul corabiei care urma să mă ducă acasă. Am urcat pe punte, l-am salutat pe comandant, un tânăr cu piele oacheșă și trup vânjos, și i-am studiat pe ceilalți membri ai echipajului, cei cincizeci și doi de vâslași care se așezau pe bănci. La lumina torțelor, vedeam strălucind sub ele comoara pe care o duceam cu mine. Luna era ca o seceră subțire.

Am desfăcut frânghiile care ne legau de țărm, vâslele s-au afundat în apă, pânza s-a umflat în vânt, iar corabia a început să despice maiestuoasă apele liniștite spre ieșirea din port, lăsând în urmă o dâră de spumă.

M-am întors spre oraș și palat. Am văzut în ușa deschisă și luminată două siluete stând în picioare, una lângă cealaltă, care păreau să se uite la mine. Deasupra lor, sub acoperiș, lămpile luminau scena migrației. Marele portic suspendat era pustiu.

În scurt timp, corabia a prins viteză, iar vâslașii au ridicat vâslele la bord. Pe puntea de la pupă, doi dintre ei au așternut câteva piei de oaie, peste ele au pus pături de in, apoi de lână, de culoarea purpurei, și o pernă. Comandantul s-a apropiat de mine.

— Ăla este culcușul tău, *wanax*. În el o să dormi în noaptea asta.

Mi-a zâmbit.

— Avem ordin să-ți oferim cele mai bune condiții de călătorie.

— Nu cred că o să dorm, i-am spus. Mă frământă o mulțime de gânduri și deocamdată nu sunt obosit.

— Cum vrei, mi-a răspuns marinarul.

— Care este ruta?

— *Wanax* Alcinous, regele nostru, ne-a spus unde se află insula ta. Corabia o să aleagă singură cea mai potrivită direcție.

Și-a înălțat privirea spre cer.

— Pentru moment, după cum vezi, direcția e spre răsărit, ușor spre miazăzi.

N-aveam niciun răspuns pentru fraza aceea de neînțeles; dacă ar fi vrut, mi-ar fi explicat chiar el ce înseamnă. Am văzut însă că uneori verga se rotea în jurul catargului, iar pânza se întorcea în direcția vântului. Corabia își menținea direcția și viteza. Oare se sfârșise îndelungata mea agonie? Oare aceea era ultima călătorie pe mare pe care o mai făceam înainte de a ajunge acasă?

— Câte zile și câte nopți ne trebuie să ajungem la insula mea?

— Asta nu-mi este permis să spun, *wanax*. Iartă-mă. Sfetnicii noștri cred că cineva ar putea să beneficieze de calculul ăsta ca să parcurgă aceeași rută, dar în direcție inversă, și să ajungă la insula noastră.

— E corect, trebuie să vă protejați și să vă apărați fericirea. Dar trebuie să aveți încredere în mine. Știu să recunosc o rută și să număr zilele și nopțile.

— Nu se știe, *wanax*. Încearcă să te odihnești acum. Călătoria o să fie lungă. Foarte lungă.

Se uita țintă la mine cu ochi limpezi și pătrunzători, zâmbind iar.

Într-adevăr, îmi pregătiseră un loc frumos și comod ca să mă odihnesc. Dintr-odată, am simțit că mă cuprinde oboseala. Era normal să mă bucur de bunătatea lor, așa că m-am întins în culcuș, uitându-mă la cer. Pentru că era o noapte senină, fără nori, vedeam un număr nesfârșit de stele pe bolta întunecată, strălucitoare și mai mari decât le văzusem vreodată. Simțeam în adâncul sufletului o pace adâncă și o bucurie misterioasă. Niciodată nu navigasem în felul acela, fără nicio răspundere și niciun efort, relaxat și liniștit să admir nenumăratele stele.

Mă străduiam să țin ochii deschiși ca să văd dacă vom mai străbate zidul de ceață prin care trecusem după furtuna de la capul Malea. Îmi amânase întoarcerea cu mulți ani. Dar pleoapele îmi deveneau tot mai grele, iar zgomotul pânzei umflate de vânt și murmurul mării care nu doarme niciodată mă îndemnau la somn.

M-a trezit o rază de soare. Mi-am trecut palma peste pătura moale; așadar, eram tot în culcușul meu. Am auzit apoi niște clopoței, asemănători cu aceia care se pun la gâtul oilor și caprelor pentru a le găsi ușor în caz că se rătăcesc. Era posibil să fi sosit?

M-am ridicat fulgerător și am văzut că mă aflu pe malul mării, pe pietriș, sub ramurile unui măslin. Oare cât timp trecuse? Nu mai mult de o noapte. Oare mă abandonaseră pe primul țărm întâlnit în cale? „De ce? De ce?“ am strigat. Îmi dăduseră ceva care mă adormise, apoi îmi furaseră toate darurile primite de la Alcinous. Blestemată să fie lăcomia, care întinează totul, chiar și un popor drept și fericit precum al feacilor! Dar în scurt timp mi-a părut rău că gândisem în felul acela, căci în spatele meu, lângă trunchiul măslinului, se afla comoara dăruită de Alcinous, strălucind în soare. Nu reușeam să înțeleg. Mă uitam în jur și nu-mi dădeam seama unde mă aflu. M-a cuprins îngrijorarea. În ce țară mă aflam? Cine locuia în ea? Prin urmare, blestemul nu va fi ridicat niciodată? Nu-mi va da niciodată o clipă de răgaz?

Dar nu aveam de gând să mă dau bătut. N-aș fi renunțat niciodată la întoarcerea acasă. Niciodată! Trebuia să găsesc repede o ascunzătoare pentru mica mea avere. Avea să-mi fie de folos, puteam să obțin în schimbul ei hrană sau o corabie cu echipaj. Am găsit în apropiere o mică peșteră. Puțin câte puțin, am dus acolo toată comoara și am îngropat-o în nisip. Apoi m-am întors la țărm.

Clopoțeii sunau din ce în ce mai aproape. Pe coama unui delușor a apărut o turmă de capre mânată de un ciobănaș. De data aceea, înfățișarea mea putea inspira încredere, așa că m-am apropiat de el.

— Să trăiești, flăcăule, i-am spus. Poți să-mi spui unde ne aflăm?

Ciobănașul era îmbrăcat într-o tunică de piele și purta încălțări din piele groasă tăbăcită și împletită. Pe umăr îi atârna un fluier de trestie.

— Vrei să spui că nu știi unde ne aflăm? Toată lumea cunoaște insulița asta care face un pic de grâu și în rest numai ghindă, pe care o mănâncă porcii în voie, căci e plină de păduri. Mai sunt și câteva pășuni sărăcăcioase, bune numai pentru căprițele mele. E cunoscută chiar și în Asia, care este atât de departe. Este Itaca!

Itaca... Itaca! Aș fi vrut să îngenunchez și să-mi sărut pământul. Inima îmi era înnebunită de bucurie. Mă întorsesem! Eram acasă! Pietrele, valurile mici care le mângâiau, frunzele strălucitoare ale măslinilor, măslinele care se coceau pentru a deveni ulei bun și fin, florile sălbatice, miresmele! De ce nu-i recunoscusem miresmele? Era pământul meu, atât de chemat și de dorit în clipele amare, pline de disperare... Și nu puteam spune nimic. Nu puteam să strig, să plâng, să dansez în jurul măslinului, să alerg spre Penelopa și s-o îmbrățișez, să-l strig din răsputeri pe Telemac: „Fiul meu, m-am întors, m-am întors!“ Trebuia să-mi ascund sentimentele, bucuria și amintirile. Nimic nu trebuia să iasă la suprafață. Așa mă îndemnase umbra lui Agamemnon când o chemasem din Hades. Dar, în același timp, simțeam o nemulțumire ciudată, ca o rafală de vânt rece care se strecoară sub haine.

Ciobănașul mi-a zâmbit.

— Dacă nu știi nimic despre insula asta atât de vestită, de

unde vii? Cine ești?

Am inventat o poveste. Mai făcusem asta cu alte ocazii, căci umbra însângerată a lui Agamemnon mă avertizase: „Să nu ai încredere în nimeni, nici măcar în soția ta. Să spui atât cât trebuie și să ascunzi restul...“

— O, am o poveste urâtă, am început eu.

Inventam fiecare cuvânt pe măsură ce povesteam.

— M-am oprit în Creta cu armata lui *wanax* Idomeneu, stăpânul acelei mari insule și al Labirintului. Ne întorceam de la război, iar fiul lui a încercat să-mi ia partea din pradă. După ce îndurasem atâtea sacrificii, răni și nopți nedormite! Voia să-mi ia totul. Și așa a făcut! Nu puteam să accept asta și...

Ciobănașul zâmbea tot timpul. De ce zâmbea întruna?

— ...Și atunci l-am așteptat pe drum noaptea, în întuneric, și l-am ucis cu sabia. O merita cu vârf și îndesat! Apoi... am fugit în port și m-am urcat pe o corabie, a fenicienilor, care m-a adus aici. M-au lăsat pe țărm chiar azi-noapte... Dar de ce zâmbești mereu?

— Ești un mincinos fără pereche! Nu obosești când povestești tot felul de bazaconii? Și inventezi câte și mai câte... Ai putea păcăli chiar și un zeu, atât ești de șiret. Dar nu mă recunoști?

M-a mângâiat pe obraz. Nu mi se mai întâmplase asta. Îi lipsisem oare?

Ochii lui ca ambra își schimbau culoarea într-un verde-albăstrui atât de intens încât era aproape dureros să-i privești. Plângând, mi-am plecat fruntea, apoi mi-am ridicat din nou privirea.

— Dar unde ai fost plecată? M-ai părăsit. Am suferit tare mult... De ce nu mi-ai venit niciodată în ajutor? Ce ți-am făcut ca să mă lași singur?

Astfel o certam, ca un iubit înșelat. Cum îndrăzneam să fac

una ca asta? Dar ea s-a așezat lângă mine, sub măslin. Nu-mi puteam crede ochilor! Ce minunăție!

Mi-a răspuns pe același ton:

— Singur? Tu erai cel care nu mă mai vedeai și nu-mi ascultai glasul. Cine crezi că ți l-a trimis pe tânărul cu soarele în plete pe insula lui Circe și pe aceea a lui Calypso? Și cine crezi că a fost pescărușul cu penele zburlite din vârful catargului? Și broscoiul care orăcăia în clisa înghețată din jurul tău, pe drumului noroios din ținutul morților? Dar lișița care a ieșit din adâncurile mării ca să te călăuzească? Și cea care, zburând din apele râului, ți-a dat puterea să ieși din pădure și curajul să vorbești cu Nausicaa? Cine crezi că te-a făcut așa frumos în ochii micii prințese? Nu erai deloc atât de frumos precum te vedea ea, știi?

Își bătea joc de mine.

— Și de ce erai atât de greu de recunoscut?

— Pentru că te aflai mereu pe mare sau pe insule înconjurate de mare, iar acolo Poseidon, fratele tatălui meu, este extraordinar, chiar peste măsură, de puternic. Nu voiam să mă vadă sau să mă simtă. Cine te-ar mai fi ajutat dacă m-ar fi descoperit?

— Dar și aici ne aflăm în mijlocul mării. Nu mi te-ai arătat niciodată ca astăzi, nu mi-ai vorbit niciodată atât de limpede cum o faci acum.

— Aici este altfel, mi-a spus, fulgerându-mă din nou cu privirea. Aici ne aflăm în spatele zidului de ceață. Aici totul revine la forma pe care o avea înainte ca furtuna să te poarte departe. Dar nu se poate spune că e mai bine.

— De ce?

Astfel vorbeam cu zeița mea după atâta timp, ca și cum discutam cu o prietenă. Nu reușeam să cred că se întâmplă asta. Poate că încă dormeam și visam totul? Dar ea îmi vorbea în

continuare:

— Nu te poți duce acasă pur și simplu. Casa ta este ocupată de niște tineri încrezuți, care îți mănâncă proviziile și-ți beau vinul. Sunt în număr mare și bine înarmați. Vor s-o facă pe Penelopa, care încă îți este credincioasă, să se mărite cu unul dintre ei și complotează să-ți ucidă fiul.

Am tresărit.

— Stai liniștit. Pe fiul tău îl protejez eu. Acum... trebuie să dispară hainele astea frumoase care te fac să semeni cu un zeu...

M-am trezit îmbrăcat în zdrențe ca un cerșetor. Pe umăr aveam o desagă murdară și unsuroasă, iar la brâu eram legat cu o bucată de frânghie veche.

— Să ascundem brațele astea de războinic și coapsele astea puternice... Să adăugăm cât mai multe riduri pe față și cât mai multe fire albe în părul ăsta, care e încă negru.

Simțeam că îmbătrânesc în timp ce mâna ei mă atingea.

— Așa, mi-a spus zeița, mulțumită în cele din urmă. Așa e mai bine. Pleacă din locul ăsta, umblă prea multă lume pe aici. Urcă pe poteca aia, mergi spre Râpa Corbului, la coliba lui Eumeus, porcarul. Încă te mai așteaptă, își amintește de tine. Ți-a rămas credincios. Rămâi cu bine.

Apoi s-a făcut nevăzută.

Îmi lăsase un toiag.

Am ajuns la potecă și am început să urc dealul sub soarele care ajunsese sus pe cer, făcându-mă să nădușesc abundent. Când am urcat suficient de mult, m-am întors ca să-mi văd patria. Din locul acela puteam vedea locul în care fusesem debarcat: portul secret, ascuns între două promontorii înalte. În față era frumoasa insulă Samos – înaltă, cu păduri dese. Într-o parte se afla peștera Naiadelor, unde aduceam de obicei sacrificii zeilor. Câte amintiri aveam despre acele locuri! În

capătul canalului vedeam mica Asteris, un petic de pământ puțin mai mare decât o stâncă. Cu ajutorul toiagului, am început iar să urc. Ajungând aproape de vârful muntelui, m-am întors din nou și mi s-a părut că zăresc la orizont o pânză albă, mititică. Oare era corabia care mă adusese acasă? Nu, nu putea să fie: la ora aceea din zi ar fi trebuit să se afle mult mai departe, unde n-o mai puteam vedea.

Dacă Scheria s-ar fi aflat la o noapte distanță de Itaca, înseamnă că eu și tata am fi debarcat acolo de multe ori, Alcinous ne-ar fi fost vecin și gazdă, iar noi i-am fi întors serviciile. Prin urmare, era ceva imposibil, asemenea multor întâmplări pe care le trăisem în timpul călătoriei mele din spatele zidului de ceață. Oare cârmaciul trecuse prin el în toiul nopții, în timp ce eu dormeam? În orice caz, cine știe cu ce viteză putea călători corabia aceea miraculoasă, care își găsea calea fără să aibă nevoie de cârmă! Poate că parcursese într-o noapte o distanță pe care o corabie obișnuită ar fi parcurs-o într-un timp de zece sau de douăzeci de ori mai mare.

Aveam în fața ochilor podișul, acoperit de stejari, ca pe vremuri. Se vedea cât crescuseră copacii între timp. Dacă m-aș fi îndoit că insula aceea este Itaca, un asemenea amănunt m-ar fi convins. Iată și Râpa Corbului... De câte ori o urcasem, copil fiind! Damastes, maestrul de arme, îmi poruncea să fac asta ca să-mi întăresc brațele și mâinile. Trebuia să zăresc și casa lui Eumeus. Oare avea să mă recunoască? Nu, așa cum arătam, nici mama nu m-ar fi recunoscut, cu atât mai puțin *mai*, doica mea. Mi-am continuat drumul pe cărarea care străbătea ultima bucată din deal – o cărare de capre –, și m-am trezit la o mică distanță de grajdurile și cotețele de porci ale lui Eumeus.

În timp ce mă apropiam, mi-am amintit că îmi arătase într-o zi vierul urcându-se pe scroafă, ajutându-mă să înțeleg astfel multe lucruri despre viață. Zei ai cerului, eram un copil, iar tata

era un erou puternic! Cât timp petrecusem departe, la hotarele lumii! Iar lumea mea se schimbase între timp, poate că n-aveam s-o mai recunosc.

Eram aproape și mă pregăteam să intru în țarcul animalelor. Era bine construit, împrejmuit de un zid scund de pietre și de mărăcini, pentru a ține vulpile la distanță. La un moment dat, am auzit un lătrat furios, iar doi câini s-au repezit spre mine. Am apucat toiagul cu amândouă mâinile și am început să dau înapoi, până am ajuns la trunchiul unui stejar. Dar n-am fost nevoit să mă lupt cu cele două animale, pentru că a apărut porcarul, care i-a alungat strigând și aruncând cu pietre. Apoi mi-a spus:

— Ai avut noroc, bătrâne. Dacă nu eram eu, te-ar fi sfârtecat. Vino înăuntru să-ți dau ceva de mâncare. De unde ești? Nu te-am mai văzut pe aici.

Eumeus... Inima părea să-mi sară din piept. Bătrânul meu servitor nu se schimbase prea mult. Îl puteam recunoaște; părul i se rărise un pic și își pierduse un dinte, dar avea aceleași mâini enorme, umeri largi, ochi mari și negri și sprâncene înfoiate. Am inventat o altă poveste. Mă obișnuisem cu asta.

— Vin de pe continent, m-a luat o corabie. Am auzit multă lume vorbind că aici sunt mulți prinți la palat, care benchetuiesc în fiecare zi. Speram să capăt ceva de pomană de la ei.

— Îți urez mult noroc, căci oamenii ăia nu se află acolo să dea, ci să ia. Mănâncă în fiecare zi un porc întreg și beau atât de mult vin încât apoi îl varsă. Iar seara, după ce pleacă, casa stăpânului meu e o adevărată cocină. Eu nu mă duc aproape niciodată acolo, îmi trimit ajutoarele. Nu pot îndura să văd atâta bătaie de joc, atâta rușine.

Am intrat în țarc în timp ce bombănea și înjura de mama focului. Între timp se întorseseră și câinii, care, văzându-mă că

vorbesc în liniște cu stăpânul lor, m-au adulmecat un pic, apoi s-au făcut nevăzuți.

— Dar de ce suportă stăpânul tău o asemenea situație? De ce nu-i alungă din casa lui?

— Pentru că nu e aici. A murit.

— A murit? Ai văzut cu ochii tăi? Dar cum s-a întâmplat?

Aveam impresia că vocea îi tremură un pic.

— Nu, din păcate. Măcar de-aș fi putut să-i închid ochii, să-i aduc toate onorurile pe care le merită și să ridic peste mormântul lui un tumul mare. Acum mulți ani, a plecat la război și nu s-a mai întors. Ori a ajuns pe fundul mării și a fost mâncat de pești, ori a murit ucis de vreun trib de sălbatici, pe meleaguri necunoscute. A plecat în fruntea unei armate, dar niciunul dintre oamenii lui nu s-a mai întors. Război blestemat, război blestemat care mi-ai luat pentru totdeauna stăpânul!

— Îl iubeai?

— Eu? M-aș fi lăsat ucis pentru el. Și el mă iubea, se purta cu mine de parcă aș fi făcut parte din familie. Odată ce-mi încheiam serviciul și instruiam un alt porcar, urma să-mi dea de soție o femeie frumoasă, înaltă și bine făcută, apoi o casă în care să-mi cresc familia...

A oftat.

— Dar mă bucur că ai apărut, bătrâne, ca să-mi ții puțin de urât. Acum o să punem pe foc doi purceluși, o să prăjim puțină pâine pe jar și, cu un pahar sau două de vin bun, o să ne alungăm gândurile triste.

Ochii bunului meu Eumeus erau plini de lacrimi...

— O, să nu te aștepți la cea mai bună carne, pe aceea o mănâncă prinții. Noi avem parte de resturi, doi purceluși slăbănogi, dintre aceia care au supt la țâțele din spate, care au puțin lapte, dar după ce îi frigem și le punem mirodenii, o să fie buni.

— Pentru mine e chiar prea mult, dragul meu. Eu mă bucur și când am parte de o coajă de pâine uscată.

A mai pus câteva lemne pe foc.

— A început să fie cam frig noaptea, mi-a spus. Și ne trebuie jar să frigem purceii.

Se comporta cu mine de parcă eram un vechi prieten, deși abia ne cunoscuserăm; cel puțin așa credea el.

Am dus purceii lângă scroafe, iar vierii și porcii castrați în cocina lor, în timp ce Eumeus a început să frigă doi purceluși slabi și pricăjiți. Mirosul de carne friptă îmi stârnise pofta de mâncare. Ajutându-l, îmi câștigasem masa din seara aceea.

Ne-am așezat apoi lângă foc și am așteptat să se frigă carnea și să se rumenească pâinea. Vinul era deja pregătit; gazda mea l-a turnat în cupe, apoi a luat frigările de pe jar și a început să taie bucăți pentru amândoi. Am mâncat cu poftă, pentru că nu mă atinsesem de mâncare din momentul în care mă trezisem sub măslinul de pe țărm. La fel a făcut și prietenul meu, porcarul. Când am terminat de mâncat, a strâns oasele și resturile și le-a dus afară să se bucure și câinii de o masă bună. Seara era abia la început, așa că ne-am turnat iar vin și am reluat discuția:

— Dar cine era stăpânul tău? l-am întrebat. Și despre ce blestemat de război vorbeai mai devreme?

— Toți de aici știu despre el, mi-a răspuns Eumeus. E războiul pe care Agamemnon din Micene și Menelaus din Sparta l-au început împotriva Troiei din cauza Elenei. Stăpânul meu abia se însurase, avea un fiu mic și nu voia să plece, dar a fost obligat. Îl chema Odiseu.

— De ce spui „îl chema“? N-ar putea să fie încă viu?

Eumeus și-a apropiat scaunul de mine și m-a privit țintă în ochi.

— Ascultă-mă, bătrâne. Stăpânul meu a murit. Ai priceput?

E mort! Și dacă nu e mort, e ca și cum ar fi. Au trecut douăzeci de ani. Sunt prea mulți. Să nu-ți treacă prin minte să te duci la regină și să-i îndrugi baliverne: că l-ai văzut, că ai auzit oameni spunând că încă mai trăiește. Toți vagabonzii și cerșetorii care trec pe aici, sperând că o să capete mâncare sau haine, fac asta. Toți știu că regina refuză să se mărite pentru că încă speră că Odiseu este în viață, așa că toți derbedeii ăștia profită și-i povestesc exact ce vrea să audă. Am impresia că și tu ai face la fel pentru niște haine mai noi și o mantie mai bună decât zdreanța pe care o ai pe umeri.

Ochii i s-au umezit din nou. Îi străluceau în timp ce repeta cu glas stins:

— Stăpânul meu a murit... a murit.

Am amuțit văzându-i lacrimile.

— L-am iubit mai mult decât îmi iubesc părinții, pe care nu i-am mai văzut din momentul în care niște negustori fenicieni m-au luat din satul meu și din casa mea și m-au vândut la piața de sclavi.

În clipa aceea am simțit că nu mai pot să tac. Fidelitatea lui înverșunată merita o alinare.

— Acum ascultă-mă tu, i-am spus fără să-i evit privirea. Odiseu o să se întoarcă. Știu că o să facă asta mai curând decât crezi. O să se întoarcă luna asta: la sfârșitul lunii sau la începutul lunii următoare.

Se uita la mine bănuitor.

— Ascultă-mă, hai să punem un rămășag. Îmi dai o tunică și o mantie nouă dacă am spus adevărul. Nu le vreau acum. Ca dovadă că sunt sincer, nu le vreau acum, o să mi le dai când o să vezi că stăpânul tău s-a întors.

Eumeus a dat din cap. Se întunecase, iar singura lumină din casa porcarului era cea pe care o răspândea jarul din vatră. Am mai aruncat câteva lemne pe foc.

— Cu mine nu-ți merge, bătrâne. Lasă balivernele astea. N-o să câștigi niciodată mantia și tunica. Ar fi mai bine să-ți găsești alte metode: am văzut că știi să te ocupi de porci, așa că mi-ai putea fi un bun ajutor. Am și alte necazuri pe cap. Fiul stăpânului, Telemac, un băiat minunat, generos și cumsecade ca tatăl lui, a plecat să-l caute. În momentul ăsta ar trebui să fie la Pylos, la regele Nestor.

— Regele Nestor este cunoscut drept un suveran înțelept și generos, așa că băiatul cred că o să fie primit foarte bine.

— Nu sunt îngrijorat din cauza lui, ci din pricina prinților care au ocupat casa stăpânului meu. Vor ca Penelopa să-l aleagă pe unul dintre ei ca soț. Vor să-i întindă lui Telemac o cursă la întoarcere, ca să-l ucidă. Astfel, odată cu el, o să dispară ultimul moștenitor al neamului care domnește peste Itaca și celelalte insule. Mama lui este disperată. Dar să uităm de lucrurile astea triste pentru că, oricum, nu putem face nimic, și să sperăm că Zeus o să-l apere. Nu poți trăi tot timpul cu îngrijorare și durere în suflet. Spune-mi mai degrabă ceva despre tine. De unde vii? Și cum ai ajuns într-o asemenea situație?

Mi-a umplut iar cupa cu vin. Afară, vântul rece dinspre munte făcea perdeaua de la fereastră să se umfle ca o pânză de corabie. Bătrânul meu servitor credincios avea chef să asculte o poveste frumoasă, lungă și plină de aventuri, iar eu i-am făcut pe plac. Nu-mi era greu, era suficient să însăilez niște bucăți din întâmplările trăite: mă întorsesem de la război, fusese o întoarcere grea, petrecusem o singură lună cu soția și fiul, apoi îmi fusese imposibil să rămân în patrie, un loc pe care nu-l mai recunoșteam; avusesem o aventură în Egipt, o înfrângere, o absență îndelungată – de șapte ani! –, urmate de o evadare, un naufragiu, zile și nopți petrecute pe catargul corabiei, apoi de acostarea în Tesprotia, unde regele îmi spusese că-l văzuse pe Odiseu în viață, având comoara luată din Troia, și că-i dăduse o

corabie care plecase spre Itaca. Și apoi, în cele din urmă, iată-mă în locul acela, un cerșetor prăpădit, care stă liniștit lângă foc și bea vin ce încălzește sufletul, odihnindu-mă după atâtea drumuri, naufragii și prigoane. Afară, stelele își urmau calea pe cer. Luna ca o seceră strălucea jos, aproape de orizont, și așternea o lumină palidă peste Râpa Corbului.

Eumeus era impresionat de așa-zisele mele aventuri, atât de asemănătoare celor adevărate. Avea o inimă bună. Mi-a spus:

— E limpede că ai suferit și tu, poate mai mult decât mine. Dar de ce îmi spui că Odiseu o să se întoarcă în curând? Eu știu ce i s-a întâmplat, nu e greu de închipuit. Au ajuns zvonuri până aici. El i-a pus capăt războiului, dar n-a murit în luptă. Cerul a vrut să nu se întâmple asta! Ar fi murit ca un erou, aheii i-ar fi înălțat un tumul uriaș, așa cum au făcut-o pentru ceilalți eroi căzuți acolo, departe de patrie, iar gloria lui s-ar fi răsfrânt și asupra fiului. În schimb, a pierit din cauza unor zei mânioși, spiritele furtunii l-au răpit și l-au dus departe, spre o moarte necunoscută și fără glorie. În ceea ce mă privește, eu trăiesc aici, printre porci, nu merg aproape niciodată la palat, iar dacă sosesc niște oaspeți, regina nu mă invită, nu mai vrea s-o avertizez în legătură cu uneltirile unor vagabonzi și cerșetori ca tine. Preferă să fie înșelată, să creadă, fie și numai pentru câteva clipe, că soțul ei este în viață. Dar când mă invită, mă duc cu toată plăcerea să vorbesc cu ea, chiar și numai s-o privesc, căci este frumoasă, nobilă și mândră. Așa că, sărmane bătrân, nu-mi spune bazaconii și nu încerca să mă tragi pe sfoară. Nu pentru asta te-am primit sub acoperișul meu, te-am lăsat să te încălzești și ți-am dat să mănânci din pâinea mea și să bei din vinul meu. Fac asta pentru că mi-e milă de tine, pentru că sub înfățișarea ta de om sărman, de naufragiat care caută adăpost, se poate ascunde un zeu care ne pune la încercare.

Vântul se întețise și începuse ploaia. Se auzea răpăitul picăturilor pe acoperișul colibei. L-am întrebat dacă îmi poate da o mantie să mă acopăr, pentru că mi-ar fi fost frig îmbrăcat numai în zdrențe.

— Sigur că da, mi-a răspuns, dar mâine trebuie să mi-o dai înapoi. Nu mai am alta.

Apoi și-a aruncat pe umeri o mantie de lână, s-a încins cu o centură de care atârna sabia și a luat în mână o lance.

— În asemenea nopți, hoții profită de întuneric și ies după pradă, crezând că noi dormim liniștiți lângă foc, dar se înșală. Mă duc să dorm lângă cocină, lângă câini. E un loc destul de adăpostit. Ne vedem mâine dimineață.

L-am văzut ieșind, înfășurându-se în mantia de lână. Vântul a trântit ușa de mai multe ori până când am închis-o cu zăvorul. În tăcerea din colibă nu se mai auzea decât trosnetul focului, care era pe cale să se domolească, și zgomotul ploii pe acoperiș.

Apoi, pe la miezul nopții, fluierul unui păstor singuratic a început să cânte o melodie. Zeița mea își făcea auzită vocea.

16

În dimineața următoare, în zori, Eumeus s-a întors în colibă. L-am auzit tropăind tare pe pardoseala din fața ușii ca să se încălzească și frecându-și palmele.

— Culmile munților de pe uscat sunt albe de zăpadă, mi-a spus. Iată de ce-a fost atât de frig azi-noapte.

A suflat apoi în jar, a pus câteva vreascuri uscate, iar flacăra s-a aprins imediat. Apoi a aruncat în foc o bucată groasă de lemn de măslin, care ține mult și nu se consumă repede ca lemnul tânăr. M-am ridicat și m-am dus la el.

— Sunt sigur că dacă te-ar putea vedea, stăpânul tău ar fi tare mulțumit de tine. Te îngrijești de proprietatea și de animalele lui ca și cum ar fi ale tale.

— Fac asta pentru că e datoria mea, pentru că vreau să am grijă de averea lui Telemac și a reginei, mi-a răspuns.

Apoi a adăugat oftând:

— Cine știe pe unde o fi băiatul meu? E groaznic să nu poți avertiza pe cineva că este în pericol. Dar cum pot face asta? Să-i trimit o corabie în întâmpinare? Dar unde? O fi navigând pe lângă țărm sau printre insule? Iar dacă aș ieși din port cu o navă, în scurt timp ar afla toți. Cred că un îngrijitor de porci care devine marinar sare imediat în ochi.

În depărtare se auzea un cântec de fluier. Am tras cu urechea:

— Ai auzit și tu?

— Ce să aud?

— Un fluier.

— Nu, n-am auzit nimic. Ți s-o fi părut.

Și totuși se auzea foarte bine. O singură notă la început, apoi altele, mai joase și înăbușite, după care altele mai ascuțite și iar nota aceea de la început, prelungă, singuratică... Părea să fie un

semnal. Nu trebuia să-mi fac griji pentru nimic, zeița mea era prin apropiere și voia să știu asta. Nicio nenorocire nu avea să-l lovească pe băiatul meu.

— Cum este? l-am întrebat.

— Cine?

— Cum este prințul Telemac? Vreau să spun ca înfățișare, ca fire.

Eumeus se uita direct în ochii mei, de parcă încerca să-și dea seama ce gânduri îmi trec prin minte.

— E un băiat grozav, ar trebui să-l vezi. E ceva mai înalt decât era tatăl lui, bine făcut, cu mijloc subțire și umeri lați, ochi negri și profunzi ca ai mamei lui și, la fel ca ea, se enervează ușor când ceva nu-i este pe plac. Eu îl cunosc și-mi este suficient să-i văd o clipă ochii ca să știu în ce dispoziție se află. Dacă este o zi urâtă, îl duc la Philetius să vadă un vițel abia fătat, în pădure, la vânătoare de porumbei cu arcul ori să plantăm un măslin. Îi place să se uite la mine în timp ce fac astfel de treburi. Are un suflet foarte mărinimos. Mă iubește ca și cum aș fi – știu eu – unchiul lui. Vreau să spun o persoană care îi este dragă. Din când în când îmi trimite câte un dar prin cineva sau mi-l aduce el. Când ia cina cu mine, o dată sau de două ori pe lună, nu vine cu mâna goală niciodată. Trimite mai întâi o amforă cu vin deosebit din Samos sau din Corint și brânză de capră. Vezi mantia aia? El mi-a dăruit-o.

— Prin urmare, s-ar putea spune că tatăl lui ar putea fi mândru de el.

— Poți să spui asta fără să greșești. Chiar mai mult decât mândru... Fiul lui este o adevărată comoară, iar suferința lui cea mai mare, în afară de ceea ce vede acum în casă, este că nu și-a cunoscut tatăl. Îi lipsește foarte mult părintele, tocmai acum când trebuie să țină piept încrezuților ăstora care au ocupat palatul. Își vede mama plângând, dar știe că n-are suficientă

forță s-o apere.

M-am dus să mai pun lemne pe foc și să-mi ascund fața. Un nor de scântei a urcat spre hornul din mijlocul acoperișului.

— Niciodată nu s-a simțit mai singur ca acum, a continuat el, iar tovărășia unui paznic de porci nu este, desigur, ce îi trebuie unui prinț și unui băiat de vârsta lui. Bunicul lui, regele Laertes, a plecat de mult timp să trăiască la conacul de la țară. E mai bine așa. Dacă ar fi rămas aici, mult sânge ar fi curs în palatul regal.

— Nu-și aduce aminte deloc de tatăl lui?

— Era prea mic atunci când stăpânul a plecat la război.

— Dar pe tine te întreabă ceva?

— Da, cum îi erau ochii și părul, dacă era priceput în mânuirea lăncii și a sabiei, dacă era atât de șiret cum se vorbește, ce-i plăcea să mănânce, dacă-i plăcea să meargă și el la vânătoare de porumbei...

S-a apropiat de ușă, pregătindu-se să iasă.

— Mai bine mă duc eu să duc purceii să sugă la scroafă. N-am încredere în ajutoare. Uneori, din zăpăceală, nu au grijă și-mi rămâne câte unul strivit.

Apoi a ieșit.

Astfel am petrecut câteva zile cu el. În fiecare seară somnul ne prindea târziu, așa că stăteam de vorbă și beam vin cât timp era foc în vatră. Mi-a spus o poveste lungă pe care o știam din copilărie: fusese răpit de niște negustori fenicieni când era foarte mic, fiu al unui om puternic și respectat, trădat de doica lui, care se lăsase coruptă de marinari. Mă prefăceam că-l ascult cu cel mai mare interes și spuneam din când în când: „Și pe urmă? Și pe urmă?“ Ne țineam tovărășie; eram pentru el ceva nou în comparație cu grăjdarii pe care-i avea în subordine.

Apoi, în zorii unei zile, când m-am trezit, i-am spus că nu mai pot rămâne la el, că am devenit asemenea pretendenților și

că am ajuns să mă bucur de bunurile stăpânului său.

— Mă gândeam să merg la palat și să încerc să mă fac util. Știu să servesc la masă, să amestec vinul cu apă și să tai carnea...

— Ești nebun, bătrâne, las-o baltă. Știi cum sunt servitorii lor? Niște băieți din familii foarte bune pe care i-au adus cu ei: bine instruiți, bine îmbrăcați și parfumați. Te-ar lovi cu picioarele văzându-te în zdrențe și mirosind a cocină de porci. Toți cei care zăbovesc la mine mai mult de o zi put a porc.

— Eu știu doar că mă aflu aici de câteva zile bune, mâncându-ți pâinea și bându-ți vinul, fără să-ți fiu de vreun folos. Ca porcar nu sunt prea bun. Ți-am spus: eram un om bogat, cu servitori și slujnice și o casă minunată. Dar îți mulțumesc, n-o să-ți uit niciodată ospitalitatea. M-ai primit sub acoperișul tău fără să știi cine sunt, mi-ai potolit foamea și m-ai adăpostit de frigul tăios de afară. În ce privește mirosul de porc, o să mă opresc la izvorul de lângă Râpa Corbului ca să mă spăl bine.

Eumeus voia să-mi răspundă, când, dintr-odată, mi-a făcut semn să tac. Afară, câinii dădeau de veste că sosise cineva.

— Cine ar putea să fie?

— Îi auzi? Nu latră așa cum au lătrat când ai venit tu. Scheaună, parcă se bucură. E o singură persoană pe care o întâmpină astfel: fiul stăpânului. E Telemac, a venit! O, mulțumesc, mulțumesc cerului!

A năvălit afară. Am auzit strigăte de bucurie, saluturi și vocea unui băiat – frumoasă, răsunătoare. Era prima oară când auzeam adevărata voce a fiului meu!

Au intrat imediat după aceea. Inima parcă mi-a sărit din piept. Am vrut să mă ridic, dar Telemac mi-a spus:

— Fii pe pace, străine. Eumeus o să găsească imediat alt scăunel.

Nu-mi venea să cred că fiul meu îmi vorbește. Fiul meu! Mă simțeam tremurând ca niciodată, iar când Eumeus a intrat cu un braț de vreascuri și o piele de oaie, s-a uitat la mine și mi-a spus:

— Te simți bine, prietene?

Am găsit atunci un motiv să ies afară. Nu mai suportam ca fiul meu să mă vadă în starea aceea, așa că am ieșit pe ușița din spatele casei. Am trecut de grajduri și m-am îndreptat spre Râpa Corbului. Acolo era un pârâu din care se adăpau turmele. M-am spălat pe corp și pe cap, apoi mi-am aranjat părul cu degetele. Când mă pregăteam să mă întorc în casă, am zărit pe creanga unui măslin o tunică albă și lungă și o mantie, amândouă foarte frumoase. Ale cui erau? M-am îmbrăcat cu ele și am pornit spre coliba lui Eumeus. Inima îmi bătea atât de tare încât mă sufoca, chiar mai tare decât atunci când, mușcându-mi buzele, așteptam încordat pe câmpiile Ilionului ordinul să atacăm armata troiană.

În timp ce făceam cale-ntoarsă, l-am zărit nu prea departe, printre trunchiurile măslinilor centenari, pe ciobănașul care-și mâna la pășune mica turmă de capre. Am înțeles că zeița mea îmi redase înfățișarea și vigoarea demne de un rege, ca să mă arăt fiului meu după douăzeci de ani. Am intrat pe ușa din față, care, cel puțin, nu mă obliga să mă aplec. Când Eumeus, care avea în mână un coș cu pâine, a dat cu ochii de mine, a rămas împietrit, uitându-se la mine fără să scoată o vorbă; nu reușea să înțeleagă sau poate înțelegea foarte bine. Dar eu mă uitam la băiatul meu, îmi umpleam sufletul și ochii cu imaginea lui, pe care de atâtea ori încercasem să o visez în nopțile mele de singurătate din ținuturi îndepărtate, în surghiunuri pline de neliniște, pe marea fără margini, care părea imposibil de străbătut.

— Cine ești, străine? m-a întrebat.

Părea să se minuneze tare de înfățișarea mea.

Mi-am făcut curaj și m-am apropiat de el. Am încercat să-i răspund la întrebarea aceea care îmi mai fusese pusă de atâtea ori. Răspunsesem în moduri diferite, pentru că un vagabond fără patrie și fără adăpost poate fi atât oricine, cât și nimeni. Eu, care avusesem întotdeauna pregătite fraze meșteșugite, nu reușeam să găsesc un cuvânt pentru a rupe tăcerea. Băiatul mă privea curios, nedumerit. Și, în cele din urmă, am început să vorbesc:

— Eu sunt...

— E tatăl tău, a continuat Eumeus. L-au trădat emoțiile. Lacrimile îi strălucesc în ochi atunci când vine vorba despre tine sau când te privește, iar cu puțin timp în urmă a pomenit numele unui loc pe care un străin abia ajuns aici nu-l poate cunoaște: izvorul de la Râpa Corbului. Acum, când pare mai tânăr și arată ca un rege sau un zeu din cer, îl recunosc fără să mai am nevoie de altceva: e tatăl tău, Telemac. Tatăl tău, care s-a întors după douăzeci de ani.

Dintr-odată, am găsit cuvintele potrivite:

— Da, eu sunt, fiule. Știu că în clipa asta nu ești pregătit să mă accepți, să mă recunoști. Pentru tine sunt pur și simplu un străin, un necunoscut. Am încercat de nenumărate ori să-mi imaginez cum arăți, cu fiecare an care trecea încercam să te fac să crești în adâncul ființei mele, în inima mea, în ochii mei. Iar acum, când te văd, am impresia că nu m-am despărțit niciodată de tine. Nu voiam să te părăsesc, fiule, am făcut tot ce se putea ca să nu te părăsesc, iar când de pe puntea corabiei mele am văzut țărmul îndepărtându-se și pe mama ta, care te ținea în brațe, făcându-se tot mai mică, sufletul mi s-a zdrobit. Și acum nu-mi vine să cred că mă aflu aici, în fața ta, și că ai scăpat de un pericol de moarte.

Am deschis brațele, iar el, după ce a șovăit o clipă, m-a

îmbrățișat strâns. Am rămas așa, nemișcați, fără să mai spunem vreun cuvânt. Se lăsase o tăcere adâncă; nu mai vedeam nimic și pe nimeni în jur. Eumeus se făcuse nevăzut. Plângeam amândoi, tată și fiu, unul în brațele celuilalt.

— Câte lucruri avem să ne povestim, fiule! i-am spus când mi-au secat lacrimile.

A dat din cap zâmbind. Părea fericit, era mai frumos decât îmi puteam închipui.

— Povestește-mi unde ai fost și spune-mi de ce ai plecat fără să spui nimic. Eumeus mi-a spus că mama ta era gata să înnebunească când a aflat de plecarea ta.

— De vină a fost Mentes, căpetenia tafienilor. A venit acum douăzeci de zile, pe neașteptate. I-am spus lui *mai* să-l primească așa cum se cuvine, apoi am vorbit puțin cu el. Pretendenții mamei făceau mare zarvă, vorbind tare, iar servitorii aduceau în curte animalele care aveau să fie tăiate și pregătite pentru ospăț... Porcii guițau la văzul cuțitului. Mi-era rușine că nu puteam să vorbesc în liniște cu un oaspete în casa mea.

— Mentes...

Nu mai auzisem niciodată numele acesta. Dar mă gândeam la Mentor. Unde era?

— El m-a sfătuit să plec și să caut vești despre tine. Dacă aș fi fost sigur că ești mort...

Se uita țintă la mine, fără să clipească.

— ...Ți-aș fi înălțat un tumul pe malul mării și aș fi lăsat-o pe mama să se recăsătorească.

— O să înalți cu altă ocazie tumulul ăla. Și apoi? Ce altceva a mai spus? Și ce făcea în Itaca căpetenia unui popor de pirați?

— Habar n-am. Mi-a dat de înțeles că e aproape sigur că o să te întorci. Și chiar curând.

— Și tu l-ai crezut?

— Nu știu... Sfatul mi s-a părut bun. M-am gândit că a trăi în nesiguranță, fără vești despre tine, e mai rău decât a primi o veste proastă. Am plecat la Pylos, unde l-am întâlnit pe regele Nestor.

— Cum este? Ce face?

— Fața lui nu poartă urmele timpului, deși a avut de suferit de pe urma războiului. Când i-am vorbit despre îngrijorările mele, despre tristețea și furia mea neputincioasă, mi-a spus: „Gândește-te la mine. Mi-am văzut fiul, pe Antilochus, murind." Mi-a povestit că-l ucisese un rege negru pe nume Memnon.

— Din păcate, așa este. Când eu am mers la Pylos ca să chem prinții la război, Nestor mi-a mărturisit că nu se poate împăca în niciun caz cu gândul să-și lase fiul să plece și apoi să aștepte întoarcerea lui un șir lung de zile, cu ochii spre mare. Prefera să plece și el. Din păcate, făcând astfel, a fost nevoit să asiste la uciderea lui Antilochus, fiul lui cel mai drag. Fiule, destinul ne așteaptă întotdeauna acolo unde știe că o să ajungem.

Telemac se uita la mine cu atenție, părea să caute pe fața mea semne că spun adevărul, deși nu cunoștea povestea.

— Ce altceva ți-a mai spus?

— Că ați plecat amândoi din Ilion cu primul grup care-l însoțea pe *wanax* Menelaus, iar ceilalți au rămas cu Agamemnon.

— Și nu ți-a spus că după ce am ajuns în Tenedos m-am întors cu corăbiile mele?

— Ba da, mi-a spus și asta.

Fiecare cuvânt pe care îl rosteam îi întărea convingerea că omul din fața lui este cu adevărat tatăl lui.

— De ce ai făcut asta? De ce te-ai întors?

— Ăsta e cel mai trist și mai amar lucru din viața mea. Lasă-mă să simt din plin momentul ăsta, să mă bucur că te-am regăsit după atâția ani, *pai*...

I-am spus așa cum îmi spunea mie tata, *iar ceea ce am simțit în momentele acelea îmi încălzește și acum sufletul*.

— După ce te-ai întors din cauza vântului contrar și a furtunii de pe mare, nu te-a mai văzut niciodată.

— E adevărat. Când, în cele din urmă, am luat din nou calea întoarcerii, același vânt dinspre miazănoapte m-a purtat departe de capul Malea și m-a dus într-un loc necunoscut...

— Spune mai departe, te rog.

— Nu, spune tu. O să am timp destul să-ți povestesc pe unde am umblat. Ce ai făcut apoi?

— *Wanax* Nestor m-a îndemnat să merg spre Sparta. Circula zvonul că Menelaus s-ar fi întors după o călătorie care durase ani întregi și că el ar fi putut să-mi spună ceva despre tine. Mi l-a dat pe fiul lui, Pisistrate, să mă însoțească într-un car cu patru cai. Am mers foarte repede...

— Pisistrate... Abia mergea când am ajuns la Pylos cu tatăl meu. Iar acum poate mâna un car cu patru cai!

— Da. Ne-am împrietenit, e un băiat generos și cumsecade, dar nu mi-aș dori să-l am ca adversar pe câmpul de luptă. La Sparta, regele m-a primit ca pe un fiu, m-a îmbrățișat și mi-a spus că te prețuiește foarte mult, că ești unul dintre marii lui prieteni. Voia să-ți ofere un oraș lângă malul mării, ca să te muți în el și să vă petreceți împreună ultimii ani din viață.

— Nimic altceva?

— Mi-a spus că în Egipt l-a întrebat pe oracolul Bătrânului Mării[2], care a avut o viziune: erai în viață, dar prizonier într-un loc înconjurat de apă, fără corabie și camarazi. Nu exista, prin urmare, nicio speranță să te poți întoarce. O mare tristețe i-a cuprins pe toți, dar regina Elena ne-a servit un vin bun care ne-a mai înveselit, așa că, pentru câteva clipe, am uitat de tristețea noastră.

— Ți-a mai spus și altceva Menelaus?

— Da. Cred că se gândește să-și răzbune fratele ucis. Poate că nu știi, dar atunci când s-a întors acasă, *wanax* Agamemnon a fost ucis de Egist, iubitul reginei Clitemnestra. Menelaus își ajută nepotul, pe Oreste, fiul regelui, să-l răzbune și să recucerească Micene. Cred că o să fie un mare război.

La auzul acelor vorbe, mi-a venit imediat în minte spiritul marelui rege al aheilor, așa cum îmi apăruse la porțile Hadesului, iar inima mi-a înghețat.

— Regina Elena mi-a dăruit o mantie foarte fină, brodată, pentru logodnica mea, când o să am una. A fost foarte binevoitoare cu mine, dar se vedea că e chinuită de regrete pentru că a provocat războiul fugind din Troia cu Paris. La sfârșit, regele mi-a făcut o mulțime de daruri. Apoi m-am întors la Pylos, unde mă aștepta corabia mea. L-am rugat pe Pisistrate să-i transmită tatălui său, *wanax* Nestor, scuzele mele că nu mă mai pot opri la el. Știam că, dacă o să urc la palatul lui, n-o să mă lase să plec așa ușor. Mă iubeau foarte tare toți. Tată, poate că se gândeau la tine și la faptul că nu te-ai întors când mă copleșeau cu daruri și gânduri bune. S-a întâmplat apoi ceva ciudat: în timp ce tovarășii mei dezlegau frânghiile care ne legau de mal, s-a apropiat de corabia mea un necunoscut, un fugar. Ucisese un om, iar rudele îl urmăreau să se răzbune. Era un ghicitor capabil să prevadă viitorul. Se numea Theoclymenus și-mi cerea să-l iau pe corabie. I-am spus să urce la bord. Acum se află jos, în port, lângă ceilalți.

— Ai fost imprudent, *pai*, rudele celui ucis ar putea fi foarte violente cu cel care l-a adăpostit.

Am zâmbit amândoi: abia mă întorsesem după douăzeci de ani și deja începeam să-l cert.

— Era un om hăituit. Poate că ucisese pentru că fusese nevoit să se apere și nu mai avea altă soluție. După înfățișare, părea să fie o persoană nobilă, cu o privire pătrunzătoare și

mohorâtă. M-a fascinat lucrul ăsta. În timpul călătoriei am vorbit despre multe lucruri, în afară de singurul care mă interesa cu adevărat: tu. Unde e tatăl meu? O să se întoarcă? Și când? Sau pur și simplu a dispărut și n-o să se mai întoarcă niciodată? Poate că mi-era teamă că ghicitorul o să-mi spună un adevăr pe care l-aș fi refuzat, și probabil își dăduse și el seama de asta.

Am tăcut amândoi o vreme. De afară se auzeau grohăitul porcilor, râsetele băieților de la grajduri și vorbele de ocară ale lui Eumeus, care îi certa.

— Vorbește-mi despre mama ta, i-am spus.

Telemac și-a lăsat privirea în jos și a întors: îi pusesem o întrebare grea pentru inima și mintea lui. Mi-a răspuns:

— Ți-a rămas și acum credincioasă. La început, când regele Laertes, bunicul, era cu noi, reușeam să-ți îndurăm într-un fel lipsa. Încercam să ne obișnuim, știam că ești la război și că războiul nu se sfârșise. Ne țineam tovărășie unii altora. Phemius îmi spunea tot felul de povești, mama petrecea mult timp cu mine. Mergeam cu bunicul prin pădurile de pe muntele Neritos, iar când ajungeam în vârf, ne așezam unul lângă celălalt. El mă acoperea cu mantia ca să mă apere de vânt. Așteptam apusul soarelui, momentul în care cerul devine roz și roșu, iar marea de culoarea vinului, apoi porneam înapoi spre casă, călăuziți de lumina ce aprindea ferestrele din sala mare. De multe ori am vrut să-l întreb: „Când o să se întoarcă tata?“ Dar simțeam că e o întrebare interzisă, o întrebare care provoca durere tututor: bunicului, mamei și chiar lui *mai*. Am învățat să tac. Odată, am zărit din vârful muntelui, în depărtare, o corabie care se apropia de insulă, cu pânza albă umflată de vânt. Nu m-am putut abține și, întinzând brațul, i-am arătat-o bunicului, apoi am strigat: „Corabia lui *atta*, corabia lui *atta*!“ El s-a uitat la mine cu ochi strălucitori, de culoarea mării. Mi-a

răspuns: „Nu este corabia lui *atta*, copile. Când o să se întoarcă, o să vină din partea opusă și n-o să vezi o singură corabie, ci mai multe.“ De atunci n-am mai spus asta, de fiecare dată când vedeam o pânză în depărtare îmi mușcam buzele și nu scoteam niciun cuvânt. După aceea, a venit știrea că războiul se sfârșise și suferința noastră a devenit mai ascuțită și mai dureroasă, un tremur permanent al inimii. Mama întreba pe fiecare călător, pe fiecare negustor care venea pe mare, dacă știe ceva despre tine. Într-o zi, am văzut un grup de corăbii acostând în portul cel mare. Pe mal a coborât un războinic cu brațe puternice, piept lat și o mantie roșie aruncată pe umeri. Am crezut că tu erai, ba chiar eram sigur, așa că m-am grăbit să-i ies în întâmpinare pe cheu. Dar apoi am observat că nimeni dintre oamenii noștri nu dădea semne că-l recunoaște și am înțeles că nu puteai fi tu. El însă m-a recunoscut. „Ești Telemac“, mi-a spus. I-am răspuns: „De unde știi cum mă cheamă? Nu te-am văzut niciodată.“ „Îl cunoșteam pe tatăl tău, regele Odiseu. Eram un prieten bun de-al lui. Semeni cu el, așa te-am recunoscut.“ „Crezi că tata o să se întoarcă?“ l-am întrebat. „Sigur că da“, mi-a răspuns, „și o să-ți aducă o mulțime de daruri frumoase.“

Telemac nu mai reușea să-și continue povestea. Simțeam și eu o greutate pe suflet.

— Ce-ți amintești despre el? l-am întrebat.

— Avea ochi triști, privire înnegurată și păr de foc. Mergea ca și cum ar fi purtat o povară mare pe umeri.

— Diomedes, am murmurat. Diomedes din Argos.

— Cum ai spus?

— Nimic, *pai*, nimic. Sunt amintiri de demult.

---

[2] Forkis, un zeu al mării foarte puțin cunoscut, despre care se pare că numai Homer a scris în opera lui. (N. tr.)

17

Am stat de vorbă până târziu în noapte. Telemac avea multe lucruri să-mi spună, iar eu de asemenea, dar nu i-am povestit toate peripețiile, așa cum le povestisem feacilor și regelui Alcinous. Aș fi fost nevoit să mă întorc în trecut. De când pusesem piciorul pe insula mea nu reușisem să uit profeția despre care îmi vorbise Nausicaa, pericolul care amenința orașul dacă poporul îndrăznea să ajute un om venit de pe mare să se întoarcă în patrie. Și speram în continuare că zeul albastru nu va dori să împlinească profeția. Stătea în puterea lui, iar oamenii aceia îi erau urmași. Dar cine poate ști ce este în mintea zeilor? În trecut, de fiecare dată când scăpam de un pericol sau reușeam să ies cu bine dintr-o altă peripeție, după o vreme ascundeam durerea provocată de pierderi într-un ungher al sufletului și găseam forța să merg mai departe. De data aceea mi se părea că nu mai pot face asta.

Telemac și-a reluat discursul:

— De atunci, cu fiecare zi care trecea, speranța de a te mai vedea slăbea tot mai mult. Dar eu nu te văzusem niciodată, pentru mine era altfel. Pentru bunicul era foarte greu, la fel și pentru mama. Bunica Anticleea căzuse într-o stare de disperare mută. Nu mai ieșea din camera ei, iar când mergeam s-o văd, de multe ori nu-mi deschidea ușa. Dacă o găseam deschisă și intram, o vedeam așezată în fața ferestrei, cu ochii ei umezi și limpezi ațintiți asupra mării. Glasul lui Telemac tremura. Îi spuneam: „*Mai*, nu vrei să stăm de vorbă? Știi, azi am fost la vânătoare. Și mâine o să mă duc cu corabia la Samos. Dacă găsesc ceva care ar putea să-ți fie pe plac, o să-ți aduc de acolo un cadou.“ Când găseam vreo trufanda, i-o aduceam întotdeauna ei – o smochină, fructe din pădure, orice găseam –, dar se uita la mine fără să spună nimic. Alteori îmi zâmbea ca

un copil mic, care râde sau plânge fără vreun motiv anume.

Mi-am plecat fruntea ca să nu plâng. Câtă durere lăsasem în urmă, câte speranțe deșarte, câte lacrimi...

Telemac se uita țintă la flăcările care trosneau pe vatră. A continuat:

— Când a murit, bunicul a cerut pentru ea funeralii solemne și a poruncit să fie îmbrăcată în cele mai frumoase veșminte. Bocitoarele venite de pe continent o plângeau pe regina mamă, care pleca dintre cei vii, și cântăreții din fluiere intonau cântece de jelanie. Slujitoarele ei și-au tăiat părul și l-au aruncat pe rug, iar mama a aruncat în flăcări un colier de preț, din chihlimbar, care făcea parte din zestrea ei de mireasă. Regele Autolycus, tatăl ei, a apărut pe neașteptate, ca din neant. Avea părul alb strâns la ceafă cu o curelușă de piele. Când a trecut prin mijlocul mulțimii, într-o mantie neagră, lungă până la călcâie, cu o centură cu podoabe de argint la brâu, s-a făcut tăcere. Au tăcut fluierele și bocitoarele, a tăcut și tunetul care se auzea în depărtare. A aruncat în foc un obiect de valoare mică; putea fi o păpușă sau ceva asemănător. A fost văzut apoi îndreptându-se spre port. S-a urcat la bordul corabiei lui și s-a îndreptat spre apus. Nu s-a mai știu nimic despre el. Au trecut anii și s-a răspândit zvonul că ești mort. Mulți dintre războinicii care distruseseră Ilionul se întorseseră, dar niciunul din Itaca, din Samos sau din Dulichios, nici măcar din Zakynthos. M-am convins de asta călătorind între insule. Mă gândeam că poate eroul Odiseu, tatăl meu, se oprise pe drumul de întoarcere ca să mai jefuiască vreun oraș, să înhațe cu oamenii lui bogății și femei frumoase, și că localnicii se adunaseră plini de furie și-i nimiciseră sau poate îi luaseră prizonieri. Poate că suferau în sclavie și nu aveau să-și mai revadă patria. Ce-aș fi putut crede? Și n-am fost singurul fiu care-și plângea tatăl pierdut. Mulți tineri de pe insula asta și de pe celelalte din jur gândeau la fel.

Singura care nu s-a lăsat bătută niciodată a fost mama, regina Penelopa. A refuzat să înalțe un tumul pe malul mării și să-ți facă ritualurile funebre. Spunea că i-ai promis că te întorci și că tu îți respecți întotdeauna promisiunile. De atunci, faima ei de femeie puternică, apărătoare a casei tale și a patului tău, s-a răspândit pe mare și pe uscat și i-a înflorit speranța că te întorci. O mulțime de hoinari, aventurieri și vagabonzi au profitat de ea pe parcursul anilor. Răspândeau zvonul că-l văzuseră pe regele Itacăi, că este viu, și astfel primeau din partea ei ospitalitate, mâncare din belșug și un culcuș bun sub porticul palatului. Îi povesteau ce voia să audă. Și chiar dacă speranțele ei erau întotdeauna înșelate, nu se descuraja, nu voia să piardă niciun prilej de a-și ține trează speranța. A suferit foarte mult.

— Dar acum am auzit că totul s-a schimbat.

— Da, în rău. Acum doi ani au venit aici prinți din Itaca, din toate insulele învecinate și chiar de pe continent. Aduceau o mulțime de daruri nupțiale. Voiau s-o facă să-l aleagă pe unul dintre ei și să declare în fața tuturor că este văduvă. Atunci, regele Laertes, tatăl tău, a părăsit palatul. Pentru că nu-i putea ucide pe toți și nu putea suporta prezența lor, s-a retras la moșia lui de la țară, unde trăiește ca un om de rând. Cultivă o livadă de măslini și o vie, iarna doarme în casă lângă vatră, vara pe câmp, acolo unde-l prinde noaptea, chiar și pe un morman de frunze uscate. L-am văzut cu ochii mei. Poate suporta orice în viață, dar nu și rușinea din casa lui.

Mă uitam la băiatul meu și-l ascultam, iar în piept sufletul parcă îmi urla de furie din cauza celor auzite.

— Eumeus mi-a spus că pregătiseră o capcană pe mare, în spatele insulei Asteris, menită să-mi scufunde corabia și să ne omoare pe mine și pe tovarășii mei. După cum vezi, sunt bine. La fel și ei.

Cu fiecare clipă care trecea, imaginea și glasul fiului meu îmi pătrundeau prin ochi și urechi și-mi coborau în suflet. Simțeam că-l iubesc mult, de parcă fusesem întotdeauna lângă el.

— Mai vorbește-mi despre mama ta. Cum a reușit să facă față pretendenților?

— E o soție demnă de marele Odiseu, „cel cu o mulțime de gânduri". Așa te numesc toți cântăreții de stradă, știai? Dat fiind că pretendenții deveneau tot mai insistenți, a pus la cale un plan: le-a spus că o să facă alegerea numai după ce-o să termine de țesut giulgiul funebru al eroului Laertes și nimeni n-a îndrăznit să se opună unei asemenea dorințe. Așa că mama țesea ziua pânza, iar noaptea o destrăma...

Am zâmbit la auzul unei asemenea dovezi de șiretenie ce-mi amintea de fata cu ochi profunzi și pătrunzători care mă fermecase cu mulți ani în urmă, la Sparta.

— ...Dar una dintre slujnice, care era iubita lui Antinous, căpetenia lor, a descoperit înșelătoria și le-a spus totul pretendenților, care au năvălit în camerele femeilor, încălcându-le cu brutalitate intimitatea...

Sângele mi-a clocotit în vine la auzul acelor cuvinte.

— O să plătească scump pentru asta, o să-i nimicesc până la ultimul.

Dar Telemac mai avea de povestit:

— În situația aceea, nu mai era cale de scăpare. Am încercat să chem în ajutor sfatul înțelepților, dar au oameni peste tot, înarmați până în dinți. Nimeni nu îndrăznește să se răscoale, iar eu singur nu am forța să mă lupt cu ei... Iartă-mă, a spus plecându-și fruntea.

— N-ai nici un motiv să te rușinezi. Ai făcut ce-ai putut.

— Unii dintre ei s-au dus la bunicul Icarius, la Sparta, oferindu-i daruri nupțiale din ce în ce mai bogate, ca s-o

convingă să recunoască faptul că e văduvă și să se mărite. Dacă nu te întorceai, nu cred că mai rezista mult timp.

— Așa este. Nu mai putea amâna decizia. Dar tu de ce te-ai întors mai repede? Mi-ai spus că regele Nestor și regele Menelaus s-au oferit să te găzduiască atâta timp cât dorești.

— Am auzit o voce care mă chema în patrie, iar ghicitorul Theoclymenus mi-a jurat că te afli deja pe insulă. Inima mea nu-și mai încăpea în piept de bucurie. Mă crezi?

— Te cred, *pai*, și abia aștept să-l întâlnesc pe tata, regele Laertes, ca să-i alin amărăciunea. Dar... înainte de asta, pretendenții trebuie să plătească. Iar tu o să mă ajuți.

— Eu și cu tine... Doar noi doi? *Atta*, ei sunt cincizeci, uneori chiar mai mulți, în plină putere, bine înarmați. Multe dintre slujnicele mamei au devenit iubitele lor. Cunosc toate secretele palatului. *Mai* le urăște pentru că n-o respectă.

— Am distrus Ilionul, crezi că cincizeci de tinerei mă pot înspăimânta?

Eumeus a intrat. Avea părul ciufulit de vânt și ținea în mâini două coșuri cu pâine, brânză și niște frigărui de pus pe foc.

— Eumeus, l-am întrebat, ești gata să lupți?

— Și în clipa asta, *wanax*, mi-a răspuns punându-și pe masă pumnii uriași.

— Și pe cine mai putem conta?

— Philetius, văcarul, este puternic ca un taur. Când are securea în mână, se transformă într-o adevărată Furie. Pentru tine s-ar arunca și în foc.

— Altcineva?

— Poate ar mai fi câțiva, dar e mai bine să nu riscăm. Sau poate vrei să-l anunți pe regele Laertes, tatăl tău. Cred că, deși nu mai are puterea de altădată, ar fi nerăbdător să ia arma în mână.

— Mai bine nu. O să afle de întoarcerea mea la momentul potrivit. Acum ascultați-mă, am planul foarte clar în minte. Tu, Telemac, o să pleci mâine în zori și o să mergi cât de repede poți. Mama ta cred că e înnebunită de neliniște și îngrijorare. Arată-i că ești în viață și că nimeni nu ți-a făcut vreun rău. Eumeus, noi o să plecăm mai târziu și o să mergem la palat. Eu o să mă opresc și o să cerșesc de la prinți ceva de mâncare. După ce o saluți cu respect pe regină, te întorci. Vreau să-i văd, să-i cunosc pe fiecare, unul câte unul, să le observ obiceiurile, felul de a se comporta, mișcările. Dacă vedeți că mă insultă și mă umilesc, să nu faceți nicio mișcare, să nu deschideți gura, să nu încercați să interveniți. O să știu ce am de făcut.

— Și mama? m-a întrebat Telemac.

— Mama ta o să afle totul la momentul potrivit. *Să nu ai încredere nici măcar în soția ta. Să spui atât cât trebuie și să ascunzi restul...* Știu că este o decizie greu de luat, dar e necesară. Nimeni din casa asta nu trebuie să știe că m-am întors. O să-i spui că ai acostat în portul secret și te-ai oprit să dormi la Eumeus. N-o te mai întrebe nimic. O să fie doar bucuroasă că te vede.

Telemac s-a uitat la mine câteva clipe, cu o expresie nedumerită, dar și-a stăpânit pornirile sufletului. Mi-a făcut semn din cap că va face întocmai.

— O iubesc pe mama ta, *pai*, o iubesc mai mult decât viața și m-am gândit tot timpul la ea, în fiecare zi și noapte. Dar crede-mă, deocamdată nu-i putem spune nimic. S-ar putea trăda fără să vrea, iar astfel m-ar trăda și pe mine. Ar fi de-ajuns o privire, un gest... dacă facem vreo greșeală, suntem pierduți.

Cuvintele mele l-au înseninat. Eumeus ne-a dat carne friptă și pâine, ne-a turnat vin – mai întâi mie, apoi lui Telemac, iar la urmă lui. Toți trei eram încordați ca un arc înainte de a slobozi săgeata. Și totuși, eram stăpân pe mine, așa cum nu mai

fusesem niciodată. Simțeam că străbătusem zidul de ceață în timpul somnului, când feacii mă aduceau acasă. Corabia lor fără cârmă, care știa să găsească singură direcția pe marea fără drumuri și granițe, brăzdase iute valurile, străbătând într-o noapte distanțe nesfârșite. Și în clipa aceea mă aflam într-o lume pe care o cunoșteam bine, guvernată de forțe omenești și divine. Acolo nu existau puteri inexplicabile, prezențe monstruoase, misterioase, subterane – poate adevărate, poate neadevărate, dar, în orice caz, capabile să ucidă, să nimicească și să pustiască. Aceea era lumea în care se numărau săbiile, lăncile și sulițele ascuțite și nemiloase.

Cu toate acestea, am mâncat liniștiți, vorbind despre trecut, lung al meu și al lui Eumeus, scurt al lui Telemac. Când îl priveam, mi se părea atât de tânăr și de lipsit de experiență, probabil din cauză că o avusese alături numai pe mama lui.

— Cine te-a antrenat la luptă? l-am întrebat.

— Regele Laertes, bunicul meu și tatăl tău.

— Tatăl meu... E posibil?

— A fost un mare maestru.

— Ai luptat vreodată?

— Nu. Asta o să fie prima oară.

M-a străbătut un fior rece. Dacă lucrurile sfârșeau prost? Unde era fluierul care cântase în toiul nopții? Zeița mea lipsea de multă vreme. Oare nu trebuia să apară din nou?

— Și nu te temi?

— Ba da, puțin. Suntem doar patru.

— Cinci, am răspuns.

— Cinci? Am uitat pe cineva?

— Zeița mea, Atena, o să fie prin preajmă. M-a adus înapoi dintr-un ținut îndepărtat, unde nu se poate ajunge. Fără ajutorul ei n-aș fi reușit să mă întorc. Ea face cât sute, chiar mii de războinici. Poate că n-o să acționeze, dar o să ne dea forța

necesară.

După ce-am mâncat, ne-am culcat lângă vatră, unul lângă altul, și am mai schimbat câteva cuvinte în întuneric.

— Știi cine e Mentor?

— Da, *atta*, sigur că știu. E sfetnicul care ți-a fost prieten cât timp te-ai aflat în Itaca, înainte să pleci la războiul care ne-a adus atâtea suferințe.

— Și acum nu mai este aici? Spune-mi, de cât timp nu l-ai mai văzut?

— Asta-i ciudat, nu-mi amintesc. Dar are un loc în sfatul înțelepilor. Uneori apare, alteori nu.

A urmat o lungă tăcere. Ascultam respirația fiului meu, ușoară și liniștită – respirație care aduce somnul. Multe lucruri aș fi vrut să-i spun și să-l întreb, dar era mai bine să-și găsească odihna în somn.

Mă gândeam dacă e drept să-l îndemn la vărsare de sânge, dar nu mai era posibil să dăm înapoi. Îmi aminteam ce însemnase pentru mine să ucid pentru prima oară un om pe câmpiile Ilionului, să-l străpung cu lancea, să-i simt măruntaiele sfâșiate cu arma. Nu mai făcusem asta până atunci și a fost ca și cum m-aș fi străpuns pe mine. Era un sentiment de rătăcire, de uimire. Și apoi am simțit durere și teamă, de parcă aș fi depășit o limită în spatele căreia se întindea o țară a groazei. Dar mă aflam în fruntea multor oameni, aveam și douăsprezece corăbii. Trebuia să vadă toți ce valoare am, în special cei care săvârșiseră mari fapte de arme, cum era Diomedes, care luptase în fața celor șapte porți ale Tebei.

La sfârșit am rămas singur în întuneric, rumegând în suflet mii de gânduri legate de ziua următoare, de modul în care urma să mă prezint la palat, de încercarea prin care inima mea avea să treacă la vederea soției mele, de modul în care aveam să-i surprind pe pretendenții aceia aroganți și să-i ucid pe toți,

fără să li se audă în oraș strigătele de groază.

Am ieșit pentru câteva clipe ca să admir cerul și să ascult zgomotele pădurii: ciripitul înăbușit al păsărilor care se întorseseră la cuib și la puișori, foșnetul frunzelor și, în sfârșit, un cântec. Se auzea atât de slab încât părea să vină, adus de aripile vântului, dintr-un loc foarte îndepărtat. Erau fragmente de sunete și de cuvinte cărora nu le găseam sensul. Era vocea unui copil... sau a unei femei? A unei femei, poate... Și când vântul se întețea, aveam impresia că aproape înțeleg. Ori era tocmai invers? Apoi, când vântul a bătut neîntrerupt dintr-o direcție diferită câteva clipe, iar frunzișul n-a mai fremătat, am auzit și am înțeles:

— ...Amară nostalgie... întoarcere...

Ochii mi s-au umplut de lacrimi. Era ea? Ea, care își amintea și spera? Oare era posibil așa ceva? Sau voiam să cred asta cu orice preț? Când fusese ultima oară? Când auzisem ultima oară cântecul acela? Puteam să retrăiesc scenele acelea? Să mă întorc în timp? Să mai simt și acum dererea aceea sfâșietoare din cauza despărțirii? Să retrăiesc o pasiune la fel de intensă? Vântul s-a oprit, lăsând în urmă un cer cu miliarde de stele, strălucitoare ca ochii nimfelor, ca niște licurici în pădure într-o noapte de mai. Nu înțelegem ce-mi trecea prin cuget, ce simțeam sub cerul înstelat. Mă gândeam și la fiul meu, pe care-l lăsasem gângurind, care dormea și visa. Era prea mult, chiar și pentru cineva ca mine, care suferise și văzuse multe. Aveam nevoie să stau culcat în coliba mică, întunecată și rotundă, lângă băiatul meu, care dormea liniștit, și să aștept acolo sosirea Aurorei.

Așa am și făcut. Am trecut prin fața lui Eumeus, care dormea în culcușul lui de lângă cocină, am străbătut curtea și m-am întors în casă. Jarul era aproape acoperit de cenușă. Era plăcut să te întinzi pe blana de oaie și să te acoperi cu pătura de

lână. În cele din urmă, somnul a coborât și pe pleoapele mele, iar vântul a început din nou că cânte slab, ca la început. Mă adormea precum cântecul mamei când eram mic.

M-a trezit lumina soarelui, care se ivea din spatele culmilor munților din Tesprotia. De afară auzeam vocea lui Telemac și a bunului meu Eumeus:

— Fii atent, copilul meu. Ticăloșii ăia o să se înfurie că n-au reușit să te ucidă. O să vrea să încerce din nou. Tu să intri în casă în plină zi, când pretendenții o să fie deja acolo, iar slujnicele și servitorii o să mișune peste tot, ca să pregătească prânzul. Și du-te imediat la mama ta, la catul de sus. Ea o să-ți audă pașii, pe care îi cunoaște, și sufletul o să i se umple de fericire. Dă-le de înțeles că știi ce au uneltit, fără să le spui limpede. Și prefă-te că ești vesel. Asta o să-i neliniștească. Vreau să înceapă să se teamă.

— Așa o să fac, Eumeus. Tata încă dormea când m-am trezit. Probabil că e foarte obosit. Lasă-l să se odihnească.

— Cum te simți?

— Nu-mi dau seama. Încă nu-mi vine să cred. Mi se pare unul dintre visele pe care le aveam în copilărie. Visam că se întoarce și că eu alerg în întâmpinarea lui.

— Ți-am pregătit o traistă cu pâine, carne friptă, brânză și un burduf mic de vin. Câinii o să vină cu tine o bucată de drum. Te rog să fii prudent. Ziua dreptății se apropie.

Am auzit din interiorul colibei câinii scheunând. M-am apropiat de ușa întredeschisă și m-am uitat afară. Eumeus îi punea în mână o lance, iar pe umăr îi atârna centura cu sabia în teacă. Câinii l-au condus afară din curte, apoi au mers cu el pe potecă, până când Eumeus i-a chemat înapoi cu un fluierat.

Am ieșit la lumina zilei. Era o zi limpede și luminoasă.

Soarele, care se ridicase deja, încălzea aerul. Porcarul meu mi-a făcut semn să mă așez la umbra unui stejar cu coroană

deasă, mi-a întins o cană cu lapte proaspăt muls, pâine caldă și miere de la albinele lui.

— Mă simt ca și cum aș fi devenit din nou copil! am exclamat. Nici nu-ți pot spune ce bucuros sunt să simt din nou gusturile copilăriei mele.

Am lepădat tunica albă și m-am îmbrăcat cu zdrențele mele de cerșetor, mi-am aruncat peste umăr frânghia murdară și jerpelită de care atârna desaga și am luat în mână toiagul, darul zeiței. Eumeus a luat coșul cu darurile pentru regină și am pornit la drum.

Străbătând ținutul și câmpurile mele împreună cu omul care le îngrijise și cultivase atât de mulți ani, fără să-și piardă vreodată speranța că mă întorc, am simțit o emoție intensă ca atunci când ieșeam cu tata, regele Laertes, și îl urmam, măsurându-i pașii mari și apăsați cu pașii mei micuți. Vorbeam despre semănături și despre recolte, despre miei și iezi și despre oamenii care formau poporul meu. Eumeus îmi spunea cine mai trăiește încă și cine a dispărut, dus departe de Kera, zeița morții. Cât de departe lăsasem peisajul mohorât, stâncile pline de alge și valurile vinete din Cimeria, acolo unde se află intrarea în Hades! Păstrasem în suflet toate priveliștile din jur, dar ce aveam atunci în fața ochilor era atât de frumos încât părea imaginea pe care o visasem în cele mai grele și neașteptate momente: luminile, culorile, miresmele, tablourile și sunetele insulei mele.

Ajungând la o răscruce, Eumeus mi-a făcut semn spre stânga.

— În direcția asta e moșia regelui, tatăl tău. Ești sigur că nu vrei să mergi la el să-l saluți? N-ar dura mult.

Sigur că aș fi vrut, chiar din toată inima, dar era mai bine să mă abțin. Știam limpede ce trebuie să fac, așa că am mers mai departe:

— Când o să se termine totul, i-am răspuns. Nu mai devreme.

Așadar, ne-am îndreptat spre palatul de pe deal, care devenea tot mai vizibil pe măsură ce străbăteam pădurea, ajungând la pășuni sau câmpuri cultivate. Casa mea!

M-am oprit în loc s-o privesc. Mi-era teamă că ar putea să dispară dintr-un moment în altul, ca o nălucă. Nu mi-am dat seama că suntem pe cale să ne întâlnim cu o turmă de capre pe poteca îngustă. Eumeus mi-a făcut semn să-l urmez pe marginea drumului.

— Este Melanthius, căprarul, un certăreț. Nu-i răspunde dacă poți.

Avea dreptate înțeleptul meu porcar. Melanthius a trecut pe lângă noi, a scuipat pe jos și a început să boscorodească:

— Ia te uită ce mi-e dat să văd: un zdrențăros care merge cu un sărăntoc. Eumeus, n-avem noi destui? Trebuia să aduci unul străin?

A aruncat spre mine o piatră care m-a lovit în umăr. Mă durea destul de tare. Eram mult prea obișnuit să reacționez de îndată, așa că mâna mi s-a dus automat la centură, unde țineam pumnalul. Eumeus s-a uitat la mine îngrijorat și a dat din cap, făcându-mă să înțeleg că nu trebuie să fac asta. Primul gând care mi-a trecut prin minte a fost să sar pe el și să-i sfărâm capul cu o piatră, dar aș fi atras atenția multora. Mai bine îmi țineam furia sub control, așteptând ziua pe care o stabilisem pentru răzbunare. În ziua aceea aveam să-mi închei socotelile cu toți. Și cu el.

— E prietenul lor, mi-a spus Eumeus. Face tot ce îi spun. E și spionul lor.

— Pentru toate astea, o să primească și el ce merită. Dar tot la timpul potrivit. Numai la timpul potrivit.

Am mers mai departe. Drumul începea să urce. Când am

ajuns la fântâna zidită, m-am oprit să beau un pic de apă rece. Palatul era foarte aproape, se auzeau chiote din interior și guițatul disperat al unui porc dus la tăiere. Simțeam că-mi fierbe sângele în cap. M-am oprit chiar în fața intrării în curte, am tras aer adânc în piept, apoi m-am uitat la Eumeus, care mi-a făcut un semn de aprobare; da, era momentul să intru.

— Mergi singur, *wanax*?

— Cunosc bine casa asta, i-am răspuns.

— Știu. Mă întrebam dacă ai nevoie de ajutor.

— Nu. Îl am pe Telemac.

— Atunci mă duc la intrarea din spate, unde sunt bucătăriile, ca să las acolo darurile pentru regină. Am găsit și niște smochine negre, mamei tale îi plac tare mult.

S-a îndepărtat, iar eu am intrat în curte cu gluga trasă pe cap, sprijinindu-mă în toiag. Un val de amintiri m-a asaltat. M-am revăzut băietan, alergând prin curtea aceea, i-am văzut pe Eumeus și pe Philetius, ceva mai mari decât mine, și pe Mentor... Mentor, pe care după mulți ani aveam să-l văd apărând și dispărând misterios, cu o înfățișare învăluită în mister.

Am auzit mustrările doicii Euricleea, l-am revăzut pe tata, eroul Laertes, plecând în aventurile lui pe mare, cu platoșa de bronz, strălucitor ca o stea de pe cer, și pe mama, regina, așezată în mijlocul sălii, înconjurată de slujnicele ei, torcând lâna moale, vopsită în purpură și albastru. O lume pierdută, care nu avea să se mai întoarcă niciodată.

Dar tocmai când mă pregăteam să intru în sala plină de glasuri străine și arogante, am auzit un sunet subțirel, dar imposibil de confundat. Nu l-aș fi uitat niciodată. Scheunatul unui câine. Când m-am întors, inima parcă mi s-a umplut de lacrimi. Era culcat pe o grămadă de bălegar de catâri și măgari, jigărit, plin de căpușe, și avea ochi sticloși, aproape stinși.

Argos! Argos al meu, tovarășul de vânătoare, de alergări nebunești prin pădure și printre măslinii cu frunze argintii. Se târa cu mare greutate spre mine. Din casa mea, el fusese primul care mă recunoscuse, numai el, după douăzeci de ani. Mă așteptase în tot timpul acela, rezistând în fața morții care îl învăluia, ca să mă vadă pentru ultimă dată și să moară la picioarele mele.

Mi-am ascuns lacrimile sub gluga ponosită și am intrat.

18

În timp ce intram în sala mare, mă gândeam că în momentul acela Telemac probabil sosise și deja vorbea cu mama lui. Cu siguranță, Penelopa era în camerele ei de la catul de sus, împreună cu celelalte femei și doica mea. Faptul că eram atât de aproape de ele îmi făcea inima să bată cu furie, aproape îmi tăia răsuflarea. Ce distanțe imense mă ținuseră atâta timp departe de ea, câte nenorociri și ce peripeții groaznice mă purtaseră la marginea lumii, făcându-mă să pierd speranța că mă voi întoarce la casa mea!

Și iată că treceam pragul din lemn solid de frasin. Fără să mă vadă cineva, am sărutat tocurile de chiparos parfumat. Casa mea era frumoasă și solidă, crescuse odată cu regii care domniseră în Itaca și, cu timpul, peste multe alte insule din jur. Nu era o dovadă ostentativă de lux ori bogăție, ci de forță, demnitate și simplitate, virtuțile pe care le învățasem de la tata. Vedeam în capătul sălii mari o ușă de stejar masiv, închisă cu zăvorul. Sala argonauților! Acolo îl primisem pe *wanax* Menelaus, seniorul Spartei, care venise să anunțe răpirea Elenei. Acolo, pe pereți, era pictată gloria tatălui meu, erou argonaut, și a tuturor tovarășilor lui de aventură. Bine făcuse Penelopa să interzică accesul în sala aceea! Sau Telemac, dacă a lui fusese hotărârea.

Când am intrat în cele din urmă și m-am uitat în jur, mi-am dorit să închid ochii. Zeci de oameni de diferite vârste, cu veșminte bogate, ședeau pe jilțuri din lemn sculptat, pe țesături de lână colorată și piei de miel. Aveau în față mese pline cu tăvi și cupe de bronz sau argint, unele chiar de aur. Pe vatra din mijlocul sălii se frigeau hălci de carne de vacă și porc, tăiate în bucăți și puse pe frigări. Era un vacarm asurzitor. Oaspeții vorbeau cu voce tare, discutau și beau. Probabil că intraseră

înarmați, dar își lăsaseră toate armele rezemate de peretele de la intrare, în stânga și în dreapta ușii. Era un alt semn al autorității Penelopei sau poate chiar a lui Telemac. Aceia erau pretendenții la mâna reginei din Itaca, soția mea, cei care voiau să-mi ia locul în patul conjugal!

Într-un colț, așezat pe un scăunel, l-am recunoscut pe Phemius, deși se schimbase foarte mult. Părul i se rărise și albise la tâmple, în barbă avea multe fire albe și era îmbrăcat modest. În momentul acela stătea cu capul aplecat, părând că moțăie. Ținea între genunchi aceeași țiteră pe care o avea când plecasem spre Ilion.

Nu m-a zărit pe moment, dar m-a văzut Telemac, care tocmai cobora din camerele femeilor. Mi-a făcut un semn, iar eu i-am răspuns. M-am așezat apoi pe pragul ușii de la intrare. Ajutoarele de bucătari scoteau frigările din foc și treceau cu ele prin fața prinților din Itaca și din insule, iar ei întindeau mâna și luau bucățile preferate. Paharnicul venea în urma lor cu o amforă în brațe și turna vin în cupe. Erau mulți și toți flămânzi. Și în fiecare zi erau aproape toți prezenți, năvălind în casa mea și devorându-mi turmele de animale.

L-am văzut pe Telemac venind spre mine și spunându-i lui Eumeus:

— Dă-i o bucată de pâine bietului om și spune-i că poate să ceară de pomană în casa asta.

Eumeus a făcut întocmai și mi-a adus un codru de pâine.

— Ai auzit? a spus cu voce tare, ca să fie auzit de toată lumea. Telemac, fiul gloriosului Odiseu, stăpân al acestei case, îți dă voie să ceri prinților ceva de pomană, să mănânci cu pâinea pe care ți-o dăruiește. Nu te rușina să ceri. Când ești nevoit să cerșești, trebuie să uiți de mândrie.

— Mulțumește-i generosului tău stăpân, om cumsecade. Zeii să-l apere.

— Dar cine este zdrențărosul ăsta, de unde a apărut? a strigat unul dintre cei prezenți.

Mâncau toți cu mare poftă carnea mea și beau cu lăcomie vinul meu cel mai bun, dar trebuia să suport tot ce se petrecea în casa mea și să-mi închid furia în adâncul sufletului.

— Îl cunosc eu, a spus Melanthius. L-a adus porcarul, Eumeus, cel care i-a dat pâinea. I-am văzut venind împreună pe deal.

— Poftim, îl vedeți? a spus altul, cel mai impunător dintre toți. Nu avem destui cerșetori zdrențăroși, așa că porcarul a simțit nevoia să mai aducă unul.

N-am răspuns, dar Eumeus s-a apropiat de el și i-a vorbit fără să se teamă:

— Te miră, nobile Antinous, că am invitat aici un cerșetor? Toți invită seniori, artiști și cântăreți, dar pe săraci, pe cei pe care viața și soarta i-au adus la sapă de lemn, nu-i vrea nimeni. Și totuși ei sunt cei care au cea mai mare nevoie de ajutor. De ce te deranjează? De fapt, nu trebuie să-ți cer ție permisiunea, eu dau socoteală numai în fața reginei și a prințului Telemac. Ție nu-ți datorez nimic.

Antinous... Așadar, el era căpetenia tuturor și voia să fie și stăpânul casei mele. Am văzut că Telemac încerca să pună capăt disputei dintre el și Eumeus, căci voia să evite o ceartă. Și-l înțelegeam pe băiatul meu. Era singur, n-avea alt sprijin în afară de cei doi paznici de animale. Într-o asemenea stare ajunsese fiul lui Odiseu, cel vestit în lume pentru isprăvile lui. Sufletul îmi era plin de amărăciune, dar nu puteam lăsa să mi se vadă sentimentele. M-am apropiat de căpetenia pretendenților, cel care mai mult decât toți părea să aibă puterea și mijloacele să-mi convingă soția.

— Tu îmi pari a fi cu adevărat cel mai bun dintre toți, cel mai nobil și mai frumos la chip. Te rog, dă un exemplu

celorlalți: dă-mi bucata cea mai bună de carne, o îmbucătură demnă de un rege, așa cum pari, ca să mă pot bucura și eu măcar o dată și să le pot spune tuturor cât ești de generos și de darnic. Uită-te la mine, sunt doar un sărăntoc, dar ți-aș putea da un sfat prețios. Într-o zi, nu prea îndepărtată, eram ca tine, trăiam într-un palat, aveam servitori și femei, dar toate astea nu-mi erau de-ajuns, voiam mai mult, așa că la sfârșit am pierdut totul, chiar și pe mine. Am fost vândut sclav seniorului din Cipru. De acolo am fugit și am hoinărit de pe un pământ pe altul, din sat în sat, până când am ajuns aici, la tine, ca să cerșesc mâncare de la un om, nu de la un animal. Știi asta, mare prinț? Tu ești așa cum eram eu, iar într-o zi ai putea deveni ceea ce sunt eu acum. Sau poate chiar mai rău... Făcându-mi mie un bine, ți-l faci, de fapt, ție. Îți dai seama de asta?

Mă uitam țintă în ochii lui. Simțea în clipele acelea că eu sunt cel puternic – eu, cerșetorul, pribeagul. Eu eram vânătorul, iar el, prada. Îi adulmecam frica, i-o simțeam strecurându-i-se pe sub piele.

A reacționat cu furie. Nu putea rezista în fața privirii mele intense.

— Șterge-o din fața mea, vagabondule. Sunt mulți aici care mănâncă și beau. Să te sature ei. Mi-e scârbă de tine!

Dintr-odată, am simțit că în sală se lasă o tăcere apăsătoare, ca un nor negru.

— Așa, deci. De-ăsta îmi ești, unul care nu dă din averea lor nici măcar o fărâmă, nici măcar un grăunte de sare. Nu te înduri să-mi dai o coajă de pâine, care nici măcar nu-i a ta și pe care n-ai dobândit-o tu. Și ai în față de toate, din belșug!

I-am întors spatele și mi-am continuat drumul printre ceilalți.

— Asta-i prea de tot! a strigat.

A apucat un scaun și l-a aruncat spre mine cu toată forța. M-

a lovit în plin pe șira spinării, chiar sub ceafă. Am simțit o durere sfâșietoare. Dar n-am făcut nicio mișcare, nu m-am mișcat din loc nici măcar cu un pas. Găliganul acela încrezut trebuia să priceapă că nu lovise un sărman bătrân care abia se ținea pe picioare, ci o stâncă. După ce scaunul a căzut m-am întors spre el și l-am țintuit din nou cu privirea.

— Ești un laș, nobile prinț. Dacă m-ai fi lovit pentru că încercam să fur un animal sau lucruri de preț, aș fi înțeles, dar tu m-ai lovit pentru că mi-era foame. Dacă printre zei se află unul care-i apără pe săraci și pe betegi, o să plătești scump pentru ce-ai făcut.

N-am mai adăugat nimic și m-am dus să mă așez din nou pe prag.

M-am uitat la Telemac. Era tulburat de cele văzute: tatăl lui fusese lovit și umilit în casa lui, în ziua întoarcerii. Dar n-a scos nicio vorbă. A dat numai din cap în semn de dezaprobare. Aștepta și el să vină ziua încheierii socotelilor.

Stând pe prag, îi studiam pe toți, analizând chiar și gesturile lui Eumeus. Din când în când, mă întorceam ca să mă uit la corpul fără viață al sărmanului meu Argos. Încetase să mai sufere! Cât de mult mi-aș fi dorit să iau de pe grămada de bălegar bietele lui rămășițe și să le îngrop în pădure, sub un stejar... Dar nu puteam să fac asta în văzul tuturor, aș fi trezit bănuieli. Am mâncat așadar pâinea primită de la fiul meu, cea pe care Eumeus o adusese într-un coș. Melanthius, căprarul care mă lovise cu o piatră în timp ce mergeam pe cărare spre palat, a trecut pe lângă mine, îndreptându-se spre caprele lui. Am fost iar nevoit să-mi înfrânez furia din suflet, ca să nu sar asupra lui și să-l fac bucăți... Toate la timpul lor... La timpul lor...

Mă uitam la prinții aceia aroganți, palavragii, fără respect și măsură. Erau mulți și foarte viguroși. Mă uitam la armele lor rezemate de perete, lângă intrare – săbii, lănci, scuturi

strălucitoare –, dar eram aproape sigur că pentru ei sunt mai degrabă niște podoabe, niște semne ale puterii și prestigiului, decât adevărate arme de luptă. Nu cred că le folosiseră vreodată într-o bătălie. Uciderea unui om, străpungerea lui, este ceea ce te schimbă pentru totdeauna. Cruzimea dintr-un asemenea act îți rămâne pe veci imprimată în privire și în suflet. Nici Telemac nu ucisese vreodată un om, nu știa ce înseamnă asta. Mă gândeam că va trebui să ia parte la încleștarea teribilă care urma să aibă loc la palat și mă temeam puțin. Cineva care nu se pricepe la luptă moare foarte ușor.

Mă uitam la rapsodul Phemius. Mânca mai retras, nu intra în vorbă cu prinții, nu se amesteca printre ei. Ce cântece îi cereau să cânte când voiau să-l asculte? Poate despre tristele întoarceri ale regilor de la războiul din Troia? Oare își mai amintea de mine? Mai ținea minte că îmi spunese tot felul de povești în camera mea sau afară, sub un pom din livadă? Oare avea prieteni printre toți pretendenții aceia? Acceptase să li se supună? Își mai amintea felul în care se comportase tata cu el? Se ducea vreodată să-l viziteze? Se revolta vreodată ca să apere onoarea reginei? Probabil că nu. De obicei, aezii au alte calități, rareori pe aceea a curajului.

Îl pierdusem din ochi pe Eumeus. Unde dispăruse?

N-o văzusem încă pe *mai*, doica mea. Penelopa cobora vreodată în sala mare? Faptul că o știam atât de aproape și nu puteam s-o văd îmi provoca o stare de neliniște greu de controlat. Și totuși, în același timp, m-aș fi rușinat dacă aș fi apărut în fața ei sub o asemenea înfățișare. Niciodată nu-mi pusesem atâtea întrebări într-o singură clipă. Mă temeam să confrunt visurile celor douăzeci de ani de absență cu o realitate pe care n-o mai cunoșteam.

Eumeus a apărut pe neașteptate, așa cum dispăruse. A străbătut toată sala și a venit la mine. Prinților nu le mai păsa

de noi, nu ne mai luau în seamă.

S-a așezat lângă mine.

— Am văzut-o pe regină.

— Ce face?

— De când s-a întors Telemac, se simte mult mai bine. De multă vreme n-am mai văzut-o așa. A mâncat una dintre smochinele pe care i le-am adus.

— În privința asta nu s-a schimbat. Îi plăceau și atunci.

— I-am spus că avem un musafir...

— Și? l-am întrebat panicat.

— M-a întrebat de unde vii, dacă aduci vești care o interesează. I-am răspuns că da, oaspetele aduce vești despre Odiseu, soțul ei: a auzit că a acostat în Tesprotia și că avea multe bogății.

— Și? Ce-a spus? l-am întrebat îngrijorat.

Mă simțeam de parcă așteptam să-mi întâlnesc pentru prima oară logodnica.

— Mi-a răspuns: „Spune-i oaspetelui că vreau să vorbesc cu el.“ Și a promis că, dacă tot ce ai auzit și văzut este adevărat, o să-ți dăruiască o mantie și o tunică, ambele noi, ca să poți merge printre oameni fără să-ți mai fie rușine. I-am spus că ești într-o stare proastă. Ce trebuie să-i spun?

Eram amețit, asaltat pe neașteptate de îndoieli și de temeri. I-am răspuns:

— După apus, când începe să se întunece.

— S-ar putea să fie mai târziu. Nu te poate primi în camerele femeilor și trebuie să aștepte ca pretendenții să plece și casa să fie goală.

— N-am altceva de făcut. Pot să aștept.

— Bine. O să-i spun reginei. Când sala o să fie goală și cufundată în tăcere, o să coboare și o să se așeze lângă foc. În momentul acela te poți apropia, iar ea o să-ți vorbească. Te rog,

a suferit mult... Încearcă să nu-i faci rău.

Am dat din cap aprobator.

— Bine. Eu trebuie să mă întorc la animale să verific că toate treburile au fost făcute cum trebuie. Pe rândași nu te poți baza niciodată dacă nu-i supraveghezi cu atenție. Dar mai întâi o să-l anunț pe Telemac. O să încerc să mă întorc mâine dimineață de îndată ce pot. Am văzut deja că-ți stăpânești vorbele și gesturile, *wanax*. Prin urmare, pot să plec liniștit.

— Nu mai folosi cuvântul ăsta. E vai de noi dacă te aude cineva.

— Iartă-mă, mi-a spus, apoi m-a salutat, plecându-și capul ușor.

L-am văzut apropiindu-se de Telemac, care apăruse în capătul celălalt al sălii. Și-a apropiat gura de urechea lui și a murmurat ceva. A ieșit pe ușa din spate, iar eu m-am ghemuit din nou pe prag. Pretendenții continuau să benchetuiască și să vorbească tare, fără să bănuiască nimic. Dar eu, ca rege al Itacăi, îmi pronunțasem deja sentința. Râdeau, însă în scurt timp aveau să plângă și să se roage; strigau, dar în scurt timp aveau să amuțească pentru totdeauna. M-am întors spre atrium și am văzut silueta unui bărbat înalt și slab, care înainta un toiag lung în mână, ținându-l ca pe o lance. În urma lui se mișca o umbră neagră care se unduia în aer. Un cuvânt mi-a răsunat în suflet: Theoclymenus!

Acela era fugarul căruia Telemac îi oferise adăpost, omul care avea darul pe care îl avusese Calcante. Pentru el, lucrurile ascunse deveneau vizibile, viitorul devenea prezent, dar nu voiam să știu nimic în afară de ceea ce știam. Mi-am îndreptat din nou privirea spre sală, urmărind ce se petrecea.

Eram atât de absorbit de gândurile mele că abia am auzit glasul care striga. Un picior care m-a apăsat pe spinare m-a făcut să mă întorc. Mă aflam în fața unui bărbat gras, cu ochi

albaștri și apoși. La fiecare mișcare pe care o făcea, grăsimea de pe burtă îi tremura și sălta. Brațele îi erau rozalii și dolofane ca pulpele porcului, părul galben și unsuros.

— Cine ești? Ce faci aici, cerșetor scârbos? a cârâit. Știi că numai eu am voie să cer de pomană și să adun resturile? Pleacă imediat până nu-mi ies din sărite!

Nu știu de ce îmi amintesc atât de bine întâmplarea aceea, poate pentru că, *dintre nenumăratele lucruri care mi s-au întâmplat în toate peregrinările, acesta este cel mai umilitor, cel care mă face să mă rușinez. Eu, regele Itacăi și al insulelor vecine, distrugător al celei mai mari cetăți din lume, eu, care mă luptasem cu mari campioni la zidurile Ilionului, în fruntea armatei mele, am acceptat să mă lupt cu un bufon, un păduche care trăia ca un parazit*.

Mă gândeam că e necesar. Mă gândeam că înainte de a atinge culmea decăderii trebuia să ating fundul, să fac un spectacol din starea mizeră în care mă aflam. Doar asta îi putea convinge pe pretendenții aroganți că în mine nu se ascunde fiul lui Laertes, cel care, după ce distrusese Ilionul sacru, se întorcea acasă după mulți ani. Era necesar să se simtă siguri pe ei – numeroși, înarmați, fără niciun adversar.

Am încercat mai întâi să-mi rog adversarul să nu caute motiv de ceartă, i-am spus că amândoi suntem tovarăși de suferință și că e mâncare suficientă pentru amândoi. Dar înfățișarea mea sărăcăcioasă îl făcuse încrezut și era sigur că va ieși învingător. Pretendenții își dăduseră seama că mă provoacă și se pregăteau să asiste la un spectacol care să le anime ospățul. Ieșeau pe rând în curte pentru a ne asmuți unul împotriva altuia. Promiteau un premiu învingătorului: un maț de capră umplut cu grăsime și sângerete, care sfârâia și se frigea pe cărbuni. Nu-și dădeau seama că astfel aruncau cu noroi chiar în ei și în familiile lor.

Vedeam cu ochii mei cât de corupt poate deveni un neam glorios în numai trei generații: cea a argonauților, care navigaseră până la marginile mării și la niște munți inaccesibili, limite extreme pentru muritori; a noastră, care distrusese și jefuise cel mai mare și mai puternic oraș al lumii; și, în sfârșit, generația lor, care cucerise cămara și bucătăriile unei case lipsite de apărare, unde mânca și bea, profitând de un tron gol, o femeie singură și un băiat. Am văzut astfel consecințele războiului: copii viciați, lipsiți de respect și de modestie, crescuți fără părinți. Totuși, mă gândeam că și băiatul meu crescuse fără tată, dar era înțelept, curajos, credincios unei amintiri fără chip și glas, așa că nu reușeau să-mi trezească mila. Complotaseră și încercaseră să-l ucidă. Toți voiau să se culce în patul meu, pe care îl construisem între crengile unui măslin, lângă soția mea, femeia fără cusur. Să se bucure de dragostea ei. Era necesar să moară toți.

În clipa aceea voiau să se distreze, să asiste la încăierarea dintre doi sărmani nenorociți, dar am reușit să le șterg zâmbetul de pe buze. Am lepădat zdrențele și am rămas cu pieptul gol în fața adversarului meu gras și puhav. L-am făcut praf, i-am sfărâmat maxilarul cu pumnul, făcându-l să-și scuipe dinții, iar cu al doilea i-am spart nasul. Vărsa sânge ca un porc înjunghiat. L-am apucat de un picior și l-am târât afară din curte, unde l-am rezemat de zidul împrejmuitor și i-am pus în mână o trestie ca să alunge câinii vagabonzi și porcii. Mi-am îmbrăcat din nou zdrențele și m-am așezat pe prag, rezemându-mă de tocul ușii. Așadar, râsetele lor n-au ținut mult. S-au întors în sală. Le stricasem distracția.

Așteptam asfințitul soarelui, așteptam ca, sătui de mâncare și plini de vin, să plece acasă. L-am văzut de mai multe ori pe Telemac vorbind cu ei. Băiatul meu știa că mă uit la el și îl ascult, voia să-i arate tatălui ce e în stare să facă. Ajunsese și la

el ecoul peripețiilor mele.

Strigătele și înjurăturile oaspeților mei violenți, aprinse și mai mult de vin, au continuat mult timp. Prânzul a devenit cină. Nimeni nu mă mai lua în seamă, dar eu nu scăpam nimic din ochi. Observam ocheadele, mângâierile ațâțătoare ale slujnicelor. Ieșea în evidență una căreia Antinous îi spunea fără rușine Melanthò; eram sigur că acela este numele dat florii negre pe care ea o ascundea între coapse, obiectul dorinței lui arzătoare.

Puteam să fac deosebirea între cele care răspundeau cu chicoteli, sărutări și alte mângâieri îndrăznețe și cele care le evitau cu mândrie, amintindu-și de credința pe care o purtau reginei și stăpânului lor.

M-am adresat cu umilință uneia dintre ele:

— Draga mea, pentru mine ar fi un mare privilegiu s-o văd pe regină. Faima ei s-a răspândit în toate țările, iar dacă mâine s-ar întâmpla să mă aflu într-o altă casă de pe continent, aș vrea să-i pot lăuda acolo înțelepciunea, frumusețea și... credința. Ea nu coboară niciodată în sală? Nu vorbește cu prinții ăștia aroganți?

Fata se uita la mine curioasă, dar în ochi i se citea îndoiala. Poate că mă văzuse când îl bătusem măr pe cerșetorul care mă jignise și când îl târâsem apoi, aproape fără suflare, în curte. Nu reușea să înțeleagă. Dar, dintr-odată, arătând spre scara care cobora de la camerele femeilor, mi-a spus:

— Ei, uită-te! Ea este regina Itacăi!

Inima parcă mi-a sărit din piept, bătăile ei aproape mi-au tăiat respiraia. Soția mea cobora mândră, îmbrăcată într-o rochie de culoarea grâului copt, strânsă pe mijloc și pe sânii semeți. Părea că timpul nu o atinsese. Dar când a intrat în sală și a venit mai aproape de mine am văzut că lumina pe care o avusese mereu în priviri și care, într-o vreme, îmi luminase

viața era ascunsă sub un văl de tristețe. M-am uitat la hainele mele murdare și zdrențuite, desaga unsuroasă, picioarele prăfuite, mâinile uscate și crăpate și am simțit o rușine adâncă; au început să-mi curgă lacrimile. După atâta timp, aș fi vrut să apar în fața soției mele sub cu totul altă înfățișare, dar trebuia să îndur. Dacă zeița mea a vrut ca lucrurile să decurgă astfel, atunci așa trebuia să se întâmple. Măcar aveam soarele în spate și probabil că, văzut din casă, păream doar o siluetă întunecată, o grămadă de zdrențe împuțite.

Când ea a apărut, vacarmul a încetat, de parcă o divinitate coborâtă din cer ar fi intrat pe neașteptate în sală. Se făcuse tăcere, toate privirile erau îndreptate spre ea. Atunci regina mea a vorbit cu glas sonor și melodios. Avea încă vocea unei fete. Mi-a pătruns în suflet, făcându-l să vibreze.

— Mândri pretendenți, prinți luminați! De mult timp ocupați casa asta. Profitați de o femeie singură și de un băiat care nu are forța să vă respingă și știți bine că, dacă Odiseu, gloriosul rege al acestei insule, ar trece peste pragul ăla într-o zi...

Un fior mi-a trecut de-a lungul spinării. Fără să vrea, regina mă arăta pe mine. Îi vedeam privirea de foc.

— ...Cred că aroganța voastră s-ar transforma în spaimă și uimire. Și asta înseamnă că încălcați toate legile și tradițiile. Nu vă ajunge că vă îndestulați cu proviziile unui om care nu este de față și nu se poate apăra, dar îl insultați și pe musafirul pe care Telemac l-a adus la palat. Nimic nu mi-a scăpat din tot ce ați făcut, din toate insultele și loviturile voastre. N-aveați dreptul să faceți asta. Ar trebui să vă fie rușine pentru comportarea voastră! Ce obicei e ăsta, de a te folosi de bunurile femeii pe care vrei s-o cucerești în loc să-i oferi daruri?

Încerca iar să câștige timp, nu voia să se dea bătută. Și voia să-i pună în dificultate, făcându-i să se rușineze. Antinous n-a

reacționat, lua mustrările reginei drept un semn că refuzul ei de a se căsători nu mai este atât de îndârjit. Toți au trimis câte un paj să ia daruri de acasă. Dar când s-au întors, ea dispăruse deja, se retrăsese în camerele ei.

Slujnicele au început să pregătească cina. Nu mi-au scăpat mâinile lui Antinous, care umblau sub rochia lui Melanthò, pe coapse, căutând mult dorita floare neagră. O cățea! M-am apropiat din nou de vatră; puneam lemne pe foc și urmăream carnea rumenindu-se. Era un mod de a le câștiga bunăvoința, dar și de a trage cu urechea la discuțiile pretendenților la mâna soției mele. Melanthò mi-a spus cu asprime:

— Pleacă de aici, zdrențărosule! Prinții n-au nevoie de tine, ne au pe noi și fiecare își are valeții lui. Du-te să te cuibărești în colțul tău și nu te mai apropia de noi, puți a porc!

Eurymachus n-a pierdut ocazia să intervină:

— Dar nu vezi? Și-a luat-o în cap. Fiindcă l-a bătut pe sărăntocul ăla în curte, crede că e un mare atlet și poate chiar un erou, unul care iese învingător în bătălii. Dar nu ești bun de nimic, moșule! E bună viața când stai lângă foc și îți umpli burta cu resturi, nu-i așa? Dacă ai avea chef să muncești, ai merge pe câmp să cosești fânul, să seceri grâul sau măcar să duci vitele la păscut, că nu cere mare trudă. Un păduche ca ăsta ne mai lipsea, să se plângă Telemac apoi că prea mulți oameni mănâncă în casa asta. Ar trebui să înceapă să gonească de aici asemenea paraziți!

Alți tovarăși de-ai lui i-au urmat exemplul și au început să mă insulte și chiar să mă înghiontească.

Din păcate, vorbele Penelopei n-avuseseră niciun rezultat. Înduram în continuare tot felul de jigniri. Îmi mușcam buzele ca să nu răspund și îmi spuneam: „Îndură, suflete, îndură! N-a venit încă momentul, încă nu este momentul...“

Astfel am mi-am petrecut toată seara. Din când în când,

privirea mea o întâlnea pe cea a lui Phemius, rapsodul, împărtășind astfel momente de o stranie tulburare. Apoi, el își pleca iar capul, absorbit de gânduri, și rămânea nemișcat, în poziția în care aștepta de obicei să-i ceară cineva să cânte. Dar nimeni nu-i cerea asta; erau toți ocupați să mănânce și să-și bată joc de mine. Îl vedeam pe Telemac, care suferea în tăcere, dar nu voia să mă lase singur. Am fost nevoit să-i fac un semn să iasă din sală. Era mai bine așa.

La sfârșit, Antinous a propus să se servească o ultimă cupă de vin înainte de a merge la culcare, iar toți i-au urmat îndemnul. De parcă era stăpânul casei, a poruncit să se toarne vin roșu în cupele tuturor. Au închinat în cinstea zeilor, au băut și apoi au ieșit. Și-au luat armele pe care le lăsaseră afară, rezemate de peretele de la intrare, și au pornit spre oraș. Ultimul care a ieșit a fost Phemius. Era încă oaspete permanent la palat, la fel ca altădată, iar în cămăruța lui trebuia să intre prin curtea exterioară. Mă așezasem deja pe un scăunel. Ca să iasă, a fost nevoit să treacă prin fața mea. Ținea țitera într-o mână și un felinar mic în cealaltă. S-a oprit o clipă în dreptul meu și a ridicat felinarul să mă vadă mai bine. Ciudat lucru, doar mă văzuse toată ziua! Mi-a spus:

— Eu văd totul, aud totul și nu uit nimic.

— Cred și eu, i-am răspuns schimbându-mi timbrul vocii, ca să nu mă recunoască, doar ești poet.

S-a îndepărtat. Vedeam luminița din mâna lui străbătând curtea. Am auzit mult timp glasurile prinților, care se pierdeau pe câmp. Când s-au stins cu totul, am intrat iar în palat.

Casa mea era cufundată în tăcere.

19

Felinarele care atârnau de coloane și de pilaștri erau aprinse. O lumină opacă înroșea armele prinse de pereți. Erau toate încă – lănci, scuturi, coifuri, pulpare – în același loc în care le lăsasem la plecare, dar erau acoperite de fumul și praful adunat în mulți ani. Am atins săbiile din lemn pe care Damastes le folosea când mă învăța să lupt... Fiecare obiect, zgârietură de pe perete și grindă din tavan îmi trezea în minte frânturi din viața trăită și niciodată uitată. În clipa aceea, în tăcerea și singurătatea în care mă aflam, fiecare lucru părea să prindă viață, să-mi cheme din unghere ascunse ale sufletului clipe, nopți, zile, luni și ani dintr-un timp care pentru mine fusese fericit. La început, nu-mi dădusem seama de asta, căci mă asurziseră larma, râsetele, insultele și loviturile. Dar în clipa aceea, amintirile ieșeau la suprafață ca valurile mării agitate.

Dintr-odată, l-am văzut pe Telemac în fundul marii săli, care era pustie. Câteva slujnice au intrat pe o altă ușă, aducând bureți și cârpe: puneau totul în ordine, curățau și adunau resturile de mâncare. Era și Melanthò, dar stătea deoparte și se uita la celelalte, care munceau, simțindu-se privilegiată. M-a văzut imediat și s-a repezit să mă insulte din nou:

— Tot aici ești, cerșetorule? Ce faci în palat așa de târziu? Scoală-te de jos, pleacă!

I-am aruncat o privire plină de furie.

— Nu m-ai trata astfel, nerușinato, dacă ar fi aici stăpânul tău. Dar ai grijă! Lucrurile se pot schimba mai devreme decât crezi.

Preț de o clipă, am avut impresia că fusese impresionată de vorbele mele. Se uita la mine de parcă un gând neliniștitor îi trecea prin minte. Cum putea cineva, după douăzeci de ani, să mai vorbească despre rege, care sigur murise în locuri

îndepărtate? Nu cumva cerșetorul știa ceva?

A plecat tulburată. Și celelalte slujnice au ieșit din sală. Poate știau că regina urmează să coboare din cameră pentru a vorbi cu musafirul rătăcitor, căruia fiul ei îi permisese să ceară de pomană la masa prinților. Telemac s-a apropiat.

— Tată, regina, mama mea, o să coboare în curând în sală. *Mai* le-a spus servitorilor să așeze lângă vatră jilțul pentru audiențe – cel frumos, încrustat cu argint și fildeș –, iar în fața lui, un alt scaun.

— Ascultă-mă, i-am răspuns, ăsta e cel mai dificil moment pentru mine. Dar tu, între timp, să faci cum îți spun. În noaptea asta să dai jos toate armele de pe pereții sălii și să le duci în camera de arme. Să nu rămână nici măcar una.

— Dar nu crezi că asta o să le trezească prinților bănuieli? Sunt obișnuiți să le vadă acolo, unde se află acum.

— O să le spui că le-ai dus la armurier să le curețe și să le verifice. Toate sunt înnegrite de fumul din vatră. Ai arme și platoșă?

— Da, tată. Sigur că am, sunt în camera de arme. Regele Laertes, tatăl tău, mi le-a dăruit când am împlinit douăzeci de ani. O să fac precum spui.

— O să fie prima ta luptă sângeroasă, *pai*, nu-i așa?

Și-a plecat fruntea.

— Da.

— O să te obișnuiești, așa cum am făcut și eu. E o necesitate tristă. Asta este deosebirea dintre un rege și un asasin: primul ucide doar atunci când nu mai are nicio soluție… A coborât mama ta. Trebuie să mă duc la ea.

Penelopa se așezase în jilț, punându-și picioarele pe un scăunel încrustat cu același model. Mi s-a pus un nod în gât când am văzut-o. Cu fiecare pas care mă apropia, inima îmi bătea și mai tare. Oare puteam să rezist? Îmi puteam stăpâni

lacrimile, sau chipul meu avea să mă trădeze?

Aproape ajunsesem, dar m-a oprit; am rămas în umbră, acolo unde lumina flăcărilor din vatră se risipea în întunericul nopții. Glasul ei de fată a răsunat în tăcerea din jur. Dacă aș fi închis ochii, aș fi văzut-o într-o livadă de măslini, culegând flori în îndepărtata Sparta. Aș fi vrut să-i spun:

— Cântă, cântă pentru mine, dragostea mea, ca atunci când eram tineri!

Dar trebuia să rămân indiferent, să-mi ascund sentimentele și dorințele.

— Apropie-te, oaspete străin, ești binevenit aici.

Vorbea ca o regină, obișnuită ca spusele să-i fie ascultate și îndeplinite.

— Îți mulțumesc, *wanaxa,* dar în starea în care mă aflu nu mă pot arăta ție. Sunt murdar și zdrențăros.

Învățasem să-mi modific glasul, ca să nu poată fi recunoscut. Sau poate că zeița mea mi-l schimbase, așa cum îmi schimbase înfățișarea.

— Nu judec un om după hainele pe care le poartă, mi-a răspuns, și știu prea bine că toți muritorii sunt loviți de soartă. Apropie-te, vreau să-ți vorbesc.

— Te rog, regină, mi-e rușine de felul în care arăt și nu m-aș simți în largul meu în fața frumuseții tale strălucitoare.

Penelopa a oftat, plecându-și fruntea.

— Fața mea nu mai strălucește de mult timp, oaspete străin. Am vărsat prea multe lacrimi...

Dar eu vedeam o frumusețe neschimbată, acoperită de un văl de melancolie care o făcea mai intensă și mai sfâșietoare. Mă uitam la ea; lumina flăcărilor îi mângâia obrajii, făcându-i ochii negri, negri, negri să strălucească...

Aș fi vrut să-i spun că, din momentul în care plecasem din Itaca, mă gândeam intens la ea de câte ori vedeam luna

răsărind din mare, pentru că știam că și ea se gândește la mine în clipa aceea, și astfel sufletele noastre se atingeau. Dar trebuia să-mi țin ascunse gândurile și înfățișarea.

— Eu știu de ce ai plâns, regină. Faima ta este cunoscută pe tot pământul. Suferi și te chinui pentru că soțul tău, fiul gloriosului Laertes, nu s-a mai întors de la război, dar eu pot să-ți spun că suferința ta s-a sfârșit. Odiseu o să se întoarcă, iar asta o să se întâmple curând. Dacă nu cumva a și ajuns.

Penelopa încerca să mă vadă în întuneric.

— Ce tot spui, oaspete străin? Tu nici nu-l cunoști pe Odiseu. Ești unul dintre cei care vor să-mi răsplătească ospitalitatea povestindu-mi tot felul de minciuni?

— Nu sunt așa. Îți spun adevărul. Eu l-am văzut pe Odiseu, iar dacă l-aș vedea din nou, l-aș recunoaște.

— Spui că l-ai văzut... Și ce te-ar face să-l recunoști?

Privirea ei mă căuta în întuneric.

— Îl cunosc, prima oară l-am văzut pe insula Creta, când mergea la război. Vântul a deviat traseul corabiei în timp ce încerca să treacă de capul Malea.

— Și cum arăta? a insistat ea.

Afară, vântul șuiera, parcă răgușit. Mi se părea că aud un scheunat de câine în curte și labe râcâind la ușă. „Argos? Argos, unde ești?“ Un fior s-a strecurat sub mantia mea plină de găuri. Flăcările din vatră au tremurat.

— Au trecut mulți ani de atunci, nu-i ușor să-mi amintesc: era un bărbat zdravăn la trup, aș zice, cu ochi vioi, care se umpleau de lumină când râdea.

Penelopa a pălit. O sudoare rece i-a acoperit obrajii.

— Uite, purta o mantie roșie, cu o agrafă din aur foarte frumoasă. Reprezenta un câine de vânătoare ce ținea între labe un pui de cerb care părea să se zbată, încercând să scape. Era cu adevărat o podoabă demnă de un rege.

Penelopa s-a schimbat la față. Se vedea că vorbele mele o impresionaseră profund, o tulburaseră.

— Eu i-am țesut mantia, mi-a spus, și tot eu i-am dăruit agrafa.

Îmi aminteam momentul acela, mi-l aminteam de parcă s-ar fi petrecut chiar atunci. Și simțeam în suflet aceeași suferință profundă din clipa despărțirii. Telemac era mic, gângurind încă; numai Argos îl înțelegea. Corabia se pregătea să se îndepărteze de țărm, lăsând în urmă tot ce iubeam... Nu avea să se mai întoarcă niciodată.

— Dar cum poți să-ți amintești un amănunt atât de mic? Cine ești?

Între timp, se apropiase de mine. Preț de o clipă, am simțit că mă prăbușesc: îi simțeam parfumul, îi vedeam lacrimile strălucind în ochi. Simțeam aerul vibrând în ritmul inimii ei. Oare mă recunoscuse?

— Sunt Aithon din Creta, i-am spus, fratele lui *wanax* Idomeneu, stăpânul din Knossos și al Labirintului. Soarta potrivnică m-a adus în starea asta...

Părea că e resemnată, dar lacrimile îi brăzdau obrajii. Mâinile ei ca fildeșul strângeau cât puteau de tare brațele jilțului. A rămas cu fruntea plecată câteva clipe, timp în care mi-am stăpânit cu greu plânsul, căci o doream cu ardoare, voiam s-o strâng în brațe, dar trebuia să rezist, să-mi ascund în suflet valul de emoție. Nu era încă momentul. Nu încă, nu încă...

Penelopa și-a șters lacrimile și s-a întors din nou spre mine.

— O să pun slujnicele să-ți spele picioarele și să-ți pregătească un pat în atrium... Euricleea!

Numele acela... Numele acela îmi trezea un val de amintiri. *Mai*... Cât timp... Câte lacrimi, câtă tristețe...

S-a auzit din nou vocea reginei mele:

— Euricleea, spală-i picioarele oaspetelui nostru și ai grijă

să i se pregătească un pat în atrium, ca să se poată odihni. Cândva a fost un prinț din Creta, fratele puternicului Idomeneu. Poate că stăpânul tău a ajuns ca el... Un cerșetor îmbrăcat în zdrențe, obiect al insultelor și al batjocurii. Poate că foamea îl obligă să se umilească. Ce faci acum pentru el poate că altcineva face pentru stăpânul tău.

S-a ridicat, mi-a aruncat o ultimă privire îndurerată și apoi a urcat mândră scările care duceau spre camera ei. Mi-am mușcat buzele ca să nu plâng.

Euricleea era încovoiată de ani, cu părul alb, dar tot ea era, cu aceeași privire blândă și același glas aspru care îi ascundea duioșia. *Mai*...

A umplut un lighean cu apă caldă dintr-o căldare și l-a pus pe pardoseală, în fața mea. Bombănea:

— Alt șmecher care a venit să-i povestească tot felul de bazaconii copilei mele necăjite. Niște paraziți, trântori, pierde-vară...

Tăceam, nu spuneam nimic. Pe cât îi erau vorbele de aspre, pe atât îi erau mâinile de blânde. Alungau oboseala din picioarele mele chinuite și din mușchii mei încordați; și apa caldă îmi amintea de copilărie. *Mai* bombănea în continuare. Îi vedeam capul alb mișcându-se când la dreapta, când la stânga, în timp ce mârâia, și o mare duioșie îmi umplea sufletul. Mă gândeam că firea ei ursuză nu-i permite să-mi spună cuvinte politicoase, dar că și ea crede că ajutorul pe care mi-l dă mie îi este dat, de către altcineva, stăpânului din depărtări, neputincios și nevoit să cerșească. Mi-a spălat picioarele, a aruncat apa murdară, a adus alta curată, apoi, pe neașteptate, mâna i s-a oprit pe genunchi, pe cicatricea pe care mi-o făcuse colțul ascuțit și tăios al unui mistreț cu mulți ani în urmă. Mi-a lăsat piciorul să cadă în lighean; apa s-a revărsat în jur, iar ligheanul s-a răsturnat.

— Sufletelul meu! Sufletelul meu! Tu ești, tu ești, te-ai întors! a început să spună cu glas tremurat.

Lacrimi mari îi alunecau pe obrajii zbârciți. I-am acoperit gura cu palma. Aproape că nu mai putea respira. M-am uitat în jur să mă asigur că nimeni nu văzuse sau auzise cele întâmplate.

— Să nu scoți o vorbă, *mai*, că te strâng de gât.

A rămas încremenită când a auzit amenințarea. Nu se aștepta la așa ceva. Dar când am văzut cât e de speriată, am adăugat în șoaptă câteva vorbe mai puțin aspre:

— *Mai*, te iubesc ca pe mama și sunt la fel de fericit să te revăd, dar mă aflu aici să mă răzbun pe pretendenții aroganți, așa că trebuie să rămân ascuns. Nici măcar Penelopei, soției mele atât de mult dorite, nu i-am dezvăluit adevărata mea identitate și nu-ți închipui cât m-a costat asta...

Euricleea a început din nou să-mi spele picioarele ca să nu trezească bănuieli. Știa și ea că multe slujnice sunt de partea pretendenților.

— ...Sunt foarte mulți și bine înarmați. Dacă ar bănui cine sunt în realitate, n-ar ezita să mă ucidă. Poate l-ar ucide chiar și pe Telemac. Înțelegi asta, nu-i așa?

— Înțeleg, sufletelul meu, stăpâne și rege al meu. Din gura mea n-o să iasă niciun cuvânt, nici dacă m-ar tortura. Vrei să-ți dau ceva de mâncare? Avem de toate.

— Nu, *mai*, nu sunt în stare să mănânc. Stomacul meu nu mai primește nimic. Dar aș lua o picătură de vin dacă îmi dai.

Euricleea s-a grăbit să-mi umple un pahar de lut, deși ar fi vrut să-mi toarne vin – eram sigur de asta – într-o cupă de argint.

— Acum lasă-mă să-ți pregătesc un pat în casa ta, în sfârșit.

— Nu, *mai*, nu vreau să faci asta. Chiar și asta ar trezi bănuieli. „De ce îl tratează regina cu atâta grijă pe cerșetorul

ăsta? Nu-i ajunge o mână de paie sub portic?“ Nu, dă-mi o pătură, pentru mine e suficient.

— O să fac așa cum spui, copilul meu. Odihnește-te dacă poți.

Și-a ridicat pentru o clipă ochii înlăcrimați și s-a uitat la mine.

— Nici nu știi cât de mult aș vrea să te îmbrățișez, sufletelul meu. M-am gândit la tine tot timpul, în fiecare zi. Nu m-am îndoit niciodată că o să te întorci.

Și-a șters lacrimile cu mâneca tunicii și s-a îndepărtat cu ligheanul. S-a întors în scurt timp cu o piele de vacă și o pătură moale și groasă, din lână de oaie.

Am ieșit și le-am întins una peste alta într-un ungher bine adăpostit de sub porticul care dădea spre curte. Vântul dinspre apus mă înfiora, cerul era întunecat și plin de stele. Pâlpâiau pe imensa boltă senină. Preț de o clipă, m-am simțit din nou pe corabia mea, căutând cu privirea Boarul și Ursa; mi s-a părut că pământul se unduiește sub mine ca spinarea mării, care nu doarme niciodată, sub navă. Petrecusem multă vreme pe apă. M-am gândit la Nausicaa cea din depărtări, la ochii ei, care poate căutau aceleași stele pe care le vedeam și eu. M-am gândit la corabia fără cârmă care mă adusese în patrie: era ancorată în port, la adăpost, sau furia lui Poseidon o transformase într-o stâncă, blocând intrarea?

Luna a răsărit din spatele muntelui Neritos și a luminat curtea cu razele ei palide. Am văzut cadavrul lui Argos; îl aruncaseră pe grămada de gunoi. M-am apropiat, asigurându-mă că nu mă vede nimeni, mi-am prins la centură o sapă, apoi l-am luat în brațe. Am ieșit din curte și am mers pe drumul care ducea în oraș până când am văzut un stejar uriaș, pe care mi-l aminteam din vremea copilăriei; umbra lui era un refugiu pentru turme, ferindu-le de arșița verii. Am săpat o groapă

suficient de mare pentru corpul prietenului meu patruped, pe care l-am așezat apoi în ea, mângâindu-l pentru ultima oară. Am acoperit groapa cu pietre și am ascuns-o sub un morman de frunze și iarbă uscată. „Nu ți-am putut oferi onoarea arderii pe rug, dragă prietene“, i-am șoptit, „ca să nu fiu descoperit, dar te-am îngropat cu demnitate. Când o să-mi vină și mie sorocul, sper să mă aștepți în pragul Hadesului, în lumea cețurilor veșnice. Adio.“

M-am întors spre casă. Pe drum mi-am spălat la fântână brațele și trupul, până la brâu, apoi m-am întins pe pielea de vacă și pe pătura de oaie, sub portic, sperând să adorm repede. Dar ochii nopții văd multe lucruri care trebuie să rămână ascunse: doi sau trei pretendenți au intrat pe rând în camerele slujnicelor, ca să se bucure de nurii lor. Le-am văzut când au venit să le deschidă. Niște cățele!

Am încercat totuși să adorm. „Îndură suflete“, îmi spuneam, „ai îndurat tu altele mai grele!“ Dar sufletul îmi lătra în piept ca un câine furios la vederea unei asemenea insulte. După o vreme i-am văzut ieșind. Câinii nu i-au lătrat, nici la sosire nici la plecare: erau obișnuiți. În sfârșit, târziu în noapte, s-a lăsat tăcerea, dar nu pentru mult timp. Într-o parte a porticului se întindea zidul pe care-l adăugasem în urmă cu douăzeci de ani, ca să construiesc iatacul nupțial. De la fereastră mi-a ajuns la urechi, abia auzit, dar inconfundabil, plânsul Penelopei, care mi-a rănit sufletul. Mi-o închipuiam culcată, hohotind de plâns pe patul pe care îl construisem să-i fie loc de odihnă, de visare și de vrajă, devenind în schimb un pat al suferinței.

Nu suportam să o aud. Mă tot răsuceam în așternut, nu-mi găseam locul. Și nu numai gândul acela îmi chinuia mintea. Știam că, în cele din urmă, voi fi singur împotriva zecilor de adversari tineri, în deplinătatea forțelor. Și chiar dacă aș fi reușit să-i ucid pe toți, cum aș fi scăpat de furia rudelor și a

prietenilor? Mă gândeam cu tristețe că-i dusesem la moarte pe toți tinerii care mă urmaseră la Troia. Părinții lor mi-i încredințaseră, iar eu nu adusesem în patrie pe niciunul dintre ei. Și mă pregăteam să nimicesc o altă generație. Dacă aveam să reușesc...

Un fior.

Vântul, sau o prezență misterioasă? Glasul zeiței mele mi-a răsunat în suflet. Cum mă puteam îndoi de victorie dacă aveam alături o zeitate? Nici măcar o armată întreagă nu trebuia să mă sperie. *În realitate, mă întreb și astăzi dacă aveam dreptul să stârnesc un asemenea măcel, dacă nu cumva trebuie să plătesc pentru tot sângele vărsat. Dar nu cred că aveam de ales: zeița mă îndemna s-o fac, dar, în același timp, era și dreptul meu ca rege, soț și tată. Ucisesem și schilodisem o mulțime de oameni pe câmpiile Ilionului, aveam s-o fac din nou. Cucerisem cel mai mare oraș din lume. Iar în clipa aceea, după ce mă strecurasem înăuntru sub o altă înfățișare, ca altădată, îmi redobândeam casa.*

În sfârșit, oboseala m-a biruit, iar somnul mi-a îngreunat pleoapele. Am dormit până când m-au trezit Aurora și lumina strălucitoare a soarelui. De îndată ce m-am trezit, am văzut că în toiul nopții cineva mă învelise cu o mantie. Am împăturit blănurile pe care mă culcasem, am intrat și le-am pus pe un scaun de lângă intrare.

O nouă zi începea, cu larma și întâmplările ei, dar pentru mine se apropia ziua răzbunării. Femeile care lucraseră până atunci la măcinat erau schimbate de altele. Dacă una nu-și terminase norma de grâu și trebuia să continue, nu putea fi înlocuită: era o regulă pe care o introdusesem înainte să plec la război. Nu voiam ca una care lucrase mai puțin să aibă parte de același timp de odihnă ca alta care trudise din greu. Dar, după mulți ani de nenorociri, trudă și dureri, mi-a venit în minte

gândul că poate femeia aceea nu-și terminase norma pentru că era plăpândă și bolnăvicioasă. „Suferința“, m-am gândit eu, „ne face mai înțelepți.“

Pe cerul senin a bubuit un tunet. Poate că tocmai femeia aceea plăpândă și bolnăvicioasă, șiroind de sudoare, se ruga: „Zeus, tunetul pe care îl trimiți pe cerul senin cu siguranță este, pentru cineva pe care nu-l cunosc, un semnal. Fă ca astăzi să fie ultima zi pentru pretendenții care benchetuiesc fără încetare și mă obligă să fac atâta făină pentru pâine. Sunt dărâmată de oboseală, sunt sfârșită! Fie ca pâinea asta să fie ultima pe care o mănâncă!“

Îmi imaginam că vorbele ei sunt un îndemn pentru a-mi duce planul la bun sfârșit. Chiar și Zeus, care este protectorul regilor, era de partea mea.

L-am văzut pe Telemac venind. Era îmbrăcat și înarmat, îl studiam cu plăcere: nu mă mai săturam să mă uit la băiatul meu. L-am auzit vorbind cu Euricleea:

— *Mai*, ai avut grijă de oaspete?

— Sigur că da. Mama ta mi-a poruncit să-i pregătesc un pat, dar el a refuzat, a vrut să doarmă afară, sub portic...

Nu mai eram obișnuit să dorm în pat, având în vedere că-mi petrecusem zece ani asediind un oraș, sau pe mare, în voia furtunilor.

— Am insistat, crede-mă, dar n-am avut ce să fac. Musafirul tău e un om ciudat. I-am oferit mâncare, dar a vrut numai puțin vin. I-am dat o piele de vacă și o pătură din lănă de oaie, dar și le-a pus sub el și a dormit dezvelit. Am așteptat să adoarmă, apoi l-am acoperit cu o mantie.

Se prefăcea cu măiestrie bătrâna Euricleea. Chiar și Telemac, demnul meu fiu. Iar eu mă amuzam, gândindu-mă că niciunul nu știe că, de fapt, celălalt a aflat. Telemac a trecut pe lângă mine și m-a salutat, făcându-mi un semn. A pornit spre

oraș cu lancea în mână, urmat de doi câini. Frumoase animale. Cine știe dacă nu erau din rasa lui Argos al meu?

Apoi, în scurt timp, am văzut întregul palat fierbând, căci se pregătea prânzul. Și am mai văzut că totul se făcea pentru aceiași oaspeți: pretendenții la mâna soției mele. Slujnicele se duceau la fântâna zidită, aflată la dreapta, nu departe de intrarea principală, ca să aducă apă. Altele făceau ordine, spălau pardoseala, ștergeau mesele sau curățau tacâmurile.

Iată și mâncarea! Eumeus aducea trei porci și Melanthius două capre. Și-a anunțat sosirea insultându-mă în gura mare:

— Tot aici ești, moș zdrențăros? Șterge-o de aici, nenorocitule, sau vrei să îți zdrobesc fața? Deja mă mănâncă palmele!

Și pe mine mă mâncau palmele, dar Eumeus mi-a făcut semn să nu-l iau în seamă și am înțeles că are dreptate: nu era cazul să stârnesc o încăierare în momentul acela. Dar nu se terminase: a sosit și Philetius cu o vacă și două sau trei capre. La gât încă avea tăblița care îl ajutase să treacă marea cu podul plutitor, ca să aducă animalele din Samos. L-am recunoscut, deși se schimbase destul de mult. Îl lăsasem când era un băiețaș și devenise un bărbat zdravăn, în toată puterea cuvântului: avea două brațe de luptător, un gât de taur și două coapse ca niște coloane. „Exact ce-mi trebuie“, mi-am spus, „un bărbat care face cât trei.“ M-a văzut, dar nu m-a recunoscut.

— Taticule, mi-a spus pe un ton afectuos, cum merg lucrurile? Nu prea bine, am impresia.

Eumeus a încercat să-l domolească.

— Philetius, las-o baltă, prietenul ăsta al nostru a trecut prin atât de multe peripeții, nici nu-ți poți închipui.

Dar omul a continuat fără să-l ia în seamă. Vedea ceva în mine care îl împiedica să-și continue drumul.

— Să știi că din clipa în care te-am văzut, am fost

impresionat pentru că nu arăți ca un sărăntoc, ai privirea iscoditoare și spinarea dreaptă, ca oamenii care nu se pleacă în fața nimănui. Îmi vine să plâng văzându-te într-o asemenea stare. Te-am observat imediat, să știi.

M-am apropiat și m-am uitat direct în ochii lui. Cine știe dacă nu păstrase în vreun ungher al sufletului sau al minții ochii și privirea stăpânului dispărut, care nu s-a mai întors acasă...

— ...Chiar așa, a continuat, m-au trecut fiorii când te-am văzut. Mi-am spus: „Poate că și stăpânul meu e ca sărmanul ăsta, care umblă prin lume, cerșește o coajă de pâine și îndură umilințe și jigniri. Poate că e viu și n-a ajuns sub pământ.“ Mă gândesc mereu la el, căci mi-a dat cirezile lui în grijă, iar acum am ajuns să le tai pentru hoții ăștia aroganți.

Era exact cum mă gândeam: fără să știe, mă recunoscuse și era foarte impresionat. Fidelitatea lui merita o răsplată, așa cum meritau Euricleea, Eumeus și chiar Argos. M-am uitat în jur să mă asigur că nu mă poate auzi nimeni și i-am răspuns:

— Ești un om cinstit și credincios, așa că ascultă cu atenție ce-ți spun: stăpânul tău o să se întoarcă, iar tu o să fii încă aici, în casa aceasta, și dacă vrei, o să-l vezi cu ochii tăi ucigându-i pe pretendenți, îți jur pe Zeus și pe amintirea stăpânului tău, care ți-e atât de drag.

Fața lui Philetius s-a luminat. Și-a încordat mușchii rânjind.

— Fie ca Zeus să-ți adeverească spusele, oaspete străin. O să vezi atunci ce pot face ăștia, mi-a zis arătându-și pumnii uriași, tari ca niște pietre.

Eumeus mă sprijinea, dar nu spunea nimic, aștepta să-mi dezvălui adevărata identitate.

Am auzit chiotele pe care toți le recunoșteau: veneau pretendenții, ca în fiecare zi; erau în număr mare. Mi se părea că vin și alții noi.

— Numără-i, i-am spus în șoaptă lui Eumeus.

Surprins, Philetius s-a uitat iar la mine. Încă nu înțelegea, dar era emoționat – avea fulgere în priviri și era dornic să se lupte. Multă furie adunată și multe umilințe înghițite în tăcere îl făceau atât de nerăbdător. Simțea că se apropie, imposibil de oprit, clipa încheierii socotelilor. Mi-am pus mâinile pe umerii lor.

— Răbdare, oameni buni, încă un pic de răbdare. O să vină și el.

Țipătul unei acvile a răsunat deasupra noastră. Ne-am ridicat privirea spre cer: maiestuoasa pasăre de pradă se rotea în cercuri largi deasupra casei mele; când trecea prin fața soarelui, umbra ei neagră cădea peste arcadele porticului și peste poarta cea mare ca o prevestire sumbră a măcelului.

20

Eumeus și Philetius s-au dus în spatele palatului, unde se afla locul de tăiere a animalelor și bucătăriile, iar Melanthius și-a luat tălpășița. Poate înțelesese că pentru el vântul își schimbase direcția. Rămas sub portic, am studiat mișcările celorlalți, băgând de seamă cine intră sau iese, și am ascultat strigătele și cântecele din palat până când Telemac s-a întors din oraș cu lancea și câinii. Îmi părea că se schimbase mult într-un timp atât de scurt. Mi se părea că se înalță sub privirea mea, că devine un bărbat în deplinătatea forțelor fizice și mintale.

S-a apropiat de mine și mi-a spus:

— Oaspete, îmi pare rău că nu te-am salutat în dimineața asta, mă gândeam la problemele pe care trebuia să le rezolv în oraș și la sfatul înțelepților. Sper că nu te-a deranjat nimeni, că ai dormit liniștit și te-ai odihnit cu adevărat.

— Nu m-a atacat nimeni, prințe, și m-am odihnit destul de bine. Cineva m-a învelit cu o mantie în timp ce dormeam. Nu m-a trezit decât Aurora. Am împăturit pielea și pătura care mi-au servit drept așternut și le-am pus la locul lor.

— Bine. Atunci poți intra la banchet. Știu că nu-i iubești pe prinți și că nici tu nu ești pe placul prinților. Am poruncit să ți se pregătească o masă și să ți se dea o cupă din serviciul regal.

Mi-a făcut un semn abia vizibil cu ochiul, apoi a adăugat:

— E cea pe care tatăl meu, regele Odiseu, obișnuia s-o folosească atunci când ședea la masă aici, în palat, lângă mama mea, regina. E din aur cizelat, opera unui meșter bun de pe continent.

Mi-a vorbit tare, astfel încât să fie auzit atât înăuntrul cât și în afara sălii. I-am răspuns la fel:

— Nu sunt demn de un obiect atât de prețios, prințe, și nu mai sunt obișnuit cu așa ceva. Te rog, o simplă cană de lut ar fi

mai potrivită cu situația în care mă aflu.

— Nu, vreau ca toți cei prezenți să vadă că oaspeții sunt primiți cu respect în casa asta și să se rușineze.

I-am acceptat decizia și l-am urmat, trecând pragul. Într-o parte a sălii se aflau un scaun și o masă din lemn cafeniu, ambele cu aspect uzat. Din cauza aceasta, cupa de aur ieșea în evidență. De asemenea, am remarcat că masa fusese așezată astfel încât razele soarelui să lumineze puternic cupa, făcând-o să strălucească.

Toți au observat-o.

A observat-o mai ales un prinț care venea de pe continent; singura lui calitate era bogăția și se spunea că-i trimisese lui Icarius, socrul meu, daruri de mare valoare, mult mai prețioase decât cele pe care le adusese reginei. A observat cu nemulțumire că Telemac le spunea servitorilor să mă servească mai întâi pe mine, cu o farfurie plină cu fripturi de toate felurile – de miel, de porc și de vită – și, în plus, cu un amestec de sare și rozmarin pentru savoare. Eumeus mi-a turnat vin, iar Philetius mi-a făcut semn și mi-a zâmbit, parcă spunându-mi: „Acum chiar semeni cu un rege!“

Dar prințului gras și bogat nu i-a plăcut ce a văzut, așa că a reacționat, vorbind pe un ton lipsit de respect:

— Prieteni! Îl vedeți pe Telemac onorându-l pe oaspete și servindu-l cu porții îmbelșugate. Putem să fim noi mai prejos? Poftim, vreau să-i dau și eu ceva din partea mea!

Spunând asta, a luat o halcă de carne de vită dintr-un coș și a aruncat-o spre mine. M-am ferit în ultima clipă, aplecându-mă într-o parte: bucata de friptură s-a lovit de peretele din spatele meu și a căzut pe jos. Într-o clipă, în timp ce mă aplecam, i-am întâlnit privirea lui Phemius și mi-am dat seama că mă recunoscuse. Mi-am mușcat buzele ca să nu reacționez, dar Telemac a făcut-o în locul meu, ducându-se în fața prințului pe

cât de gras, pe atât de arogant.

— Mulțumește-i zeului tău, i-a spus, că nu l-ai lovit, că a fost mai sprinten decât tine, pentru că altfel te-aș fi străpuns cu lancea așa cum se înfige carnea pe frigare, iar în loc de nuntă ai fi avut parte de un ritual funebru cât se poate de frumos!

Fiul meu știa să glumească, ba chiar să-și rănească adversarul cu ironii mușcătoare. Sufletul îmi râdea în piept cu amărăciune, căci nu puteam să uit jignirea suferită; ascundeam totul în adâncul ființei ca să-mi pot ține în frâu mânia crescândă. Aveam nevoie de toată furia și energia distructivă ca să izbucnesc în sală ca un incendiu, la momentul potrivit.

Dar unul dintre prinți le-a cerut celorlalți să tacă pentru că voia să le facă o propunere.

— Telemac are dreptate, a început el, trebuie să nu-i mai disprețuim oaspeții, doar asta e casa lui. Și nu mai putem continua așa. Știm că Odiseu nu se mai întoarce. Cu siguranță a murit. Au trecut douăzeci de ani. De ce să ne încăpățânăm? Ascultă-mă cu atenție, Telemac, și resemnează-te. Având în vedere că tatăl tău nu se mai întoarce, acceptă din partea unuia dintre noi darurile de nuntă: o să compenseze tot ce-ai pierdut din cauza șederii noastre prelungite în casa asta. Tu o să rămâi aici să te bucuri de palat și de averea ta, în timp ce mama ta o să plece și o să aibă grijă de casa altuia. Nu ți se pare cea mai bună soluție?

M-au uimit cuvintele lui: prin urmare, nu voia tronul pentru el? Voia să se însoare cu Penelopa doar din dragoste? Dacă avea să fie ales... Sau poate făcuseră toți o înțelegere mârșavă, de a-l ucide pe Telemac după nuntă?

Telemac i-a răspuns:

— Da, din spusele tale, pare soluția cea mai bună și pentru nimic în lume n-aș vrea s-o împiedic, dar uiți un lucru: mama nu vrea să-l urmeze pe niciunul dintre voi, iar eu nu pot și nici

nu vreau s-o oblig. M-ați înțeles? Eu n-o s-o gonesc niciodată pe mama din casa asta!

Nu voi uita niciodată ce s-a întâmplat după ce fiul meu a terminat de vorbit. Mă așteptam să reflecteze, să arate un semn de demnitate, o dovadă de respect, dar nu s-a întâmplat asta.

Au izbucnit în râs.

Un râs de nestăpânit, pervers, nesănătos. Nu se puteau opri. Râsul lor mi se părea că seamănă când cu lătratul câinilor, când cu țipetele ascuțite ale unor păsări înspăimântate. Râdeau în timp ce mâncau fripturile sângerânde.

Granița dintre râs și plâns este foarte fragilă – am trecut-o de multe ori în viața mea. Iar la Ilion, în corturi, după bătălii, am văzut de multe ori pe fețele prietenilor mei, eroi glorioși, amețiți de aburii vinului, râsul transformându-se în plâns, iar plânsul, într-un râs indiferent.

Nenorociții aceia aveau ochii plini de lacrimi și continuau să râdă chiar dacă nu mai voiau.

Chiar în clipa aceea a intrat în sală, ca o fantomă, oaspetele fugar al fiului meu: Theoclymenus, vizionarul ucigaș, care se urcase pe corabia lui Telemac la Pylos, ca să scape de furia părinților celui ucis. Fața lui era palidă, iar ochii dilatați erau ca niște abisuri tenebroase.

— Nenorociților! mi-a strigat. N-aveți scăpare. Capetele voastre sunt învăluite de negura nopții, sala răsună de vaiete, pereții sunt împroșcați cu sânge, iar pardoseala e acoperită de sânge aburind. Văd zeci de umbre care se îngrămădesc în sală și în curte, umbre ale morților care aleargă țipând ca liliecii spre porțile Hadesului. Soarele s-a stins pe cer, o beznă adâncă se lasă peste casa asta. Plecați, plecați acum, cât mai aveți timp!

Am văzut-o pe Penelopa ridicându-se din jilț și dispărând. Pretendenții râdeau în continuare cu nerușinare și strigau tot felul de insulte:

— Omul ăsta e de-a dreptul nebun, spune că afară s-a făcut întuneric! Ce fel de oaspeți ai, Telemac? Ăla de-acolo...

Arătau spre mine.

— ...E un cerșetor care nu știe decât să ceară de mâncare, un parazit scârbos, iar ăsta de aici e un sărman dement.

Între timp, înfulecau în continuare carnea friptă în sânge și beau vin din belșug. Mă uitam la ei, dar fără să mă vadă. Le studiam mișcările și privirile și le dibuiam punctele slabe, ca să nu scape niciunul de soartă. Își prelungeau prânzul, căci aveau carne și vin din belșug. Dar cina... O, cina urma să le-o pregătesc chiar eu, o cină care nu avea să le dea niciun motiv de râs.

Am întâlnit din nou privirea speriată a lui Phemius, cântărețul, și am fost sigur, văzându-i expresia feței, că deja citise în ochii mei ce va urma. Lacrimile îi șiroiau pe obrajii scofâlciți. Câte povești îmi cântase în copilărie, atunci când, în întuneric, în palatul cufundat în beznă, încerca să mă adoarmă! În momentul acela, fără cuvinte, cerea îndurare.

Mi-am văzut soția apărând din nou. Urca scările spre camerele femeilor, urmărită de privirile lacome ale pretendenților. Un asemenea comportament mă jignea. În spatele meu, i-am văzut trecând pe Eumeus și pe Philetius. Am văzut-o apoi pe Penelopa coborând scările, plină de mândrie. În mână ținea o cheie din bronz pe care o cunoșteam bine: cheia de la o cămară subterană. Ce-i trecea prin minte? Mă recunoscuse în noaptea trecută, sau fusese doar o impresie? Și dacă mă recunoscuse, de ce nu mi-o arăta?

„Pentru că și tu ai mințit-o“, a răsunat în sufletul meu un glas pe care-l cunoșteam bine.

În timp ce ochii tuturor erau ațintiți asupra reginei, m-am furișat afară, în atrium, și le-am făcut semn lui Eumeus și lui Philetius să se apropie.

— Stăpânul vostru s-a întors, le-am spus. E aici, în fața

voastră.

— *Wanax!* a exclamat Philetius și s-a lăsat în genunchi, îmbrățișându-mi picioarele.

— Da, el e stăpânul. S-a întors, mi-a întărit Eumeus spusele. Dar taci, nu trebuie să te audă nimeni.

— Ascultați-mă, le-am spus, ajutați-mă să mă răzbun și să-mi iau casa în stăpânire și vă jur că n-o să vă pară rău. O să trăiți în preajma mea și o să vă dau pământuri, turme de vite și soții frumoase, pe care o să le alegeți din rândul slujnicelor.

— Suntem de partea ta, *wanax*, mi-au răspuns, gata să luptăm până la ultima suflare.

— Eumeus, armele mele!

— Iată-le, mi-a spus, le am pregătite.

Și mi le-a dat, ajutându-mă să mi le pun la brâu și pe umăr, după care, deasupra lor, mi-a potrivit mantia zdrențuită și tunica peticită. Metalul rece îmi dădea fiori pe umeri și pe brațe. De mulți ani nu mai simțisem atingerea bronzului.

— Și Telemac?

— Sunt pregătite și armele lui, ascunse în sala argonauților. Știe asta, are cheia la centură. Când o să-l vezi dispărând, să știi că s-a dus să le ia.

— Avea și regina o cheie. Mi s-a părut că e de la încăperea subterană.

— Aia este, *wanax*, a răspuns din nou Eumeus.

— Dar ce ar putea să caute acolo? am întrebat.

Eram îngrijorat: dacă voia să facă vreun gest necugetat? Dacă avea să compromită totul? Dar imediat liniștea a pus din nou stăpânire pe sufletul meu. Zeița mă ajuta aproape la fiecare mișcare și cu fiecare gând.

— Acum să intrăm noi doi, Eumeus. Eu primul, tu după mine. Philetius, tu o să te duci la ușa din spate. Să o încui cu cheia, iar pe dinafară să-i blochezi canatul. Nu trebuie să iasă

nimeni pe acolo. Ai arme?

Philetius și-a desfăcut mantia și mi-a arătat cu un zâmbet larg o masivă secure de luptă cu două tăișuri.

— Cu asta pot doborî și un taur, mi-a spus. Nimeni n-o să poată ieși pe ușa aia.

— Foarte bine, atunci pot să mă întorc în sală. Când o să înceapă măcelul, Eumeus și Telemac o să fie deja lângă mine. După ce blochezi ușa, să te întorci la ușa din față, o să am nevoie și de tine.

Nu m-a observat nimeni când m-am întors în sală. Privirile lor erau atrase de altceva.

Penelopa.

Străbătea în momentul acela încăperea, însoțită de două slujnice care duceau un sac de piele legat la gură cu o curelușă. S-a dus și s-a așezat lângă tronul meu, rămas liber de douăzeci de ani, iar slujnicele au lăsat la picioarele ei sacul. L-au deschis și au scos din el un arc enorm, din corn de taur. Coarda desfăcută era înfășurată pe mâner.

Era arcul meu!

Arcul m-a ajutat să rămân în viață în această ultimă și foarte grea călătorie.

Era arcul pe care Autolycus, tatăl mamei, mi-l dăruise cu condiția să nu părăsească niciodată palatul regal. Era închis la culoare și lucios, într-o stare perfectă. Poate că tata, regele Laertes, îl păstrase pentru mine? Sau vreun servitor, la ordinul lui? Bătăile inimii deveneau iar mai rapide.

Ghicitorul Theoclymenus dispăruse.

Eumeus se afla lângă vatră.

Antinous, căpetenia tinerilor, cel mai încrezut dintre toți, și-a turnat din nou de băut.

Se lăsase o tăcere ciudată în sală. Vorbeau toți, dar cu glas scăzut, ca și cum s-ar fi temut că-i ascultă cineva. Regina s-a

ridicat în picioare.

— Prinți! a spus.

Din momentul în care apăruse din nou, nimeni nu-și luase privirea de la ea.

— Prinți, m-am hotărât să accept cererile voastre!

Oare ce se întâmpla? M-am uitat la Eumeus cu o expresie întrebătoare, dar el a dat din cap abia vizibil: nu știa nimic. L-am căutat cu privirea pe Telemac: „Ce se întâmplă?“

Nici el nu știa; era la fel de surprins ca mine. S-a apropiat de tron.

Glasul Penelopei s-a auzit din nou:

— Am venit să vă propun o întrecere: o să-l urmez pe cel care o să reușească să întindă coarda arcului, s-o prindă de capătul celălalt al cornului și apoi să tragă o săgeată care, înainte să ajungă la țintă, trebuie să treacă prin douăsprezece inele, ale unor securi cu două tăișuri, așezate una după alta. O să plec din casa asta și o să-i devin soție.

Nu-mi venea să cred ce aud. Ce făcea Penelopa? Îi spusesem că Odiseu e pe cale să se întoarcă, că e aproape, că poate ajunsese deja pe insulă, dar ea se oferea drept trofeu al unei întreceri cu arcul? Declara că e gata să-l urmeze pe unul dintre hoții aceia îngâmfați? Pe unul care poate dorise să-i ucidă fiul – fiul nostru? Inima îmi urla în piept. Mi-o imaginam întinsă în pat, lângă un alt bărbat, iar imaginea mă chinuia cumplit. Pentru asta mă întorsesem?

Penelopa i-a poruncit lui Eumeus să pună securile pe suporturi din lemn masiv, așezate pe pardoseală. I-am aruncat o privire întrebătoare, dar porcarul a dat iar din cap: nu avea de ales, nu putea să nu execute ordinul reginei. În suflet mi-a răsunat iar un glas: era glasul lui Mentor. De cât timp nu-l mai auzisem? „Ești un om înțelept, cu mintea profundă și bogată. Gândește!“

Și imediat totul mi-a devenit limpede: răspunsul se afla în arc. Cine reușea să-l încordeze, ca să-l poată folosi, fără să-i cunoască secretele?

Eumeus continua să ducă la îndeplinire porunca reginei: alinia securile pe suporturi, una după alta, ca pe o ață.

Penelopa le-a făcut semn slujnicelor, iar ele au adus un văl subțire și lucios pe care i l-au așezat pe cap, acoperindu-i fața.

Inima mi s-a frânt în piept. Era același văl pe care-l folosise să-și acopere fața înaintea tatălui ei, Icarius, cu mulți ani în urmă, pentru a-i da de înțeles că este și va fi pentru totdeauna logodnica și soția mea. Iar în clipa aceea se acoperea cu el pentru cel care avea să iasă învingător la întrecerea cu arcul. Nu mai eram sigur că nicinul dintre pretendenți nu va reuși să iasă învingător, iar gândul acesta mă ucidea.

„Unde ești?“ întrebam disperat.

Mi-a răspuns din nou glasul lui Mentor: „Aici, lângă tine. De ce te îndoiești? De ce te simți singur?“

„Pentru că așa sunt“, a răspuns sufletul meu. „Pentru că unul dintre ei ar putea ieși învingător, pentru că aș putea fi nevoit să iau parte la întrecere și nu știu dacă mai am forța necesară. A trecut prea mult timp. Am îndurat încercări cumplite, urlete, vărsări de sânge, răni, dureri de nedescris, furtuni nesfârșite.“

Dar venise clipa decisivă. I-am spus sufletului meu: „Fă-ți curaj, suflete al meu! Asta e ultima încercare, cea mai grea și mai îngrozitoare, dar numai tu poți reuși, nimeni altcineva. Nimeni nu l-a văzut de sute de ori pe Damastes, armurierul cel puternic, punând genunchiul în singurul loc în care arcul poate fi încovoiat și prinzând inelul coardei de corn.“

Prinții s-au apropiat. Antinous a luat cuvântul:

— Prieteni, securile sunt bine aliniate. Așadar, regina ne-a propus o înțelegere. Să acceptăm provocarea și să vedem cui îi

va surâde norocul! O să încep eu, apoi ceilalți, unul câte unul, de la stânga la dreapta, așa cum ni se toarnă vin de obicei.

Nu-mi puteam opri iureșul gândurilor. Unde greșisem? Dacă Penelopa mă recunoscuse, nu putea să nu se gândească la faptul că am un plan și că întrecerea aceea poate să-l compromită. Voia să mă pedepsească? Să-mi arate astfel nemulțumirea pentru că nu avusesem încredere în ea? Iar dacă nu mă recunoscuse, de ce tocmai în momentul acela se hotărâse să se ofere drept trofeu pretendenților?

Glasul lui Mentor mi-a răsunat din nou în suflet: „Ar mai fi și o a treia explicație."

„Da", i-a răspuns sufletul meu. „Mi-a pus o întrebare. I-am răspuns cu o minciună. Pentru ea, ăsta e singurul mod de a mă face să spun adevărul."

Glasul lui Telemac m-a adus la realitate. Și el, ca și mama lui, voia să facă primul pas.

— Pretendenți! a spus. Asta e casa mea, iar regina este mama mea. Arcul este tot al meu. Am dreptul să fiu primul care ia parte la întrecerea asta: dacă reușesc să încordez arcul și să trimit o săgeată prin cele douăsprezece inele ale securilor, atunci mama n-o să mai fie nevoită să urmeze pe niciunul dintre voi. O să rămână cu mine cât timp o să vrea.

Era un bărbat adevărat. Avea dreptul să facă asta.

Nimeni n-a avut nimic de zis. Eumeus i-a întins prințului arcul cel mare. Telemac a sprijinit cornul pe podea, a apăsat arcul cu genunchiul stâng, a prins cu mâna stângă inelul de la capătul coardei și cu dreapta partea de sus a cornului, încercând să-l aplece pentru a prinde inelul. Trupul lui făcea eforturi supraomenești, fruntea îi era plină de sudoare, iar ochii îi erau roșii din cauza efortului. O clipă am văzut cornul aplecându-se. Inima mi s-a umplut de mândrie. Aș fi vrut să strig „Haide, *pai*! Încordează-l și trage săgeata!", dar știam că nu

pot face asta. Cornul a început să se ridice, învingându-i brațul prea tânăr. În cele din urmă, Telemac a fost nevoit să se dea bătut. Pe fața lui Antinous a apărut un rânjet sarcastic.

— Acum încearcă tu! a spus băiatul meu. Să vedem ce știi să faci.

Antinous n-a dat înapoi. A prins cornul cu mâna stângă, iar cu dreapta, capătul cu inel al corzii. S-a înroșit din cauza efortului, iar venele gâtului i s-au umflat. Inelul a început să se apropie de vârful cornului de sus. Aproape reușise. Mă uitam cu atenție la genunchiul lui. Arcul urma să-l învingă; avea să piardă. A rezistat în poziția aceea câteva clipe, apoi a început să cedeze. N-a putut să împiedice cornul să se îndepărteze de inelul corzii. Furios, Antinous a trântit arcul de pământ și n-a îndrăznit să ridice privirea spre Penelopa. Acoperită de văl, regina părea o divinitate misterioasă și indiferentă.

Atunci a încercat Eurymachus. După Antinous, era cel mai ilustru și mai curajos pretendent, capabil uneori chiar să gândească și să înțeleagă. Dar încercarea a fost zadarnică de la început: de fapt, știa că nu va reuși. De asemenea, își dădea seama că întrecerea e menită să le dezvăluie neputința în fața măreței regine, pe care o tiranizaseră cu josnicie și o umiliseră timp de ani buni.

Înțelegeam imensa forță și agera minte ale Penelopei; înțelegeam că planul ei este de o sută de ori mai puternic și mai devastator decât al meu. Să le propună pretendenților înțelegerea aceea, să-i vadă străduindu-se fără succes și să-i urmărească tăcută prin văl era ca și cum le spunea: „Mă vreți în casa voastră și în patul vostru? Atunci arătați-mi ce puteți. Eram obișnuită cu un bărbat care avea forța, abilitatea, iscusința asta. Încordați arcul, tineri lei! Sloboziți-vă săgeata spre țintă! Numai atât puteți?“

Apoi a încercat Leodes. Dintre toți, mi s-a părut a fi cel mai

omenos. Nu spunea obrăznicii, nu jignea pe nimeni; își arăta respectul față de regină și o privea întotdeauna cu ochi plini de admirație. Se putea spune că o iubește. Poate că era un tânăr binecrescut, dar nu era de-ajuns ca să scape din ghearele morții. I-a trebuit o clipă ca să-și dea seama că arcul acela enorm, mult încovoiat și amenințător, ascunde o forță de neînvins, aproape magică. În el se afla sufletul unui prădător neîmblânzit. L-a lăsat jos imediat și l-am auzit murmurând:

— Dacă nu poți cuceri ce ai visat și ai dorit în viață, e mai bine să mori...

Aș fi vrut să simt milă față de el, dar nu mai era loc în sufletul meu pentru un asemenea sentiment. Vremea milei trecuse.

Și Antinous părea să-l fi auzit. A spus:

— Mama ta nu te-a născut să devii un mare arcaș. Dacă n-ai reușit tu, poate altul dintre noi o să izbândească.

Apoi s-a întors spre tovarășii lui.

— Prieteni! Ce prost am fost! Uitasem că azi îl sărbătorim pe arcașul Apollo. Cum ne putem întrece cu el? E limpede că nici măcar nu trebuie să ne treacă prin gând asta. Să așteptăm ziua de mâine, cu siguranță zeul o să ne dea forța să reușim.

M-am întors să-l caut din priviri pe Telemac, dar nu l-am văzut. Am căutat atunci privirea lui Eumeus, care a dat grav din cap. În clipa aceea, băiatul meu se afla în sala argonauților.

Atunci le-am adresat prinților cuvinte care intenționau să fie cât mai convingătoare:

— Nobili prinți, am spus, uitându-mă la arcul ăsta, mi-am amintit că am avut unul asemănător demult, când eram și eu bogat, și am simțit dorința să-l țin în mână. Sunt sigur că mâine zeul arcaș o să-i acorde unuia dintre voi victoria, dar până atunci, vă rog, lăsați-mă să fac o încercare. Aș vrea să văd dacă mi-a mai rămas în vine ceva din puterea din tinerețe.

Nu mi-am terminat bine cuvântarea, că am simțit privirea mândrei mele soții ațintită asupra mea. M-a ars ca un fier înroșit.

— Ești nebun, moșule, mi-a răspuns Antinous. Cum îndrăznești să pui o asemenea întrebare? Să nu te încumeți să faci asta. O să te fac să te căiești amarnic.

Atunci a vorbit Penelopa:

— Oaspetele nu vrea, desigur, să vă provoace și nu pretinde că are vreun avantaj dacă ține arcul în mână. Nu văd de ce nu-l putem lăsa să încerce.

— De ce? a ripostat Eurymachus. O să-ți spun eu, regină: ce-ar zice lumea când ar afla că un cerșetor i-a întrecut pe cei mai nobili dintre tineri? Iar tu, zdrențărosule, ai grijă ce faci! Dacă îndrăznești să atingi arcul ăla, nu ieși viu din casa asta.

— Gata cu amenințările! i-a răspuns Penelopa. Oaspetele nu pretinde, desigur, să mă ia de soție, chiar dacă o să izbândească. Prin urmare, nu văd niciun motiv să-i interzicem să ia parte la întrecere. Așadar, Eumeus, dă-i arcul. Până mâine eu dau ordine în casa asta.

Apoi s-a ridicat, a străbătut sala și a pornit să urce demnă spre camerele ei. Îmi lăsa spațiu și timp să-mi refac imaginea în ochii ei și să răzbun umilința și singurătatea pe care le îndurase.

Eumeus s-a supus și mi-a pus arcul în mâini. L-am uns cu o bucățică de slănină și m-am apropiat de vatră, trecându-l de mai multe ori prin foc, ca să-l încălzesc și să-l fac mai flexibil. Toți îmi urmăreau mișcările plini de curiozitate. Începeau să bănuiască în cele din urmă că nu sunt ce par a fi. Venise clipa: am apucat cornul cu mâna stângă și coarda cu dreapta, apoi, ridicând piciorul, am apăsat cornul cu genunchiul, imediat sub mâner, acolo unde se întâlneau întăriturile. Am împins cu forță. Arcul s-a îndoit gemând, cornul s-a supus mâinii mele și a

coborât, iar eu am reușit să agăț inelul corzii. Am văzut degetele lui Phemius alergând peste corzile țiterei. Am făcut și eu la fel cu arcul. Când am ciupit-o, coarda a vibrat. Vâna de bou zbârnâia înfundat la mijloc, apoi mai puternic și mai ascuțit în partea de sus.

În tăcerea adâncă care a urmat reușitei mele, am pus o săgeată și am țintit.

Am dat drumul săgeții.

Șuierând, săgeata a trecut prin cele douăsprezece inele ale securilor și a lovit ținta.

Toți au făcut un schimb de priviri. În sfârșit, înțeleseseră, dar era prea târziu. Lumina sângerie a soarelui roșu și cafeniu a umplut sala. Când m-am întors, la dreapta mea se afla Telemac, acoperit de o platoșă strălucitoare de bronz.

21

Mi-am scos zdrențele și m-am arătat și eu acoperit de bronz. Nu mai eram un biet moș, nici un cerșetor. Eram regele Itacăi, iar fiara care crescuse în mine pe câmpiile Ilionului se deșteptase.

În momentul acela, Antinous ducea la gură cupa plină cu vin. Am luat tolba și i-am deșertat conținutul pe pardoseală. Zeci de săgeți au căzut pe jos. Am slobozit din arc o altă săgeată și l-am lovit în gât. S-a prăbușit la pământ; sângele i-a năvălit pe gură și pe nas. Piciorul lui a lovit o masă, răsturnând mâncarea. Totul era înecat în sânge.

Ceilalți au amuțit, nevenindu-le să creadă. Se gândeau că poate fusese o greșală.

— Ce-ai făcut nenorocitule? L-ai ucis pe cel mai puternic și mai tânăr erou din Itaca. Dar nu mai poți trage cu arcul. Ești mort, străinule. Bucăți o să te facem, mâncare pentru câini și vulturi!

— Nu! le-am răspuns. Greșiți, întrecerea asta blestemată s-a terminat. Acum jucăm un alt joc: trasul la țintă vie!

Încă nu mă recunoscuseră. Erau prea mici când plecasem.

— Sunt regele vostru! le-am strigat. Credeați că n-o să mă mai întorc de la război. Și v-ați hrănit din averea mea, ați încercat să-l ucideți pe fiul meu, v-ați culcat oricând ați poftit cu sclavele mele, ați vânat-o pe soția mea. Câinilor! Sunteți morți! Toți! Nu mă opresc până nu vă omor pe toți, până la ultimul.

Au alergat spre pereți să ia armele care fuseseră mereu acolo, dar n-au găsit decât urmele lăsate de ele. O spaimă de nedescris i-a cuprins.

Eurymachus, cel mai isteț dintre ei, s-a apropiat. Îl vedeam în băiata săgeții. Unde să-l lovesc? La gât, în piept, în ficat?

— Oprește-te! Așteaptă! Dacă ești cu adevărat Odiseu,

ascultă mai întâi cuvintele mele. Nu credeam că o să te mai întorci după douăzeci de ani. Nimeni nu-și închipuia asta.

Ținea palmele deschise, îndreptate înainte, de parcă se apăra. Voia să-mi dea timp de gândire.

— Te-am insultat și umilit, dar nu știam că tu ești. Păreai altcineva. N-am fi făcut niciodată asta, crede-mă...

Se pricepea nenorocitul, știa să vorbească.

— Antinous a început, el ne-a îndemnat. O să te despăgubim, o să-ți dăm înapoi tot ce ți-am consumat, ba chiar mult mai mult. Părinții noștri sunt bogați și puternici. Pe unii dintre ei îi cunoști, nu-i așa?

Se apropia tot mai mult de mine.

— Antinous a murit. Iartă-ți oamenii, care te roagă să-i asculți, mărite rege!

Dar săgeata pornise. Chiar dacă aș fi vrut, n-aș mai fi putut s-o opresc și s-o aduc înapoi. L-a străpuns dintr-o parte în alta. S-a prăbușit urlând de durere. Un om străpuns de o săgeată poate suferi ore întregi. Philetius a pus capăt chinului.

Poate că m-aș fi oprit în momentul acela, căci îi ucisesem pe cei mai obraznici, dar i-am văzut pe ceilalți reacționând, sau cel puțin încercând să o facă. Încercau să ne copleșească numeric, folosind pumnale și folosind mesele drept scut. Încercau să mă îndepărteze din prag, dar Telemac l-a străpuns pe unul dintre ei lovindu-l cu lancea. Dacă ar fi reușit și ar fi ajuns în oraș, s-ar fi întors cu părinții, frații și rudele lor. Nimeni nu trebuia să scape. Eumeus și Philetius, care erau obișnuiți să taie animalele, făceau sângele să țâșnească peste tot. Păreau să se simtă în largul lor.

— Iartă-ți oamenii, mărite rege!

A cui era vocea aceea? A lui Mentor? A Atenei? Poate a mea? Numai a mea? Îi vedeam căzând, agonizând într-o baltă de sânge. Aveam impresia că sunt mai palizi și mai tineri decât

în realitate.

Sufăr și acum când îmi amintesc scena aceea. Le pot auzi încă strigătele când încerc să adorm. Dar zeița a vrut-o cu siguranță, altfel cum am fi putut învinge, doar noi patru, treizeci sau cincizeci – câți erau? – de oameni.

Telemac a năvălit în camera de arme și s-a întors repede cu lănci și scuturi pentru văcar și porcar, dar și pentru mine. Ne-am adunat unul lângă altul și am atacat. Încăierarea a continuat o vreme – *nu-mi mai amintesc cât timp*. Dintr-odată, ca prin minune, am văzut că unii dintre ei sunt înarmați cu arme grele.

— De unde le-or fi luat? am întrebat. Dacă reușesc să se înarmeze toți, suntem învinși.

Telemac s-a lovit cu palma peste coapsă.

— Iartă-mă, tată. Poate că în grabă am lăsat ușa camerei de arme descuiată și a intrat cineva acolo.

— Eumeus, Philetius! am strigat. Duceți-vă să verificați. Luați prizonier pe oricine găsiți acolo!

Au alergat într-un suflet spre camera de arme, în vreme ce eu și Telemac am continuat să respingem atacurile din fața ușii principale. Mă gândeam la Penelopa: unde se afla în clipa aceea? Oare auzea ea urletele sfâșietoare, măcelul?

Terminasem săgețile, dar Eumeus și Philetius s-au întors cu alte arme, deschizând din interior ușa unui coridor care nu mai fusese folosit de mult timp.

— Melanthius a fost, a spus Eumeus gâfâind din cauza grabei și a poverii, l-am legat fedeleș și l-am urcat până la grinzile din tavan. O să hotărăști ce pedeapsă merită după ce terminăm.

Ne-am amestecat din nou în încăierare, lovind orbește, fără încetare. Sperau să scape, bazându-se pe puterea dată de disperare, dar nu știau ce înseamnă să lupte împotriva furiei

unui războinic aflat într-o bătălie: nu făcuseră niciodată asta. Știau că nu mai au scăpare. Era doar o chestiune de timp. Deși erau mai numeroși, nu erau uniți: păreau niște animale care se agită înnebunite într-un abator. Unul dintre ei a încercat să se îndrepte spre o ferestruică îngustă care dădea în curte, dar Eumeus l-a țintuit de perete cu o lovitură de secure. S-a prăbușit pe pardoseală cu o bufnitură.

Încă se mai auzeau strigăte, urlete disperate. Poate sperau că-i aude cineva de afară, care va alerga în oraș și va da alarma.

Vaiete.

Eurymachus... Era posibil să mai fie în viață? Nu pusese Philetius capăt chinului său?

Din când în când vedeam umbre, fantome. Mentor... El era? Îi adusese Atena umbra în casa mea? Ce pățise consilierul meu? A dispărut când o rândunică a trecut printre noi (*să fi fost el sau ea rândunica aceea?*) într-un zbor sprinten, frenetic, arătându-și când albul pântecelui, când negrul spinării. S-a dus și s-a cuibărit pe grinda principală care susținea tavanul. De acolo scotea țipete ascuțite. Am văzut-o gâfâind cu ciocul căscat.

Au încercat din nou să se grupeze – cei care aveau scut făceau zid. Strigau ca să se încurajeze:

— Haideți, să-i alungăm din prag și să fugim afară să cerem ajutor! Dacă rămânem închiși aici, n-o să mai avem scăpare. Haideți! Înainte!

Dar vedeau că din ce în ce mai mulți tovarăși de-ai lor cad străpunși de lovituri de lance, doborâți de securi și de săbii. Din pardoseală ieșeau aburi de sânge, o scenă pe care o văzusem deja în coșmarurile mele. Umbra lui Agamemnon pe care o chemasem în Hades îmi vorbise astfel despre oamenii lui, care fuseseră nimiciți în palat, când se întorsese acasă. Oare îi răzbunam și pe ei?

Asupra pretendenților, Telemac își descărca fără milă toată

furia strânsă din cauza umilințelor îndurate, a jignirilor, a insultelor și a batjocurii. Privirea mi se oprea asupra lui Phemius, rapsodul. Degetele lui alergau pe corzile țiterei, însuflețite parcă de o energie exterioară. Fiecare deget era o ființă separată, însă privirea îi era pierdută în cețurile groazei. M-am trezit în fața lui Leodes, îndrăgostitul, cel mai puțin mârșav dintre pretendenți. Îl auzisem spunând că merită să moară pentru că nu și-a putut îndeplini scopul vieții, să o câștige pe Penelopa, dar în clipa aceea, când zeița morții venea spre el, iar tenebrele erau pe cale să-l învăluie, ar fi vrut să scape. A lăsat armele la pământ și s-a aruncat la picioarele mele. M-a implorat să-i cruț viața, îmi spunea tremurând că nu fusese niciodată lipsit de respect față de regină, că de multe ori îi îndemnase pe tovarășii lui să-i urmeze exemplul, dar nu l-am lăsat să termine: cu o lovitură de sabie i-am retezat gâtul. Nu mă impresionaseră deloc văicărelile lui.

Ne-am continuat treaba începută până când n-a mai rămas niciun pretendent în picioare. Îmi recucerisem casa, răzbunasem onoarea mea și a familiei mele, dădusem un exemplu cutremurător pentru viitor.

Mai rămânea Phemius... Și el? Îi înveselise la ospețe pe ticăloșii aceia aroganți. Nu se împotrivise. Tremura stând rezemat de una dintre coloanele care sprijineau tavanul, înconjurând vatra. Mi-a auzit pașii apropiindu-se și a ieșit la lumină; s-a aruncat la picioarele mele și mi-a cuprins genunchii cu brațele.

— Mărite rege, fie-ți milă! mi-a spus.

Și a izbucnit în plâns.

Cât de îndepărtate erau zilele copilăriei, când apa rece a izvoarelor era de-ajuns să-mi spele mâinile nevinovate, iar poveștile pline de aventuri pe care Phemius le cânta mă făceau să visez. Tremura ca varga și plângea. Cu un oftat prelung, a

ieșit din mine și ultima fărâmă de mânie, ultima suflare otrăvită din piept. I-am întins mâna și l-am ajutat să se ridice în picioare. Ne uitam unul la celălalt în lumina roșie a asfințitului și ochii ni se umpleau de lacrimi strălucitoare. În ochii lui vedeam trecând zilele și nopțile de altădată, priveliști frumoase din insula mea, scene din familie, de la petreceri și banchete. Nu știu ce vedea el în ochii mei, dar în suflet mi-a răsunat o voce: „Nimeni nu poate ridica mâna asupra unui poet. El e sacru pentru că prin cântul lui ușurează suferințele muritorilor.“ Un val de întuneric – ireal, căci eram în plină zi – s-a lăsat peste casă, atrium și curte, chiar peste toată insula, așa cum Theoclymenus, profetul asasin, prezisese. Phemius s-a îndepărtat cu fruntea plecată și spatele încovoiat, pășind pe pardoseala plină de sânge. Casa era cufundată în întuneric.

Am chemat-o pe Euricleea, care a coborât din camerele femeilor cu un felinar în mână. A văzut urmele măcelului, corpurile împrăștiate pe jos, și a început să strige de bucurie și să danseze cu felinarul în mână, ca și cum căzuse pradă unui delir nebunesc.

— Încetează! i-am spus. Nu se dansează peste morți. Tinerii ăștia nu merită să fie batjocoriți. Deja au plătit cu viața greșelile comise. Respectă-i.

Euricleea s-a oprit și a lăsat rușinată capul în jos.

— Am nevoie de tine, *mai*. Cheamă slujnicele și spune-le să ducă afară cadavrele. Să le întindă unul lângă altul sub porticul din curte.

Euricleea le-a chemat pe slujnicele care, până în clipa aceea, stătuseră închise în camerele lor. Văzându-i pe tinerii uciși, au izbucnit în plâns. Suspinând, i-au dus afară și, când au văzut soarele negru coborând la orizont și bezna aceea ireală, au plâns și mai tare. Li se părea că-i duc direct în Hades.

Am ieșit și eu; sufletul mi-a tremurat în piept văzând

întunericul acela înainte de căderea nopții, atât de diferit de noapte. Era ca și cum un văl negru s-ar fi lăsat peste soare. Îi ascundea lumina, dar nu-l stingea de tot. Începuse să se vadă luna și, totodată, cele mai luminoase stele. Nimeni nu mai râdea de viziunea întunecată a lui Theoclymenus. Dar mai era multă treabă de făcut:

— *Mai*, acum poruncește-le să spele pardoseala cu peria și să o șteargă bine cu buretele. Să curețe apoi mesele și tacâmurile căzute pe jos. După ce termină, alege-le pe cele care s-au alăturat pretendenților, trădând-o pe regină, și separă-le de celelalte. Pune-le să se alinieze afară, în curte.

La auzul cuvintelor mele, slujnicele au început să tremure, presimțind ce urma să se întâmple în scurt timp.

După ce au terminat lucrul, Euricleea le-a pus să se alinieze în curte. Lumina începea din nou să invadeze insula. O lumină apăsătoare, tulbure și sângerie. Slujnicele plângeau în hohote și tremurau înspăimântate cînd Euricleea își îndrepta degetul spre ele și spunea cu o voce răgușită:

— Tu, tu...

Simțeau că vorba aceea scurtă este o condamnare la moarte.

Soarele roșu se eliberase de umbră, dar mai avea puțin drum de străbătut pe suprafața mării. M-am întors atunci spre Eumeus și Philetius. Le-am spus să întindă o parâmă rezistentă de corabie între o coloană a porticului și alta de la intrarea în palat, la o înălțime destul de mare, apoi să facă un număr de lațuri. De fiecare laț urma să fie atârnată câte o slujnică necredincioasă și trădătoare, cu mâinile legate la spate. Frânghia pe care Eumeus și Philetius o întinseseră era suficient de înaltă ca slujnicele să nu poată atinge pământul cu picioarele. Când au fost lăsate în voia sorții – să atârne de frînghia întinsă de la un capăt la altul al curții –, au început să

dea din picioare, căutând să atingă pământul măcar cu vârful degetelor de la picioare, dar nu puteau ajunge la el. În scurt timp, au încetat să se mai zbată și au rămas nemișcate. Energia le părăsise; umbrele lor coborau deja în Hades, întâlnindu-le pe cele ale pretendenților, care ajunseseră acolo cu puțin timp înainte. Aproape că le auzeam gemetele.

— Acum e rândul lui Melanthius! a exclamat Eumeus. Hai să mergem să-l luăm.

S-a îndepărtat urmat de Philetius și s-a întors în scurt timp târându-l pe căprar, care avea mâinile și picioarele legate. La fiecare smucitură urla de durere. Oasele brațelor îi ieșiseră din articulații pentru că stătuse mult timp spânzurat de grinda din tavan. Chipul lui era o mască a durerii, dar răul abia atunci avea să vină. Oamenii mei știau bine care este pedeapsa pentru cine își trădează regele, știind foarte bine ce face. I-au tăiat nasul, urechile și boașele, apoi le-au dat câinilor să le mănânce. După aceea l-au aruncat pe grămada de gunoi, lăsându-l să moară din cauza sângerării.

Am strigat-o din nou pe Euricleea și i-am spus să-mi aducă niște cărbuni și pucioasă. Cu ele am scos din casă și din curte mirosul de cadavru și de sânge închegat. Casa mea nu trebuia să mai aibă nicio urmă din pângărirea suferită.

Euricleea a chemat slujnicele și servitorii care se închiseseră în camere în timpul măcelului, ca să mă vadă și să mă salute. Am fost mișcat de cuvintele și gesturile lor. S-au adunat în jurul meu, sărutându-mi mâinile și capul, s-au aruncat la picioarele mele și mi-au îmbrățișat genunchii. Mulți dintre ei plângeau de emoția revederii sau poate de fericire că scăpaseră cu viață.

Nu-mi venea să cred că adusesem dreptatea în casa mea și-mi redobândisem tronul. Dar în adâncul sufletului simțeam o profundă amărăciune, pentru că niciodată până atunci nu

îndreptasem armele împotriva poporului și a sângelui meu. Răzbunarea atât de mult dorită se transforma în otravă. Dădusem prea multe motive de suferință. Dintre toți camarazii care mă urmaseră la război nu adusesem niciunul înapoi la familie, la tații sfâșiați de durere și la mamele care, timp de atâția ani, îi așteptaseră scrutând în fiecare zi orizontul cu privirea. Și iată că provocasem alte suferințe. Totuși, exista un motiv care făcea ca actul meu să fie îndreptățit, un scop pentru care luptase alături de mine și zeița, rândunica așezată pe grinda din tavan: scopul de a face dreptate, datoria cea mai importantă a unui rege. Și asta făcusem. Puteam să mă gândesc și la sentimentele mele.

La Penelopa.

Se întuneca. Rapsodul Phemius a străbătut sala ca o fantomă, a trecut pe lângă mine fără să mă vadă, ca și cum avea în față imagini pe care numai el le putea zări. A trecut pragul, iar silueta lui întunecată s-a profilat pe fondul cerului roșu, pe care se vedeau ultimele străluciri delicate ale soarelui. L-am oprit pentru o clipă:

— Poți să mai rămâi puțin?

Cineva a aprins felinarele în sală și în curte.

— Da, dacă asta vrei, *wanax*.

— Da, vreau. Într-o vreme eram prieteni... Cu mult timp în urmă.

— Da, eram.

— Mai stai atunci, fă-mi o ultimă plăcere. Pe urmă poți să pleci unde vezi cu ochii.

Phemius s-a întors și a intrat din nou în sală. S-a așezat pe un scaun de lângă perete și și-a pus țitera la piept. Apoi și-a plecat fruntea și a început să plângă cu lacrimi fierbinți. Chiar și eu simțeam un nod în gât; aș fi vrut să plâng ca el, să lepăd amărăciunea care mă apăsa, dar sufletul mi-era de piatră.

M-am uitat la Telemac, care se întorcea din curte cu armele, hainele și fața pline de sânge. Băiatul meu, simplu și naiv cu doar câteva zile în urmă, rănise și ucisese mulți oameni cu sabia, securea sau lancea; trecuse granița și nu se mai putea întoarce. Mă gândea că probabil și eu arăt astfel, dacă nu chiar mai rău. Ne uitam unul la celălalt în tăcere: fiecare era oglinda celuilalt.

Am auzit zgomotul unor pași care coborau scările și sufletul mi-a tremurat. M-am întors și am văzut-o pe Penelopa, soția mea. În urma ei cobora Euricleea, care, arătând spre mine, a strigat:

— El este, sufletelul meu! E soțul tău, pe care l-ai așteptat atâta timp. Era cerșetorul care cerea de pomană în sală. Nu voia să fie recunoscut.

Dar regina mea a rămas pe loc, țintuindu-mă cu privirea, de parcă avea în față un străin. S-a așezat lângă vatră, privindu-mă în continuare, aproape indiferentă. Deși tulburată și dezorientată din cauza tăcerii Penelopei, Euricleea nu s-a lăsat:

— Eu i-am recunoscut cicatricea pe care o are la genunchi, în timp ce-l spălam pe picioare.

— Așteaptă, *mai*, regina nu mă poate recunoaște în starea asta. Poruncește să mi se pregătească o baie și să mi se aducă haine curate, cele mai frumoase care au mai rămas în cufere.

De parcă așteptase momentul acela toată ziua sau, cine știe, toți anii aceia, doica mi-a pregătit imediat baia și a poruncit slujnicelor să mă spele. După aceea mi-a dat cele mai frumoase haine, veșmintele de ceremonie pe care le purtam la întruniri pe vremea în care domneam liniștit în Itaca.

— Ce frumos ești, sufletelul meu, mi-a spus uitându-se la mine cu ochi plini de lacrimi. Ce frumos poți să fii.

M-am apropiat de soția mea și m-am așezat în fața ei, privind-o fără să-i spun nimic. Era frumoasă și mândră, cu

obrajii înbujorați de căldura focului. Timpul nu-i făcuse nimic reginei mele.

Era o tensiune între noi, ca un fulger care nu reușea să se dezlănțuie. Niciunul dintre noi nu-și imaginase că revederea noastră, după douăzeci de ani de visuri, dorințe și lacrimi, avea să fie o tăcere de moarte și un schimb de priviri mute și rătăcite.

— Dar nu vezi că e soțul tău? insista Euricleea. Așa îl întâmpini după atâta timp? După ce l-ai chemat în gând atâtea zile și nopți?

În capătul sălii, Telemac își privea încremenit părinții, care erau în sfârșit împreună, luând parte la un duel absurd, cu priviri și cuvinte nerostite.

Penelopa a dat din cap. În ochi îi străluceau lacrimi de foc.

— Nu este el, *mai*. Oare crezi că nu mi-aș recunoaște bărbatul? Crezi că nu i-aș recunoaște vocea sau ochii, care-și schimbă culoarea atunci când zâmbește?

Avea dreptate: din momentul în care pusesem piciorul în casă nu zâmbisem și nici n-o căutasem vreodată. De aceea mă chinuia: pentru că n-o înțelesesem, pentru că n-o crezusem, pentru că n-avusesem încredere în ea. „Numele meu este Aithon din Creta“, îi spusesem când ea, cu ochi înlăcrimați, îmi cercetase chipul ascuns în ungherul întunecos al sălii. De aceea propusese întrecerea aceea cu arcul fără să-mi spună nimic. Voia să văd că e obișnuită să ia singură decizii și că nu are nevoie de mine. Trebuia să-i îmbrățișez hotărârile, iar dacă nu reușeam, cu atât mai rău pentru mine: era limpede că nu mai sunt demn de ea. Mi-am amintit de câte ori mă gândisem la ea, atunci când luna răsărea din mare, dorind-o cu o intensitate care îmi făcea rău. În clipa aceea eram în fața ei, dar ea mă trata ca pe un străin venit de departe ca să cerșească o bucată de pâine.

Tăcerea dintre noi era mai zgomotoasă decât încleștarea dintre doi războinici înarmați până în dinți. Iar asta îmi frângea inima. Nu puteam îndura prea mult chinul acela. Mă gândeam să ies în curte, acolo unde Eumeus și Philetius urcau trupurile pretendenților într-un car. Dar ea a rupt tăcerea:

— Euricleea, dacă oaspetele spune că e Odiseu, atunci mergi sus și adu patul în care dormea soțul meu de obicei. Așa o să se odihnească liniștit.

M-am întors spre ea și i-am citit în ochi o ușoară urmă de ironie. Îmi oferea o șansă – unica – de a o recuceri.

— Ce tot spui, regină? Nimeni nu-mi poate mișca patul din loc. L-am potrivit chiar eu între crengile unui măslin secular. Ți-am pregătit un cuib în frunzișul lui verde, soția mea, singura mea iubire.

Atunci s-a ridicat. Dezvăluisem secretul pe care numai noi doi îl cunoșteam, secretul patului în care îmi dăruise pentru prima oară trupul de fecioară, în care îl concepusem pe Telemac, singurul nostru fiu, patul din lemn vechi, parfumat cu levănțică și ambră. S-a aruncat în brațele mele plângând, strângându-mă cu o forță nebună. Îi simțeam bătăile inimii înfocate și sânii lipiți de pieptul meu. Îi șopteam cuvinte amestecate, nebunești, îmi afundam fața în părul ei – valuri nocturne ale mării. Plângeam unul în brațele celuilalt, ca niște copii care descoperă pentru prima oară tortura dragostei.

Preț de-o clipă am întâlnit privirea rătăcită a lui Phemius. Apoi și-a plecat fruntea, așteptând să-i spun de ce îl oprisem în sală. M-am dus la el, ieșind dintre brațele Penelopei.

— Să se aprindă luminile peste tot. Tu să cânți din gură și la țiteră, iar voi, slujnicelor, să dansați și să cântați. Astfel, oricine trece pe drum trebuie să creadă că aici are loc o petrecere de nuntă, că regina a primit să se mărite cu unul dintre pretendenți. Nimeni nu trebuie să afle ce s-a petrecut aici.

Toți au făcut întocmai. O vreme am urmărit dansul macabru care trebuia să fie un dans de bucurie, însă era unul de o rece și curată nebunie. Slujnicele dansau, în vreme ce tovarășele lor încă atârnau de frânghie, iar bardul cânta cu lacrimi în ochi, apăsat de durere și de spaimă. N-ar fi crezut niciodată că palatul acela, în care cândva trăiserăm liniștiți, visând la aventuri, avea să devină locul unui măcel. Când m-am întors lângă vatră, am văzut că Penelopa nu mai era acolo: urcase în camerele ei, însoțită de niște slujnice care îi luminau drumul cu torțele. Probabil că o dezbrăcau, îi spălau trupul, îl parfumau și o ajutau să se întindă în pat, de parcă era prima noastră noapte împreună, cea de la nuntă.

În cele din urmă am urcat și eu scara tăiată în perete, însoțit de două slujnice cu torțe în mână.

Și am intrat.

22

Patul nostru ne-a primit cu perdele strălucitoare de purpură, cu așternuturi moi de in, țesute de mâini măiestre, și parfum de măslin. Recunoșteam toate loviturile date cu securea mea sau cu rindeaua și toate porțiunile lustruite cu piatra aspră de mare. Regina mea îl păstrase ca pe un sanctuar, fără să-și piardă vreodată speranța că mă întorc.

Cum era după atâția ani iubirea Penelopei? Cum erau gura, sânii și pântecele ei? Și ochii negri, negri, negri? Mai presus de orice vrajă pe care mi-o puteam închipui în lungile nopți ale exilului. Apropierea atât de mult dorită ne învăpăia privirile și respirația. Respiram prin gura ei, iar ea respira prin gura mea. Lumina felinarului îi mângâia pielea cu reflexe arămii. Avea aproape treizeci și cinci de ani, dar frumusețea ei era încă orbitoare.

Acesta este, de fapt, privilegiul unei regine: nu trebuie să-și ardă pielea sub soarele nemilos, să-și chinuiască mâinile smulgând ierburile dăunătoare din lanurile de grâu și de orz. Are mâncare și apă curată din belșug pe masa de fildeș și în cupa de argint. Băi și uleiuri parfumate îi mențin pielea catifelată. Ne admiram reciproc. Nu ne venea să credem că suntem iarăși împreună, unul în brațele celuilalt.

Când am strâns-o din nou în brațe, dansul și cântul lui Phemius au încetat, iar tăcerea s-a lăsat peste casa învăluită în bezna nopții. Poate că Telemac și Euricleea porunciseră să se sfârșească jocul acela sinistru. Nu mai era nevoie: cine mai trecea pe drum la ora aceea târzie? Eumeus și Philetius au muncit toată noaptea; în ziua următoare nu avea să mai rămână nicio urmă din cele întâmplate, nicio pată, nicio duhoare insuportabilă, densă și dulceagă a morții.

Iureșul măcelului și al sângelui vărsat nu se domolise în

mine: doar că forța luase o altă cale. Focul ardea cu un alt fel de energie, dar cu aceeași intensitate, ca un râu care și-a schimbat cursul. Dar oboseala ne-a învins la primele semne ale dimineții. Am adormit amândoi uitând totul; patul și trupul gol al Penelopei m-au încălzit, aducându-mă din nou la viață după ce umbra rece a morții îmi înghețase inima. Timpul s-a întins la nesfârșit, valul amintirilor m-a înfășurat, totul mi-a părut pentru o clipă neschimbat. Ca și cum nu fusesem niciodată plecat, ca și cum dragostea noastră își relua cursul normal, sărind peste prăpastia anilor.

Simțeam deasupra noastră vălul Atenei, care ne ocrotea: nu era geloasă pe Penelopa, poate că o iubea așa cum mă iubea și pe mine. Dar oare furia lui Poseidon se domolise? Sau zeul albastru, din adâncurile nemărginite ale mării, născocea alte nenorociri pentru mine?

Și când trebuia să plec? Peste o zi, o lună, un an? Cum puteam să-i spun asta Penelopei? Sau nu trebuia să țin seama de profeție, ca și cum nici n-aș fi auzit-o niciodată? Puteam fi sigur că în Hades îmi apăruse umbra lui Tiresias, care îmi spusese cuvintele acelea? Oare le visasem? Visasem tot ce mi se întâmplase? În patul acela, lângă soția atât de mult dorită, soția pe care mă temeam că o voi găsi încărunțită, suferindă, fără vlagă, cu pielea plină de încrețituri, totul mi se părea posibil și, în același timp, imposibil. Respirația ei regulată era o muzică pe care n-o uitasem niciodată. Aveam nevoie numai de respirația aceea și de gândurile mele și totul putea să fie dat uitării, ca și cum nu s-ar fi întâmplat niciodată – un vis dintre cele care mă vizitaseră în somn de-a lungul anilor. Dar din curte răzbăteau scârțâitul unor roți de car și zgomotul făcut de membre atârnate – brațe și picioare ale unor corpuri tinere măcelărite.

De mine, de fiul meu, de văcar și de porcar... Totul era îngrozitor de real, nu era loc pentru iluzii. Am rugat-o fierbinte

pe zeiță să-mi mai acorde câteva ore de liniște, apoi puteam să trec iar prin nenumărate peripeții, lupte, dueluri cu muritori, zei și monștri, coșmaruri și visuri.

Căzusem după dragoste într-o moleșeală – nici somn, nici veghe. Din când în când deschideam pleoapele și întâlneam privirea nemișcată și adâncă a Penelopei.

— Te-am auzit plângând, mi-a spus.

N-am știut ce să-i răspund.

— Te înțeleg. Nu așa îți închipuiai că o să fie întoarcerea ta. Poate că te gândeai că poporul o să te întâmpine cu fast, că nobilii o să te însoțească la palat, unde eu o să te aștept îmbrăcată în cele mai frumoase haine de ceremonie, purtând cele mai prețioase podoabe. Îmi pare rău că nu s-a întâmplat asta și nu-mi place că n-ai avut încredere în mine.

— Am greșit și te rog să mă ierți, dragostea mea. Dar nu plângeam pentru cele făcute sau pentru amărăciunea pe care ți-am provocat-o...

— Am uitat-o deja. Am făcut dragoste cu tine ca o fetișcană, am dormit în brațele tale, ți-am simțit căldura după atâția ani. Nu poți ști prin ce am trecut... De ce plângeai?

— Pentru că trebuie să plec iar.

O clipă a rămas împietrită.

Nu mă puteam opri. Începusem să vorbesc. Trebuia să merg până la capăt.

— Ce îți spun acum e de necrezut, știu, dar am trecut cu corabia prin zidul de ceață care desparte lumea noastră de cea în care totul este posibil. Am ajuns la ultimele granițe ale pământului, am străbătut valurile fluviului Ocean, mi-am făcut drum printre stâncile ascuțite spre turnurile de piatră care sunt santinelele lumii morții. Am făcut sacrificii pentru divinitățile infernului și am chemat umbrele din Hades. Au venit la mine mii. După ce a sorbit din sângele animalelor sacrificate, profetul

teban Tiresias mi-a descris o imagine îngrozitoare, pe care nimeni n-ar vrea s-o vadă vreodată. Mi-a prezis că o să mă întorc târziu și cu greutate, pe o corabie străină, fără camarazi, că o să-mi găsesc casa ocupată de pretendenți care îmi asaltează soția și că trebuie să-i ucid pe toți. Când toate astea o să se înfăptuiască, trebuie să mă duc pe continent, în direcție opusă mării, purtând pe umăr o vâslă. O să ajung atât de departe încât o să întâlnesc oameni care nu cunosc marea, nu pun sare în mâncare și n-au văzut niciodată o corabie, nici măcar o vâslă. Într-o zi, o să întâlnesc un om care mă o să întrebe dacă vâsla e o lopată folosită la vânturarea grâului. „Ăsta e semnalul", mi-a mai spus Tiresias, „nu poți greși. Înfige vâsla în pământ, apoi sacrifică pentru Poseidon cel atotputernic un berbec, un taur și un vier. Abia atunci te poți întoarce. O să domnești peste popoare fericite, până când, învins de o bătrânețe senină, moartea o să te ia blând, venind dinspre mare."

Pe obrajii soției mele, lacrimile străluceau ca niște perle. Bezna nopții se întindea cum nu mai văzusem vreodată. Poate că spiritele întunericului voiau să-mi prelungească noaptea de dragoste și de durere.

— Și despre mine nu ți-a spus nimic?

— Tu ești mereu în sufletul meu. Dar trebuie să respect profeția. Am sfidat un zeu și am plătit greu. Ăsta e singurul lucru pe care îl mai am de făcut: să pun capăt acestei dispute imposibile dintre un muritor și un zeu invincibil. O dată pentru totdeauna. Prima parte a profeției s-a adeverit întocmai, de ce nu s-ar adeveri și a doua? Când Tiresias a numit cele trei animale pe care trebuie să le sacrific, mi-am adus aminte de mesajul pe care mama mi l-a încredințat să-l transmit bunicului Autolycus, când am mers pentru prima oară la vânătoare pe continent, și mi-am amintit și răspunsul lui: trebuia să numesc

trei animale, dar cu mare atenție, căci soarta mea putea să depindă de ele. Eu i-am spus fără să stau pe gânduri: „Un taur, un berbec și un vier.“ Același lucru. Nu puteam să scap de destinul meu. Totul era deja stabilit. Știu că, plecând din nou, te fac să suferi, dar n-am de ales: numai dacă închei această interminabilă dispută o să pot trăi liniștit în ultimii ani de viață, alături de familia mea, pe insula mea.

Penelopa s-a lipit din nou de mine, cuibărindu-se în brațele mele. I-am mângâiat fața și trupul, i-am căutat prin întuneric privirea. Mă gândeam că poate dragostea ei reușește să țină la distanță fantomele agitate ale pretendenților uciși.

— Zeii sunt amăgitori, se joacă fără milă cu viața noastră. Cred că ești distracția lor: micul om înarmat cu o vâslă, care se luptă cu taurul, apoi cu berbecul cu coarne răsucite și, în cele din urmă, cu vierul cu colți uriași, în locuri îndepărtate și pustii. Ei stau pe tronurile strălucitoare din cer și urmăresc ce faci tu.

— Eu nu cred asta. Nimeni nu minte în ținutul morții.

S-a îndepărtat de mine și a plâns în tăcere. Simțeam și eu dorința de a plânge. Dar, deși sufletele noastre erau chinuite, am făcut dragoste iar și iar. Ne îmbrățișam cu o forță imposibil de învins, plângând și respirând durerea celuilalt. În ciuda lacrimilor fierbinți și amare, din contopirea aceea desăvârșită a sufletelor și a trupurilor se înălța spre cer o provocare mai îndrăzneață și mai puternică decât cea pe care aș fi făcut-o eu cu sabia sau lancea: venea de la două ființe muritoare care se iubeau cu disperare și trăiau, aflați la limita iubirii și a suferinței, un moment care nu putea fi niciodată egalat și pe care nici măcar în trecut nu-l trăiseră cu atâta patimă și durere. Un sentiment căruia niciun zeu și niciun demon nu i-ar fi putut bănui măcar infinita măreție.

Lumina s-a așternut pe fețele și trupurile noastre. Cred că zeița m-a făcut să-mi închipui ce se putea întâmpla dacă se

răspândea vestea morții pretendenților. Am sărit în picioare, m-am spălat, m-am șters, am îmbrăcat o tunică luată din lada mea de haine pe care Penelope o păstrase neatinsă și am coborât în camera de arme ca să-mi pun platoșa, să iau în mâini lancea și scutul și să-mi atârn sabia la brâu.

Telemac, Eumeus, Philetius și alți tovarăși de-ai lor mă așteptau înarmați până în dinți.

Mi-a vorbit Telemac, care era încă agitat din cauza primei lui bătălii cu arma:

— *Atta*, poate e mai bine să mergem imediat la conacul regelui Laertes, să ne unim forțele în cazul în care rudele morților ne atacă. Palatul și mama n-o să fie în pericol. Pe noi ne vor. Când o să vadă trupurile fiilor și fraților, fie o să se resemneze, fie o să caute să se răzbune. Dar fiecare trebuie să primească trupul rudei.

Băiatul meu se gândise deja la toate, se comporta cu înțelepciunea și precauția unui adevărat rege.

Am pornit după ce ne-am acoperit umerii cu mantii lungi până la călcâie, care ne ascundeau armele; altfel, oamenii ar fi devenit suspicioși. De la fereastra dormitorului nostru, Penelope ne urmărea în timp ce ne îndepărtam; părea o zeiță.

— Unde este Phemius? am întrebat.

— E într-una dintre camerele servitorilor, mi-a răspuns Telemac. Încă nu știe dacă ai hotărât să-l ierți și să-i cruți viața.

— I-am spus că poate să meargă unde dorește după ce-mi face ultimul serviciu pe care i-l cer.

— Unde? Nu are unde să se ducă.

— Atunci o să stea aici cu noi.

— Bine, dar să-i spui asta când ne întoarcem.

Am fost de acord.

Pe măsură ce mă apropiam de răscruce inima îmi bătea tot mai tare în piept; îmi aminteam cuvintele pe care umbra

mamei mi le spusese: „Acolo unde îl prinde seara, un pat de frunze uscate îi este de-ajuns. Geme, doborât de dorul tău.“ Mândru și disprețuitor, tata nu suportase să rămână pe loc și să îndure umilințe în casa din care domnise în Itaca.

— Iată-l pe regele Laertes, tatăl tău, eroul argonaut, mi-a spus Telemac.

Mi-a înghețat inima când l-am văzut. El era... Dar cât se schimbase! Era îmbrăcat cu haine vechi, cârpite de nenumărate ori, purta pe cap o tichie din piele de capră, iar mâinile îi erau acoperite cu fâșii din piele de oaie, ca le apărau de spini. Într-o asemenea stare ajunsese regele Itacăi, eroul care cucerise împreună cu Iason lâna de aur, omul care îmi dăduse cele mai frumoase zile din copilărie și cele mai fericite amintiri din tinerețe – visurile și speranțele băiatului cu suflet arzător.

La auzul pașilor noștri, și-a rezemat sapa de trunchiul unui păr și ne-a ieșit în întâmpinare. L-a recunoscut pe Telemac.

— Cine e omul ăsta, *pai*? Și de ce veniți la mine atât de devreme?

Aș fi vrut să amân clipa; îmi venea în minte o poveste fantastică, una dintre cele pe care le tot spusesem. Dar aveam dreptul să-l pun la încercare pe bietul meu tată, pe regele meu?

M-am aruncat la picioarele lui și i-am sărutat mâinile:

— Sunt eu, *atta*. Sunt Odiseu, fiul tău, m-am întors acasă după atâția ani.

Mi-am dat jos mantia și m-am arătat în fața lui stând drept, îmbrăcat cu platoșa strălucitoare.

— Acum mă recunoști?

M-a îmbrățișat, strângându-mă cu putere la piept.

— Fiul meu, fiul meu... suspina el. Cât timp, cât timp... N-aș fi vrut să mă vezi în starea asta.

— Nu vorbi așa, *atta*, nu vorbi așa. Nici nu știi ce bucuros sunt să te văd și să te strâng în brațe. Arată-mi copacii pe care

mi i-ai dăruit. I-am plantat împreună, ții minte? Mai sunt vii? Au crescut? Au dat roade?

— Da, sigur că da, vino, vino.

Mă trăgea de mână.

— Vezi părul ăla? Tocmai săpam în jurul lui ca să stârpesc buruienile. Poate că, fără să vreau, speram să te întorci și voiam să găsești totul în ordine, dar nu așa, nu voiam să mă vezi așa...

— S-a terminat, *atta*, s-a terminat. Cei care te-au umilit și te-au adus în sapă de lemn, obligându-te să trăiești ca un sărăntoc, sunt morți. I-am ucis pe toți cu ajutorul fiului meu și al unor oameni care mi-au rămas credincioși.

— I-ați ucis? Dar cum ați reușit să faceți asta? De ce nu m-ai anunțat și pe mine? M-aș fi grăbit să vin, mi-aș fi îmbrăcat platoșa și, chiar dacă am îmbătrânit, te asigur că aș fi trimis destui în Hades.

— Nu voiam să te mai amesteci în luptă la vârsta pe care o ai. N-a fost nevoie. O să-l trimit acum pe Eumeus în oraș să anunțe rudele, să le spună că pot veni să-și ia fiii și să le asigure ritualuri funebre. Apoi o să se ducă în port ca să anunțe echipajele corăbiilor că trebuie să ducă pe continent și pe celelalte insule corpurile celor care nu sunt din Itaca. Du-te, Eumeus.

Porcarul a plecat. Tata voia cu orice preț să rămânem și să luăm prânzul împreună.

Era incredibil: știa ce se întâmplase în palat, îi spusesem totul, iar el voia să ia masa cu noi. A dat ordin servitorilor să pregătească totul și le-a spus să-l invite pe prietenul și vecinul lui, Dolius, și pe cei șapte fii ai săi. Minunații lui ochi albaștri străluceau de fericire. I-am spus:

— Bine, *atta*, rămânem. E prea mare bucuria de a te revedea. N-aș putea să te părăsesc mai ales acum. Dar, spune-mi, unde e îngropată mama?

O umbră i s-a lăsat peste ochi, ca un nor de furtună peste mare.

— Așadar, știi că a murit... Vino cu mine. În cimitirul regal am lăsat un mormânt gol, foarte frumos. Cenușa ei se odihnește nu departe de casa mea, iar când o să-mi vină și mie clipa, să mă pui lângă ea.

Am străbătut livada de măslini și am ajuns la o pajiște foarte bine întreținută, proaspăt cosită, cu flori purpurii de ciulin și boboci de trandafir sălbatic, roșii precum cornalina. La umbra unui stejar se afla un mic obelisc, iar în fața lui, o piatră tăiată din munte. M-am uitat mai întâi la tata, apoi la piatră, și în suflet mi-au răsunat cuvintele pe care spiritul mamei, imaginea pe care o întâlnisem la gura Hadesului, mi le spusese: „Nu, fiule, n-a fost Artemis și nu m-a măcinat vreo boală, ci numai dorul de tine, preaiubite fiu. Dorința sfâșietoare de a te mai vedea o dată mi-a luat viața."

Am cules câțiva boboci roșii, am rupt flori purpurii de ciulin și le-am așezat pe mormânt. Ciulinul m-a înțepat, iar o picătură de sânge a căzut pe piatră.

— De ce nu m-ai așteptat, mamă, de ce?

Sufletul meu n-a primit răspuns. Tata avea ochii în lacrimi:

— Îmi lipsește, a spus, chiar și acum.

Ne-am întors pe același drum, dar ne-am întâlnit cu Eumeus, care gâfâia asudat:

— Repede, *wanax*, repede! Vin spre palat!

— Cine vine? am întrebat.

— Rudele morților, tații și frații. Sunt înarmați și vin să se răzbune. Ce am văzut a fost sfâșietor. Fiecare se arunca la pământ, peste trupul fără viață al fratelui sau al fiului, hohotind de plâns. Tatăl lui Antinous țipa ca o acvilă rănită. Voia ca toți să se înarmeze și să năvălească aici să vă ucidă. Spunea că ai pierdut corăbiile și armata, că nici măcar unul dintre tinerii

care te-au urmat nu s-a mai întors, iar acum ai ucis alții. Se tem că o să vă duceți la Pylos, să vă ascundeți la curtea regelui Nestor.

Gâfâia greu.

— Liniștește-te, i-am răspuns, ne întoarcem și ne așezăm în fața intrării. Câți sunt? l-am întrebat pe Eumeus.

— Mulți. Dar aproape jumătate dintre ei s-au întors cu fiii morți, ca să-i înmormânteze. Destul de mulți au recunoscut nedreptățile aduse casei și soției tale. L-am auzit pe unul dintre ei spunând: „Nu e vina lui dacă a pierdut armata. Războaiele fac multe victime, iar marea e plină de pericole. Cu siguranță și-a dorit să-și aducă în patrie toți oamenii. Și, de altfel, cred că zeii l-au ajutat. Cum au putut, fiind doar patru, să învingă atâția tineri în deplinătatea forțelor?“

Ne-am grăbit să ajungem la casa tatălui meu. Dolius și fiii lui se înarmaseră. Împreună, eram puțin mai mulți de o duzină. Mi-a părut rău că nu-mi adusesem arcul: aș fi putut lovi mulți de la distanță. Dar când au ajuns la cincizeci de pași, s-a întâmplat ceva miraculos. Ceva a căzut din cer: poate o pasăre răpitoare? Și imediat după aceea, în mijlocul celor două grupuri – al nostru fiind mult mai mic –, a apărut Mentor! A șovăit preț de-o clipă, apoi s-a îndreptat spre noi. Am simțit un fior de gheață străbătându-mi corpul!

Adversarii au început să trimită săgeți spre noi, așa că ne-am acoperit cu scuturile. Doar tata, eroul Laertes, a aruncat lancea pe care o luase cu el când plecase în căutarea lânii de aur. Arma masivă a urcat drept și repede, apoi și-a îndreptat în jos vârful necruțător și s-a înfipt în obrazul lui Eupeithes, trecând prin coiful inutil. Era tatăl lui Antinous. S-a prăbușit la pământ. Armele scoteau sunete înfundate lovind pământul. Sângele s-a revărsat peste tot. Adversarii s-au oprit înmărmuriți. Cum putuse brațul unui bătrân, greu încercat de

ani și de suferință, să arunce arma cu o forță ucigătoare? Mentor ajunsese foarte aproape; când privirea lui m-a fulgerat, am înțeles într-o clipă ce trebuie să fac.

Împreună cu tata și Telemac, care era în urma noastră, am pornit spre părinții celor pe care-i ucisesem în palat. Ceilalți ne-au urmat formând două rânduri. Ajunși la un pas distanță, ne-am oprit. Între noi zăcea fără viață Eupeithes. Dâra de un roșu aprins care se scurgea din trupul lui parcă desena o graniță de foc între noi, fiii aceluiași pământ.

Aveam lacrimi în ochi când am spus:

— Pace.

Am înfipt lancea în pământ. Ceilalți, venind în dreapta și în stânga mea, au făcut același gest.

Și adversarii au făcut la fel.

Le-am ordonat fiilor lui Dolius să ridice trupul lui Eupeithes, să-l spele, să-l acopere cu un giulgiu și să-l pună într-un car aflat la umbra unui stejar. Am strigat „Mentor!“, dar n-am primit niciun răspuns. Deasupra mea un șoim zbura în înaltul cerului, spre soare, rotindu-se în cercuri largi pe bolta orbitoare de bronz.

Am servit împreună, în tăcere, masa împăcării.

Când mi-am ridicat privea, l-am văzut în capul drumului pe rapsodul Phemius, care venea încet spre noi. Vântul se întețise, iar silueta lui, într-un vârtej de praf, părea să plutească în aer, ca o fantomă.

23

Când ospățul funebru s-a terminat, părinții și frații pretendenților morți au pornit la drum, îndreptându-se fiecare spre casă. Eumeus și Philetius i-au însoțit ca să ducă trupurile care nu fuseseră cerute încă și să se asigure că pretendenții care veniseră de pe alte insule sunt urcați pe corăbii și duși la familiile lor.

O tristețe adâncă mi-a umplut sufletul; răzbunarea este, totuși, o mâncare otrăvită, care lasă un gust amar. Mânia se stinge, furia se risipește. Rămâne în suflet o mare răceală, un sentiment de rătăcire și tristețe, imposibil de vindecat. Cel mai mult mă nelinișteau zilele care mă așteptau: cui aveam să-i mai vorbesc? Cum aveam să mai domnesc în țara mea și să fac dreptate supușilor mei? Cum aveam să mai găsesc tovărășia fiului meu o bucurie, știind că mulți dintre nobilii mei și își pierduseră fiii? Cum aveam să mă mai bucur de iubirea soției, știind că multe femei din Itaca sunt sfâșiate de durere din cauza doliului? Cum aveam să mai merg pe potecile insulei, știind că în spatele fiecărui copac și în fiecare tufiș se poate ascunde o amenințare?

Mă uitam la Phemius, care înainta spre noi, și-mi dădeam seama că zilele care le dădeau rapsozilor inspirație se sfârșiseră: mă așteptau doar o lentă măcinare a sufletului și nopți lungi, petrecute cu privirea ațintită în tavan.

Phemius s-a așezat sub stejar. Se uita la catârii înhămați la carul care urma să ducă trupul neînsuflețit al lui Eupeithes la locul lui de odihnă. Fusese ucis de tata, iar fiul lui, de mine. M-am apropiat și am spus:

— Phemius, sufletul meu e trist, dar n-am avut de ales. Ai văzut ce s-a întâmplat. Crezi că trebuia să-i iert?

— Eurymachus ți-a cerut asta: „Iartă-ți poporul!“ Îți

aminteşti? N-a trecut mult timp de atunci. De ce n-ai făcut asta? Un rege nu trebuie să fie mărinimos? L-ai ucis mai întâi pe Antinous. Cât sânge îți trebuia pentru a-ți potoli setea de răzbunare? Pentru a-ți domoli furia, se oferiseră să-ți înapoieze tot ce consumaseră în casa ta și să-ți mai dea ceva în plus. Întotdeauna trebuie să ne gândim la viitor când ne hotărâm să alegem calea răzbunării și a sângelui. Gândește-te: dacă i-ai fi iertat, nu te-ai simți mai bine acum? N-ai merge pe drumurile insulei cu sufletul ușor, înconjurat de admirația și de recunoștința supușilor tăi? Oare viața tuturor oamenilor n-ar fi mai bună? A ta, a lor și chiar a mea? În schimb, uite ce te așteaptă: tristețe, spaimă, răceală și gol.

Și-a plecat fruntea. Lacrimile îi curgeau pe obrajii zbârciți.

— Ai uitat zilele tinereții noastre, regele meu? Ai uitat zilele alea fericite? Fără furie, sânge și durere nesfârșită. În schimb, erau pline de speranță, visuri, cântece și bucurie în fața soarelui, a mării, a norilor, a pajiștilor înflorite, a amurgurilor pe marea purpurie, a pânzelor care se întorc – mirare și minunare în fața vieții pline de aventuri care ne aștepta. La toate astea trebuia să te întorci, chiar dacă anii te-au pus la grea încercare.

A amuțit din nou. Bărbia i-a atins pieptul. Briza mării îi răvășea părul rar și-i usca lacrimile de pe obraji. Am suspinat. Simțeam și eu o arzătoare dorință de a plânge.

— Vrei un răspuns, Phemius? Poate că și zeii ar vrea unul! Dar nu există. Vrei să știi de ce nu am iertat? De ce nu m-am mulțumit cu o singură victimă? Pentru că timp de zece ani nesfârșiți n-am făcut altceva decât să sfârtec, să ucid, să schilodesc... Trebuia să mă ascund? Să fug? Să mă feresc? Dacă aș fi putut să ajung pe pământul meu, după ce am plecat din Troia cea distrusă, toate astea nu s-ar fi întâmplat. Acum aș fi domnit ca Nestor, iubit de poporul lui, înconjurat de fii și

nepoți. N-a fost vina mea. Știi cât am sperat, cât am plâns, cât am căutat și cât am strigat? Dar forțe mai mari decât ale mele – nemăsurate, înspăimântătoare – m-au dus departe, tot mai departe, la ultimele hotare ale pământului și ale mării, dincolo de granițele pe care zeii le-au impus muritorilor. Dorința de a mă întoarce nu m-a părăsit niciodată, dar viața mea pe mare n-a fost deloc diferită de cea trăită pe uscat. Am luptat cu monștri, cu sălbatici mâncători de carne omenească, mi-am văzut camarazii murind unul după altul, într-un mod cumplit. Uciși, puși pe frigări ca niște pești, mestecați de fălcile unor monștri sângeroși...

Pentru prima dată, Phemius m-a țintuit cu ochii lui albaștri. Bărbia îi tremura.

— A trebuit să-mi înăspresc sufletul, a trebuit să cultiv ura și răzbunarea pentru a învinge, pentru a supraviețui. Oare trebuia să mă las dus de curent, să mă înec în abisuri? Când, în sfârșit, am sărutat pământul insulei mele, i-am recunoscut parfumul și norii, mi s-a părut că pot să iau totul de la capăt.

Lacrimile albastre ale lui Phemius îmi întovărășeau cuvintele, căzând pe nisipul uscat.

— M-am dus la grajdurile lui Eumeus, unde a venit și Telemac, care se ferea de ambuscada pretendenților. Am plâns îndelung, unul în brațele celuilalt. Mi se părea că prin îmbrățișarea aceea îmi redobândesc anii pierduți, că pot să iubesc din nou și să mă gândesc la viitor, la casa mea, la soție, la tata, eroul Laertes, care își dorise atât de mult să mă vadă întors acasă. Dar mi s-a spus că palatul meu e invadat, că pretendenți aroganți îmi asaltează soția și plănuiesc o ambuscadă pentru a-mi ucide fiul. A trebuit să mă închid în mine, să mă îmbrac în cerșetor, să suport insulte și umilințe. Doar m-ai văzut. M-ai recunoscut sub zdrențe și înfățișarea jalnică. Chiar așa era profeția lui Tiresias, prezicătorul teban pe care-l chemasem la

poarta Hadesului: „O să fii nevoit să-i ucizi pe toți, fie în văzul lumii, cu sabia, fie pe ascuns, cu viclenie...“ Asta m-a îndemnat să fac și zeița mea. Și totuși, nici profeția tebanului Tiresias, nici zeița cu ochi albaștri nu mă puteau obliga să stârnesc un asemenea măcel dacă nu voiam. Ce ce m-a împins să fac gestul ăsta a fost faptul că mă simțeam încercuit de dușmani, simțeam durerea loviturilor. Vechea mânie care dormea în adâncul sufletului s-a trezit dintr-odată, iar flacăra ei a ajuns să-mi ardă sufletul. Nimic nu m-ar fi putut opri, nici măcar mila. Bezna se lăsase peste casa mea. Gloriosul palat al lui Laertes devenise chiar gura Hadesului; până și soarele era învăluit beznă. Oare puteam să evit totul? Răspunde-mi, puteam să evit?

Abia în clipa aceea mi-am dat seama că tata mă asculta. Mi-a spus:

— Nu ai ce să-ți reproșezi, fiule. Nimic nu este mai josnic decât să profiți de casa și onoarea unui bărbat aflat departe, care nu se poate apăra. Ai făcut dreptate și te-ai comportat ca un adevărat suveran. Ai pronunțat sentința și ai dus-o la îndeplinire. Nimeni n-o să mai îndrăznească să urmeze exemplul acelor nenorociți.

Phemius s-a ridicat în picioare. Mi-a spus:

— Vino, rege, hai să ne întoarcem acasă.

În zilele următoare am îndurat greutăți care nu erau cu nimic mai prejos decât cele suferite în anii de război și în timpul îndelungatei peregrinări dincolo de zidul de ceață. Nu reușeam să mă întorc în casă, să vorbesc cu fiul meu și cu soția mea. Mâncam puțin și deseori singur. Persoanele cu care simțeam nevoia să stau de vorbă erau Phemius și tata. I-am povestit lui Phemius ce se întâmplase în fiecare zi și noapte din cei douăzeci de ani pe care-i petrecusem departe de casă. Mă simțeam mult mai bine când retrăiam întâmplările acelea. Revedeam imagini pline de viață, aproape reale, auzeam din

nou anumite sunete și cuvinte, vedeam culorile unor ceruri îndepărtate și diferite și lumina unor stele necunoscute. Phemius mă asculta cu atenție, fără să scoată vreun cuvânt, nu mă întrerupea în timpul povestirii și nu-mi cerea explicații, nici măcar după ce terminam de vorbit. Îl întrebam pe tata cum mai puteam să trăiesc pe insulă și să domnesc peste poporul meu atât de grav rănit.

— Aveai tot dreptul să faci exact ce ai făcut. Ești regele acestui pământ și al insulelor vecine: ce altceva ai fi putut face? Dacă i-ai fi iertat, mulți alții, chiar și de pe continent, le-ar fi urmat exemplul. Tu nu știi ce s-a întâmplat: Agamemnon a fost asasinat la întoarcere, împreună cu toți tovarășii lui, de către soție, Clitemnestra, și amantul ei, Egist, în palatul lor. Diomedes a fost nevoit să plece din Argos ca să nu stârnească alt război. Soția lui, Egialeea, plănuia să-l ucidă. Cu Idomeneu s-a întâmplat la fel...

— Știu, i-am răspuns. La ultimul popas, în Acarnania, mi s-a spus totul.

Tata și-a plecat fruntea.

— Lumea noastră riscă să fie distrusă. Războiul ne-a luat cei mai destoinici tineri, care acum ar fi putut domni și, împreună, ar fi păstrat țara puternică. Cei mai de seamă și mai puternici regi sunt morți sau dispăruți: Agamemnon, Diomedes, Idomeneu, Ahile, Aiax din Locris și Aiax din Salamina...

Am tremurat la auzul ultimului nume. Îi vedeam iar fantoma mâhnită, întorcându-mi spatele și mistuindu-se în ceața Hadesului.

— Nestor domnește încă netulburat, dar jelește moartea lui Antilochus, fiul lui preferat. După ce am aflat de întoarcerea lui, m-am dus să-l văd de mai multe ori. Era de neconsolat. Apoi, când am înțeles că nu te mai întorci, nu l-am mai vizitat. Nu voiam să jelesc cu el un fiu pierdut. El, cel puțin, mai are alții.

Eu te am doar pe tine. Iar când am pierdut-o pe mama ta, am rămas singur, singur în toată casa. Ani întregi am trăit ca un sălbatic.

— Știu, *atta*. Mi-ai spus ceva odată: în război nu există învingători. Toți pierd.

Uneori ne plimbam prin păduri, pe poteci de munte. Odată, la vremea asfințitului, s-a întâmplat să ne oprim pe stânca abruptă care domina palatul. Era locul în care, copil fiind, îmi azvârleam pietrele colorate ca să-mi ghicesc viitorul.

— Îți aduci aminte, *atta*? Mai ții minte după-amiaza aceea? Te întorceai de la vânătoare și m-ai găsit aici, stăteam chiar în locul ăsta. Te-ai oprit să vorbești cu mine. Tu, eroul argonaut, regele Itacăi, te-ai oprit să vorbești cu un copil.

— Cu fiul meu...

— Ce pace, ce bucurie! Nu poți înțelege ce-a însemnat pentru mine faptul că îmi vorbeai, că-mi povesteai aventura ta...

— Iar acum rolurile s-au inversat. Tu ești cel care-mi povestești peripețiile prin care ai trecut.

— Ești cel mai bun tată pe care l-aș fi putut avea vreodată, *atta*.

— Iar tu ești fiul pe care orice tată și l-ar putea dori. Din păcate, am avut puțin timp... prea puțin. Dar, dacă îți face plăcere să stai în tovărășia tatălui tău, vino aici oricând vrei. Nu am nimic altceva de făcut.

Și astfel mergeam să-mi văd tatăl. Vizitele acelea mă însenінau, iar Penelopa mă îndemna să le fac. Uneori îl luam cu mine și pe Telemac. Îmi plăcea să văd trei generații de regi ai Itacăi vorbind: își spuneau tot felul de povești, mergeau prin pădure, la vânătoare, sau pe coastă, la pescuit.

Noaptea era un chin; noaptea, totul capătă un aspect de coșmar, iar sufletul este chinuit. Nu reușeam să-mi găsesc

liniștea, vedeam umbrele pretendenților înghesuite în curte, chițăind ca liliecii și prăvălindu-se cu capul în jos în gura Hadesului. Asta mi se părea că este puțul din mijlocul curții: puțul sufletelor. Ajungeam în patul meu abia târziu, în crucea nopții, când Penelopa dormea. Cel puțin așa credeam. Dar, de îndată ce mă întindeam lângă ea, cât de ușor puteam, fără să fac zgomot, suspina, se întorcea spre mine și-mi spunea: „Nu te mai chinui, Odiseu, nu-ți mai provoca singur alte suferințe. Ai îndurat destule până acum.“ Mă mângâia îndelung și se lipea de mine.

— Știu că trebuie să pleci din nou. Ce altceva poți face? Ai vărsat mult sânge, ai dat frâu liber mâniei. Dar așa trebuia să se întâmple. Arcul tău te-a așteptat atâția ani... Bunicul tău Autolycus ți-a poruncit să nu-l iei la război, să nu părăsească niciodată casa asta.

Uneori îmi lua capul între palme și-mi vorbea aproape de ureche, în șoaptă. Era un glas atât de dulce! Încerca să se obișnuiască treptat cu gândul că voi pleca din nou.

— Unde o să te duci? mă întreba cu blândețe prin întuneric.

— Departe de mare, așa mi-a spus profetul teban. Prin urmare, spre răsărit. Până când o să întâlnesc un om care o să-mi pună o întrebare. Ăsta e semnul că am ajuns unde trebuie.

— Și când o să pleci?

— Nu știu. Trebuie să mă obișnuiesc cu gândul ăsta. Iar zeii trebuie să mă ajute să înțeleg. Am îndurat mii de nenorociri, am fost ținut departe de casa mea; am suferit cum nu mi-aș fi închipuit vreodată, iar acum mă așteaptă o altă călătorie – ultima. Tot zeii trebuie să-mi dea un semn. Atena m-a ocrotit întotdeauna, mi-a strecurat curaj în suflet.

— Îți mai vorbește și acum?

— Nu. După sfârtecarea pretendenților n-am mai auzit-o și n-am mai văzut-o. Dacă se află și acum prin preajmă, e atât de

bine ascunsă încât n-o pot vedea, nici auzi. Voia să fie prezentă la lupta mea, voia să mă vadă luptând, ucigând, lovind sau spintecând. Acum poate se gândește la alte lucruri.

— Nu vorbi așa. Ea mi te-a adus.

— Da, ca să plec pe urmă.

— Dar te-am văzut, te-am îmbrățișat, am făcut dragoste... Dormim în patul nostru ca atunci când eram tineri căsătoriți. Nu știi ce înseamnă asta pentru mine! N-aș fi vrut să mor fără să te mai văd. Mi se părea un blestem al destinului și al zeilor.

— Și pentru mine a fost cel mai frumos moment de când am plecat de pe insulă, cu mulți ani în urmă. Când te-am văzut coborând scările, traversând sala, atât de frumoasă și de mândră, nu-mi venea să cred ce văd, iar sufletul mi-era copleșit de rușine pentru că trebuia să mă arăt bătrân și zbârcit, îmbrăcat în zdrențe. Pentru tine aș fi vrut să fiu frumos ca un zeu.

— Pentru mine ai fost întotdeauna astfel. Lumina din ochii tăi e imposibil de stins... O să faci pace cu poporul tău?

— Am făcut-o deja.

— A fost doar o învoială pentru a evita o altă baie de sânge. Nimeni n-ar vrea să domnească pe o insulă pustie.

— Credeam că și tu vrei să fii răzbunată: pentru onoarea pătată, pentru neliniștea și spaimele îndurate.

— Da, dar acum trebuie să te împaci cu poporul tău. Un rege trebuie să fie ca un tată pentru oamenii lui. Ai spus-o chiar tu. Le-ai dat o pedeapsă groaznică. Trebuie să le arăți acum că-ți pare rău și că vrei să te căiești pentru sângele vărsat, ca să n-ajungă să strige din pământ, cerând alt sânge.

N-am mai spus nimic. Am tras-o lângă mine și mi-am căutat somnul între brațele ei.

M-am sculat devreme, am luat câinii, mi-am încins centura cu sabia și m-am îndepărtat de palat. Voiam să-l caut pe

Eumeus. „Ce trebuie să fac?“ mă gândeam. „O, de-ar fi Mentor aici!“

Vântul bătea dinspre mare spre răsărit, făcând copacii și tufișurile de pe munte să foșnească. Câinii adulmecau aerul. Vântul le zbârlea smocul de păr de pe frunte.

— Tu ești? am întrebat întorcându-mă. Am nevoie de tine, mă auzi?

Am văzut crengile zbătându-se în fața mea; câinii lătrau într-o anumită direcție. Am apucat mânerul sabiei. Din tufișuri, a apărut un băiat de treisprezece, paisprezece ani, care s-a aruncat la picioarele mele:

— Sunt aici, *wanax*, a spus el tremurând ca varga. Să nu-mi faci vreun rău.

— Cine ești? l-am întrebat.

Băiatul era înspăimântat; și-a îndreptat privirea mai întâi spre mâna mea, apoi spre pământ.

— De ce te temi? l-am întrebat.

A dat din cap, făcându-mă să înțeleg că nu reușește să scoată nicio vorbă. Îi tremura bărbia și era gata să izbucnească în plâns.

— Cum te cheamă?

— Mă cheamă Eutimides, sunt fiul cel mai mic al lui Eupeithes. Te rog din suflet să nu-mi faci rău.

Încerca să-mi îmbrățișeze genunchii și să-mi sărute mâna.

— Ești fratele lui Antinous... O, zei atotputernici! Dar ce faci aici?

— Căutam o ascunzătoare. În oraș se vorbește că nimeni nu poate rezista în fața ta, că furia ta e înspăimântătoare și că nimeni n-are scăpare. I-ai ucis pe tatăl și pe fratele meu. Te rog din suflet, nu mă ucide și pe mine.

L-am ridicat de la pământ și l-am privit în ochi.

— N-ai făcut niciun rău, Eutimides, nu trebuie să ai teamă.

Nu eu ți-am ucis tatăl. Regele Laertes l-a lovit cu lancea, ca să oprească atacul pe care îl organizase împotriva noastră.

Eutimides a izbucnit în plâns.

— Dar e ca și cum eu l-am ucis, am continuat. I-am ucis pe pretendenții care o insultau pe regină, soția mea, care complotau să-mi ucidă fiul și mâncau tot ce găseau în casa unui om plecat, care nu își putea apăra familia. L-au obligat pe tata, regele Laertes, să se retragă la țară și să trăiască acolo ca un biet sălbatic. Dar tu n-ai nicio vină. Nimeni n-o să-ți facă vreun rău. Ți-o jur.

Băiatul părea să-și vină în fire.

— Ai vrea să stai de vorbă cu mine? l-am întrebat.

A dat din cap, privindu-mă țintă în ochi. Nu voia. Privirea lui îmi ardea sufletul.

— Ai prefera să-i răzbuni pe ai tăi, nu-i așa?

N-a răspuns.

— Știu, asta gândești. Sunt gata să-ți dau sabia mea ca să te răzbuni aici și acum. Dar mai întâi încearcă să te gândești: ai fost nevoit să pleci la un război pe care nu-l doreai, a trebuit să-ți părăsești soția și fiul încă mic; ai îndurat pedepse nenumărate, răni, teamă, foame, scârbă; ți-ai văzut cei mai buni prieteni murind unul după altul; apoi, în sfârșit, după multă vreme, ai pornit pe drumul spre casă; dar te-ai pierdut, ai ajuns într-o lume îndepărtată și necunoscută, unde a trebuit să lupți cu monștri îngrozitori, însetați de sânge, și a trebuit să chemi de pe lumea cealaltă umbrele morților ca să-ți spună când te poți întoarce acasă...

Ochii băiatului se deschideau larg de uimire. Nu mai ascultase niciodată o asemenea poveste.

— Apoi, după ani și ani, ți-ai revăzut în sfârșit pământul și casa. Dar cum ai găsit-o? Plină de niște tineri încrezuți, violenți, care ți-au mâncat tot ce aveai în cămări, ți-au asaltat soția și au

încercat să-ți ucidă fiul. Cum te-ai fi simțit? Ce-ai fi făcut? Spune-mi, apoi o să-ți dau sabia să mă ucizi și să-i răzbuni pe ai tăi. Spune-mi, am repetat.

Nu știu ce expresie avea fața mea în timp ce spuneam cuvintele acelea, dar băiatul se uita la mine cu uimire. Apoi și-a lăsat ochii în pământ și a rămas mut.

Mi-am scos sabia din teacă și i-am întins partea cu mâner.

— Dacă tu crezi că fratele și tatăl tău au avut dreptate, iar eu merit să mor, iată, ăsta e momentul. Profită de el. Nu cred că o să mai întâlnești altul.

A fugit plângând, iar eu mi-am continuat drumul spre coliba lui Eumeus. L-am găsit făcând brânză de capră. Mi-a ieșit în întâmpinare, sărutându-mi mâna.

— *Wanax*! De ce n-ai trimis pe cineva să mă anunțe? Aș fi pregătit un prânz pe cinste. Așa, luat pe nepregătite, n-o să-ți pot oferi o masă demnă de tine.

S-a grăbit să-mi găsească un scaun și a început să se agite în jurul vetrei, pregătindu-se să frigă niște carne.

— Stai liniștit, i-am răspuns, nu prea mi-e foame. Am venit ca să-mi țin promisiunea. De astăzi faci parte din familia mea. Casa asta, turma și herghelia pe care le crești aici sunt ale tale. Poți să-ți alegi o soție dintre slujnice, cea care-ți place mai mult, care sper să-ți dăruiască o liotă de copii zdraveni. O să le povestești într-o zi că distrugătorul sacrului Ilion ți-era dator pentru că i-ai salvat regatul. Mâine o să-i fac o vizită lui Philetius și o să-i răsplatesc la fel loialitatea.

Emoționat, Eumeus a îngenuncheat în fața mea și mi-a sărutat de mai multe ori mâna, spunându-mi:

— Mulțumesc, *wanax*, mulțumesc. O să-ți fiu credincios cât o să trăiesc și o să muncesc în continuare așa cum am făcut-o până acum.

— Cât o să trăiești... N-o să fie ușor să trăiești în locul ăsta.

Mi-am dorit atât de mult să mă întorc, iar acum mă simt străin în patria mea. Am adus măcel și plânsete: cine o să mai dorească să schimbe o vorbă cu mine?

— Greșești, mi-a răspuns Eumeus. Aici, în Itaca, sunt mulți oameni care cred că ai fost îndreptățit să acționezi astfel, că pretendenții au meritat să aibă un astfel de sfârșit. Nu trebuie să gândești așa. Te-ai întors acasă, la familia ta, acum încearcă să-ți găsești liniștea. Timpul șterge totul. Cei care au plâns o să dea totul uitării pentru că nu poți suferi o veșnicie.

— Dar tu? Ce simți când cobori în oraș? Te simți amenințat? Te simți urât de lume pentru că m-ai ajutat?

— Nu, nimeni nu îndrăznește. Toți, chiar și dușmanii tăi, își dau seama că, fără ajutorul zeilor, noi patru n-am fi putut învinge cincizeci de adversari, deși numai unii erau înarmați. Și știu toți că s-a făcut pace.

— Pace... Nu mai știu ce înseamnă cuvântul ăsta.

— Atunci de ce nu-i vorbești poporului tău? De ce nu convoci adunarea? De ce nu te deschizi în fața ochilor și a inimii supușilor tăi? Atât în fața celor buni, cât și a celor răi... După ce o să faci asta, o să știi ce ai de făcut. N-o să te mai frământi și o să uiți de război și de îndelungata peregrinare prin lume.

— Nu acum, am răspuns. Nu acum. Când o să vină momentul să plec.

— Vrei să pleci din nou?

— Așa mi-e scris. Asta e profeția clarvăzătorului teban, marele Tiresias, pe care l-am chemat din ținutul morților.

— Lasă-mă atunci să vin cu tine. O să te urmez peste tot.

— Nu. De data asta o să plec singur. Astfel n-o să mai fiu nevoit să-mi plâng camarazii pierduți și să văd plânsetele și chinul părinților.

Eumeus a înțeles de ce urcasem la casa lui: ca să-mi țin

promisiunea de a-l răsplăti pentru ajutorul dat. Orice urma să se întâmple, voiam să țină minte că sunt un om care-și respectă întotdeauna promisiunile.

Am stat de vorbă multă vreme, așteptând asfințitul și zborul pescărușilor, amintindu-ne de vremuri trecute, de fericiri uitate. Până la urmă, făcusem iar ordine și dreptate pe insula Itaca și-mi redobândisem casa și familia. Dar orizontul era înnegurat, iar norii erau negri și joși.

La sfârșit, mi-am lăsat credinciosul prieten și am coborât povârnișul muntelui, ghidându-mă după fumul care ieșea din acoperișul meu și zgomotele din jurul casei mele.

24

Am ajuns acasă pe înserat. Slujnicele mi-au ieșit în întâmpinare ca să-mi spele mâinile și picioarele. *Mai* mi-a adus o bucățică de friptură s-o gust și să-i spun dacă e făcută. Telemac era pe iarbă, lângă fântână, plantând un frasin (*venise deja timpul să plantăm pomi?*). Mi s-a spus că regina mă așteaptă la cină, în sala mare a palatului.

Oare plecasem vreodată de acasă? Îmi părăsisem vreodată insula? În clipa aceea mi se părea că nu fusesem niciodată plecat pe mare. Cerul era la fel, norii aveau aceleași forme subțiri, șeful haitei de câini semăna cu Argos (*el era?*), în casă domnea o ordine perfectă. Mă simțeam liniștit, gustam momentul acela de pace; timpul părea că se oprise în loc, că nu se scursese deloc, și îmi dădea senzația dulce-amară a unui amurg interminabil, a unui crepuscul leneș care oscila între seară și noapte.

Penelopa ședea în jilțul ei. Ochii îi erau conturați cu negru egiptean, iar buzele îi erau colorate în roșu; purta cercei și colier de chihlimbar. Era îmbrăcată într-o rochie albă cu reflexe galbene, cu o tăietură dreptunghiulară deasupra sânilor și pe spate. Mi-am amintit de rochia cu rățușe pe care o purta când o întâlnisem și sufletul mi s-a umplut de duioșie.

Din clipa în care am pus piciorul pe pământ am știut că realitatea se va deosebi de vis, că trupul ei, așa cum îmi spusese Calypso, avea să fie diferit de cel care rătăcea prin imaginația mea. Lumina asfințitului o scălda în raze de aur roșiatic și îi aprindea privirea. S-a ridicat și mi-a venit în întâmpinare. Mi-a înconjurat gâtul cu brațele și m-a sărutat, lipindu-și pântecele de al meu. Aș fi vrut să o duc imediat în iatacul dintre crengile măslinului.

Euricleea mi-a scos tunica nădușită, mi-a frecat trupul cu un

burete și m-a șters; m-a îmbrăcat cu o haină curată de purpură, lungă până la călcâie, cu margini de in alb, brodat cu fir de aur. Voia să fiu un rege fericit în casa lui, înconjurat de dragoste și de venerație, ocrotit de zei. Și aproape că reușea. Nu mai eram obișnuit cu răsfățuri.

Am auzit câinii scheunând de bucurie. Era Telemac?

— L-am invitat pe regele Laertes, tatăl tău, a spus Penelopa. M-am gândit că ar putea să-ți facă plăcere.

— Bine ai făcut, draga mea. El o fi?

A încuviințat dând din cap.

— Cred că da. Când vine Telemac, câinii sunt mai zgomotoși. Le aduce mereu ceva bun de mâncare.

Câinii, tata, fiul meu, soarele care apunea, haina mea roșie, soția mea, *mai,* care se ocupa de slujnice... Fiecare lucru și fiecare persoană avea o culoare, un loc magic, o lumină specială. Oare sufletul meu își lingea rănile?

— Duceți-vă să-l întâmpinați pe rege, le-a poruncit Penelopa slujnicelor, iar ele au făcut întocmai.

De afară s-a auzit vocea lui Philetius, oprind boii înhămați la carul care-l adusese pe rege. Apoi am auzit vocea lui.

— *Atta!*

— Nu puteam refuza o invitație din partea regelui și a reginei, a spus când a intrat.

Slujnicele s-au apropiat cu un lighenaș de argint și două ștergare de in: le-am urmărit spălând mâinile și picioarele regelui, tatăl meu. Un servitor i-a adus o cupă de aur și i-a umplut-o cu vinul cel mai bun.

— Uitasem gustul vinului din palatul ăsta, mi-a spus făcându-mi cu ochiul. Bag de seamă că nu s-a schimbat. Și uitasem ce înseamnă să fii tratat ca un rege.

— De ce nu te muți aici? l-a întrebat Telemac când a intrat. Acum n-o să te mai trateze nimeni fără respect. O să trimitem

pe altcineva să-ți muncească pământul. O să te poți duce în vizită oricând dorești. Pe măgăriță sau în car.

Mi-am amintit ce-mi spusese despre el spiritul mamei atunci când îmi apăruse în Hades. Îi vedeam pe trup și pe față urme lăsate de o viață aspră și tristă. Nu rămăsese prea mult din omul pe care mi-l aminteam, dar pentru asta simțeam că-l iubesc și mai tare. Absența mea îndelungată îl adusese în starea aceea.

Ne-am așezat toți la masă și, după ce vinul ne-a înveselit sufletul și ne-a alungat gândurile triste, am simțit că vremurile bune se întorseseră, vremurile în care Laertes, regele, invita nobilii de pe insulă la cină, iar Mentor ne desfăta până târziu în noapte cu poveștile lui.

Penelopa s-a retras, urcând scările care duceau la catul de sus, iar eu am rămas să vorbesc cu tata și cu fiul meu. Trupurile noastre erau străbătute de o forță puternică: sângele regilor Itacăi. Simțeam că venise momentul să dezleg cu ei nodul care-mi sugruma sufletul și limba.

— M-am gândit mult zilele stea, le-am spus, am vorbit și cu Phemius. E un om înțelept și spune ce gândește.

— Și ce gândește? m-a întrebat tata.

— Spune că ar trebui să-i vorbesc poporului. Nu m-am arătat în fața oamenilor din momentul în care m-am întors. Spune că ar fi trebuit să-i iert pe pretendenți după ce l-am ucis pe Antinous. Astăzi m-aș fi simțit mai bine, toți s-ar fi simțit mai bine pe insulă și în regat; în schimb, nenorocirea a lovit aproape toate casele, într-un fel sau altul. Unii plâng pentru că n-o să-și mai revadă fiii plecați cu mine la război. Alții plâng pentru că am ucis alții când m-am întors de la război.

O vreme au tăcut amândoi. Apoi regele Laertes a vorbit primul:

— Phemius este un rapsod. Tu ești un rege. Tu ești cel care a

făcut Ilionul să cadă după zece ani de asediu. Toată lumea știe că în război și pe mare se poate muri, nu e vina ta. În rest, știi ce gândesc. Îți pare rău că i-ai ucis pe cei care ți-au umilit tatăl, au încercat să-ți ucidă fiul și voiau să se întindă în patul tău, lângă soția ta?

Aș fi vrut să dau un răspuns răutăcios la auzul acelor cuvinte, dar m-am abținut.

— Îmi aduc aminte că atunci când te întorceai, tot poporul era în sărbătoare. Alergam în port, tu coborai de pe corabie și apoi urcai la palat, între două rânduri de oameni care te aclamau. Eu sunt nevoit să mă feresc de supușii mei, iar când îmi iese vreunul în cale, îi citesc în ochi spaimă.

Telemac nu scosese nicio vorbă. Poate că prezența unui tată care îi era încă străin și cea a unui bunic pe care îl considerase întotdeauna autoritatea supremă de pe insulă îl îndemnau mai degrabă să asculte decât să vorbească. Dar în momentul acela a spus:

— Așadar, ce gândești? Ce vrei să faci?

— Să chem oamenii la o adunare, să cer o împăcare adevărată după ce o să le demonstrez că am avut dreptate, apoi să le dau un semn că o să primească niște despăgubiri care o să le alunge pentru totdeauna orice nemulțumire.

Mă gândeam la privirea lui Eutimides, fratele mai mic al lui Antinous.

— Și care ar fi semnul ăsta?

— O să vedeți la timpul potrivit. Între timp, vreau să știți că pentru toate astea am nevoie de voi: de tine, tată, și de tine, fiule. Poporul trebuie să vadă dinastia lui Arcesius[3] în deplinătatea forței și a autorității ei. O să ne prezentăm la adunare purtând cele mai strălucitoare arme. Tată, tu o să stai la dreapta mea, iar tu, fiule, la stânga. O să vorbesc stând în picioare. După mine, dacă doriți, vă puteți adresa și voi

poporului. Adunarea o să ia sfârșit la căderea serii. O să chem nobilii la sfat când se înnoptează.

— Dar poți să propui ceva mai puternic decât legământul care s-a făcut în fața casei mele?

— O să vezi și asta, *atta*. E clar?

— Cum vrei, mi-a răspuns tata, eroul Laertes.

— Cum vrei, a răspuns fiul meu Telemac, asemănător unui zeu.

— În noaptea asta o să dorm liniștit pentru prima oară de la întoarcerea în patrie. Și o să fie meritul vostru. Camerele voastre sunt pregătite. Pentru prima oară, de când mi-am părăsit pământul, o să dormim toți trei sub același acoperiș.

Acelea fiind spuse, ne-am salutat, iar eu am urcat în iatac, unde Penelopa mă aștepta trează. Ochii ei negri, larg deschiși în întuneric, străluceau delicat în lumina lunii.

Am așteptat două zile înainte să convoc adunarea, apoi am trimis crainicul. Deși rumegasem toate cuvintele pe care urma să le rostesc, nu eram sigur că voi reuși să le repet în fața părinților camarazilor mei, a văduvelor și a orfanilor rămași în urma lor și a părinților pretendenților pe care-i sfârtecasem. Oare vor veni? Oare vor da curs chemării crainicului?

Tata a rămas cu noi, iar eu speram că va rămâne pentru totdeauna. În dimineața adunării, am plecat de acasă la scurt timp după răsăritul soarelui: armele noastre, alese dintre cele mai frumoase, lustruite de servitori cu cenușă, străluceau ca aurul. Tata le ceruse slujnicelor să-i spele și să-i pieptene părul, care părea de argint, apoi își pusese platoșa, pulparele și centura cu sabia; ținea coiful sub brațul stâng, lancea în mâna dreaptă, iar pe umeri îi atârna mantia albastră pe care o purta în ziua în care coborâse de pe corabia care se întorcea din Colchida.

Telemac avea primele arme pe care le purtase în ziua

măcelului, un cadou făcut de tata. În ce mă privește, armele mele semănau cu cele pe care le avusesem la Troia. Pe umeri aveam o mantie de purpură. Agrafa de aur pe care Penelopa mi-o dăruise în ziua plecării era pierdută pentru totdeauna – cea pe care i-o descrisesem în noaptea în care îi vorbisem lângă vatră, spunându-i că sunt Aithon din Creta, fratele lui Idomeneu. Ne-am întâlnit în curte. Celor din jur le tremurau sufletul în piept și lacrimile în ochi.

Crainicii ne așteptau cu doisprezece războinici tineri, garda de corp a lui Telemac. Am pornit la drum; vestea că regele însoțit de tatăl și fiul lui se îndreaptă spre oraș s-a răspândit repede în toată insula, astfel că în scurt timp s-au adunat sute de persoane pe marginea drumului.

Îmi amintesc că momentul acela a fost cel mai dureros și mai dificil din viața mea. Niciun om din mulțime nu vorbea, toți ne urmăreau în tăcere în timp ce treceam; nici eu nu mă uitam la ei. Îmi ațintisem privirea într-un punct imaginar, drept în față, ca să nu le întâlnesc ochii. Din când în când, auzeam strigăte dușmănoase venind din mulțimea care se înghesuia pe marginea drumului, dar a fost suficient să scoatem toți trei sabia, ca toate glasurile să se stingă și să se lase o tăcere apăsătoare. Rar vezi oameni care au curajul să moară primii.

Când am ajuns în sfârșit la locul în care se ținea adunarea, l-am găsit plin de lume. Războinicii ne-au escortat până la locul în care vorbea de obicei regele: o piatră cenușie de calcar, cioplită grosolan, înaltă de un cot și lată de patru.

Acolo ne-am oprit: eu în mijloc, iar de-o parte și de alta tata și fiul meu. Astfel, toți cei prezenți îi puteau vedea pe cei trei suverani ai Itacăi: cel din prezent, cel din trecut și cel care urma să fie.

Am fost întâmpinați cu un murmur general și un fel de spaimă care îmi apăsa sufletul. I-am făcut atunci semn

crainicului că vreau să iau cuvântul, iar el a cerut să se facă liniște, ceea ce s-a întâmplat imediat.

— Locuitori ai Itacăi, ascultați! le-am strigat. Eu sunt Odiseu, fiul lui Laertes, întors pe pământul strămoșesc după mulți ani de durere și peregrinări. Sunt cel care a cucerit Ilionul, regele acestei insule și al altora din jur. V-am chemat aici să vă spun că nu astfel aș fi vrut să mă întorc în Itaca. Nu singur, nu după atâția ani și nu lipsit de toate! Vreau să știți că nu-mi doream războiul ăsta. Nu-l voia nici tata, regele Laertes. Am făcut tot posibilul să-l evităm: m-am dus la Troia cu *wanax* Menelaus din Sparta ca să-i cerem lui Priam să ne-o înapoieze pe Elena. În zadar. Așa a început un război care a durat zece ani. În tot acel timp am avut grijă mereu de fiii pe care mi i-ați încredințat. Mulți dintre ei îmi erau ca niște frați. În timpul luptelor, am stat întotdeauna în fața lor, nu în spate. I-am ajutat mereu pe răniți, pe cei care se aflau în situații dificile, și de multe ori mi-am riscat viața. A trebuit să-mi părăsesc soția, pe care o adusesem de puțină vreme în casa mea, și fiul, care încă gângurea, prințul Telemac pe care-l vedeți acum strălucind cu arma în mână. Dacă aș fi avut noroc, aș fi adus acasă mulți dintre cei care m-au urmat, o pradă însemnată și glorie. Împreună i-am fi plâns pe cei căzuți și am fi ridicat un tumul mare pe țărmul mării în amintirea lor. Dar n-am avut. Ne-am luptat cu mult curaj, fără să ne uităm vreodată pământul și familia, dar furtunile, zeii dușmani, monștri însetați de sânge și popoare crude și sălbatice mi-au risipit flota, mi-au ucis camarazii și mi-au scufundat corăbiile. Doar eu am rămas în viață. Ce-ar fi trebuit să fac? Să-mi pierd speranța și să trăiesc printre popoare necunoscute, pe pământuri îndepărtate? Să renunț la insula, soția, fiul și poporul meu? Niciodată! Sufletul meu plângea la gândul că trebuie să vă aduc vestea pierderii tuturor fiilor voștri. Când talazurile m-au dus pe țărmul locuit de un popor nobil și

ospitalier, care mi-a promis întoarcerea, am continuat să sper că măcar unul dintre oamenii mei s-a salvat. Că poate a scăpat de amenințarea morții și că o să-l găsesc aici când o să ajung. Dar n-a fost așa. Am ajuns aici și am văzut că sunt, din păcate, singurul supraviețuitor.

La cuvintele acelea, ochii mi s-au umplut de lacrimi fierbinți și am simțit o amețeală ciudată, de parcă mă aflam iar în voia valurilor și nu-mi puteam menține echilibrul pe corabie. Și poporului meu îi venea să plângă. Am văzut mulți dintre ei vărsând lacrimi. M-am întors de mai multe ori spre tata și Telemac, de parcă numai ei mă puteau ajuta în clipa aceea. Simțeam o piatră de moară apăsându-mi sufletul.

Dar am vorbit în continuare. Trebuie să retrăiesc evenimentul acela sfâșietor.

— Și când, în sfârșit, mi-am regăsit patria, n-a fost așa cum era când – vă amintiți? – se întorcea tata, regele Laertes, când o mulțime fericită îl aștepta să-l însoțească până la palat sau să-l poarte pe umeri, în cazul în care era rănit ori sleit de puteri, după niște lupte înverșunate sau o lungă călătorie. N-a fost așa. Nu m-a întâmpinat nimeni, în afară de niște presimțiri triste. Aflasem ce soartă avusese *wanax* Agamemnon, asasinat chiar în casa lui, Diomedes, erou înflăcărat, care fusese nevoit să-și părăsească patria pentru că soția uneltea împotriva lui, Idomeneu și mulți alții. Totul se schimbase în atâția ani. Totul era altfel. Nu mi-am recunoscut patria! Am fost nevoit să mă ascund, să mă deghizez. O zeiță binefăcătoare m-a făcut de nerecunoscut. Astfel, îmbrăcat în zdrențe ca un vagabond, ca un cerșetor, am intrat în casa mea. Regina, mama mea, murise, iar tata era obligat să trăiască la țară, îngrijit de o singură servitoare siciliană. Eroul argonaut dormea iarna pe cenușa din vatră, iar vara pe un morman de frunze uscate, ducând o viață de sălbatic. Nimeni dintre cei cărora le făcuse vreun bine n-a

venit să-i ia apărarea. Mi-am găsit casa invadată de bărbați aroganți, care parcă rodeau tot, se comportau de parcă erau stăpâni, insultau, asupreau, loveau pe cei care nu se puteau apăra, intrau în patul slujnicelor, se bucurau de trupul lor și le violau dacă nu se lăsau posedate de bunăvoie. Și, în sfârșit, unelteau să-mi omoare fiul, pe prințul Telemac, pe care îl revedeam după douăzeci de ani. L-aș fi putut pierde într-o clipită dacă planul lor ar fi reușit. Voiau să-mi oblige soția, pe regina Penelopa, să se mărite cu unul dintre ei, își doreau să se culce lângă ea în patul unui bărbat absent, care nu se putea apăra. Cea mai mare mârșăvie! M-au lovit, m-au chinuit, au aruncat în mine cu un scaun și cu o ciozvârtă de vită. Nu mă recunoscuseră? Nu-i suficient! Ar fi trebuit! Încă mai aveau timp. Un zeu mi-a ațâțat și mai mult furia și m-a ajutat. Cum altfel am fi reușit noi patru să biruim cincizeci de oameni? Există cineva care ar fi făcut altfel? Să spună dacă este de altă părere!

Nu se auzea niciun cuvânt în liniștea mormântală. Preț de-o clipă am crezut că-l văd pe Mentor așezat pe jilțul lui de piatră în mijlocul pieței. Dar imaginea s-a topit imediat, ca un val de ceață. „Unde ești?“ am strigat în suflet.

— Așadar, ați fi făcut și voi același lucru. Am făcut ce era drept, dar asta nu înseamnă că sunt fericit. Nu este nici Telemac, fiul meu, care a luptat alături de mine. În ziua următoare a trebuit să înfruntăm furia rudelor celor uciși. Tata l-a lovit mortal pe Eupeithes, tatăl lui Antinous, dar apoi un semn al zeilor ne-a îndemnat să facem pace. O pace fără bucurie. Nu simți nicio bucurie când vezi trupurile neînsuflețite ale fiilor pământului nostru duse la părinții lor zdrobiți de durere. O să uit umilințele îndurate și uneltirile împotriva familiei mele. Voi, dacă puteți, uitați nenorocirea și durerea asta. Nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă n-ar fi fost

voia zeilor, dacă n-ar fi fost scris în soarta fiecăruia dintre noi. În ce-i privește pe fiii, frații sau soții voștri care m-au urmat la război și nu s-au mai întors, luptele necontenite, încleștările feroce și ciocnirile nemiloase le-au secerat viața și i-au aruncat în Hades. Pe ceilalți i-au luat zeul adâncurilor, stăpânul cu plete albastre, și Soarele, care vede totul – mânați de foame, i-au ucis și i-au mâncat junincile. I-am implorat să n-o facă, dar a fost în zadar. Și i-am plâns pe toți, unul după altul. Nu trece nici măcar o noapte în care să nu le văd în somn chipurile și să nu le aud glasurile răsunându-mi în suflet. Știu că mă considerați răspunzător și aveți dreptate; eram regele și comandantul lor. Dar vreau să știți că aventura mea nu s-a sfârșit. Un oracol mi-a spus că trebuie să plec din nou, ca să aduc un sacrificiu într-un loc îndepărtat; numai după aceea mă pot întoarce. Asta o să ne aducă pacea și seninătatea. Nu mă urâți, lăsați-mă să plec și să împlinesc destinul meu și al vostru.

Mulți se uitau la mine uimiți. Un murmur a străbătut mulțimea prezentă.

— Cei care acceptă înțelegerea să vină pe rând în fața pietrei și să-și aducă omagiul regelui de astăzi, regelui de ieri și regelui de mâine.

Timp de lungi, interminabile clipe, nimeni nu s-a mișcat din loc. Asupra adunării se lăsase o tăcere apăsătoare. Apoi, unul dintre ei s-a ridicat și a venit spre mine. L-am recunoscut: era Theoclymenus, ghicitorul care prezisese măcelul și-i avertizase pe pretendenți. Îl cunoșteau toți deja. Mi-a sărutat mâna, apoi s-a înclinat în fața tatălui meu, Laertes, și a fiului meu. După care a spus:

— Adio, *wanax*.

Și s-a îndepărtat.

De atunci nu l-am mai văzut.

Gestul acela le-a amintit tuturor că zeii trimiseseră un

avertisment care nu fusese neascultat. Unul după altul, cei prezenți au trecut prin fața pietrei, plecându-și fruntea în semn de omagiu. Cei mai mulți dintre ei îmi sărutau mâna. Emoția m-a cuprins văzând durerea din ochii oamenilor mei, dar în clipa aceea eram regele lor și trebuia să le arăt că acționasem cu scopul de a-mi face dreptate mie și familiei mele. Celor care mi-au recunoscut autoritatea le-am răspuns cu o îmbrățișare.

După ce toți au trecut prin fața mea, plecând apoi spre ogoarele și casele lor, am părăsit și eu locul adunării, însoțit de tata și de fiul meu, escortați tustrei de garda lui Telemac. Pentru o clipă, am văzut în vârful treptelor o femeie înveșmântată în negru. Când s-a mișcat din loc, am recunoscut-o: era regina, Penelopa mea. Cred că nu pierduse niciun cuvânt spus de mine. Am vrut să mă îndrept spre ea, dar o altă imagine m-a oprit în loc. Nu-mi venea să cred că nu văzusem mai devreme ce îmi apărea atunci în fața ochilor. Un băiat singur, stând în picioare în mijlocul hemiciclului, mă privea țintă.

Eutimides... Fratele mai mic al lui Antinous.

Numai el nu-mi adusese omagiul cuvenit, nu-mi sărutase mâna și nici nu-și înclinase capul în fața mea. În privirea lui nu era ură, nici cruzimea nevinovată care uneori aprinde ochii unui adolescent. Sufletul lui probabil trecuse deja de limita extremă a suferinței. I-am răspuns privirii cu o ocheadă melancolică și m-am îndreptat spre palat.

Din ziua aceea nu mi-am mai păzit spatele. Treceam prin piață sau străbăteam potecile de pe câmpuri și din munte fără să-mi fac griji. Alteori mergeam la vânătoare cu Telemac sau să curăț măslinii din livada tatălui meu. Pe măsură ce zilele și nopțile treceau, viața mea părea să semene din ce în ce mai mult cu aceea pe care o trăisem înainte de a pleca la război. Tata petrecea perioade lungi de timp cu noi la palat. Cinam împreună. Penelopa rămânea cu noi până târziu, vorbind

despre recolte și semănături, despre schimbările pe care voiam să le facem în culturi și în grajduri. Și când făceam dragoste cu soția mea, simțeam un fel de energie nouă străbătându-mi corpul. Începeam să cred că destinul uitase de mine.

Au trecut astfel luni de zile, poate chiar ani. Un an sau doi... Cine putea spune? Într-o seară, când Penelopa era cu noi la masă, tata i-a spus:

— Am aflat despre ideea ta de a câștiga timp în fața pretendenților. Cu adevărat isteață, demnă de soțul tău. Ce s-a întâmplat cu giulgiul acela pe care-l țeseai pentru mine?

— Dar, *atta*, ce idei ți-au mai venit? i-a răspuns ea. Ne aflăm într-un moment liniștit, dacă nu chiar senin, al vieții noastre, suntem toți aici să ne bucurăm de prezența ta. Nu mai lucrez la el, nu mai e nevoie. Iar tu pari mai puternic decât oricând.

— N-ai vrea să mi-l termini mai repede? Aș vrea să fie brodată pe el corabia Argo, brăzdând întinderea mării.

Ochii Penelopei s-au umezit.

— Știi? Nu-l terminam ca să nu fiu nevoită să accept o propunere de căsătorie, dar mai ales pentru că mi se părea că scurtând pânza îți prelungeam viața. Dar dacă îmi ceri, o să-l fac, *atta*, deși mă obosește, și-i rog pe zei să-ți dea încă mulți ani de trăit în casa noastră, în care să fii iubit și respectat așa cum meriți.

Tata, regele Laertes, s-a ridicat în picioare și a mângâiat-o pe obraz.

— Fă-l pentru mine, copila mea.

Ne-a urat noapte bună și s-a retras în camera lui.

Din ziua aceea, Penelopa a început din nou să țească pânza.

---

[3] Tatăl regelui Laertes. (N. tr.)

25

A mai trecut o vreme. În mod ciudat, nu mai simțeam dorința de a părăsi Itaca. Îmi reveneau în minte cuvintele pe care mi le spusese tata în adolescență: după ce voi face o lungă călătorie, nu mă voi mai simți în largul meu; Itaca mi se va părea prea mică, aproape o închisoare. Dar nu se întâmplase astfel. Pentru că dusesem atât de mult dorul patriei, în toți anii pe care îi petrecusem în război și apoi pe mare, la vremea aceea voiam să mă bucur de ea. În timp ce mergeam prin păduri, mă plimbam pe malul mării sau contemplam țărmul de sus mă simțeam ca și cum admiram și mângâiam trupul Penelopei.

Într-o zi, Telemac m-a găsit în portul secret. Poate că mă văzuse de sus, de pe Râpa Corbului, și simțea nevoia să stea puțin cu mine.

— *Atta*, mi-a spus, de ce nu mergem împreună pe continent? De ce nu mergem în vizită la regele Nestor din Pylos și apoi la regele Menelaus din Sparta? Cred că le-ar face o mare plăcere să se afle în tovărășia ta, la un ospăț, să facă tot felul de glume sau chiar să plângă: ți-ar face bine ție, le-ar face bine și lor. Am trimis deja un mesager să le dau vești despre tine: că ai făcut dreptate în casa ta și că te-ai împăcat cu poporul tău. Dar am aflat că deja știu multe lucruri și că speră din tot sufletul să te duci să vorbești cu ei. Ați petrecut atâția ani la război, ați luptat unii pentru alții când a fost nevoie. Nu crezi că ar fi frumos? Așa cum tatăl tău te lua cu el...

— Da, i-am răspuns, poate că ar trebui să plecăm, să întărim legăturile de prietenie, să ne povestim ce am mai făcut, prin ce am trecut... O să mă gândesc și o să stabilesc o zi pentru plecare, dar deocamdată să mai așteptăm, nu vreau s-o las din nou singură pe mama ta. A fost singură prea mult timp. Vreau să aștept ca rănile să se vindece. Trebuie să treacă o vreme.

Telemac și-a plecat fruntea, gânditor.

— Dar cu bunicul Autolycus? l-am întrebat. Ce s-a întâmplat cu el? Nu l-am întâlnit printre umbrele răposaților pe care le-am chemat din Hades.

— A murit când eu eram foarte mic. Sau poate a dispărut. Nimeni nu știe cu siguranță.

— Dar am văzut umbra mamei mele venindu-mi în întâmpinare din Hades. I-am vorbit, mi-a vorbit și ea. Mi-a spus adevărul. De ce nu l-am văzut și pe el?

— Poate că n-a vrut să se arate. Mi-ai spus mereu că era un bătrân capricios și ursuz.

Mi-a zâmbit și i-am zâmbit și eu, dar în noaptea aceea, când m-am culcat lângă soția mea, am avut diferite vise și gânduri că bunicul putea să mai fie în viață, poate într-o formă aparte, misterioasă, de viață. Poate că într-o zi mă voi întoarce pe continent să caut stânca lui de pe Parnas, abruptă și mohorâtă ca el.

Uneori mă gândeam din nou la cele văzute și îndurate, visam noaptea furtunile, luptele și imaginile unor lumi îndepărtate și mult diferite. Mă trezeam năclăit de sudoare sau strigând. Penelopa mă îmbrățișa și-mi spunea în șoaptă:

— A trecut totul. Acum liniștește-te. Dormi.

Mi se întâmpla să am după aceea mai multe nopți fără vise, iar zilele care urmau mi se păreau goale și asemănătoare. Imaginile începeau să se șteargă, aproape le regretam. Se întâmpla, din când în când, ca marinari debarcați în portul mare să întrebe dacă e adevărat că *wanax* Odiseu se întorsese, că îi exterminase pe pretendenții la mâna reginei și că domnește netulburat pe insulă. Alții voiau să mă întâlnească, dar rareori mă lăsam văzut.

Mergeam deseori în locul în care feacii mă lăsaseră adormit pe plajă și unde, la puțin timp după aceea, îmi întâlnisem zeița.

Speram din inimă să-l întâlnesc din nou pe ciobănașul acela cu care vorbisem – zeița, care mi se arătase sub o falsă înfățișare, așa cum se întâmplă întotdeauna când un zeu se înfățișează unui muritor. Poate că n-avea să mi se mai arate niciodată și îi simțeam cumplit lipsa. Când nu-i simțeam prezența, mă simțeam tare singur.

Apoi, într-o zi, pe neașteptate, s-a întâmplat ceva...

Într-o seară, îmediat după asfințitul soarelui, mă plimbam pe malul mării, în apropierea portului secret. Era lună plină și cerul era senin și rece; de la căsuțele risipite pe coasta muntelui venea lătratul câinilor și behăitul oilor, iar dinspre mare, vuietul talazurilor. Bolovanii de pe mal străluceau în lumina lunii ca niște pietre prețioase.

La un moment dat, am văzut ceva care se apropia încet pe valuri. Am intrat în apă și am înaintat până când m-am afundat până la genunchi. Am apucat obiectul: era o vâslă mare și masivă, din lemn de frasin. Nu aparținea unei simple bărci de pescari, ci unei corăbii!

Îmi simțeam inima bătând cu putere în piept, tăindu-mi răsuflarea. Rămășița cărui naufragiu era vâsla aceea ajunsă pe țărmul insulei mele, la picioarele mele? Mi-am trecut mâna pe lemn, până la capăt, unde era mânerul, și am simțit că este sculptat. Lumina lunii pline îmi era de-ajuns să pot vedea semnul: era un fluture. Vâsla lui Polites! Mi s-au umplut ochii de lacrimi. De cât timp călătorea pe ape vâsla aceea? Ce zeu o făcuse să ajungă la mine, într-o noapte cu lună plină, pe plaja portului secret, pe insula mea? Vâsla aceea era ultima rămășiță din nava mea scufundată în adâncurile mării; mă căuta de mulți ani să-mi aducă un mut, dar foarte clar mesaj:

O să pornești din nou la drum, purtând pe umăr o vâslă
Și o să ajungi departe, pe continent,
O să mergi până dai de oameni care n-au văzut niciodată

marea...

N-au văzut niciodată corăbiile cu pântece roșu
Sau vâslele, care sunt aripile lor...

Sosise clipa în care trebuia să pornesc din nou la drum – ultimul drum, cel care avea să ducă într-un loc pustiu de la hotarele lumii, unde trebuia să-i aduc un sacrificiu lui Poseidon, să recunosc victoria lui și înfrângerea mea. Numai așa îmi puteam găsi liniștea.

Am luat vâsla pe umăr și am pornit spre casă. Venise momentul să plec din nou, s-o anunț pe Penelopa că trebuie s-o părăsesc, să asist la plânsul ei deznădăjduit și să-i repet că mă voi întoarce în scurt timp și că vom domni peste un popor fericit.

Știa că asta trebuie să se întâmple; nenumăratele dezamăgiri pe care le îndurase o căliseră, așa că a dat dovadă de o mare putere sufletească.

— O să-mi lipsești, mi-a spus cu o tristețe liniștită.

— Și tu o să-mi lipsești. Asta e o altă suferință pe care trebuie s-o îndur ca să domolesc mânia unui zeu nedrept. Din momentul în care o să facem dragoste, poți să numeri zilele. O să fie puține. N-o să mă vezi plecând, nici eu n-o să te văd dispărând în zare. N-aș rezista.

Al doilea care a aflat a fost tata, eroul Laertes.

— Când o să fie?

— Curând. Cu cât mai repede, cu atât mai bine. N-are rost să mai aștept. Nu știu cât de lungă o să fie călătoria sau unde o să-l întâlnesc pe omul care o să-mi dea semnalul că am ajuns la capătul peregrinărilor mele. Dar cu siguranță o să fi grea și plină de neprevăzut. N-o să fie prea ușor să pun capăt acestui conflict cu zeul care face pământul să se cutremure.

— Știi ce gândesc eu?

— Nu, *atta*, nu știu, dar privirea ta îmi spune că nu e ceva

plăcut.

— Nu e nici rău, nici bine. E doar o senzație sau, poate, o viziune.

— Atunci, spune-mi.

— Îmi vine în minte visul pe care l-ai avut în sanctuarul regelui Lup, în Arcadia. Și simt că are legătură cu ultima ta aventură.

— Atunci o să-l păstrez în suflet.

— Dacă am înțeles bine, cred că n-o să te mai văd niciodată.

— De ce spui asta?

— E o presimțire.

Mi-am lăsat ochii în pământ, fără să mai adăug nimic.

— Așadar, să ne luăm rămas-bun.

Tata, eroul Laertes, avea ochii umezi. Minunații lui ochi albaștri... Ne-am îmbrățișat cu putere, plângând.

— Adio, *atta*, i-am spus. A fost tare frumos să am un tată ca tine. Cel mai bun pe care mi l-aș fi putut dori. A meritat efortul să vin pe lume, fie numai pentru asta.

— Adio, *pai*. Vreau să știi că întoarcerea ta a însemnat cea mai mare bucurie a vieții mele. N-aș fi putut muri fără să te revăd. Îți reproșez doar că n-ai venit la mine de la început, că nu mi-ai dat posibilitatea să lupt alături de tine, poate chiar să mor așa cum am trăit: ca un rege și un războinic. Dar te pot înțelege, ești cel mai vestit dintre muritori, ești cuceritorul Troiei, și aveai un plan, așa cum ai avut și atunci. Prezența mea l-ar fi putut încurca. Nu mai sunt cel de odinioară.

— Să nu spui asta, *atta*. Nu-i adevărat!

— Pleci acum în ultima ta călătorie. Alege ziua și clipa. Ar fi mai bine să nu știu și să nu te văd plecând; nu cred că bătrâna mea inimă ar mai putea rezista. Urmează-ți soarta și respectă voința zeilor. Nu există altă cale. Ultimul meu gând o să fie la tine. Spiritul meu o să-ți fie în veci alături.

Am plecat cu sufletul greu, dar așa trebuie să fie.

Am mers printre măslinii cu frunze de argint, pe cărărea pe care mersesem de atâtea ori împreună.

La un moment dat, am auzit un strigăt în spatele meu. Bătrâna servitoare siciliană care îl îngrijea! Mi-a înghețat inima. Am alergat înapoi cât de repede am putut. L-am văzut de la distanță: era căzut la pământ, fără suflare. Bătrâna servitoare suspina disperată, prăvălită deasupra lui. Scotea vaiete ascuțite, stridente, așa cum era obiceiul în neamul ei.

Mi-a răsunat în suflet vocea tatei: „Ar fi mai bine să nu știu și să nu te văd plecând: nu cred că bătrâna mea inimă ar mai putea rezista.“

Rugul regelui Itacăi a fost înălțat în locul cel mai înalt din partea de miazăzi a insulei. Voiam să vadă toată insula focul care purta spre cer spiritul gloriosului erou argonaut. Era făcut dintr-o stivă uriașă de trunchiuri de pin și de măslin: primele puse dedesubt, celelalte deasupra.

Când am intrat în iatacul ei să-i dau vestea, soția mea mi-a răspuns:

— Mă rugase să-i termin giulgiul. Știa că o să moară în curând și știa ce anume o să-l lase fără suflare.

A scos pânza din războiul de țesut; era nespus de frumoasă. Se vedea corabia Argo, pe care puteau fi zăriți tata, Iason și Hercule, cu mantia lui albastră care-i acoperea umerii.

— L-am terminat azi-noapte, mi-a spus și a început să plângă, ascunzându-și fața în palme.

Trupul lui acoperit cu pânza aceea splendidă a fost dus pe umeri de șase războinici până în vârful muntelui. La început, cei care mergeau în urma lui eram doar eu, Penelopa, Telemac, Euricleea, Eumeus, Philetius și familiile lor, servitorii și slujnicele, iar sufletul mi-era copleșit de tristețe. Altfel ar fi trebuit să arate cortegiul funerar al unui rege și al unui erou

argonaut ca el. Dar apoi, pe măsură ce înaintam spre locul rugului, ni se alăturau alții, bărbați și femei, nobili și războinici, dar și țărani, pescari și ciobani. Cortegiul devenea tot mai numeros, întinzându-se pe drum ca un șarpe uriaș. La vederea fiecărui om care ni se alătura le mulțumeam zeilor. Erau mulți dintre aristocrații care-și pierduseră fiii din cauza răzbunării mele, dar în clipa aceea își aminteau de vremea tinereții, când își urmau regele în jafuri pe mare.

Ajungând în vârf, cortegiul s-a oprit, iar trupul tatălui meu, acoperit cu giulgiul țesut de Penelopa, a fost depus pe rug. Eu și Telemac i-am pus sabia pe piept și am dat foc lemnelor. Rugul a ars toată noaptea, vântul a înălțat la cer limbile de foc și, odată cu ele, spiritul glorios al regelui Laertes, tatăl meu. Lumina rugului a fost zărită din toate colțurile regatului.

Când zorii au luminat cerul, eu și Telemac am luat sabia regelui, am îndoit-o cu un clește, conform ritualului, după care am aruncat-o în mare. I-am dus cenușa pe corabie. Am așteptat să bată vântul de la răsărit și miazănoapte, am înălțat pânza, am înțepenit cârma și am rămas pe mal, urmărind-o cu privirea până când a dispărut la orizont. Acelea erau funeraliile unui erou argonaut.

Cu Telemac am vorbit o zi întreagă. I-am jurat că mă voi întoarce, că-l voi învăța arta guvernării și legile onoarei, ca să fie un rege mai bun decât tatăl și bunicul lui. Când va veni vremea, îi voi deveni sfetnic, iar eu și Penelopa ne vom muta într-o mică aripă a palatului, cea în care se afla iatacul regal.

— Într-o zi, când noi n-o să mai fim, palatul o să fie al tău. Aici o să-ți aduci mireasa și-o să-i povestești cum a fost construit, devenind simbolul iubirii veșnic credincioase a părinților tăi.

— Vreau să fiu eu cel care te însoțește până la portul secret, *atta*, mi-a răspuns Telemac, să-ți duc scutul și să-ți dau ultimul

salut în momentul în care pleci. Fă-mi, te rog, plăcerea asta. Te-am așteptat toată viața, de-atâtea ori am rugat-o pe mama să-mi povestească despre tine. Voiam să-mi fac o imaginea despre tine, voiam să știu cum arăți, cum erau lumina ochilor tăi, gândirea ta iute, brațul tău puternic. Te-am recunoscut la întoarcere și te-am îmbrățișat plângând, am luptat lângă tine înarmat până în dinți în timp ce-i nimiceai pe pretendenții aroganți și nerușinați. Am aprins cu tine rugul regelui Laertes, tatăl tău și bunicul meu, i-am urmărit corabia dispărând la orizont. Lasă-mă să fiu ultimul care te vede înainte de ultima ta călătorie, pentru ca imaginea ta să-mi rămână întipărită în minte și în suflet.

— Nu pot. Asta nu e o călătorie obișnuită și trebuie să fiu puternic. Dacă te-aș vedea în clipele alea, sufletul meu ar putea șovăi. Rămâi la palat. În lipsa mea, o să fii regele Itacăi, o să faci dreptate, o să aperi casa, o s-o ocrotești pe mama ta, o să-i aduci ofrande și sacrificii Atenei ca să m-ajute să mă întorc. Nu trebuie să-mi duci scutul. O să iau cu mine doar arcul care m-a ajutat să fac dreptate în casa mea, un pumnal și o vâslă pe umăr, așa cum a prezis umbra tebanului Tiresias, pe care am chemat-o din Hades. Asta.

I-am arătat vâsla.

— Ce e asta? m-a întrebat.

— E o vâslă de pe corabia mea, cea a lui Polites. Am recunoscut fluturele scrijelit pe mânerul ei, așa am știut. A ajuns la mal chiar la picioarele mele. O minune, cu siguranță. Un semn venit de la zei. Știi ce înseamnă asta: trebuie să plec.

Telemac și-a plecat fruntea fără să spună vreo vorbă.

— Acum vino, să ne întoarcem acasă.

În noaptea aceea, eu și Penelopa ne-am iubit îndelung, cu o patimă arzătoare, apoi am rămas întinși pe pat, unul lângă celălalt, ținându-ne de mână ca doi copii care se tem de

întuneric.

— Începând de azi, o să număr zilele și nopțile, mi-a spus în șoaptă.

I-am răspuns:

— Orice s-ar întâmpla, știu că o să ne iubim pe vecie, dincolo de viață și de moarte. Noi nu suntem ca alții, iubita mea, nimeni n-a iubit și nu s-a bucurat atât de mult, n-a sperat și n-a suferit ca noi. Dacă m-aș renaște de mii de ori, de fiecare dată aș vrea să-mi unesc destinul cu al tău.

Simțeam că plânge. Am lipit-o de mine și am îmbrățișat-o îndelung, într-o tăcere dureroasă.

În a treia zi m-am sculat înainte de ivirea zorilor, fără să fac niciun zgomot. Auzeam prin întuneric respirația Penelopei, care dormea; cu siguranță, zeița mea îi trimisese un somn adânc. Am coborât scările, m-am îmbrăcat, am luat arcul și l-am pus în bandulieră, mi-am prins tolba cu săgeți la centură, m-am dus sub portic și am desprins vâsla de pe perete. Apoi am ieșit. Euricleea mi-a ieșit înainte. Nu m-a atins. Se uita la mine cu ochii plini de lacrimi, șoptindu-mi: „Sufletelul meu... sufletelul meu..." Mă uitam și eu la ea cu ochii încețoșați de lacrimi. I-am făcut un semn vag cu capul. Câte amintiri, câte glasuri, câte visuri îmi lăsam odată cu ea în urmă. „*Mai,*" îi spuneam în minte, „oare o să te mai văd vreodată?"

Am trecut prin fața locului în care îl îngropasem pe Argos, închipuindu-mi că mă vede din lumea de dincolo. Am atins mica moviliță de pământ ca și cum l-aș fi mângâiat. Odată cu Euricleea, servitorii, slujnicele și Penelopa, îl lăsam și pe el în urmă. Oare soția mea dormea cu adevărat? Sau poate că plângea în patul gol? Telemac probabil că dormea; *tinerii au somnul greu.*

Am pornit pe drumeagul care ducea la portul secret, unde îmi pregătisem cu o zi înainte o barcă pentru a putea ajunge pe

continent. Am trecut pe lângă gospodăria lui Eumeus. Am observat că muncise mult, făcuse îmbunătățiri, reparații, plantase copaci. Devenise stăpânul acelei proprietăți și se vedea. Câinii m-au recunoscut și nu m-au lătrat. Un sentiment ciudat punea stăpânire pe sufletul meu: ochii îmi lăcrimau, dar simeam o încordare ciudată. Zgomotul pașilor mei și gândul la o altă aventură la hotarele lumii mă aduceau la o realitate pe care o cunoșteam bine, îmi dădeau o mică bucurie ascunsă pe care nici măcar nu mi-o puteam mărturisi și aproape că mă rușinam de ea.

Se lumina de ziuă. O lumină cenușie înlocuia bezna nopții, câinii începeau să latre în jurul căsuțelor, păsările își dregeau glasul așteptând să salute soarele. Am pornit spre Râpa Corbului și am început să cobor pe poteca abruptă care ducea la portul secret. Mă sprijineam în vâslă ca să nu alunec și să cad la vale.

Pe neașteptate, mi s-a părut că aud un foșnet în frunzișul de pe marginea potecii. Să fie un animal? Am mers mai departe și am auzit din nou același zgomot, ca și cum cineva mă urmărea prin tufișuri. Dar unde era? În spatele meu sau la vale? Poate era Telemac, care venea dinspre port, ieșindu-mi în întâmpinare? Am zărit o corabie ancorată la țărm.

— Telemac, tu ești?

N-am primit niciun răspuns, numai un zgomot de crengi rupte. Deodată, un tânăr a sărit din tufișuri ținând ceva în mână. Un toiag... Nu era Telemac. Mai văzusem cândva ochii aceia reci. Eutimides, fratele mai mic al lui Antinous! M-a lovit cu obiectul pe care-l avea în mână și a rupt-o la fugă. M-am prăbușit la pământ și m-am rostogolit la vale, stârnind în urma mea o adevărată avalanșă de pietre și grohotiș. S-a lăsat întunericul peste mine. Cât timp s-a scurs? Câte zile și nopți? Eram viu? Eram mort?

Am auzit vocea lui Telemac strigându-mă de mai multe ori, apoi hohote deznădăjduite de plâns.

Am simțit la un moment dat că mă ia cineva în spate și mă așază pe o platformă de lemn. Mă puneau pe rug? Încercam să strig după ajutor, dar din gură nu-mi ieșea niciun cuvânt.

Nu. Auzeam clipocitul valurilor care se loveau de bordul corabiei, eram întins pe puntea de la proră... Dar de ce nu mă puteam mișca? De ce auzeam atâtea plânsete în jurul meu? Am chemat-o pe zeiță din nesfârșitul meu abis: „Deschide-mi ochii, fiică a lui Zeus, fecioară Tritonia[4], fă-mă să văd!“ Încă o dată, răspunsul a fost tăcerea.

În sfârșit, corabia a lovit ceva. Oare țărmul? Dar care țărm? Am fost din nou ridicat, apoi purtat pe un drumeag care urca. Simțeam pe piele razele soarelui, care cobora spre asfințit, și aveam în nări mireasma pinilor, a ginestrelor și apoi a brazilor. Parfumul acela îmi trezea amintiri. Îl mai simțisem cândva. Dar când? Când fusesem pentru prima oară pe continent.

Eram cărat în continuare și-mi simțeam trupul clătinându-se fără vlagă când la dreapta, când la stânga. Apoi totul a stat în loc. Am auzit vocea fiului meu: „Coborâți cu mine sub pământ, o să găsim acolo o bârnă cu capete de berbec, de taur și de mistreț. Acolo o să se odihnească tata, acoperit de pânza asta pe care a țesut-o mama mea, regina. Pe ea sunt înfățișate încercările destinului său. Tata n-a murit. N-o să moară niciodată.“

L-am auzit apoi zicând: „O să mă întorc, *atta*. Te afli în stânca bunicului tău Autolycus.“

Dar era adevărat? Ce mi se întâmpla? Cuvintele lui Telemac îmi răsunau în adâncul sufletului. Dar era el? Sau dormea încă în patul lui? Atunci, eu unde mă aflam? Mi se părea că aud pași urcând scările, zgomotul făcut de balamalele și canaturile unei uși care se închide. După aceea, frigul pietrei. Și întunericul.

[4] Denumire dată zeiței Atena, care s-ar fi născut pe malul lacului Tritonis din Libia. (N. tr.)

26

Cât au durat noaptea aceea de nepătruns și tăcerea abisală? Era ultima pedeapsă, capcana mortală în care zeul dușman mă atrăsese? Să zac nemișcat pe vecie, viu și conștient, fără ca sufletul să doarmă vreodată, eu, care navigasem pe toate mările, luptasem cu eroi, monștri și furtuni, cu fulgere, vânt și marea vijelioasă? Să trăiesc ani și milenii numărându-mi bătăile inimii? Și totuși, un firicel de speranță, ca o flăcăruie plăpândă, se înălța din adâncuri. Mă aflam pe continent. Aici, zeul albastru, neînduratorul, nu era la fel de puternic, nu era mai puternic decât zeița mea. Poate că ea îmi va auzi zbuciumul și mă va găsi. Îmi va înapoia lumina și forța. Sau poate că va trimite pe cineva.

Speram din tot sufletul asta. Spiritul meu naviga noaptea în toate direcțiile căutând un loc de acostare, se întindea ca o ceață subțire într-un spațiu infinit. Până când urletul unui lup a pătruns în mormântul meu. A rupt tăcerea. A amuțit. A mârâit. A amuțit iar.

Un scârțâit de balamale.

Am auzit pași coborând scările de piatră. „Cine ești?“ mi-a strigat sufletul, dar nu mi-a ieșit niciun sunet din gură.

Pașii s-au oprit.

— Calcante, mi-a răspuns o voce.

Imediat după aceea am auzit iar pași coborând. S-au oprit lângă mine. „Aveam o înțelegere.“

Ceva mi s-a topit în suflet, iar nodul din gât și-a slăbit apăsarea.

— Cum m-ai găsit?

Suspinam și tremuram, de parcă încercam să mă eliberez din niște lanțuri grele.

— Rătăceam prin munții ăștia și dintr-odată ți-am auzit

bătăile inimii vibrându-mi sub tălpi, străbătând măruntaiele muntelui.

— Zeița mea te-a trimis. Doar ea putea face o asemenea minune.

Am deschis ochii și am văzut o rază de lumină pătrunzând prin crăpăturile de sus, luminând treptele tăiate în piatra muntelui. Lumina mă rănea ca o sabie.

— A venit vremea ca fiecare să-i spună celuilalt când o să-i vină clipa. Amândoi avem darul ăsta.

— De-asta pot să deschid ochii și să vorbesc?

— Da... și nu. Ai fost lovit. Ceva s-a întâmplat înăuntrul tău. Te-au considerat mort. Erai nemișcat și rece, numai tu îți puteai auzi bătăile, nimeni altcineva.

— M-am temut că o să fiu pus de viu pe rug...

— Zeița i-a șoptit alte lucruri lui Telemac și mie.

Fața lui se afla în umbră. Lumina venea din spatele lui. Vocea lui era aceeași, groasă și profundă, cea care făcuse profeții gloriosului atrid la adunarea aheilor.

— Ridică-te, mi-a spus.

Am încercat să mă ridic, dar trupul nu mă asculta. De prea mult timp mușchii nu-mi mai erau sprijin, astfel încât orice mișcare, oricât de mică, îmi provoca mari dureri.

— De cât timp mă aflu în locul ăsta?

— Doar inima care-și cunoaște bătăile ar putea să-ți spună. Poate de luni de zile. Iar în timpul ăsta, s-a petrecut ceva în tine.

— Aici e îngropat bunicul meu Autolycus?

— Și în el s-a petrecut ceva.

Se apropia amurgul când am reușit să ating pământul cu tălpile și să suport durerea. Calcante m-a târât ca pe un mort, ajutându-mă să urc treptele. Când am ajuns sus, se întunecase deja. Am tras aer adânc în piept!

Luna scălda într-un lichid argintiu culmea Parnasului. Am

auzit un urlet prelung printre brazi. M-am cutremurat.

— Îți trezește vreo amintire?

— Da, am răspuns, acum da. L-am mai auzit cu mult timp în urmă, când eram un băietan. Mi-e sete... Mergeam cu tata, eroul Laertes, prin văile Arcadiei, spre un munte.

Calcante mi-a adus apă limpede de la un izvor și mi-a umplut o cană.

— Am auzit urletul care venea ba dinspre munte, ba dinspre câmpie. Am visat... Poți să vezi ce am visat? Mi-e sete.

Mi-a dat iar să beau. Apoi s-a uitat direct în ochii mei.

— Oh, Odiseu, suflet înflăcărat! Eu văd visul tău: omul din carul tras de lupi ești tu!

— Și ce înseamnă?

— Nu știu. Doar tu poți înțelege, dar nu cred că o să reușești înainte să ți se întâmple asta.

Fulgerele luminau pădurea. Tunetul a bubuit în depărtare, în munți. Luna s-a ascuns după nori.

— Hai să intrăm în casa asta, i-am spus. Ajută-mă. Vremea pare să se schimbe.

Am înțeles unde mă aflu. Eram în fața unui drumeag din pădure, care dădea într-un loc ascuns. Calcante mutase din loc pietrele care ascundeau intrarea și coborâse la mormântul meu. Cu ajutorul lui am ajuns în casa lui Autolycus. Vâsla de la corabia mea, cu fluturele încrustat pe mâner, era rezemată de zid. Ușa era deschisă, în interior era liniște. Jarul care mai era în vatră răspândea puțină lumină. Calcante a mai pus lemne.

— Cine a aprins focul ăsta? l-am întrebat.

— Eu, mi-a răspuns, ceva m-a îndemnat să vin aici. Am dormit aici azi-noapte.

— Știi a cui e casa asta?

— E cetățuia bunicului tău Autolycus. Cine locuia aici a plecat pe neașteptate. Nu mai e nimeni.

— Și el unde e?

Tunetele bubuiau din ce în ce mai aproape. Lumina fulgerelor pătrundea în camera în care mă aflam, aprinzând fața lui Calcante, care îmi apărea o fantomă venită dintr-un trecut îndepărtat.

— E aici, aproape, dar nu știu să-ți spun unde. Locuința asta e pustie de mult timp.

Începeam să înțeleg de ce nu-l văzusem pe Autolycus la intrarea în Hades. Simțeam că am de trecut un hotar mult mai mare și mai înspăimântător decât zidul de ceață. Mă treceau fiorii și nu știam dacă simt asta din cauza nopții târzii, a vântului înghețat, a corpului sleit de puteri, pe care nu reușeam să-l încălzesc nici măcar stând lângă foc, sau a groazei care mă învăluia la gândul că mă despart din nou de pământul meu, de familia mea, de sentimentele mele, de natura umană. Asta simțeam în suflet și mă înfricoșa.

— Ascultă-mă, poți să-mi spui dacă profeția lui Tiresias o să se adeverească? Dacă o să pot face călătoria, la sfârșitul ei o să mă întorc la familia mea și o să domnesc peste un popor fericit, până la vremea bătrâneții?

— Profetul ți-a vorbit din îngrozitorul Hades. N-ar fi putut minți, în niciun caz. Toate astea o să se adeverească, dar nu-ți pot spune când. Nu pot să văd asta.

— Când o să plec?

— Cât de repede poți. Imediat ce te pui pe picioare.

— Atunci a venit vremea să ne dezvăluim reciproc ziua și ora sfârșitului.

— Da. Mâine dimineață, drumurile noastre o să se despartă. Eu mi-am îndeplinit misiunea. Mâine în zori o să vorbim pentru ultima oară.

În noaptea aceea m-am străduit mult timp să nu adorm: mă temeam că mă voi afunda din nou în neputință și nemișcare și

că nu voi mai putea să mă ridic niciodată. În cele din urmă, somnul m-a învins și am adormit adânc; am revăzut în vis nenumărate imagini din trecutul meu, am retrăit sentimente uitate și am văzut sfârșitul lui Calcante, aflând timpul și locul. Am înțeles de ce în ziua următoare aveam să fiu în măsură să-i șoptesc groaznicul adevăr la ureche, timp în care și el avea să-mi spună care o să fie ultima mea zi pe pământ.

L-am auzit de câteva ori sculându-se în timpul nopții ca să pună lemne pe foc. Afară vântul urla sub acoperiș, șuierând printre obloanele prost închise și prin crăpăturile din zid. La un moment dat, a răsunat lângă mine, în tăcerea nopții, vocea bunicului șoptind: *„Pai."* Apoi glasul tatei mi-a murmurat niște cuvinte pe care nu am reușit să le înțeleg. În suflet nu simțeam nicio fărâmă de bucurie, ci doar o tristețe fără sfârșit.

Lumina palidă a soarelui m-a trezit. Mi se părea că am suficientă forță să mă ridic. Calcante adunase ouă de porumbel de sub acoperiș, pe care în clipa aceea le cocea în jarul și cenușa fierbinte din vatră. O căldură plăcută se simțea în camera în care dormiserăm. Totul părea normal: doi oameni se treziseră, ațâțaseră focul și pregăteau micul dejun.

— De unde ești? l-am întrebat.

Prin întrebarea aceea atât de simplă mi se părea că risipesc tensiunea dintre noi.

— Din Argos, mi-a răspuns fără să se întoarcă.

— Cum s-a întâmplat să fii atras în povestea cu războiul?

— Agamemnon auzise despre darul meu de clarvăzător și l-a rugat pe Diomedes să mă convingă. N-a fost prea greu: doar era regele.

— Dar cum ai descoperit că ai darul ăsta?

— La vârsta de șase ani am prevăzut moartea tatălui meu.

— Putea să fie doar o întâmplare.

— Am prevăzut-o și pe cea a mamei mele. Am rămas orfan

când am devenit adolescent.

S-a întors spre mine: ochii și vocea lui păreau lipsite de expresie.

Am mâncat în tăcere, apoi am ieșit. N-am închis ușa: voiam ca vântul, ploaia și zăpada să pătrundă în casa lui Autolycus și să o transforme într-o ruină populată de fantome. În felul acela, păstram vie amintirea lui *wanax* al Acarnaniei.

— Aș vrea să-ți mai pun o mulțime de întrebări, dar poate că-i mai bine ca fiecare să-și urmeze calea. M-ai eliberat din închisoarea mea. N-o să uit asta cât o să trăiesc.

— Singurul mod de a-mi mulțumi este să-ți respecți partea din înțelegerea făcută cu mult timp în urmă la Ilion. Apropie-te.

În timp ce-mi spunea cuvintele acelea, s-a apropiat de mine până când mi-a atins obrazul.

— Când o să ne atingem, mi-a spus, fiecare o să vorbească la urechea celuilalt.

Și așa s-a întâmplat. În aceeași clipă, o parte din mine vorbea, iar alta asculta. Dintre cele două, nu știu care a fost sentința cea mai tristă, mai amară și mai enigmatică. Amândoi aveam lacrimi în ochi când ne-am îndepărtat unul de celălalt. Rămâneau în sufletul nostru unghere întunecate pe care abia într-o zi, poate, aveam să le înțelegem.

Ne-am salutat. El s-a îndreptat spre mare, sprijinindu-se într-un toiag.

— Adio, mare vizionar, i-am spus.

— Adio, *wanax* Odiseu, suflet arzător, mi-a spus. O să te mai văd, poate, într-o altă viață.

— Sau, poate, într-o altă moarte, i-am răspuns.

L-am urmărit îndepărtându-se pe drumeagul care cobora spre mare și timp de o clipă am văzut fantome însoțindându-l cu lănci și scuturi în mână. El, clarvăzătorul, nu le vedea, dar poate le simțea prezența. Unde îl duceau? Muritorii mâncători

de pâine se trezeau în clipa aceea în colibele lor risipite prin pădure, își mulgeau turmele pe care le duceau apoi păscut. Numai noi doi porneam la drum spre un destin nelămurit.

Am luat vâsla și am pus-o pe umăr cu mare greutate, căutând un punct de echilibru. Dar unde-mi era arcul? Unde mi-erau săgețile? Unde mi-era forța?

— Aici, s-a auzit o voce în stânga mea.

Un fior rece pe care-l recunoșteam mi-a străbătut corpul. Era o voce de bărbat: bunicul, tata, Mentor, zeița? Toți erau prezenți în vocea aceea.

M-am întors și am văzut arcul și tolba rezemate de trunchiul unui stejar secular. Visasem? Fuseseră acolo de la început? Eram tulburat, singur și neliniștit, iar ce simțeam nu mai simțisem niciodată până atunci. O singurătate prăpăstioasă, un frig glaciar care îmi mușca sufletul, un sentiment de rătăcire atât de intens încât m-ar fi îndemnat să-mi iau viața dacă n-aș fi văzut cu ochii mei nemărginita disperare a Hadesului și a palidelor fantome care îl locuiau.

Am ridicat arcul de jos și am scos o săgeată. În fața mea era un căprior care se uita la mine fără să se miște. L-am străpuns cu săgeata. Am mâncat carne două zile.

În a treia zi am pornit din nou la drum, străduindu-mă să urc un lung și obositor povârniș. Vâsla lui Polites se lovea de fiecare piatră și de fiecare ridicătură de pământ, zdrelindu-mi umărul până la sânge. Și totuși, vederea sângelui îmi făcea bine, îmi spunea că sunt viu, că înăuntrul ființei mele, sub piele, în mușchi și în suflet îmi curge un val de căldură. Am mers numai pe creasta munților, îndreptându-mă spre miazănoapte. Nu voiam să mă întâlnesc cu oameni, nu voiam să fiu recunoscut, chiar dacă era puțin probabil.

Ce voiam? Să mă îndepărtez cât de mult puteam de mare, până acolo unde mâncarea nu avea gust și nimeni nu știa că

vâsla ajută corabia să înainteze pe valuri, crezând că este o unealtă care separă grâul de pleavă. Grâul... Câmpii întinse, roditoare? Dar unde? Numai în Argolida le văzusem, în niciun alt loc din Ahaia. Dar unde aveam să găsesc oameni care n-au văzut niciodată marea, nici corăbii? Marea e pretutindeni pe pământul nostru. Nu înțelegeam că felul în care gândesc nu-mi aduce niciun folos, că nu mă poate duce acolo unde sunt așteptat. Trebuia să merg în direcția opusă mării și să nu mă opresc niciodată. Alte posibilități nu aveam, alte călăuze nu existau. Totul era neclar și incredibil, nimic omenesc nu putea să mă călăuzească. Nu aveam o țintă. Singurul lucru care îmi dădea putere era încrederea în mine, siguranța că doar eu știu cum să supraviețuiesc obstacolelor, cum să-mi păstrez neștirbită iubirea din suflet, cum să simt lângă mine oamenii pe care-i pierdusem, cum să cred în continuare că voi ieși învingător.

Într-o zi, după ce străbătusem un lung, interminabil drum și văzusem soarele apunând la orizont, am zărit în depărtare un sat. Mergeam de luni bune fără să fi întâlnit vreo ființă vie. Văzusem doar amurguri de o frumusețe sfâșietoare, dimineți indiferente și tăcute și pământuri din ce în ce mai întinse, unde lumina care scălda fiecare fir de iarbă și vântul rece care-mi trecea prin păr îmi trezeau în suflet o bucurie de mult uitată.

M-am hotărât să mă duc acolo, așa că am început să mă apropii încet. Nu știam dacă aveam să fiu primit de oameni care-i respectau pe zei și pe oaspeți, dacă o tânără ca Nausicaa mă aștepta pe malul râului care strălucea printre pietre și nisip, dar am înaintat oricum pe câmpurile cultivate, spre locuințele înjghebate din cărămizi nearse și lemn. Îmi doream să întâlnesc niște ființe umane și să-mi confirm faptul că sunt viu, că lumea pe care o străbat este reală și nu un vis.

Pe când mă apropiam, am văzut la dreapta, departe, o

imagine fantastică: niște ființe care galopau libere, ființe despre care vorbise adesea Damastes, armurierul meu, dar pe care eu nu le văzusem niciodată – centauri!

Ajunsesem iar în ținutul unor creaturi monstruoase? Trecusem fără să-mi dau seama hotarul interzis oamenilor care mănâncă pâine? Am lăsat vâsla pe pământ și am rămas nemișcat, urmărindu-i în timp ce ieșeau din norul de praf care îi învăluia și din lumina roșie și orbitoare a soarelui, care apunea. Nu erau centauri, ci niște ființe diferite, care se mișcau precum una singură. Erau oameni călare!

Ajungând la intrarea în sat, au sărit pe pământ ca și cum ar fi fost ușori ca un fulg, lăsând animalele libere, cu frâul în jurul gâtului. Eram destul de aproape. Înaintam în continuare cu vâsla lungă și grea pe umăr, cu arcul în bandulieră și tolba de săgeți la șold. Mi-am dat seama imediat că atenția oamenilor și chiar a cailor, ființele pe care le crezusem a fi centauri, era îndreptată asupra mea. „Unde erai Damastes? Asta văzuseși în lumina înșelătoare a asfințitului, în văile umbroase, printre valuri de ceață?“

S-a lăsat o tăcere apăsătoare. Nimeni nu scotea vreun sunet sau vreun cuvânt, nici măcar copiii care se țineau strâns de fusta mamelor. Vâsla pe care o țineam zdravăn în mână arunca o umbră foarte lungă și bine definită în piața din centrul satului.

Mă înconjuraseră din toate părțile. Mă studiau încercând, poate, să-și dea seama cine sau ce sunt. Apoi, unul dintre așa-zișii centauri, cel care părea a fi cel mai puternic dintre toți, s-a apropiat prudent de mine. Umbra vâslei trecea printre picioarele lui și, într-un fel, asta îl tulbura. Venea spre mine, mergând pe umbră ca pe o cărare întunecată, până când a ajuns în fața mea. M-a întrebat ceva ce nu am înțeles. Limba lui îmi părea cunoscută, dar nu reușeam s-o înțeleg. A insistat

arătând spre vâslă și mi s-a părut că-mi sare inima din piept. Oare el era omul despre care îmi spusese Tiresias? Cel care trebuia să mă întrebe ce este obiectul pe care îl duc pe umăr? Acela era locul în care trebuia să ajung? În mijlocul acelui sat în care mă aflam trebuia să înfig vâsla în pământ, ca semn al ultimei călătorii făcute de regele Itacăi? Aveam să găsesc acolo animalele ce trebuia sacrificate, în turmele și cirezile pe care, cu siguranță, poporul acela le creștea? Nu fusese o călătorie prea lungă, nici prea periculoasă, așa că puteam să pornesc pe drumul spre casă și să mă întorc pentru totdeauna la Penelopa și Telemac. Nu-mi venea să cred; și chiar nu trebuia să cred asta. Dintr-odată, omul a început să râdă. Nu putea să se mai oprească; arăta spre vâslă și râdea întruna. Îmi venea să-l ucid ca să-l fac să înceteze.

S-a aplecat spre pământ, a desenat cu o nuia o corabie, mi-a arătat-o cu degetul, apoi și-a îndreptat mâna spre stânga, unde se vedea orizontul, ca și cum voia să-mi spună: „Cauți marea și corăbiile acolo unde nu pot fi.“

N-am mai rămas nicio clipă în locul acela. Mi-am continuat degrabă drumul cu sufletul plin de tristețe. Îmi făcusem iluzii că zeii uitaseră de truda îngrozitoare pe care mi-o rezervaseră. Înaintam făcând zgomot cu vâsla, care se lovea de pietrele de pe drum. Am văzut capre, vaci, porci și chiar un câine vagabond, care a mers o vreme pe lângă mine. La fiecare pas, simțeam tot mai mult nevoia să plâng, dar nu pentru că mă temeam de o călătorie lungă, de singurătate sau de pericol, ci mai degrabă pentru că treceam printr-o lume lipsită de orice atracție, tristă și pustie. Oare de ce mă obligaseră zeii să fac călătoria aceea fără rost? De ce nu puteam sacrifica animalele acelea în orice alt loc de pe insula mea, în orice loc de pe țărm sau în orice templu?

Noaptea s-a lăsat repede. Am căutat un adăpost în scorbura

unui trunchi singuratic, am adunat pe pământ o grămadă de frunze uscate și mi-am pus deasupra mantia roșie pe care Penelopa mi-o țesuse ca să mă simt mereu învăluit de căldura brațelor și a degetelor ei. Și am încercat să adorm.

În urma mea, satul așa-zișilor centaurilor dispăruse de mult printre văi și dealuri, iar noaptea trezea totul la viață; auzeam foșnete, pași furișați, gâfâieli și mârâieli înăbușite. Nu puteau să-mi tulbure somnul, eram obișnuit cu sunete mult mai amenințătoare. Oricine sau orice ar fi fost trebuia să se teamă de mine, și nu invers.

Și totuși gândul acela nu mă ajuta să adorm. Dimpotrivă. Mă gândeam că în atâtea zile și nopți nu făcusem altceva decât să merg numai spre miazănoapte, apoi numai spre răsărit, fără să întâlnesc ceva care merită să-mi rămână în amintire, ceva care să poată fi povestit într-o zi fiului meu, supușilor mei sau rapsodului Phemius. La singurul popas făcut pentru că simțisem nevoia să fiu iar printre ființe omenești, fusesem luat în râs și îmi făcusem prostește iluzii că totul se sfârșise.

Mă gândeam în clipa aceea că tortura mea ar putea să fie chiar aceasta: nimicul, lipsa formelor de relief, nemișcarea, spectacolul zadarnic al naturii care se repeta, fiind mereu același. Oare eram pe punctul de a deveni nemuritor? Oare îmi fusese încredințat pământul nemărginit și pustiu care se întindea în fața mea, așa cum Circe și Calypso își primiseră insulele? Din cauza acelui gol, a acelei singurătăți nemărginite, se aruncase Hercule de viu pe rug, după ce săvârșise cele douăsprezece munci?

Mi se luase tot: camarazi, corăbii, patria, tatăl, soția și fiul, după ce-i revăzusem. Casa. Oare nu era acela pragul nemuririi? Nu o cerusem, ba chiar o refuzasem când mi se oferise în insula de la marginea lumii. Dar sfidasem Hadesul pentru a-mi cunoaște viitorul, nu puteam crede că aventura aceea este

zadarnică.

În timp ce dormeam – sau poate că eram în starea dintre somn și veghe, în care visul și realitatea se confundă –, am auzit un mormăit. Îl mai auzisem și altădată: era un urs. Cum mă puteam apăra? Nu aveam arme zdravene și era întuneric. Și nici nu mă puteam cățăra în copacul care fusese retezat de un fulger, foarte aproape de rădăcină. Dacă aș fi încercat să fug pe câmp, m-ar fi ajuns repede din urmă. Nu aveam decât pumnalul: m-aș fi luptat cu el și aproape sigur aș fi murit. Am rugat-o din toată inima pe zeiță, am chemat umbra tatei, spiritul mamei și puterea ascunsă a lui Autolycus, *wanax* al Acarnaniei. Voiam să se împlinească profeția care mă făcuse deja să îndur atâtea suferințe.

Cu siguranță m-a ascultat cineva. Când deja puteam să simt răsuflarea ursului la mică distanță de fața mea și să-i aud ghearele înfigându-se în scoarța copacului, am auzit un câine lătrând, urmat apoi de alți cinci, zece sau poate mai mulți; după aceea, urletele și vacarmul unei lupte feroce și nemiloase. În cele din urmă, peste tot s-a așternut tăcerea. Doar o puternică și neplăcută duhoare de fiară sălbatică a mai rămas o vreme în aer, aducându-mi aminte că nu visasem. Atunci am adormit, convins fiind că nimic nu mă va mai deranja până în zori.

27

Când m-am trezit, am văzut că pământul din jurul trunchiului de stejar fusese răscolit în timpul unei lupte sălbatice, de parcă hoarde de demoni se înfruntaseră cu sălbăticie, și nu o haită de animale. M-am sculat, mi-am pus arcul pe umăr, tolba cu săgeți la brâu, am luat vâsla și am pornit din nou la drum. M-am hotărât ca din momentul acela să număr zilele și să fiu atent la stele, la răsăritul și apusul soarelui și ale lunii, pentru a înțelege încotro mă duc.

Pe zi ce trecea, singurătatea mea devenea tot mai mare, iar tristețea, tot mai amară. Aș fi dat orice pentru a fi iar, cât de puțin, în tovărășia fiului sau a soției. Evitam contactul cu orice ființă omenească, deși înțelegeam că astfel n-avea să se împlinească niciodată profeția, că niciodată n-aveam să-l întâlnesc pe omul care trebuia să-mi pună întrebarea inevitabilă. Dar, în același timp, mă gândeam că făcând astfel îmi forțez destinul și că nu va mai reuși să mă amăgească. Omul acela trebuia să apară, în orice caz, când mă așteptam cel mai puțin, în mijlocul unei câmpii, pe o cărare de munte sau pe malul unui râu. *Acela este semnalul, nu te poți înșela...*

Vânam cu arcul, puneam capcane și culegeam ciuperci, nuci și fructe sălbatice. Într-un vas mic de lut, cu un capac găurit, țineam jar de la ultimul popas ca să aprind focul când se lăsa seara. Și de multe ori, uitându-mă în jur, până la linia orizontului, nu vedeam altă lumină în afară de a mea. Era singurul semn de prezență omenească pe pământul adormit și cufundat în beznă.

Corpul mi se transformase pe măsura trecerii timpului. Rămăseseră departe zilele în care, pe insula de la capătul lumii, mă bucurasem de favorurile unei zeițe, de mâncare, vin și haine prețioase, departe erau zilele și nopțile în care nu

dormeam, spunându-mi povestea în palatul lui Alcinous, divinul suveran al feacilor, unde fusesem servit cu orice îmi poftea inima. Pielea subțiată mi se lipea de mușchi, văzul mi se ascuțise; devenisem mai ușor, mai sprinten și mai iute, dar mai puțin puternic. Eram mai mult un vânător și un alergător decât un războinic. Mă obișnuisem să dorm închizând numai un ochi, să mă odihnesc fără să-mi pierd cunoștința. De câte ori mă lăsasem în voia somnului, mi se întâmplaseră numai lucruri amare.

Când vânam, eram nevoit să mă despart de vâslă și, cu toate că eram singur de cele mai multe ori, căutam întotdeauna să-mi ascund singura rămășiță din corabie, singura speranță a unei înțelegeri favorabile cu zeii.

Mă gândeam deseori la Mentor; îi pierdusem cu totul urma. Oare zeița îi folosise corpul ca să-i răpească și spiritul? În zadar o chemam. Aș fi dat orice să-mi apară ca atunci când, în Itaca, în ziua întoarcerii mele, luase înfățișarea unui ciobănaș și chiar mă mângâiase – singura dată când fusesem atins de mâna ei.

Mai bine de trei luni am mers numai spre răsărit. Văzusem alte cete de așa-ziși centauri îndepărtându-se în nori de praf și sate cu colibe făcute din piei de animale. Văzusem și câini de luptă asemănători cu ai noștri. Mă întrebam cum se puteau isca războaie pe întinderile acelea pustii, unde nu se găsea nimic frumos, nimic de râvnit, nimic care să poată fi obiectul unui conflict. De puține ori, împins de nevoie și de foame, m-am apropiat de grupuri mici de oameni care poposeau pe câmpie și am fost primit ca un oaspete, dar scurtele perioade în care am rămas la ei mi-au confirmat convingerile. Mâncarea era a unor sălbatici care nu mănâncă pâine, nu au plante aromatice, nici măsline din care să extragă ulei strălucitor – alinare pentru membrele obosite, lumină în beznă și hrană pentru corp –, nu au brânzeturi și nici vin înspumat care să înveselească sufletul.

Mâncau grăsime de animale și beau lapte.

Femeile lor aveau un miros de sălbăticiune, al pieilor netăbăcite pe care le îmbrăcau, și păr încâlcit și murdar. Nu știau să toarcă și să țeasă lâna și nu făceau băi cu apă parfumată cu esențe rare și prețioase. Îmi închipuiam că se spală numai atunci când plouă.

Într-un sat deosebit de sărac mi s-a oferit o femeie în dar, însă duhoarea ei respingătoare mi-a stârnit greață. Am acceptat s-o iau cu mine ca să nu-i jignesc, dar am lăsat-o în satul următor, făcându-i pe localnici să creadă că o găsisem întâmplător pe drum.

Numai o dată am fost nevoit să lupt pentru a-mi apăra viața: când mi-am dat seama că poate vâsla pe care o aveam pe umăr i-a speriat pe locuitorii dintr-un sat mai mare. Aveau cranii de om țintuite pe un stâlp din mijlocul pieții și pe ușa colibelor. Am încercat să fug, întorcându-mă pe drumul pe care venisem, dar am fost în scurt timp ajuns din urmă de călăreți și adus înapoi.

Ce s-a petrecut după aceea probabil că era un ritual de sacrificare. M-au obligat să mă lupt cu un războinic uriaș; cu siguranță, era campionul lor. Folosea sabia ca pe un baston, nu ca pe o armă care taie și spintecă. Nu mi-a fost greu să-l străpung la al doilea atac. Mulțimea care-l susținea, strigând din răsputeri, a amuțit. Au trimis împotriva mea încă patru, unul după altul, și pe toți i-am răpus cu sabia pe care o primisem chiar de la ei: o armă excelentă de bronz topit și călit cine știe unde. Cu o clipă înainte să o înfig în pieptul celui de-al cincilea bărbat, am simțit un fior care m-a umplut de bucurie. Oare Atena era din nou lângă mine? I-am mulțumit din suflet, eram atât de emoționat încât ochii mi s-au umplut de lacrimi. Uimiți peste măsură, m-au lăsat să plec, așa că m-am îndepărtat cu vâsla pe umăr.

Chiar în aceeași noapte, găsind o scobitură în pământ, m-am întins acolo, pe un morman de frunze, și m-am învelit cu mantia. Am adormit. Din când în când, în momentele în care somnul devenea mai ușor, simțeam emoția luptei. Mâna se îndrepta cu iuțeală la brâu, căutând mânerul armei; mă rostogoleam apoi de parcă voiam să mă feresc de vreo lovitură. În starea dintre veghe și somn, simțeam uneori suflarea vântului dinspre miazănoapte, care îmi îngheța membrele. Nu mă trezea, dar nici nu mă lăsa să dorm liniștit.

Nu-mi aduc aminte când s-a întâmplat, dacă se apropiau zorile sau era încă noapte, dar am auzit glasul lui Mentor, care mă striga: „Trezește-te." Am tresărit și m-am trezit. Era în picioare, în fața mea, privindu-mă cu expresia aceea preocupată pe care i-o cunoșteam din copilărie. Eram uimit să-i văd fața bine conturată în întuneric, de parcă un foc sau o lampă nevăzută i-o lumina. Nu era lună pe cer, iar totul din jur era cufundat în întuneric.

— Mentor! am spus. Cum m-ai găsit în pustietatea asta? Sau poate că zeița mea a luat înfățișarea ta? A făcut asta de multe ori. Astăzi, în timpul luptei, am simțit fiorul rece care-i anunță prezența.

Mi- răspuns:

— Nu sunt zeița ta. Sunt mesajul zeiței pentru tine. Uite!

Arăta spre culcușul meu. M-am uitat în direcția indicată și m-am văzut dormind adânc.

— Acum vino cu mine.

Oare mă aflam din nou într-un vis?

L-am urmat. Mi-am dat seama că străbatem cu iuțeală pământul. În fața noastră începea să se contureze un lanț de munți foarte înalți, cu piscuri acoperite de zăpadă și gheață.

Ne-am oprit pe unul dintre munții aceia impunători.

— Munții Haemus[5]. De aici pornesc vânturile înghețate care

aduc zăpadă și frig pe tot pământul.

— Ce-o să se întâmple cu vâsla mea? Am uitat-o lângă culcușul în care am dormit.

— N-o s-o atingă nimeni, mi-a răspuns. O s-o găsești la întoarcere. O să-ți servească.

— Când?

— Poate curând... Tot ce pot să-ți spun e că o să se întâmple ceva în primăvara următoare. Dar mai întâi trebuie să treci de iarnă, să înduri gerul și vântul urlător care nu lasă pe nimeni în viață. Ai trecut prin zidul de ceață... Trebuie să treci și prin zidul de gheață. O să fii împuns de mii de săbii înghețate, sufletul o să-i crape de frig. În cele din urmă, o să treci și ultimul hotar.

— Vreau să mă întorc la Penelopa, la Telemac... Sunt obosit... obosit...

— O să-i vezi.

— Când?

— Când o să vină clipa. Când o să aduci sacrificii zeului, așa cum ți-a prezis profetul teban pe care l-ai chemat din Hades.

Și, în timp ce-mi spunea cuvintele acelea, luna a apărut dintre norii risipiți de vânt, luminând câmpia acoperită de zăpadă și trei animale enorme, care înaintau în galop stârnind o pulbere argintie de zăpadă: un uriaș berbec albinos, cu coarne răsucite, un mistreț enorm, asemenător celui din Calydon și un taur cu coarne ascuțite, care pufnea și scotea pe nări fuioare de aburi fierbinți... Oare alergau spre întâlnirea cu moartea?

Ochii lui Mentor au strălucit în întuneric ca ochii bufniței, care vede noaptea mai bine decât ziua.

— Calcante a murit în clipa asta. Îl simți trecând prin vânt? Așa cum i-ai prezis șoptindu-i la ureche. Ai și tu darul, îți amintești? Și nu-l ai numai pe ăsta.

— Din cauza mușcăturii de șarpe?

— Da, așa cum i-ai prezis. Și el ce ți-a spus atunci?

— Asta nu-ți pot spune. E prea greu pentru mine, poate că și pentru tine.

— Și dacă ți l-aș arăta pe Mentor?

— Atunci poate că ți-aș spune.

— Vino, urmează-mă.

A început să meargă pe coasta muntelui, atât de ușor încât nu lăsa urme pe mantia de zăpadă. Nici eu nu lăsam urme. Trupul meu se afla în altă parte. Am ajuns în fața unei grote.

Fantoma care mergea în fața mea răspândea o lumină slabă pe pereții peșterii. L-am urmărit trecând printr-o sală enormă, printr-o pădure pietrificată, cu vârfuri albe care urcau din podea și coborau din tavan, picurând lacrimi. Unele aveau forme aproape omenești, altele de animale fantastice, cu fălci pline de colți de piatră. Pe alocuri se uneau, formând coloane. Nu mai văzusem niciodată un asemenea spectacol. Ne-am îndreptat spre o galerie pe care am străbătut-o mult timp. Simțeam că mi-e frică și eram îngrijorat. Cu fiecare pas făcut, bătăile inimii îmi deveneau tot mai puternice și mai dese, deși inima mea bătea departe, într-un trup care dormea într-o scobitură din pământ.

Coridorul s-a ramificat de mai multe ori. Îmi imaginam că astfel arată labirintul din Creta, unde fusese închis omul-taur. Începea să se lărgească. În cele din urmă, am ajuns într-o încăpere mai mare, care avea în mijloc o piatră cioplită. Pe ea, țeapăn și nemișcat, zăcea Mentor, prietenul meu, corpul pe care zeița îl locuise să-mi apară mie sau fiului meu, prietenul prețios care-mi fusese întotdeauna, un izvor minunat de sfaturi și de mustrări, de ajutor și de sprijin, de înțelepciune neprețuită, atât de generos încât nu refuzase să-și ofere corpul și persoana zeiței care mă iubea și care mă salvase de mai multe ori.

— Spre final, mi-a spus imaginea aceea, prezența zeiței cu ochi albaștri a mistuit fragilul înveliș, fiind prea puternică. L-a depus aici, ca o crisalidă goală, în sala asta impresionantă, unde n-o să fie atins de nimeni pe vecie.

M-am aruncat peste corpul acela rece. Plângeam, îi mângâiam fața și-i sărutam mâinile. Avea pe piept o mică floare de piatră, ca acelea făcute din lacrimile muntelui. „Dă-mi voie, prietene, s-o iau cu mine și s-o port la piept ca talisman aducător de noroc, să-mi amintească de tine cât timp o să trăiesc“, i-am spus. Apoi am țipat:

— Dacă ăsta a fost prețul vieții mele, mai bine urmam soarta camarazilor mei! Era de mii de ori mai bine să mor străpuns de o săgeată la zidurile Troiei sau să mă afund în adâncul mării odată cu corabia, potolind ura și setea de răzbunare a zeului albastru!

— Nu vorbi astfel, mi-a spus spiritul care mă conducea. Nu-ți e permis să disprețuiești darurile și iubirea unei zeițe.

— Nu le disprețuiesc. Chiar îmi lipsește, aș vrea să fie aici, să-mi dea o speranță, să-mi spună un loc și un timp în care o să reîntâlnesc persoanele pe care le iubesc.

— Când o să vină clipa, poate că și asta o să se întâmple. Dar am făcut o înțelegere. Ți l-am arătat pe Mentor. Acum spune-mi ce ți-a șoptit la ureche Calcante.

— Pot să-ți spun, dar nu prea sunt sigur că am auzit bine.

— Spune-mi oricum.

Nu înțelegeam de ce călăuza mea voia să afle ce ar fi trebuit să știe, dar am încercat să rostesc fraza spusă de Calcante, așa cum mi-o aminteam atunci:

— „Când o să aduci animalele pentru sacrificiu acolo unde se află vâsla, trebuie să alegi dacă le omori și te întorci apoi la mare, ca să domnești și să mori, sau îți reiei călătoria. Pentru totdeauna.“ Am încercat mult timp să descifrez cuvintele astea.

Poate că o să reușești tu?

N-am primit alt răspuns în afară de vuietul vântului care ducea zăpada și gheața spre întinderi nemărginite.

M-am trezit din cauza frigului care îmi înțepenise membrele. M-am uitat în jur, apoi în sus. Vâsla era rezemată în dreptul intrării în peșteră, iar pe ea era întinsă mantia mea ca o perdea, țintuită pe margini cu pietre. Nu-mi aminteam să fi înjghebat adăpostul acela rudimentar. Nu cred că-l făcusem în somn. Mantia a început să vibreze în bătaia vântului ca o pânză de corabie. M-am uitat afară – ningea. N-avea rost să ies; aș fi mers prin viscol, iar zăpada înghețată mi-ar fi înțepat fața.

Am rămas în adăpost până când a încetat ninsoarea. La asfințit, am ieșit afară. Nicăieri nu văzusem pământul întinzându-se până la orizont, neted pretutindeni, ca o mare liniștită, având aceeași culoare albă, imaculată. Amintindu-mi cuvintele tatei rostite în Arcadia, mi-am afundat mâinile în zăpadă. Era moale ca lâna unui miel, dar rece și înțepătoare. Le-a scos zbârcite și înroșite. Nu era greu să-mi dau seama că în scurt timp mi-ar fi amorțit.

Mă gândeam la cele văzute și auzite în timpul nopții. Fusese cu adevărat un vis? Totul fusese atât de clar și de limpede, așa cum nu mai visasem vreodată în viață.

Soarele se ivise, iar temperatura aerului crescuse în bună măsură. Vântul bătea încă destul de puternic și fără încetare. Simțeam ceva care, la suflarea vântului, se mișca la pieptul meu. Am dus o mână la piept în dreptul inimii și am simțit un obiect dur care atârna de o fâșie de pânză: micul trandafir de piatră așezat pe pieptul lui Mentor! Oare ce mesaj era acela? Ce voia să-mi spună zeița? Că visul era realitate, singura realitate pe care mă puteam baza? Voia să spună că trebuie să uit pentru totdeauna lumea pe care o alesesem cu prețul nemuririi? După uimire, a urmat durerea. Mă învârteam într-un labirint fără

cale de ieșire și eram disperat să întâlnesc o Ariadnă care să-mi dea un fir, ajutându-mă să găsesc calea de urmat.

Calcante murise. Dar eu ce eram? Nu puteam răspunde. Chiar dacă simțeam căldura, frigul, foamea și durerea. Poate că aceea era a doua barieră, cea de gheață și de zăpadă, care venea după zidul de ceață. Am pus capcane în jurul adăpostului, sperând să obțin astfel ceva de mâncare.

În ziua următoare, am scuturat zăpada care se așternuse pe mantie, am aprins focul, am adunat păsările prinse în capcane și am mâncat pe săturate. Mi-am luat vâsla pe umăr și am pornit din nou la drum. Oricunde mă uitam, nu vedeam vreo urmă de ființe omenești. În clipa aceea începea partea cea mai aspră, mai dureroasă și mai plină de obstacole a călătoriei mele. Frigul și singurătatea au devenit atât de intense și de chinuitoare încât erau greu de suportat. Din viața trăită nu mai găseam în ființa mea decât fragmente împrăștiate. Mă simțeam gol înăuntru, și totuși căutam un sens în tot ce simțeam și trebuia să înfrunt, un motiv pe care mintea mea să-l poată accepta și înțelege.

Așadar, trebuia să merg înainte fără să mă mai gândesc la nimic altceva, pur și simplu să ajung departe de mare. Într-un loc neștiut, un om mă va întreba ce este obiectul acela pe care-l port pe umăr: o lopată care vântură grâul, separându-l de pleavă?

Acolo, zeița îmi va trimite taurul, vierul și berbecul. Îi voi aduce sacrificii zeului albastru și astfel voi fi iar liniștit, punând pentru totdeauna capăt suferințelor.

Întinderea nemărginită mă speria. Mă întrebam cum voi găsi mâncare, cum mă voi putea apăra de frigul înțepător.

Am mers zile în șir gâfâind. Strângeam din dinți, înjuram, strigam, blestemam și plângeam... Dar, cucerind spațiul nemărginit și vântul nemilos cu fiecare pas, simțeam că-mi

crește curajul în suflet. Simțeam o forță pe care n-o mai simțisem nicioată înainte, iar teama începea să se risipească.

Iar când, pe neașteptate, s-a lăsat o tăcere mormântală peste mine și peste întinderea albă, lipsa zgomotelor, a ecoului și a adierii de vânt îmi dădea o amețeală ciudată. Semăna destul de mult cu aceea pe care o simțeam pe insula de la capătul lumii. Mi se părea că mă întind ca apa, ca aerul, ca praful sau ca fumul, până când acopăr tot spațiul pe care-l cuprindeam cu vederea. În tăcerile acelea care îmi tăiau răsuflarea, am învățat să vorbesc cu mine, ca să nu înnebunesc.

La sfârșit, tot glasul vântului rupea tăcerea; vâjâia cu violență sau scotea un sunet timid, greu de auzit, când delicat, când batjocoritor ca fluieratul unei mierle.

După alte două luni istovitoare de mers, vântul a învățat să vorbească și chiar să cânte.

Avea glasul Penelopei mele, cea care se făcea auzită din depărtări...

---

[5] Denumire antică a munților Balcani. (N. tr.)

Epilog

Mi-au mai trebuit niște luni ca să străbat ultima porțiune din ținutul acela cumplit de iarnă și să rememorez fiecare zi și clipă a existenței mele. Am retrăit fiecare moment într-un mod atât de intens și de viu, încât parcă nu-mi vine să cred că totul a fost posibil. Era ca și cum mintea îmi răspândea și îmi revărsa viața în golul acela desăvârșit, pentru că nu exista nimic în afara trupului meu, nimic nu ocupa spațiul nemărginit care mă înconjura.

Călătoream singur, fără camarazi, doar cu o vâslă pe umăr, amintindu-mi că străbătusem cândva marea, că mă luptasem cu monștri și creaturi ale imposibilului. În locul acela nu s-a întâmplat nimic care să trezească în mine forțele care mă ajutaseră să trec prin peripețiile din trecut; singura luptă pe care o avusesem fusese nesemnificativă și fără glorie.

Mă simțeam un alt om, dintr-un alt loc și dintr-o altă lume, iar asta îmi provoca durere și spaimă. Simțeam că rădăcinile îmi fuseseră smulse din pământul de origine de o forță de neoprit, iar din fiecare rană îmi curge sânge, nu sevă strălucitoare. Ce văzusem odată părea o experiență străină de mine, ceva care se evaporase în urma mea. Ființe nestatornice, divinități necunoscute, trimise în locuri îndepărtate și inaccesibile, locuri de o frumusețe magică, insule fericite, suverani divini, furtuni de fulgere, vânt și munți de apă furioasă... Totul părea să dispară în amurgurile care parcă nu se terminau niciodată, în luminile fantasmagorice care se aprindeau pe cerul nopții, tremurânde și mișcătoare. Eram singurul animal gânditor care putea să trăiască în deșertul acela de un alb imaculat.

Apoi, în dimineața asta, după ce am deschis ochii și mi-am dezmorțit membrele amorțite și zgribulite, m-am trezit

cufundat în ceață, pierdut într-un lichid lăptos prin care cu greu pot desluși un glob care seamănă mai mult cu o lună palidă decât cu soarele ce aduce lumină muritorilor. Nu pot nici măcar să văd cum arată locul în jurul meu. Nu-mi amintesc cum era înainte să mă culc. Dar soarele s-a ridicat deasupra orizontului și iată că pâcla se risipește, dezvăluind o lungă vale scânteietoare, cu perle de lumină pură. Oare e zidul de gheață despre care mi-a vorbit Calcante?

Oare ce am în față e cu adevărat ultimul obstacol? Voi învinge încă o dată? Voi reuși să trec și de bariera asta? Dintr-odată, nu știu de ce, sunt sigur de asta.

Acum zidul e în fața mea – un fulger orbitor care îmi arde ochii. Trebuie să mi-i acopăr cu o fâșie de pânză în care am făcut o gaură. Am legat cu niște curelușe de piele vâsla la centură, așa o târăsc după mine. Urcușul e din ce în ce mai abrupt și mai anevoios. Gheața tăioasă îmi rănește palmele, urmele pe care le las pe albul imaculat sunt pete stacojii. Cum și când voi găsi animalele pe care va trebui să le ofer zeului adâncurilor? Și când îmi va apărea în față omul care îmi va pune întrebarea care mă va elibera de blestem? Din când în când, întorc capul. Respirația mi-e anevoioasă, îmi chem zeița cu un glas al durerii și al speranței, scrutez cu privirea orizontul pe care l-am străbătut cu mult timp în urmă și pe urmă pornesc din nou înainte, spre creasta plină de gheață.

Încet, strângând din dinți, urc tot mai mult. Pe măsură ce mă apropii de vârf, sigur fiind că voi descoperi ceva pe partea cealaltă, încerc să-mi închipui ce va fi.

Mă aflu acum la câțiva pași de vârf. Respirația e din ce în ce mai obositoare și mai dificilă. Îmi vin în minte crestele înzăpezite ale Arcadiei pe care le văzusem în copilărie, când îl urmasem pe tata, eroul Laertes, la sanctuarul regelui Lup.

Am ajuns în vârf! Îmi trag vâsla mai aproape și o înfig în

zăpada înaltă. Aruncă o umbră lungă pe zăpadă. Câmpia care se deschide în fața mea, brăzdată de pâraie vijelioase, e aprinsă de soare. Strig din răsputeri, cu toată forța, strig la oameni și zei, la vântul și piscurile pe care le văd în depărtare. Strig ca să mă audă cineva și să se arate. Nu-mi mai suport singurătatea.

Dar vocea mi se pierde în tăcerea adâncă din jur.

Iau din nou în mână vâsla pe al cărei mâner e încrustat un fluture, o vâslă potrivită pentru palmele tovarășului meu pierdut, înecat într-o mare îndepărtată. Și cobor astfel zidul de gheață, mergând din ce în ce mai jos, spre câmpie. Vântul începe din nou să sufle cu putere.

Dintr-odată, un bubuit. Zăpada din fața mea pare să se topească, iar o coloană de apă țâșnește din pământ – înaltă, din ce în ce mai înaltă. În coloana transparentă apare o siluetă în mijlocul unui vârtej; un hohot asurzitor de râs răsună pe tot pământul; văd plete albastre-verzi ca fundul mării, un chip nedeslușit, un trup lichid, schimbător...

— Chiar crezi că ai ajuns?

O voce ca un tunet, care se transformă într-un gâlgâit prelung. Mugete îndepărtate ale unor monștri marini.

— Chiar credeai că ai ajuns la capătul lungului tău drum? Unde e omul care se uită la vâslă și-ți cere un răspuns? Unde sunt animalele pe care trebuie să le sacrifici pentru mine? Aleargă, aleargă, gloriosule Odiseu, prefăcut și viclean urmaș din neamul lui Laertes. Aleargă cât mai ai răsuflare și viață dacă poți!

Pământul l-a înghițit imediat. Nu mai sunt sigur că am auzit și am văzut asta și nu știu dacă nu cumva tot ce-mi rămâne de făcut este să deznădăjduiesc. Vântul s-a întețit, devenind și mai tăios. Un fior îmi străbate trupul sub hainele zdrențuite. Oare este frigul care îmi pătrunde în oase sau fiorul atât de mult timp așteptat, care îmi anunță prezența zeiței

„Atena!“ am strigat în minte. „Atena!“ Mă înconjoară

întinderea albă și nemărginită. În toate părțile, orizontul este pustiu. Zidul de gheață a dispărut. Cerul e gol, lumina nemișcată. Poate că e dimineață, poate că e seară. Nu-i nicio diferență. Și iată că se zărește un punct negru la mare distanță...

Unde am mai văzut imaginea aceasta? Când am văzut-o?

Înaintează spre mine cu repeziciune, făcându-se din ce în ce mai mare! Sunt sigur că am mai văzut asta. Sau poate că am visat?

Nu știu cât timp a trecut, dar iată că el este aproape de mine. Este el, regele Lup, într-un car fără roți, tras de lupi, care pare să zboare deasupra zăpezii...

Visul pe care l-am avut în sanctuarul din Arcadia. Asta am visat!

„O, zeiță a cărei atingere îmi dă fiori, te implor, dezvăluie-mi ce înseamnă asta. El trebuie să-mi pună întrebarea? Un erou care înaintează cu repeziciune într-un car tras de lupi?“

Dintr-odată, carul se oprește, iar o voce din suflet îmi spune: „Apropie-te!“ Iată că se dă jos din car. Stă pe loc lângă el, țintuindu-mă cu privirea, iar inima parcă îmi sare din piept.

În păr are fire de argint, ca mine, iar barba lui seamănă cu a mea. Pe piept îi atârnă o fâșie de pânză cu un mic trandafir de piatră... Dar hainele, brățara pe care o poartă la încheietura mâinii și încălțările din picioare sunt altfel. Misterul se deschide asemenea cerului după furtună! Mantia de pe umeri e prinsă cu o agrafă de aur: un câine care ține între gheare un cerb. Penelopa mea! Îmi vine să plâng. Simt că lacrimile izvorăsc din ochii mei, dar le văd scurgându-se pe obrajii lui...

„Apropie-te“ aud vocea în mintea mea. Mă apropii atât de mult încât eu sunt el, iar el este eu. Și eu nu mai exist. Nu e decât un om pe întinderea de zăpadă.

Iată că sosesc alte care trase de lupi și se opresc lângă mine, lângă el. Se aud voci care strigă: „Comandante!“ Și vocile sunt ale

lui Antiphus, Sinon, Polites, Elpenor, Eurylochus și Euribates!

Iată ce am găsit dincolo de zidul de gheață: un alt timp, un alt loc și o altă aventură cu niște camarazi pe care eu îi cunosc, dar ei nu mă recunosc. Ce importanță are? Îmi pun vâsla în car. Ei încep să râdă: „De ce-ți trebuie chestia aia, comandante? Pe aici nu sunt bărci!“

„Ce importanță are?“ le răspund. „Înainte!“ spun și-mi îndemn lupii la galop, strigând apoi cuvinte într-o limbă diferită, dar foarte asemănătoare. În orice caz, e a mea.

Ce importanță are? Sunt ceea ce sunt: un mic rege al unui mic regat pierdut, fiu al unei mici insule, al unui destin amar. Eu, care am înfruntat fără să tremur monștri și eroi de neînvins, eu, care am simțit teamă și am fugit, eu, care am strigat numele oamenilor mei pierduți și nu am ezitat să-i pun într-un pericol de moarte din curiozitate, din dorința irezistibilă de a merge mereu înainte, dincolo de ultimul hotar și de ultimul orizont. Eu, care am plâns, am râs, m-am bucurat și am suferit, eu, care am iubit și am urât. Eu, care cred în zeița mea, în soția mea, în pământul meu, dar fug departe de ele. Eu, cel care sunt și voi fi până într-o zi – cine știe unde, cine știe când – în care voi întâlni un om care mă va întreba dacă obiectul pe care-l port pe umărul tocit de povară nu este, cumva, o lopată folosită pentru separarea grâului de pleavă, o zi în care, în sfârșit, o voi îmbrățișa pentru totdeauna pe Penelopa mea, pe fiul meu cu arme strălucitoare, și voi domni peste niște oameni fericiți. Eu, care sunt toți și fiecare.

Eu, care sunt Nimeni.

Nota autorului

Partea a doua a acestui roman vorbește despre întoarcerea lui Odiseu în patrie și despre ultima călătorie pe care Tiresias, cel chemat din lumea de dincolo, i-a prezis-o. E unul dintre multele *nòstoi*, poemele din ciclul care povestește „întoarcerea“ eroilor de la războiul din Troia, singurul document rămas. Din altele au rămas mici fragmente citate de diferiți autori. Homer, în cântul al XI-lea din *Odiseea*, despre evocarea morților, scrie despre întoarcerea lui Agamemnon și asasinarea lui de către soția Clitemnestra și amantul ei, Egist. Tot în *Odiseea*, în cartea a IV-a, avem o versiune a întoarcerii lui Menelaus. În *Eneida* lui Vergiliu este menționat indirect numele lui Diomedes, care este nevoit să părăsească Argosul și să se stabilească în Apulia, în sudul Italiei.

În *Odiseea*, destul de mulți oameni de știință au văzut un protagonist diferit de cel din *Iliada*. Nu mai este un războinic și un luptător, ci un aventurier, un vagabond care trece print-o serie de peripeții: înfruntă ciclopi, uriași antropofagi, sirene, monștri, vârtejuri ucigătoare, insule misterioase și le învinge mai mult prin istețime decât prin forță. Prin urmare, e vorba despre o serie de aventuri marinărești mai mult sau mai puțin stereotipe, precum cele care circulă dintotdeauna în lumea navigatorilor.

În secolul trecut, se credea că itinerarul lui Odiseu fusese copiat dintr-o hartă de navigație feniciană, dar ipoteza a dispărut când s-au descoperit urme ale prezenței miceniene în zona mediteraneeană. Astăzi se știe că itinerarul s-a pierdut pentru totdeauna. Așezările de la Marea Tireniană se datorează primilor colonizatori eubeeni, care s-au stabilit pe țărmul mării.

În realitate, eroul vagabond, după ce ajunge în Itaca, la palatul invadat de pretendenți, începe să devină războinicul

nimicitor care era la zidurile Troiei. Nimeni nu poate fugi; chiar și slujnicele necredincioase primesc pedeapsa cu moartea, fiind spânzurate. Și după uciderea pretendenților, regele, redobândindu-și puterea deplină, dă ordin ca trupurile neînsuflețite să fie trimise familiilor și, cu o precizie birocratică, poruncește să fie pregătite corăbii pentru cadavrele celor care veniseră de pe alte insule. Odiseu se comportă ca un rege și atunci când, în fața rudelor celor uciși, care vor să se răzbune și să extermine întreaga dinastie, le propune pacea pentru a opri din fașă ceea ce astăzi am numi un „război civil".

Dar cel mai important rămâne faptul că în acest ciclu al întoarcerilor ne este prezentată o condiție dramatică a regilor micenieni care au luat parte la războiul din Troia. Echilibrul intern al acelei constelații de mici suverani, așa cum se deduce din poveștile care ne-au parvenit, se sprijinea pe doi stâlpi. Pe de o parte, o continuă și sofisticată diplomație care consta în vizite reciproce, în îndatoriri de ospitalitate, în schimburi de cadouri sau în alianțe matrimoniale, pe de altă parte, în participarea regilor la o „acțiune", oricare ar fi ea. Organizarea vânătorii unui animal sălbatic excepțional de mare și de agresiv, precum mistrețul sau taurul sălbatic, o expediție peste mări în vederea obținerii unei comori (Lâna de aur din Colchida) ori jefuirea unor teritorii și așezări străine. Ultima dintre acțiunile acestea a fost probabil războiul din Troia. Numai pornind de la ipoteza aceasta poate fi explicat grandiosul corpus epic pe care l-a generat războiul, unic în toată tradiția literară a Antichității.

Dar acceptând ipoteza aceasta, devine plauzibilă și alta. De secole ne întrebăm ce anume a cauzat prăbușirea civilizației miceniene și multă vreme cauza a fost atribuită invaziei dorienilor, în jurul anului 1100 î.Hr., deja acceptată de Tucidide sub denumirea de „întoarcerea heraclizilor". Numai că

arheologia modernă n-a găsit urmele acestor fantomatici invadatori. Explicația cea mai plauzibilă este că tocmai războiul din Troia a fost cel care a provocat implozia sistemului regatelor miceniene. Absența îndelungată a regilor și a aristocraților și dispariția tineretului capabil să lupte au provocat dezordini, uzurpări și lupte interne. Unii suverani și-au întâlnit la întoarcere moartea sau au găsit schimbări atât de radicale încât au fost nevoiți fie să plece, fie să reacționeze (ca Odiseu) cu o determinare nemiloasă, înăbușind dezordinile în sânge. Toate aceste evenimente și semnale ale declinului sunt prezente în tradiția epică și nu este întâmplător faptul că arheologii nu prea vorbesc despre „distrugerea“ palatelor miceniene, ci de „prăbușire“, acceptând implicit ideea unei civilizații care se stinge și-și părăsește centrele urbane și palatele, pe care nu mai este în măsură să le întrețină, în urma cutremurelor și a demolării.

La sfârșit, învingătorii au ieșit învinși, așa că diferitele *nòstoi* reconstituie pentru noi cadrul trist al unei lumi muribunde. Poezia lui Homer se naște din cântecul colectiv al rapsozilor de curte și de stradă și din mii și mii de închipuiri, ca o catedrală care se înalță prin munca miilor de mâini și prin geniul unui singur demiurg.

S-a spus că există două stele pe firmamentul lui Homer: Ahile și Odiseu. Dar numai unul dintre cei doi supraviețuiește în eternitate. Odiseu, cel cu minte profundă, eroul vagabond care duce o luptă inegală cu zeii, giganții și elementele naturii.

Tot în cântul al XI-lea, Homer își imaginează o a doua odisee, care nu mai este pe mare, ci pe pământ, prin noroi și praf, spre un loc misterios și îndepărtat în care eroul va trebui să sacrifice în cinstea zeului albastru, stăpânul mării, trei animale, ca să pună capăt pentru totdeauna sfidării zeilor și să-și recunoască natura inferioară.

Din acest fantomatic poem, un adevărat mister al literaturii universale, nu s-a mai găsit niciodată vreo urmă.

V.M.M.